

HİZMET EKSENİ

NEZMET ARICI

HİZMET EKSENİ
Mehmet AKAR

HİZMET EKSENİ

MEHMET AKAR

HİZMET EKSENİ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2011

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekânîk, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör

Yıldıran YALÇIN, Yücel BOZCU

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Kapak Resimleme

Fatih GÜRBÜZ

Sayfa Düzeni

Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN

978-605-4038-38-1

Yayın Numarası

137

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7

Gaziemir/İZMİR

Tel: (0232) 274 22 15

Mart 2011

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1

34696 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.sahdamaryayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
Hizmet, İnsanın Lütfe ve Fazladan Yaptığı Bir Faaliyet Değildir.....	13
Dine, Yangından İnsan Kurtarma İtikat ve Psikolojisiyle Hizmet Edilir	19
Dünyevî Hiçbir Bahane Dine Hizmete Mani Olamaz	25
Hizmet, Hususî Bir Yola veya Gruba Davet Değil; Kur'ân'ın Cadde-i Kübrâsına Davettir	31
Tebliğde İkna ve İspat Zaruridir	39
Bu Hizmetin Kuvveti Meslek ve Metodundadır	45
Müsbet Hareket, Kalblerin Kapısını Açan Bir Anahtar, Zorbaları İnsafa Getiren Bir Kuvvettir	51
Hoşgörü ve Diyalog, Hem Şefkatin, Hem Hikmetin Gereğidir	57
Hizmet, Şahsına İtimat Edilen İnsanların Muvaffak Olacağı Bir Vazifedir	67
Dine Hizmet, Nasihati Nefsine Olanlara Bahşedilen Bir Lütüftür	71
Allah (celle celâluhû) İrşad Gibi Yüce Bir Vazifeyi Şefkati Galip Olmayana Yaptırmaz.....	73
Hizmette Muvaffakiyet, Davaya Tam İnanmaya Bağlıdır.....	79
Hizmet İnsanın İçinin Güzelliği ve Ait Olduğu Fazilet Medeniyetinin Hususiyetleri Dışına Yansır	83
Dava Adamı, Maddî Mânevî İlimlere Vâkıf Olmalıdır	87
İnsanların Dua ve Evrad Hazinesinin Genişlemesine Yardımcı Olunmalıdır..	91

İnsandan Anlamayan, İnsana Bir Şey Anlatamaz	97
Durumun Doğrusunu Bilmeyen, Doğruyu Bilmiyor Demektir	103
İnsanların, Kitle Ruh Hâletiyle Hareket Etmesi Değil; Akıyla, Kalbiyle, İdrakiyle İstikameti Bulması Hedeflenmelidir	109
İlimin Günümüzdeki Kaynaklarına Müracaat Etmek Bu Yolun Zaruretidir..	113
Dava Adamı, Davasını Çok Güzel Anlatmalıdır	119
Anlatacağı Şeyi Belli Bir Tertip ve Düzenle Anlatmayan Tebliğinde Muvaffak Olamaz	125
Dine Hizmet, Öğrenilerek Yaşanır, Yaşayarak Öğrenilir	129
Hizmet Etmek İsteyenler İnsanlarla Münakaşa Etmemelidirler	133
Muvaffakiyet İsteyen, Fıtrata Muvâfık Konuşmalıdır	139
İlim Meclislerinde Mâlâyânî, Âfâkî Meseleler Konuşulmaz, Zaruriyât-ı Diniye Konuşulur	143
İmansızlıkta ve Dalâlette Maddî Mânevî Hiçbir Lezzet Olmadığı Anlatılmalıdır	149
Hizmetin ve Hizmet Ehlinin Mazhar Olduğu Nimetler Anlatılmalıdır	155
Davet Edilen Hakikatın Meyvelerini Görme Zemini Hazırlanmalıdır	159
Mânevî Bir Halkaya Oturmanın Kazançlarını Anlatmak Hizmete Teşviktir .	165
İnsanları Fedakârlığa Davet Etmek Katiyen İtici Değildir	173
Davete Yakın Çevreden ve Müsait Fıtratlardan Başlanmalıdır	179
İlim Meclislerine Devam ve O Devamın Takibi Zarurettir	185
İnsanlarla, İnsanın Keremine ve Müminlerin İmanına İtimat Ederek Konuşulmalıdır	193
Dava Adamı, Pratik ve Uygulanabilir Çözümler Göstermeli, “Ben Ne Yapabilirim?” Sorusuna Mâkul ve Muknî Cevaplar Vermelidir	199
İş, İnsanlarla ve Danışarak Yapılır	207
İnsanları Mânevî Tahriplerden Korumak İçin Temiz Bir Çevre Oluşturulmalıdır	213
Kabul Etmeyi Bilenin Söylediği Kabul Edilir	217

Şahsî İhtilaflar, Hizmete Mani Olmamalıdır	221
Hizmette Muvaffakiyet Vazife Taksimine, Mesai Tanzimine Bağlıdır	225
Örfâneye Önce Girenlere Hürmet, Her Zaman Korunmalıdır	231
Evlatları İçin Canını Ortaya Koyan Annelerin Dine Hizmet Etmeleri	
Fıtratlarının Gereğidir.....	237
Kaynaklar	245

Önsöz

Dine hizmet her insan için bir vecibe olduğu gibi, ebedî zararın tehlikesi kadar da hassas bir meseledir.

Her insan için bir vecibedir, zira Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu vazifeyi terk etmeyi güneşten bir parça koparmak kadar imkânsız diye tarif etmiştir.

Yani dine hizmet, birilerinin hususî gayreti, şahsî tercihi değil, herkesin dininin emri ve zaruretidir. Sâir farzlar gibi her insan için farzdır. Kimse bu işi yaparken bir başkasının işine yardım ediyor değildir. Dine hizmete bir isim takıp birilerine havale etmek, “onların işi” demek kimseyi mesuliyetten kurtarmaz.

Yeryüzünde Allah'ı anmayan ve anlatmayan hiçbir şey yoktur ki, insan anlatmasın. Âdeta her zerre bir Cebrail kesilmiş gibi konuşmaktadır. Zerresi Allah'ı anlatanın iradesiyle ve idrakiyle Allah'ı anlatmaması, cahillik ve hatta zalimlikdir. Bir şeyi sahibine değil, başka ele vermektir.

İnsanları iyiye teşvik edip, kötüden men etmemeyi, bunun için çalışmamayı, bizim anladığımız manada bir imanla telif etmek de zordur. Eli ayağı tutan hangi insanı, ateşe düşmüş veya düşebilecek insanları kurtarmak için davet etmeye ihtiyaç vardır? Bunu ona idrak ettiği hakikat, bunu ona yüreğindeki şefkat söyler.

Hassas bir meseledir, çünkü insanları ebedî ziyafete davet etmek peygamber mesleğidir. Kazanç büyük olduğu gibi, vebal de büyüktür.

Onun için, Hakk'ı neşredenler, hakikati anlatanlar, Peygamberlerine (sallallâhu aleyhi ve sellem) uymakla, Rabbi'lerini O'nun anlattığı gibi anlatmakla mükelleftirler.

Her ibadetin farzları olduğu gibi, bu meselenin de olmazsa olmazları vardır. Allah'ın (celle celâluhû) kendisine benzeyelim diye bize emsal olarak gönderdiği Zât (sallallâhu aleyhi ve sellem), belki de en evvel asıl vazifesinde, yani insanlara doğru yolu buldurmakta, dini anlatmakta emsal olarak alınmalıdır.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) sâdik talebelerinin, her mevzuda olduğu gibi, Rabbimizi anlatma usul ve üslubunda da O'na fevkalade sâdik kaldıklarını, davet vazifesini O'ndan öğrendikleri gibi yaptıklarını görürüz.

“Hizmet Ekseni”nde zaman zaman âyetlere ve Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) tatbikatlarına atıf yapılmış olması işte bu sebebe mebnîdir.

Bu kitap, Üstadımız ile ilgili hazırladığımız bir serinin sonuncusudur. Üstadımız'ın mesleği ve onun şahsında hizmetin temel özellikleri anlatılmış, anlatılmaya çalışılmıştır.

Üstadımız, mesleği itibariyle elli milyon kuvvetinde olduğunu ifade buyurur.

Madem bu meslek elli milyon kuvvetindedir ve kuvveti mesleğindedir; o mesleği terk eden, tebliğ ve tesir adına o kadar azametli bir kuvveti terk ve kaybetmiş demektir.

Kuvvetine, Efendimiz'in yalnız çıktığı yoldan milyonlarca dönmesi, bir hamlede mazlumları zalimlerin prangalarından kurtarması da, dinî düşüncenin hayatın dışına atılacağı vehmini

yıllarca yaşayan koca bir dünyanın yeniden din etrafında düşünmeye, ona dönmeye başlaması da delildir.

Üstadımız'ın yaptığı aslında sadece Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) metod ve mesleğini günümüze tatbik etmek, gününün yollarında O'ndan gördüğü minval üzere yürümektir.

Bize düşen, hizmetin etrafında döndüğü ekseni öğrenip yaşamak, fevkalade tesirli bir mesleğe dayanıp sözümüzün gücüne güç katmaktır.

Seriyi tamamlama imkânını, ömrünü bahşeden Rabbime mahlukatın zerratı adedince şükür ve hamd ediyor, dünyanın dört bir yanında hizmet eden, hizmet edecek olan kahramanların istifadesine vesile olmasını diliyorum.

Hizmet, İnsanın Lütfen ve Fazladan Yaptığı Bir Faaliyet Değildir

Hizmet, insanın dininin gereğini yapmasıdır. Fevkalade bir şey veya olağandışı bir gayret değildir. Rabbinin nimetlerinden her an istifade eden insanın O'nu minnetle anıp, anlatmasından daha makul bir şey olamaz.

Kâinata Allah'ı anlatmayan, O'na şehadet etmeyen tek bir varlık yoktur. Elektrondan atoma, zerreden kum tanesine, çiçekten yıldıza, arıdan insana kadar her şey Allah'ı anlatır ve mahlukata bu delaletinden ötürü “âlem” denir.

Âlem; emare, nişane, belirti, alamet, tanıtıcı şey, delil, görünen demektir. Her şey, emaresiyle, alametiyle bilinir.

Açık alamete, apaçık delile âyet denir. Âyet, alametin zirvesidir. Câmi alamet ise, minaresi âyettir. Güneş, gündüz; ay, gece âyetidir. Varlık, cisimleşmiş ders; “dünya alem”, “dünya alem” olduğu kadar, âyettir.

İnsan, Allah'a, hem vücudu ile iradesizce, hem idraki ile iradî olarak şehadet eder. O bu zikirhânenin serzâkiri, o bu sınıfın mümessili, o etrafında pervane gibi döndürülen mevcudatın konuşan dilidir. İnsana hâl ve lisanla, insanın dışındaki varlıklara hâl dili ile anlatmak düşmüştür.

Varlığıyla kendisini var edene şahit olan insanın, kendisinin çok altındaki varlıklar seviyesinde kalması veya belki onlar kadar bile olamaması, vücudunun başka, dilinin başka türlü konuşması hazin ve çirkin bir çelişkidir. Hâlbuki güneş gibi hem görünen, hem gösteren bir beyne ve kalbe sahip olan varlıktan beklenen, apaçık bir şahit, fasih bir dil olmasıdır.

Allah (celle celâluhû), şiddet-i zuhurundan gaptir. Allah (celle celâluhû), Allah olduğu için görünmez. Görünmemesi, Allah olduğunun en büyük delilidir. Maddeyi gören göz elbette O'nu göremez. O'nu idrak, O'nu basiret görür, gözün gördüğü varlık bütünüyle O'nu haber verir.

Bediüzzaman Hazretleri, her hava zerresinin, her toprak parçasının “Hû” dediğini anlatır, “O” dediğini aklı olan herkesin anlayacağı şekilde isbat eder. Toprağı delen her bir filizin, “Bismillah” çektiğini akılların ve kalblerin kulağına duyurur. Havanın, otun, taşın bu kadar Allah dediği bir misafirhânedede, o misafirhânenin onur konuğunun, o kadarlık olsun O'na şahitlik yapamaması, O'nu anlatamaması, havadan daha boş, taştan daha katı, ottan daha değersiz olmasıdır ki, korkunçtur.

Sanatla ve hikmetle var edilen varlıklar, durumlarıyla ve duruşlarıyla, daima ve hiç susmadan Allah'ı anlatıyorsa, onlardan çok daha donanımlı ve üstün yaratılan insanların O'nu anlatmaması kabul edilemez.

Her baba evinde, her anne sofrasında, her genç mektebinde, her çocuk sokağında, her çalışan işinde “Allah” diyebilir. Şahsiyet sahibi her fert, her mekâmı bir irşad meclisi, bir gül bahçesi, bir kardeşlik otağı, bir sevinç yumağı gibi kullanabilir; âcizliğini iliklerinde duyan, bir buz gibi her doğan günele eriyen, her nefesle ömrünü kemiren fânîlere, “Tasalanmayın! Şükür ki O var! Şükür ki öyle merhametli bir sahibimiz ve sultanımız var!” diye müjdelere verebilir.

Bunu demek onun anladığının, bunu demek onun hakikî insanlık ufkunu yakaladığının şahididir. Çünkü anlamak, insan olmaktır. Çünkü, anlamak insan olmaktır ve insanın kıymeti anladığı kadardır.

İnsana düşen, en çok iyilik gördüğünü, en fazla anmaktır. Zaten Kur'ân da insana, Allah'ı anmasını emretmekte, “*Rabbini çok zikret!*” (Âl-i İmran, 3/41) demektedir.

İnsanın tabiatında iyilik gördüğüne muhabbet vardır. Fıtratını bozmamış her insan, alırken mahcup olur, tüketirken minnettar kalır, “Ben ne yapabilirim?” diye düşünerek mukabele etmeye çalışır. “Çok seviyorum!” demesinin sebebini, “Çok iyiliğini gördüm!” diyerek izah eder.

Her an, Allah'ın hazırladığı ziyafet sofralarından istifade eden insandan beklenen, minnettarlığını şükürle, kullukla, irşadla ilan etmesi, bir âşik gibi hep “O” demesidir. Zaten aşk da, iman da budur.

Bediüzzaman Hazretleri, dine hizmeti bir vazife, bir mecburiyet olarak görüyor, hizmet arkadaşlarına hizmet etmeyi bile “mecburum” kelimesi ile ifade ediyordu.¹ Evet o da, her kul gibi Allah'a minnettardı ve o da her kul gibi O'na şükür borçluydu, mecburdu. Ona ait olan şeylerin başka ellere verilmesine de; O'nun misafirhânesinde O'na saygısızlık yapıp, ihanet edilmesine de; insanların O'nu yitirip ebedî pişmanlığa düşmesine de razı olamazdı. Bu onun imanlı ruhuna, bu onun şefkatli gönlüne yakışmazdı.

“Bu zamanda her şeyin fevkinde hizmet-i imaniye, en ehemmiyetli bir vazifedir.”² diyor, dine hizmeti bir yük olarak değil, bir şeref, bir ihsan-ı ilâhî olarak görüyordu. “Gayet ağır

¹ Bkz.: Necmeddin Şahiner, *Son Şahitler* 1/385.

² Kastamonu Lâhikası, s. 63.

ve büyük ve umumî ve kudsî bir vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'âniye” iman ehlinin omzuna “ihсан-ı ilâhî tarafından” konulmuştu.³

Bu hizmet, “her ehl-i imana menfaatli”⁴ ve her insana faydalıydı. Her an lütfuyla yaşadığı, her nefes rızkını tattığı Zât’a karşı asla vefasız olamaz, öyle bir “Güzel”i, fânilere haber vermeden duramazdı. Dünya karşısında bomba olup patlasa, yolumdan dönmeyecekti, bu onun mecburi istikameti idi. Çünkü O’nun Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu işi böyle anlamış, böyle yaşamıştı.

Efendiler Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), “güneşi sağ, ayı sol eline koysalar davasından dönmeyeceğini”⁵ ifade buyuruyor, Allah’ı anlatmamayı, “güneşten bir parça koparmak kadar imkânsız” diye izah ediyordu.

Evet o, kimseden “*maddî mânevî ücret beklemiyor*”⁶, “*kalblere iman Allah’ın koyduğunu*”⁷, kendisine ise “*sadece tebliğin düştüğünü*”⁸ biliyor, bir kişinin imanına vesile olmayı “dünyalara sahip olmaktan daha hayırlı”⁹ sayıyordu.

Zaten Kur’ân, mümine, “*Yüzünü, özünü düriüst bir şekilde dosdoğru dine çevir.*” (Rûm, 30/43) diye vazife vermiş, “*Sen öğüt ver, çünkü öğüt mümine faydalıdır.*” (Zâriyât, 51/55) demiş, mümini, mümin kardeşlerinin dostu olarak tarif edip, bu dostluğu ve kardeşliği, iyiliği emrederek göstereceklerini anlatmış, “*Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin velileridir, iyiliği emreder, kötülükten men ederler.*” (Tevbe, 9/71) buyurmuştu.

³ Bkz.: Lem’alar, 21. Lem’a, s. 200.

⁴ Kastamonu Lâhikası, s. 62.

⁵ İbn Hişâm, *es-Sıratü’n-nebeviyye* 2/101.

⁶ Bkz.: Sebe Süresi, 34/47.

⁷ Bkz.: Kasas Süresi, 28/56.

⁸ Bkz.: Mâide Süresi, 5/99.

⁹ Bkz.: Müslim, *fedâilü’s-sahabe* 34.

Günümüzün bir diğ er maneviyat ufku da meseleyi aynı ciddiyetle ele alıyor, inanan her ferdin kendini bununla mükellef bilmesi, namaza koşuyor gibi bu vazifeye de koşması gerektiğini söylüyordu. Hususiyle, “iyiyi emredip kötünden men etmenin” ihmale uğradığı, ortalığı münkeratın işgal ettiği bir zaman ve zeminde, bu vazife şahsi farzların dahi ötesinde bir önem arz etmekteydi. Çünkü o yapılmadığı takdirde ne namazdan, ne hacdan, ne zekattan bahsetmek mümkündü.¹⁰

Dine hizmet etmek, insanda fitrat ve gaye hâline gelmeli, insan her şeyden çok onu düşünmeliydi.

Bayram Ağabeyimiz'in eşi olan muhtereme Nuriye Yüksel Hanımefendi annemiz, bir gün Bayram Ağabeyimiz'e, “Ben ölünce Münker Nekir'e ne cevap vereceğim? Âhiret âlemi nasıl olacak? Orada başımıza neler gelecek?” diye sormuştu.

Bayram Ağabeyimiz, anlaşılması güç, fakat şahsiyetine çok yakışan şu cevabı verdi:

– Ben bunları düşünmüyorum, ben hizmeti düşünüyorum. Herkes gibi biz de hesap vereceğiz. Cenâb-ı Hak nasıl münaşip görürse o şekilde bizi yargılar. Ben bunları hayatımda hiç düşünmedim.¹¹

Muhakkak ki ağabeyimiz onları da düşünmüş, onları düşündüğü için insanlığın imanını düşünür olmuştu.

Demek bu dava, başka şeyleri düşünmekten ona sıra gelmeyecek bir fazlalık değil, onu düşünmekten başka şeyi çok da ciddiye alarak düşündürmeyecek bir vazifeydi.

Evet, dine hizmet, milletin bütününe ilgilendiren bir mecburiyet, farzlar ötesi farzdır. Bu teklif insana, “olsa da, olmasa

¹⁰ Bkz.: M. Fethullah Gülen, *İrşad Ekseni*, s. 61.

¹¹ İhsan Atasoy, *İhlâs ve Sadakat Âbidesi Bayram Yüksel*, s. 231.

da olur” denilerek, tercihte muhayyer bırakılarak yapılmamış, emredilmiştir.

Mümin, Kur’ân’ı, kendisine gönderilmiş gibi, nefsini muhatap tutarak okur. Anlatılan ona anlatılmış, istenen ondan istenmiştir.

Dine hizmet etmek, dinin emrini yerine getirmektir.

Dine, Yangından İnsan Kurtarma İtikat ve Psikolojisiyle Hizmet Edilir

Dine, insanları yangından kurtaran, en azından o yangının bir parçasını söndürmeye çalışan adamın ruh hâli ve itikadı ile hizmet edilir.

Hız. Nuh (aleyhisselâm) boğulan insanlığı kurtarmak için gemiler yapmış, Hız. İbrahim (aleyhisselâm), insanlığı ateşe karşı uyarırken, ateşlere atılmayı göze almıştı.

Peygamber-i Zîşan Efendilerimiz'in (aleyhimüsselâm), asırların vadilerinden Kur'ân vesilesiyle gelen seslerine kulak verildiğinde duyulan hep aynı hakikat oldu. Hud (aleyhisselâm) da, Lut (aleyhisselâm) da, Salih (aleyhisselâm) da, Şuayb (aleyhisselâm) da insanları uyarırken aynı dehşetli âkıbete dikkatleri çekti, "takva daire-sine" davet etti, "azab-ı elimden" haber verdi.

Efendimiz de (sallallâhu aleyhi ve sellem), kavmini Ebû Kubeys tepesine topladığında aynı şeyi, yani, iman etmezlerse helak olacaklarını, heba olacaklarını söyledi.¹²

Onun talebeleri de hayata ondan başka türlü bakamaz, O'nun dediğinden başka bir şey diyemezlerdi. Saadet asrında fırtınalar koptuğunda, Müslümanlar, imanlarından gelen gayretle,

¹² Bkz.: el-Heysmî, *Mecmeu'z-zevâid* 7/85.

“İslâmiyet tehlikededir, yangın var!”¹³ diye düşünüp, dini muhafazaya koşmuşlardı.

Bediüzzaman Hazretleri, “dışarıda bir yangın” var derken, mânevî yangınları kastediyor, imansızlık ve ahlâksızlık yangınının dehşetini haber veriyor, “o yangını söndürmek için koştuğunu” söylüyordu. Vâkia dinini yitirenin dünyası da harap oluyor, dünyası yangın yerine, talan evine dönüyordu.

O daha Osmanlı yıkılmadan evvel bu dehşetli hâli hissetmiş, afetin büyüklüğü karşısında, “Sel geldi, beni de yıktı. Hem derdim: Bir yangın olsa, bir parçasını söndüreceğim. Fakat hocalık elbisem de yandı.”¹⁴ demek zorunda kalmış ve mânevî bir hizmet başlatmış, “Her bir Müslüman tek başıyla bu dehşetli yangından kurtulmaya meyasane çabalarken; Risale-i Nur, Hızır gibi imdada” yetişmişti.¹⁵

Her mümin öyle düşünmeli, hem zâhirde, hem bâtında çıkan yangının “bir parçasını olsun söndürmek” gayretiyle “tulumbasını alıp imdada koşmalı”, elbisesinin yanmasına aldırmadan çalışmasına devam etmeliydi.

Asrın hatibi de aynı ruh hâli ile meselenin ciddiyetini anlatmış, yangının sokakları, hâneleri, etekleri sardığını söylemiş, insanları birer mânevî itfaiye memuru gibi çalışmaya davet etmişti.

Buradaki lütuflar cennete, buradaki kahır tecellileri cehennemde şahitti. İnsan, sanki büyük bir fabrika kazanından etrafa kıvılcımlar saçılıyormuş gibi sağından solundan geçen, adına yıldız veya gök cismi denilen ateş toplarını görürken, ayağını bastığı ince ve serin tabakanın altında kaynayan kazanı bilirken

¹³ Mektubat, 19. Mektup, s. 109.

¹⁴ Tarihçe-i Hayat, s. 65.

¹⁵ Bkz.: Sikke-i Tasdik-i Gaybî, s. 30.

ateşi unutamaz, Allah'ın "azabının şiddetli ve can yakıcı" olduğu gerçeğini hafife alamazdı. Etten olanın ateşten korkmaması imkânsız; nankörlükle, isyanla, misafirlik edebini bozup sınırları aşarak cehenneme yuvarlanmak zalimlik, cahillik ve manasızdı.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) meselenin dehşetini ruhunda öylesine duyuyordu ki, Kur'ân, O'nun ruh halini anlatırken, "*Neredeyse inanmıyorlar diye kendini öldüreceksin.*" (Şuarâ, 26/3) diyordu. Burada hem tebcil, hem tadil vardı. Bir yandan Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hassasiyeti yüceltiliyor, meseleyi idrakteki ufku ve hassasiyeti takdir ediliyor, diğer yandan da O'na, O'ndan beklenen ve O'nun yapabileceği hatırlatılarak teselli veriliyordu.

Demek ki dine hizmet yangından insan kurtarma psikolojisiyle, canının yanmasına aldırmayacak ölçüde bir gayretle yapılmalıydı. Bütün büyükler dine bu hakikatin idrakiyle hizmet etti, bu psikolojiyle insanlara ellerini uzattı, imdatlarına koştular.

Bağdat'ta, bakırcılar çarşısında yangın çıkmış, bir dükkanda iki çocuk mahsur kalmıştı. Çocuklar, "İmdat!" diye feryat ediyor, çocukların ustası ateşin ortasından çocukları kurtarana bin altın vaat ediyor, fakat kimse o kızıl kıyametin içine dalmaya cesaret edemiyordu. O esnada oradan geçmekte olan Ebu'l-Hüseyin Nuri Hazretleri, durumu anlar anlamaz dükkandan içeriye girdi. Nihayet, çocukları Cenâb-ı Hakk'ın inayetiyle kurtardı.

Usta, büyük bir sevinçle altınları teslim etti. Hazret-i Pir:

– Sen altınlarını al ve Allah'a şükret. Şayet ben şu yaptığımı Allah için değil de, maddî bir karşılık ümidiyle yapmış olsaydım, çocukları o alevlerin içinden asla çıkaramazdım, dedi.

Çünkü yangından insan kurtarmak, basit bir gaye için göze alınacak iş değildi.

Yangının ortasında kalan adam, o kızıl kıyametten kurtulmaktan ve ulaşabildiğince çok insanı kurtarmaktan başka bir şeyi düşünemez, başka bir şeyi ciddiye alamaz olur. O dehşeti yaşayanın yanında her şey çok küçük kalır. Emin bir sığınak, bir çıkış yolu arar. Hele öyle bir yol bulduysa, insanları o yola sevk edebilmek için deli divane olur. Anlatır, yalvarır, tepkilere, tâcizlere aldırılmaz. Sineye çeker kendisine yapılanları... Bilmediklerini bilir, duyamaz, anlayamaz hâle geldiklerini görür, nefisleri ile nefis mücadelesi yapmaz. Orada kalmak için söyledikleri hiçbir bahane itibar etmez, ciddiye almaz.

Üstadımız'ın, “Bana, ‘Sen şuna buna niçin sataştın?’ diyorlar. Farkında değilim; karşımda müthiş bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor, içinde evladım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, imanımı kurtarmaya koşuyorum. Yolda birisi beni kösteklemek istemiş de, ayağım ona çarpmış, ne ehemmiyeti var? O müthiş yangın karşısında bu küçük hâdise bir kıymet ifade eder mi? Dar düşünceler, dar görüşler!..”¹⁶ demesi bundandır.

Evet, evladımı ebedî yangından kurtarmaya koşanı, şefkati kısa olanlar, kendilerinin ve çocuklarının sadece buradaki durumunu düşünenler, ölüme gözlerini kapatarak kurtulacaklarını sananlar anlayamaz, hatta belki kösteklemek isterler.

O durumda bunları düşünmenin bir cinnet olduğunu anlayan, çocukların, yaşlıların, annelerin, gençlerin canhıraş feryatlarını kalbinin kulak kesilen hücreleri ile duyan adam ise, Üstadımız gibi önüne çıkan engelleri aşarken sâir her şey için “ne ehemmiyeti var? O müthiş yangın karşısında ne ifade eder?” diyecektir.

Yangının ortasındaki lezzet yalan, kibir hamakat, servet ise rüyada define sahibi olmaktır.

¹⁶ Tarihçe-i Hayat, s. 615.

Hız. Mevlânâ, meselenin ciddiyetini anlatırken, âhirette zarara uğrayanların, “Böyle mi haber verilir? Neden yakarı yırtıp feryat etmedin? Veya taş atıp tehlikenin ciddiyetini bildirseydin!” diyeceklerini söyler.

Hacı Münir Efendi, Korucuk Köyü’nde konakladıklarında Üstadımız'a sorar:

– Efendi Hazretleri, sizi gece boyunca takip ettim. İki gündür doğru dürüst yemek yemediniz, yatağa girmediniz. Gece sabahlara kadar dua ve iltica ile meşgul oldunuz. Nedir sizdeki bu hal?

Üstadımız'ın cevabı müthiştir:

– Kardeşim, bu milletin omzuna inen musibet, cehennem ateşine denk bir musibettir. Bende ne uyku bıraktı, ne de iştah.¹⁷

Âhireti hesap etmeyenlerin memleketi azap yurduna dönmüş, o yolun sonunun cehenneme çıktığı daha buradayken belli olmuştur. “İmdat” çığlıkları kulak zararını patlatırken, yangından insan kurtaran adam başka ses duyamaz, başka şey düşünemez. Zaten onun muvaffakiyetinin ve tesirinin arkasında da bu idrak, bu samimiyet vardır.

Bu mesele ilk günden beri böyle anlaşıldığı gibi, kıyamete kadar da böyle anlaşılacaktır ve anlaşılmalıdır.

¹⁷ Abdülkadir Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat* 1/710.

Dünyevî Hiçbir Bahane Dine Hizmete Mani Olamaz

Dine hizmet etmek isteyenin karşısına her devirde engeller çıkmıştır ve çıkacaktır.

Nefis, şartların farklı olduğunu, zeminin müsait olmadığını söyleyerek hakkın neşredilmesine mani olmaya; kimileri de bile- rek veya bilmeyerek nefsin vazifesini yapmaya çalışır. Zâhirî akıl, aynı şeylerin herkes için, her zaman mevzubahis olduğunu dü- şünmez, bahaneler bulur, sebepler sıralar.

Mümin ise şartlar demekten çok, “Allah” der. Nefsini ve nes- lini irşadı, birinci iş bilir. Çünkü meselenin ötelenmeye, arkaya atılmaya tahammülü yoktur.

Hiçbir peygamberin şartlar çok müsaitken geldiği söylene- mez. Aksine her peygamber ve her peygamber vârisi, insanlığın yoldan çıktığı zor günlerde zuhur etmiştir.

Karşısına dağ gibi kabullerin, şartlanmışlıkların, alışkanlıkların, putlaştırılmış nefsi arzuların, aile ve akrabasının, zulmün, salta- natın çıkmadığı tek bir nebiden, tek bir mürşidden söz edilemez.

Rabbimiz, beşerdeki bu idrak kaymasını ihtar için, “*İnsan- lardan değil benden korkun!*” (Âl-i İmran, 3/175) buyurur, Efendi- miz (sallallâhu aleyhi ve sellem), dine ait meseleleri “her şeyden ar- tık tutmayanın iman etmiş olamayacağını” anlatır. Çünkü bir

mütefekkirin dediği gibi “yaratıcıyı ikinci sıraya koymak, inanmamakla aynıdır.”

Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) –hâşâ– bahane ifade eden tek kelime duymayız. Beşerin yırtıcılıkta sırtlanları geçtiği, fitne ve ayrılık ateşinin toplumu kavurduğu, anarşinin her türlüşününün yaşandığı, masumların ezildiği, nefislerin kutsandığı o günlerde, karşısına en yakın akrabaları çıkmasına rağmen, Efendimiz'in “burası maddî mânevî çöl” dediği de, “amcam” dediği de, alışkanlıklarından ötürü insanların yaptıklarını mazur ve makul gördüğü de, ölüm tehditlerini kale alıp tedirgin olduğu da vâki değildir.

Hatta o kadar ki, günlerce, haftalarca evinden ayrılıp insanları hidayete davet eden o şanı yüce Nebi, taşta tutulduğunda bile insanlardan ve şartlardan söz etmemiş, “Rabbim, dökülüp saçılmamı, âcizliğimi, zayıflığımı sana şikayet ediyorum.” diyerek nefisinden şikayetçi olmuştur.¹⁸

Bediüzzaman Hazretleri'nin yaşadığı devirde de şartların çok kolay olduğu, onun bu yola çıktığı için takdir ve teşvik görüldüğü söylenemez. Akif'in ifadesi ile on dört asır evvelki gibi bir gece yaşanmaktadır ve sesine bir “yok” sedasıyla olsun mukabele eden yoktur. Ve zaten işte böyle zamanlar her türlü engellere ve engellemelere rağmen “hakkı batılın savletinden kurtarmak için”¹⁹ meydan yerine çıkmanın, “Kur'ân sahipsiz kalmasın”²⁰ diye canla başla çalışmanın vaktidir.

Evet bu iman ve Kur'ân hizmetinin başladığı yıllar her açıdan fevkalade zor dönemler, idam sehplarının, işkencelelerin ve hapishanelerin Kur'ân okuyanlar için hazır tutulduğu yıllardır.

¹⁸ Bkz.: el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 6/35.

¹⁹ Lem'alar, 20. *Lem'a*, s. 189.

²⁰ Bkz.: Tarihçe-i Hayat, s. 616.

Maddî mağlubiyetin ardından, “Avrupa feylesoflarının bin seneden beri iman ve Kur’ân aleyhinde biriktirdikleri itirazlar ve şüpheler yol bulup ehl-i imana hücum etmekte”²¹ imanın temel rükünleri sarsılmaya çalışılmaktadır.

Zaman, Hindistan’dan Çin’e kadar her yerdeki ehl-i imanın, dalâlet ehlinin galebesinden ötürü, “Acaba İslâmiyet’te bir hakikatsizlik mi var ki, sarsılmış?” diye şüpheye ve vesveseye düştüğü bir zamandır.²²

Tahribat insanlık çapındadır ve tamir edilmesi gereken, bir hâne değil insanlık kalesi, bir kalb değil vicdan-ı umumdur.²³

İşte “bu müthiş zamanda ve dehşetli düşmanlar karşısında, şiddetli baskılara ve bid’atlara rağmen, iman gayreti ile harekete geçenler, gayet az, zayıf, fakir, kuvvetsiz olmalarına”²⁴ rağmen, dine hizmet gibi bir şereften ellerini gevşetmemiş, “şartlar müsait değil” diye düşünmemiş, dinlerini sâir işlerinden sonraya bırakmamışlardır.

Hususiyle Nur destanını yazanların, dinlerini dünyalarından sonra düşündükleri hiç vâki değildir.

Nur’lar, İnebolu’da “bin kalemli bir talebe” gibi hizmete koşan teksir makinesiyle çoğaltılmaya başlanmıştı ve Üstadımız, Isparta’da da teksir makinesinin kullanılmasını istiyordu. Hüsrev Ağabey, şedit zulümlerin icra edildiği o günlerde teksir makinesini nereye koyabileceklerini düşünmüş, sonunda Sav’daki İbrahim Gül Ağabey’in evinde karar kılmıştı.

Mübarek Ağabeyimiz bu teklifi tereddütsüz kabul etti. Bu kabul, haftada birkaç gün sohbete gitmek veya eve misafir almak değil, o günden sonra ailesi ile birlikte evinin sadece bir tek

²¹ Şuâlar, 7. Şuâ, s. 155.

²² Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/85.

²³ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 25.

²⁴ Bkz.: Lem’alar, 21. Lem’a, s. 199, 200.

odasında yaşamaya süresi belirsiz bir şekilde razı olmak, bu kabul, bir sıkıntı anında idamla yargılanmayı göze almak demektir.

Nur'lar o mübarek hânedede yaklaşık dört yıl çoğaltıldı. Onlarca Nur talebesi, ağabeylerin görevlendirmesi ile münâvebeli olarak o küçük evin, iki küçük odasında çalıştı. Cenâb-ı Hak korumuş, köyden ihanet eden çıkmamış, hatta Nur'a hizmet etmeyen iki üç hâne bile Nur talebelerinin zarar görmemeleri için ellerinden geleni yapmıştı.

Vazife denince hizmette öylesine öne çıkıyor, sıkıntıyı o kadar kendilerine saklıyorlardı ki, bir keresinde Hüsrev Ağabey sorguya alınmış, Nur'ları Atabey'de, Tâhirî Ağabey'in evinde çoğalttıklarını söylemek zorunda kalmış ve ardından köye haber uçurmuş, teksir makinesi gece karanlığında ağabeylerin omzunda kilometrelerce taşınarak Tâhirî Ağabey'in evine götürülmüş, o da bu şerefli mesuliyeti Hüsrev Ağabey'le birlikte tereddütsüz üstlenmişti.

Aradan yıllar geçti. 1956'nın baharıydı, Mayıs ayıydı. Üstad, Hüsrev Ağabey ile birlikte bir pazartesi günü Sav'a gitti. Câminin önünde arabada bekledi. Genelde öyle yapar, gittiği aile sorguya götürülmesin diye evlerine uğramaz, câminin önünde beklerdi. Hüsrev Ağabey, Hasan Kurt Ağabey'e, Üstadımız'ın İbrahim Gül'ü görmek istediğini söyledi.

Hasan Ağabey, İbrahim Ağabey'i akşam ziyaret etmiş, karınının su toplayıp şiştiğini, çok acı çektiğini görmüştü. Durumu anlatınca Hüsrev Ağabey, "Bizim geldiğimizi söyle, belki gelebilir." diyerek tekrar ona gönderdi.

İbrahim Gül Ağabey, Hasan Ağabey'i görünce:

– Oğlum Hasan sen misin? Konuşacak hâlim yok, dedi.

– Sana bir müjdeyle geldim. Üstad Hazretleri gelmiş, seni bekliyor.

Bu söz ona tâkat oldu, onu canlandırmaya yetti.

– Ne diyorsun? Nerde?

Yerinden doğruldu.

– Tut kolumdan!

Hasan Kurt Ağabey, İbrahim Ağabey'e olabildiğince omuz verdi, yokuş aşağı süzıldüler.

Üstadımız, onların gelişini görünce ihtimal duygulanmıştı ki, arabanın camını açıp seslendi.

– İbrahim Onbaşı, siman ne diyor biliyor musun?

İbrahim Onbaşı, her zamanki mütevaziliğiyle cevap verdi.

– Bilmiyorum Üstadım! Her şeyi sen öğrettin, biz ne biliyoruz ki zaten.

– İbrahim Gül, siman, “Ben cennete gidiyorum! Ben cennete gidiyorum! Ben cennete gidiyorum!” diyor.

Üstadımız, mübarek ağabeyimizin vefatını haber veriyordu, İbrahim Ağabey bunu anlamıştı. Mukabelesi imanına, kemâline, ufkuna, sadakatine uygun oldu.

– Senin gibi zatlar müjde ederse bana ne mutlu, çok şükür, bin şükür, dedi.

Artık Üstadının yanındaydı. Uzandı, Üstadının mübarek ellerinden öptü. Üstadımız, oraya kendisine bildirileni bildirmek için gelmiş gibi, zor günlerin o fedai kahramanına bir müjde daha verdi.

– İnşâallah Cenâb-ı Hak, hibe ettiğin, hizmette kullandığın odalarına kat kat mukabele etti, sana orada kasırlar, saraylar hazırladı. Orada göreceksin.

Mübarek ağabeyimiz, Üstadını görmenin hazzı ile birlikte bu müjdeli haberin hazzını da yaşadı.

– Senden Allah razı olsun Üstadım! Bizi dalâletten sen kurtardın. Senin bu müjden bana yeter gayrı.

Üstadımız, Hasan Kurt Ağabey'e döndü:

– Götür kardeşim yatsın yatağına.

Ve dünyayı bir adımda aşan, şartların olumsuzluğuna aldır-
madan dinini yaşayan adam, bir hafta sonra, yine bir pazartesi
günü Rahmet-i Rahman'a kavuştu.²⁵

Allah'ın insanı da, dünyayı da, şartları da, insan için hayırlı
olanı da, insanı cennete götüren yolları da kendilerinden çok da-
ha iyi bildiğine tam iman etmişlerdi, Kur'ân'ın sahipsiz kalması-
na, dinin, dindarın ezilmesine razı olamazlardı.

Bugün şartların olumsuzluğunu bahis mevzuu yapma-
dan dünyanın dört bir yanında koşturan, emeklerini, evleri-
ni, imkânlarını, günlerini, gecelerini dine hizmetle değerlen-
dirip; fânîyi, sınırlıyı, hâli, geniş istikballe değişenler, Sahabe
Efendilerimiz'le (radiyallâhu anhum ecmaîn) başlayan bu nurlu izleri
takip etti, ayaklarını onların ayaklarına uydurdu, kalblerini onla-
rın kalbine benzettiler.

Yoksa nasıl bacaklarına sarılıp “baba gitme” diyen çocukları-
nı bırakabilir, her türlü imkândan mahrum ülkelere doğru, yola
tereddütsüz çıkabilirlerdi?

Başka türlü mümkün değildi.

²⁵ Ömer Özcan, *Ağabeyler Anlatıyor* 1/133-134.

Hizmet, Hususî Bir Yola veya Gruba Davet Değil; Kur'ân'ın Cadde-i Kübrâsına Davettir

Maksadı rıza-yı ilâhîyi kazanmak olan bir adam, muhatabında bir gruba, bir topluluğa daveti esas alıyor izlenimi uyarmamalı; insanların istikameti bulmasına yardımcı olmak için çalıştığı, onları sahil-i selamete ve cadde-i kübrâ-yı Kur'ân'a davet ettiği, kendisini “sefine-i rabbâniyede çalışan”²⁶ bir hademe olarak gördüğü tavrından, davranışından belli olmalıdır.

Üstadımız bu hizmet için, “Dava değil, dava içinde burhandır.”²⁷ der. Çünkü Müslüman'ın davası Kur'ân'dır. Mürşid, yeni bir dava ortaya koymaz, hakikati ve o hakikatin delillerini muhataplarının ihtiyacına göre anlatır, asrın aklına ders verir.

Dava sahibi olmak, söyleyecek sözü, ortaya koyacak hakikati ve iddiası olmaktır. Müslüman, nefisini anlatan değildir ki, onun kendi aklı ile ortaya attığı bir davası olsun.

Efendimiz, bir millete veya topluluğa değil, tüm insanlığa gönderilmiş bir peygamberdir ve O'nun diğer peygamberlerden bir farkı da budur. O, bütün insanlığa gelmişken, O'nun adına yola çıkarlar, daveti bir gruba münhasır kılamaz. Bu davet tüm insanlığı kuşatan bir davettir ve Hz. Ali Efendimiz'in ifade

---

²⁶ Lem'alar, 21. Lem'a, s. 201.

²⁷ Mektubat, 28. Mektup, s. 424.

buyurduğu gibi, bu bakışa göre, “İnananlar iman, inanmayanlar insan kardeşimizdir.” Kur’ân, Peygamber-i Zîşan Efendilerimiz’in davetini, “kardeşlerine dedi”²⁸ ifadesi ile tek tek sayarak anlatır ki, “kardeşleri” ifadesi ile anlatılanlar iman etmiş bile değildirler. Muhatabı bu kadar şümüllü olan bir mesajın, caddesi kuşatıcıdır, câmîdir.

Hem, “İman mal-i umumidir; her taifede muhtaçları ve sahipleri vardır.” Onunla ilgili meselelerin içine “tarafgirlik giremez.”²⁹

Maksadın duruluğu, vesileyi maksat yapmamaktan belli olur. Bir insanın kulluğunu yaşamasına kim vesile olursa olsun, her mümin bundan garazsız, rıyasız, rekabetsiz, tenkitsiz fevkalade hoşnutluk duyar ve duymalıdır. İnsanların ateşe düşmesine mani olan her el öpülmeye lâyıktır.

Tabiidir ki, herkes her şeyi yapamaz veya her insanın tebliğine esas tuttuğu bir tarzı olabilir. Kimsenin kendi mesleğini sevmesinin mahzuru yoktur ve kimsenin âhiretini kazanmak için gayret etmesi de birilerinden ayrılmak veya üstün olmak niyeti taşımamaktadır. Bu, hayatın zarurî neticesidir. İnsanlar farklı kabiliyetlerle, farklı mekânlarda yaşar. Cesetler, kabiliyetler ve mekânlar bir olamayacağına göre, âlimlerin başka yerlerde konuşması da, gayretlerin başka olması da tabiidir.

Üstadımız bu meseleyi anlatırken, meâlen, “Eğer fen fakültelerinin talebelerine ve farklı mesleklerden esnaflara bir cemiyet ismi verilecekse, bize de onun gibi bir cemiyet ismi verilebilir.”³⁰ der. Zerre kadar akli olan da bilir ki, hiç kimse bir mektebe başkasından ayrı olmak için gitmez, hiçbir esnaf iş yerini böyle bir garip kaygıyla açmaz. İlim öğrenmek için

²⁸ Bkz.: Arâf Sûresi, 7/65, 72, 85...

²⁹ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/170.

³⁰ Bkz.: Şuâlar, 14. Şuâ, s. 354.

bir araya gelmek de, ihtiyacını karşılamak için bir işi yapmak da, ayrılmak, bölünmek, grup oluşturmak maksadını taşımaz, neticesini vermez.

Kimseden garip takılarla bahsedilmemeli, “cı, cu” denilmemeli, dine hizmet eden herkes, vefanın gereği olarak “efendi veya hazret” diye anılmalı, gerektiğinde bir âlimden ders ve feyz alanlar “onun talebeleri” diye yad edilmelidir. Neticede herkesin İnsanlığın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) talebesi olduğu anlatılmalı, ondan başka bir âdiyetin iddiacısı olunmamalı, buna ihtiyaç duyulmamalıdır.

Kim, hangi mürşidden ve efendiden dersini dinlemiş olursa olsun, bariz olan bir gerçek varsa, o da, kimsenin o şahsın şahsına olan bir yakınlıktan ötürü o şahsı dinlemediğidir. Ne o âlimler konuşurken kendilerini anlatırlar, ne de onları dinleyenler onların dilinden, onların şahıslarını dinler, meseleyi konuşan şahısların nefislerine bağlarlar.

Üstadımız, bu mevzuyu yıllar önce izah etmiş, “Bir adam İbn-i Hacer'e nazar ettiği vakit, Kur ân'ı anlamak ve Kur'ân'ın ne dediğini öğrenmek maksadıyla nazar etmeli. Yoksa İbn-i Hacer'in ne dediğini anlamak maksadıyla değil.”³¹ demiştir.

Onları sevenler, her birine bir yıldız, bir çerağ gibi bakar, hakkın hatırını âlî tutan o insanların hatırlarını âlî tutar, Üstadımız'ın, “O kudsî üstadların eserlerini ruhu canımız kadar severiz.”³² demesi gibi, eserlerini de, kendilerini de ait oldukları dava hatırına severler.

Allah (celle celâluhû) dinini sahihsiz bırakmaz, ihtiyaca göre mürşid gönderir. Her zamanın bir lisânı olsa, mürşid çağının dili ve araçlarıyla konuşsa da, davet ettiği yol aynı, söylediği hakikat

³¹ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Sünubat*, s. 322.

³² Kastamonu Lâhikası, s. 152.

aynıdır. Dersini o mürşidden alan talebeler, Kur'ân'ın o günün aklına verdiği dersi insanlara duyurur. Talebesi farklı olanın, doğruları anlatış tarzı da muhakkak ki farklı olacaktır.

Üstadımız Hazretleri bu meseleye ışık tutacak şekilde: “Hz. Mevlânâ benim zamanında gelseydi, Risale-i Nur'u yazardı. Ben de Hz. Mevlânâ zamanında gelseydim, Mesnevî'yi yazardım. O zaman hizmet Mesnevî tarzındaydı, şimdi Risale-i Nur tarzındadır.”³³ buyurur. Demek ki, cesetleri farklı; maneviyatları, muratları, nurları aynıdır. Mevlevîlerin Allah deyip dönmesi ile Nakşilerin bir kere Allah deyince bir daha O'ndan dönmemesinde, aslında çok da veya hiç de fark yoktur.

Küçülen dünyada her ferde ve her mekâna konuşan Nur'lar, geçmiş devirlerin yollarını cem etmiş gibidir. “Şu üslup, bir silsilenin mübarek hırkalarının parçalarından dikilmiştir. Yani Şah-ı Nakşibend, İmam Rabbânî, Hâlid Ziyaeddin, Seyyid Tâhâ, Seyyid Sıbgatullah ve Seyda gibi evliyaya işaret var.”³⁴ buyurur Üstadımız.

Öyle ise, bu yeni bir yol açmak değil, kendi caddesini Efendimiz'le (sallallâhu aleyhi ve sellem) başlayan büyük caddeye bağlamak, geçmişin mânevî hırkalarından çağına libas dikmektir. Üstadımız'ın on iki tarikattan izninin olduğunu, fakat zamanın tarikat zamanı olmadığını ifade etmesi de, evrad olarak Mecmuatü'l-Ahza'b'ı okuması da, ondaki birleştiriciliğe işaret olarak anlaşılabilir ki, Hazret'in, Nur'ların ve âhırzaman hizmetinin tarihî ihtilafları bitireceğine dair ifadeleri de vardır.

Ayrıca zaman, farklılıkların öne çıkarılacağı zaman değildir. Zira insanların maneviyata yabancılaştığı bir dönemde, din dışı cereyanların hücumlarına karşı yapılacak şey, metotta tam bir birlik olmasa bile, maksatta tam bir birlik ve uhuvveti temin

³³ *Son Şahitler* 4/152.

³⁴ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 497.

etmek, aynı sarayın farklı odalarını müdafaa ve muhafaza edenleri ayrı görmemektir.

Üstadımız, bedevî kabilelerin bile, haricî hücumlara karşı aralarındaki husumeti hatırlarına getirmediğini anlatır ki, aralarında adâvet değil sadece muhabbet olan insanların, tarz farklılıklarını böyle bir zamanda öne çıkarması bütünüyle yanlış ve gereksizdir. Vâkıa, öne çıkaran da yoktur, herkes işine bakıp, hizmetine koşmaktadır. Bu türlü şeyleri sorup düşünenler, genellikle bir işin ve hizmetin ucundan tutmayanlardır. Çalışmaktan, lüzumsuz, hakikatsiz, geçersiz sözlere ve feylesofluğa vakit bulamayanlar, Üstadımız'ın "Ehl-i imanla kardeşiz." buyurduğu gibi kardeşdir ve kardeşliğin gereğini yapmaktadırlar.

Ehli dünya mantığıyla bakanlar anlayamasalar da, onlar, hiçbir zaman nefislerini bir şey anlatmaya başkalarından daha lââyk görmemiş, sadece kendilerinin yaptıklarını beğenme veya herkes sadece beni dinlesin derdini yaşama gibi bir deli cinnetine düşmemiş, hatta "nefis cümleden edna" demiş, anlatanları, minnetle, sevgiyle yad etmişlerdir.

Üstadımız'ın hayatından, dine hizmet edenleri takdirle yad ettiği birçok misal, onların sevinçlerini ve elemelerini kalbinde hissettiği birçok hâdise anlatılabilir. Ne Üstadımız, ne de gayretle çalışan herhangi bir hizmet kahramanının başka türlü düşündüğü vâkidir.

Bir gün Beyazıd Câmii'ne gitti, hâfızların okuduğu aşirleri huşu ile dinledi ve sonra onlara şöyle seslendi:

"Var ol hâfızım! Çok yaşayın muhterem hâfızlar! Siz bugün irşad vazifesini hocalardan, vâizlerden daha geniş ve sağlam olarak görmektesiniz. Allah sizi çoğaltsın. Yolunuz, sesiniz, kalbiniz açık olsun. Okuyun, ağlatın, Müslümanların kalbini parlatın!"³⁵

³⁵ *Mufassal Tarihçe-i Hayat* 1/510.

Kendisi o günlerde vaazlar vermekteydi, ama böylesine samimi sözleri söylemekte zerre kadar zorlanmamıştı. Hayatını Kur'ân'a vakfedenden, ona hizmet edeni takdirden başka ne beklenebilirdi ki?

1959 Eylül'ünün ortasında aniden hastalanmış, şiddetli hastalığı üç gün devam etmişti. İyileşmeye başlamıştı ki, Süleyman Rüştü Ağabey İstanbul'dan geldi. Ona, İstanbul'daki ahvali sordu. O da, Üstadım, "Süleyman Efendi vefat etti." dedi. Üstad, birden kalktı:

- Kardeşim, Şeyh Süleyman mı, Şeyh Süleyman mı?
- Evet Üstadım, Şeyh Süleyman.
- Kardeşim ne zaman vefat etti?

Verilen cevap yanındaki ağabeylerimizi hayrete düşürdü. Çünkü Süleyman Efendi, 16 Eylül'de vefat etmiş, Üstadımız mânen o elemi hissetmiş, o tarihte yatağa düşmüştü.

– Kardeşim, Allah rahmet eylesin, Allah rahmet eylesin. Mübarek veli bir zâtı, mühim hizmetler ifa etti. Allah rahmet eylesin.

Hâdiseyi Sungur Ağabeyimiz anlatıyor, hâdisе, maneviyat büyüklerinin birbirlerini ve hizmetlerini ne kadar sevip, takdir ettiğini gösteriyordu.³⁶

Bir gün yine öyle şiddetli bir hastalığa yakalanmış, talebelerine, "Mutlaka çok mühim bir mesele var, araştırın bakalım ne var, ne havâdisler var." demişti.

Haber yine acıydı. Mısır'da Abdünnasır ihtilal yapmış, İhvan-ı Müslimîn'den birçok kişiyi öldürtmüştü.³⁷

³⁶ *Ağabeyler Anlatıyor* 1/159-160.

³⁷ *Ağabeyler Anlatıyor* 1/166-167.

Elin oğlu “cı cu” takısı takmış, bir isim takmakla bu ciddi meseleyi basitleştirmeye çalışmıştır. Üstadımız, mahkemelerin taktığı “Nurcu” tabirini “Nur talebesi” manasına kullanmış, fakat daha sonra Hulusi Ağabeyimiz’e, bu tabirin onların anladığı manada kullanılmasından ve istismarından rahatsız olduğunu söylemiştir.³⁸

Dinî hizmetlerden rahatsız olanlar, genellikle mânevî hizmetleri örgüt gibi bir şey zannetmekte, çocukluğundan beri dinî değerlerden beslenen insanların bir mesele karşısında aynı tepkiyi verip, aynı işe koşmalarını anlayamamaktadırlar. Üstadımız, onların anladığı manadaki cemiyetleşmeyi, cemaatleşmeyi reddeder, “Meselemiz imandır. İman kuvvetiyle bu memlekette ve Isparta’nın yüzde doksan dokuz adamları ile uhuvvetimiz var. Hâlbuki, cemiyet ise ekser içinde ekalliyetin ittifakıdır. Bir adama karşı, doksan dokuz adam cemiyet olmaz.”³⁹ der.

Tokat’ta, “Tokatlılar Derneği” yoktur. Çünkü orada herkes Tokatlı’dır. Tokatlılar derneği, Tokatlı’nın az olduğu yerde, azınlığın, yani “ekalliyetin ittifakıdır.” Yüzde doksan dokuzun Müslüman olduğu bir memlekette, Müslümanlar ayrı bir grup veya cemiyet olamazlar.

Öyle ise bu cemiyet ve cemaat, her gün, günde beş defa birlikte hareketlerini namazla ilan eden bütün Müslümanları ifade etmektedir ve bu manada her fert “bu mukaddes ve muazzam cemiyetin efradı”dır. Vazifeleri kendilerini ve kardeşlerini ebedî azaptan kurtarmaktır. “Sair dünyevî ve siyâsî ve entrikalı cemiyet ve komitelerle” alâkaları veya benzerlikleri yoktur.⁴⁰

Kaldı ki bugün artık, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hadislerinde işaret buyurduğu insanlık çapında bir hizmet

³⁸ Bkz.: *Son Şahitler* 1/354.

³⁹ Tarihçe-i Hayat, s. 220.

⁴⁰ Bkz.: *Şuâlar*, 13. *Şuâ*, s. 263.

zaruridir. İnsanlığa ulaşma imkânının olduğu bir dönemde, tüm insanlığa peygamber olarak gönderilen bir Zât'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmeti, Hz. Ali Efendimiz'in anlayışıyla bakmaya, “Bizim için öteki yoktur. İnananlar dindaşımız, inanmayanlar türdaşımız” demeye mecburdur. Çünkü ortada bu kadar güçlü bir hakikat varken, inşallah türdaşımızın dindaşımız olması yakındır.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) faziletini, faydasını o gün nasıl dostu, düşmanı teslim ve takdir ediyorsa, bugün O'nun sevdalılarının fazilet ve faydasını da Müslüman olan olmayan herkes teslim ve takdir etmektedir. İnsanlık için faydalı olduğuna inanılan hizmetlere, her dinden ve milletten insan sahip çıkıyor, yardımcı olmaya çalışırken, bunu daracık “ce-miyet veya grup” kalıpları içerisinde ifade etmek, o ufku daraltmak ve anlamamak olur.

Tebliğde İkna ve İspat Zaruridir

Müslüman, her devirde, özellikle günümüzde, delilli, ispatlı konuşmalıdır. Çünkü o, mağlup olmaz bir yüksek hakikatin dilidir ve o konuştu mu akıllar, kalbler ikna olmalı, nefisler teslim-i silah etmelidir.

İkna, mantığa; mantık, mevzunun birbirini destekleyen bir silsile içerisinde anlatılmasına dayanır. İspat, inkar edilmez delillerle bir meseleyi ortaya koymaktır.

Kur'ân'ın ifadeleri akli ikna eden delillerle örülmüştür. Mesela, “*Ey insanlar ibadet edin, sizi yaratan Rabbinize!*” (Bakara, 2/21) âyetinin delili içindedir. Âyet “insanlara” kulluğu teklif eder. Kulluğun kelime manası, aczini itiraftır. Demek kulluk, tüm insanlar, tüm istek sahibi olup alanlar için zaruridir.

Kime, diye sorsanız, cevap “Rabbinize” diye gelir. Niçin diye sorsanız, “Çünkü O sizi yarattı.” der. “Var olmaktan, vücudunuzda sahip olduğunuz şeylerden, etrafınızda pervane olan mahlukatın size hizmet ettirilmesinden duyduğunuz memnuniyeti, minnet ve şükranı Rabbinize ifade edin, çünkü sahibiniz O’dur.” manasını ruha ihtar eder. Zaten âyetin devamı ve bir sonraki âyet insana semada ve arzda bahşedilen nimetleri saymakta, onu şükre ve itaate davet etmektedir.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ifadelerinde de aynı hikmet, isbat ve ikna üslubu mevcuttur. Zaten Kur'ân O'na, “*Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et.*” (Nahl, 16/125) demiştir.

Mesela, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) iyiliği emredip, kötülükten men etmenin zarureti, bunu terk etmenin herkese zarar vereceğini şu misalle anlatır:

“Gemi yolcuları alt ve üst kata yerleştiler. Geminin alt katında seyahat edenler; ‘Su ihtiyacımızı karşılamak için yukarı çıkıyor, üsttekileri rahatsız ediyoruz. Geminin tabanından bir delik açıp suyu oradan alalım.’ diye konuşular.

Bu durumda, üst kattakiler onlara mani olmazsa hepsi birden boğulur. Eğer onlara gemiyi delmenin yanlış olduğunu anlatırlarsa, hem kendilerini, hem diğerlerini boğulmaktan kurtarırlar.”⁴¹

Bu misal, her cümlesi tahlil edilecek ölçüde güzel, hikmetli ve câmîdir. Mesela, dünya sema denizinde seyahat eden ve insanı bir yere taşıdığı hareketinden belli olan bir gemidir. İnsanlar, idrak yönüyle farklı seviyede olabileceği gibi, hakikate ulaşmak imkânlarına sahip olmak yönüyle de farklı seviyelerde olabilir. En büyük yanlış yapanlar bile kendilerince bir doğruya tutunurlar ki, burada o akı aldatan bahane, üsttekileri rahatsız etmemektir. Kurtaran, sonuç itibarıyla başkasını kurtarıyor gibi görünse de, hakikatte kendini kurtarmıştır.

Bir başka hadis-i şeriflerinde, “Kişi arkadaşının dini üzeredir.”⁴² buyurarak, kimin davranış ve inançlarının sevileceğini, kiminle oturulup kalkılacağını bir cümlede ders verir, irşad eder. Aynı izi takip edip arkasından gidenlerin ve bu sayede

⁴¹ Tirmizî, *fiten* 12.

⁴² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 2/334.

arkadaş olanların elbette ki kalbleri birbirine benzer, benzemektedir.

Nur'larda da aynı üslup tercih edilmiştir. Hatta Üstadımız'a Nur'un tesirindeki hikmet sorulduğunda, Hazret, onun bu yönüne dikkat çeker, Nur'ların, kendi devrinin iknaya muhtaç insanlarına "teslim ol" demek yerine ikna etmeyi tercih ettiğini, ispatlı delilli konuştuğunu anlatır. "Sözler tasavvur değil, tasdiktir. Teslim değil, imandır. Marifet değil, şehadettir, şuhuddur. Taklit değil, tahkiktir."⁴³ buyurur.

Marifet, bilmek demektir ki, yüksek bir ufuktur. Hâlbuki Üstadımız, bu dersler için "marifet değil" demekte, aklen bilmenin ötesinde, meselelerin gözle görme yakınlığında izah ve isbat edildiğini anlatmaktadır.

Ne gariptir ki, dinin otorite bir ağzı kendi çağında, dinin bu olduğunu insanlara anlatmasına rağmen, dini bilmeden uzaktan uzağa konuşanlar, sanki yeryüzüne bağlı imiş, insan aklına aitmiş gibi saçma bir kelimeyle dinden "dogma" diye bahsetmekte, onu bir taklit, bir kabul zannetmekte, insanların Allah'ın dinine değil de babalarından gördüğüne inandığını düşünmektedirler. "Dogma" olsa olsa, cahil insanların aklından çıkan basit anlayış ve saplantılara denir. Dinin, Rabbimize ait, "Yaratıcıya" ait meseleler dahil konuşamadığı, konuşmaktan çekindiği, "düşünme, kabul et!" dediği, muallakta bıraktığı bir tek mesele ve soru yoktur. Olup olmadığını, Nur'ları veya Pırlanta'ları okuyan herkes rahatlıkla görebilir.

Nur'ların isbat gücü, Üstadımız'ın da işaret buyurduğu gibi fevkaladedir. Aklı reddetmeyen, onun anlattığı delillere aklıyla "hayır" diyemez. "Hayır" diyen inadının, günahının, zulmünün, menfaatinin, kibrinin mahkumudur.

⁴³ Mektubat, 28. Mektup, s. 424.

“Kur’ân-ı Hakîm’in kuvvetine” dayanmanın verdiği güvenle konuşan Üstadımız, en inatçı bir dinsizi, birkaç saat içerisinde ikna edemese de, mağlup edeceğini, sükuta mecbur bırakacağını söyler.⁴⁴ Üstadımız’ın her hâli gibi bu da derstir, “gayret sahibi bir mümin böyle olmalı, olmaya çalışmalı” demektir.

Üstadımız ispatta kıyası, bilinenden bilinmeyi anlamayı, cüz’den külle, yani parçadan bütüne gitmeyi, küllden cüz’e dönmeyi, basitten karmaşığa bakmayı, enfüsten âfâka, âfâktan enfüse mütâlaayı, muhâlden vâkîye geçmeyi birer metot olarak kullanır.

Mesela, kıyas metodunu kullanarak mezheplerin aynı meselede farklı hükümler vermesinin hikmetini anlatır, mezheplerin hak olduğunu ispat eder. Önce, “Ahkâm-ı şer’iyenin teferruât kısmı ahval-i beşeriyeye bakar” der, meseleyi bir cümlede halleder. Yani hüküm, ferdin durumuna göre verilmektedir ki, her zaman ve her meselede öyledir. Sonra, bir suyun, tıp ilminde beş faklı hükmü olacağını izah eder. Ameliyattan çıkana su yasak, yani haram; çölde kalana su zaruri, yani farzdır. Demek ki burada değişen su da, su hakkındaki kanaat de, doktor da, doktorun doktorluk anlayışı da değil; muhataptır, muhatabın durumudur. Mezhep imamları farklı şeyler konuşmamış, Efendimiz’den öğrendikleri derslere göre muhataplarına reçete yazmış, hüküm söylemiş, reçetelerdeki değişiklik muhatabın farkından doğmuştur.

Siyah ile beyaz kadar birbirinden farklı iki cevabın, ikisinin de doğru olduğunun bundan daha enfes izahı, ispatı olamaz.

Herkes güneşin, ışıkları ile bize yakın, bizim ise cismimizle ona uzak olduğumuzu bilir. Üstadımız, On Dördüncü Söz’de “*Biz ona şahlı damarından daha yakınız.*” (Kâf, 50/16) âyetini izah ederken bu bilineni kullanır, anlamakta zorluk çekenlerin aklına meseleyi

⁴⁴ Bkz.: Mektubat, 28. Mektup, s. 409.

bu misalle yaklaştırır. Nur isminin küçük bir cilvesine mazhar olan ve Nur ismine kıyasla kesif kalan güneş eşyaya böyle yakın, eşya ondan uzaksa, “Zât-ı Zülcelâl, her şeye ilim ve kudretiyle nihayetsiz yakın, hâzır ve nâzır ve eşya Ondan gayet uzaktır.” der.

Enfüsten âfâka baktırır, Miraç meselesi gibi bir meseleyi bir cümlede halleder. Bir anda gökler ötesine çıkmak gibi aklın anlamakta zorlandığı bir hakikat, O'nun Kur'an'dan aldığı derslerden dinlenince latif bir hâle dönüşür. İnsanı hayal gibi zayıf bir kuvvete bindirip bir anda en uzak memleketlere gönderen kudretin, Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) Burak gibi bir binite bindirip, bir anda gökler ötesine götürmekten –hâşâ– âciz olmadığını ders verir. Hem anlatırken o kadar rahattır ki, meseleye, “Emsâli o kadar çoktur ki, hesâba gelmez.” diye başlar ve sonra “Meselâ, her zînazar, gözüyle, yerden tâ Neptün seyyâresine kadar bir sâniyede çıkar; her zülim, aklıyla, kozmoğrafya kanunlarına binip, yıldızların tâ arkasına bir dakikada gider.” diyerek devam eder.⁴⁵

Her şeyin ezeli kader defteri olan Levh-i Mahfuz'da kaydedildiğine ve bir gün hesaplaşılacağına delili ise, insandaki hâfizadır. Havuza, sızıntı; kader levhalarına ve yazıcı meleklerle, insanın hâfızası delildir. “Âlemde ne varsa, insanda numunesi vardır.”⁴⁶ İnsanın kemikleri taşlara, saçları bitkilere, ağzından burnundan akan sular, çeşmelere, kanının deveranı ırmaklara benzer.⁴⁷

Kulun dinini hiss-i kabulle ve bilgisiz taraftarlıkla değil; bilerek, inanarak, ikna olarak yaşaması makbuldür. “Cahil mutaassıplar, dinde hassas, muhakeme-i akliyede noksan olanlar”⁴⁸, iyilik zannıyla zarar verir ve onlarla hiçbir yere varılamaz.

⁴⁵ Bkz.: Sözlür, 31. Söz, s. 623.

⁴⁶ Sözlür, 22. Söz, s. 299.

⁴⁷ Bkz.: Lem'alar, 30. Lem'a, s. 439.

⁴⁸ B. S. Nursi'nin İlk Dönem Eserleri, *Divan-ı Harb-i Örfî*, s. 401.

Karşısına çıkan ikna edeceğine inanan, iman ettiği hakikatleri, küfür yalanını darmadağın etme adına atom bombasından daha tesirli gören adamın, başka yollar armasına, meşru dairenin dışına çıkmasına gerek de, cevaz da yoktur. Hatta Risale-i Nur'un gösterdiği deliller, insan aklının ulaşılmaz gördüğü meseleleri olağandışı bir üslupla o kadar akla yaklaştırır ki, âdeta o derslerin her biri bir keramettir ve başka kerametlere ihtiyaç bırakmamaktadır.⁴⁹

Sözünün tesirine bu kadar itimat eden adamın arzuladığı tek şey, insan kardeşleriyle karşılıklı konuşabileceği, sıcacık çayını yudumlarken kalblerdeki buzları eritebileceği nezih bir zemindir. Çünkü o bilir ki, ikrama mazhar kılınan insan; aklını, kalbini reddetmeden Kur'ân tefsirlerinin ve hususiyile Nur'ların, Pırlanta'ların anlattığı delilleri reddedemez.

Kur'ân'ın asrın aklına verdiği bu derslerle yola çıkıldığı için birkaç talebe ile başlayan bir hareket, Üstadımız'ın Bayram Ağabeyimiz'i müjdelerken ifade buyurduğu gibi, insanlığın bütün meclislerine girebilmiştir.

Bu yolun yolcularının gönülleri ne ile fethedildi ise, başkalarının gönül kapılarını açacak olan da aynı şeydir.

Kimse tesiri kullandığı eşyalarda, kazandığı imkânlarda aramamalı; herkes işi asıl mecrasında akıtmaya, bir hakikati kâinat kadar önemli görmeye; ispatlı, delilli derslerle konuşmaya devam etmelidir.

---

⁴⁹ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/80.

Bu Hizmetin Kuvveti Meslek ve Metodundadır

İlim, kuvvettir. Kim bilgili ise, hakikî kuvvet ondadır. Manayı anlatan ilimden daha kıymetli hazine, daha geçerli akçe yoktur.

Zaferler, mekteplerin sınıflarında, koridorlarında, oyun alanlarında kazanılır; hezimetler, mekteplerin sınıflarında, koridorlarında, oyun alanlarında yaşanır. Zaferin de, hezimetin de kökü, tohumu, sebebi oradadır.

Cahil, Allah'ın düşmanıdır. Allah'ın hoşnut olmadığı şeyleri yapar. Allah O'nu, o Allah'ı sevmez. Kendisine de, insanlığa da zarar verir. Hz. Osman Efendimiz'in ifadesiyle, “cehalet öyle bir binektir ki, üzerine binen zelil olur, onunla arkadaşlık yapan yolunu kaybeder.”

Kur'ân, insana, “*Rabbim, ilmimi artır!*” (Tâhâ, 20/114) diye dua etmeyi öğretir. “*İnsanların arasından Allah, iman edenlerin ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltir.*” (Mücadele, 58/11) “*Allah'tan, kulları içinde ancak ilim sahibi olanlar (bakkıyla) korkar.*” (Fâtır, 35/28) Allah (celle celâluhû) kitabında insanlara birçok misaller vermiştir, “*fakat onları ancak âlimler düşünüp, anlayabilir.*” (Ankebut, 29/43)

İslâm, ilim yoludur. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “İlim tahsil etmek için yola çıkan kimse, evine dönüncüye kadar Allah

yolundadır.”⁵⁰ buyurur. İlim, yerde de, gökler ötesinde de o kadar makbuldür ki, yine Tirmizî’de geçen bir hadiste Efendimiz, “Göklerde ve yerde bulunan varlıklar, hatta sudaki balıklar bile âlimlerin affedilmesi için Allah’a yalvarır.”⁵¹ der.

Üstadımız, bizim hastalığımızı, cehalet, fakirlik ve ayrılık olarak tespit etmiştir ki, cehaletin de, fakirliğin de, iftirakın da reçetesi ilim öğrenmektir.⁵² Çünkü, “ittihad cehil ile olmaz.”⁵³

İnsan, ilim öğrenerek kemâle erer. Zâhirî ilimlerle hamlığını bir derece aşar, hikmete vukufla pişmeye başlar, marifetullahla kıvama erer.

Medenîlere bir meseleyi anlatmanın ve ikna etmenin yolu, fen ve din ilimlerini mezc ederek konuşmaktan geçer. Vicdan, din ilimleri ile, akıl, fen ilimleri ile aydınlanır. İnsanın maddî mânevî yapısı, ancak her ikisi bir arada öğretildiğinde kanatlanır. Birisinin ihmalinden taassup, diğersinin ihmalinden dalâlet doğar.⁵⁴

Aklın ve kalbin ittihat etmediği malumat, bilgisizlik daire-sinin dışına çıkamaz. Nasıl, gözün gündüze benzeyen beyazı ile geceye benzeyen siyahı bir araya gelmeden göz göz olmazsa; la-tif olan ruhu şerh eden manevî ilimlerle, kesif olan maddeyi keş-feden fennî ilimler bir arada okutulmadan da, o ilim, hakikî ilim olmaz. Din ve fen birbirine kuvvet verir.

Kur’ân, maddî ve mânevî ilimleri bir arada anlatan, her iki-sinin penceresinden hakikati gösteren bir kitaptır. Semaya, arza baktırması, mahlukatın yaratılışındaki nizama, birliğe, merhame-te dikkat çekmesi ve arkasından “düşünmüyor, akletmiyor musu-nuz?” demesi bundandır.

⁵⁰ Tirmizî, *İlim* 2.

⁵¹ Tirmizî, *İlim* 19.

⁵² Bkz.: B. S. Nursî’nin İlk Dönem Eserleri, *Dîvan-ı Harb-i Örfî*, s. 387, 388.

⁵³ B. S. Nursî’nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 499.

⁵⁴ Bkz.: B. S. Nursî’nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 508.

İslâm'a göre her bir zerre, Rabbimizi anlatan bir harftir. Onun içindir ki, muvaffakiyet, müspet ilimleri de dinî ilimler gibi okumakla, onlara da dinî ilimlere bakar gibi bakmakla mümkündür.

Fikri ve nazarı bu yüksek nizama bulmakta âciz olanlar, o yüksek nizama fen ile bakmalıdırlar. Çünkü "her bir fen, nurlu bir burhan"dır.⁵⁵

Hikmeti, maksadı okuyamayan, harf gibi olan cisimleri, "aşağı giden çizgi" der gibi anlatan adama, fen tahsili almış da olsa, ilim adamı denmez. Kâinatı manasız şekiller zannetmek cehaletin katmerleşmesidir.

Üstadımız Hazretleri, din ve fen ilimlerinin mezc edilerek okunduğu mektepleri hayatının "gaye-i hayal"i olarak görmüş, bir ömür onların inşası için çalışmış, Van merkezli, Diyarbakır'da ve Bitlis'de şubeleri olan o mektep için Sultan Reşat'tan ve Birinci Meclis'ten tahsisat kararı çıkartmış, şartlar o medresenin o gün tahakkukuna meydan vermemiştir.⁵⁶

Belki de, istikbalde gördüğü nur, nasıl Nur risaleleri şeklinde tezahür ettiyse, istikbalde gördüğü o mektepler de, dünyanın dört bir yanında sulh adacıları vazifesi gören okullar şeklinde tezahür edecekti.

Muallimlere ve eğitime fevkalade önem veriyordu. Bu zamanda dindar bir muallim çok büyük hizmetler görebilir, fen ilimlerinin penceresinden Rabbine ait hakikatlere baktırabilir, fenleri bir irşad dersi gibi dinletebilirdi. Öğretmenlik mesleğini o kadar tavsiye ediyordu ki, farz ibadetini yerine getirmekte bile zorlandığını söyleyip, rahat hareket edememekten şikayetçi olan birisine, "Sen öğretmenlikten ayrılma kardeşim, devam et!" diyordu.⁵⁷

⁵⁵ İşârâtü'l-İcâz, s. 88.

⁵⁶ Bkz.: Tarihçe-i Hayat, s. 101.

⁵⁷ *Son Şahitler* 4/214.

Aslında, hangi meslek erbabı olursa olsun, işini bir mürşid gibi yapmalı, mesleğini, davasını anlatmakta bir vesile ve pence-re olarak kullanmalıydı. Laboratuarda alını secdeli insan tipleri, ticaret tezgahlarında maneviyat kahramanları, idarî makamlarda nefsinin dizginini kalbinin eline vermiş irade âbideleri olmalıydı. Sokaktaki adamın, tekkede zikir çekenin kalbinden geçeni keşfe-debilecek kadar teni ruhuna denk olabilirdi.

O neslin yetişmesinde herkese vazife düşüyor, bu sebeple zaman zaman farklı mesleklerin önemini hatırlattığı da oluyor-du. Fakat herhâlde birinci derecede üzerinde durduğu meslek, öğretmenlikti. Onlar hem anlatacak, hem anlatan insanları yetiştireceklerdi.

İsmail Dayı, 1952’de tıp fakültesinde öğrenciyken Üstadımız’ı Akşehir Palas Oteli’nde ziyaret etti. Üstadımız ona: “Ben en çok öğretmenleri, sonra da doktorları severim. Çünkü insanların kalbine giriş evvela muallimlerle, sonra maneviyatı tam, hâzık ve imanlı doktorlarla olur.” demiş, onların istikbalde yapacağı hizmete işaret etmişti.

“Ben bu zamanda dindar bir muallime eski zamanın velileri nazarıyla bakıyorum. Bu zamanda terbiye ana babadan alınmış, muallimlere verilmiş. Muallimliğin ortası yoktur. Ya minare başındadır veya kuyu dibindedir. Ya esfel-i sâfîindedir veya âlâ-yı illiyindedir.”⁵⁸ diyordu. Demek muallimliğin sevabı da, vebali de büyüktü.

Çocuklar büyüklerinin ve özellikle muallimlerinin gözüyle hayata bakar, âdeta bakışları, onların bakışlarına bağlanır. Çocuklarının gözlerini, karakter âbidesi muallimlerin gözlerine rabtedenlerin kendi istikballerinden de, insanlığın geleceğinden de endişe etmelerine gerek yoktur.

⁵⁸ *Son Şahitler* 3/60.

Mektep inşa etmek, nesilleri ve geleceği inşa etmektir. Geleceğin dünyasını ilim ve barış medeniyeti olarak görmek isteyenler, eğitime önem vermelidirler.

Üstadımız'ın hizmet tarzı, kâinatı unutarak Rabbi düşünmeye çalışmak değil, kâinata bakarak Sanatkâr'ını tanımak, mesaisini imana teksif etmek, hikmetle konuşmak, şefkatle yaklaşmak, dinin ve dindarın izzetini korumak, kimseden bir şey beklememek ve almamak, fen ve din ilimlerini birlikte okumak, okutmak, uzak dairelerle meşgul olup zihni dağıtmamak, kimseyle, hiçbir şekilde niza etmemek, evrad u ezkar dahil cadde-i kübrâdaki bütün güzellikleri cem edip, hiçbirini ihmal etmemek ve yapabileceği her şeyi ihlâsla, sadakatle yapmaya çalışmak şeklinde özetlenebilir. Görüldüğü gibi bunların bütünü eğitimle alâkalıdır ve Üstadımız temelde maârife dayalı bir cemiyeti esas almıştır.

Bu hizmet tarzında Üstad Hazretleri fevkalade ısrarlıdır ve günümüzün geçerli yolu olarak bunu görmektedir. Onun, davasından ve metodundan ne kadar emin olduğunu şu ifadeleri açık olarak gösterir:

“Eğer Şah-ı Geylânî, İmam Rabbânî gibi zâtlar gelseler ve ‘Sen bu tarzında devam edersen şu birkaç biçareden başka şakirdin olmayacak. Hem aç kalacaksın, hem hapis yatacaksın. Fakat tarzını bir parça şöyle değiştirsen, bütün memleket senin şakirdin olacak; başvekil de, reisicumhur da şakirt olup, gelip elini öpecekler.’ deseler bu tarzımı bırakmayacağım.”⁵⁹

Her devrin büyüğü ve büyükleri, hem maddî, hem mânevî ikaz, ders ve tespitlerle, kendi devrilerinde lazım olanı yaparlar. Üstadımız bu hakikati Beşinci Mektup’da, “Madem hakikat böyledir. Ben tahmin ediyorum ki, eğer Şeyh Abdülkadir Geylânî (radiyallâhu anh) ve Şah-ı Nakşibend (radiyallâhu anh) ve

⁵⁹ İbrahim Kaygusuz, *Zübeyir Gündüzalp, Hayatı ve Mefkuresi*, s. 320.

İmam Rabbânî (radıyallâhu anh) gibi zâtlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini, hakâik-i imaniyenin ve akaid-i İslâmiyenin takviyesine sarf edeceklerdi. Çünkü saadet-i ebediyenin medarı onlardır.”⁶⁰ şeklinde anlatır.

Bu meslek, selef-i sâlihîn mesleğinin günümüz şartlarında tezahürüdür ve fevkalade güçlüdür. Bir ferde elli milyon kişinin kuvvetini kazandırır, insanı bir mânevî şirkete ortak eder. Üstadımız, şahsı itibariyle bir nefer kuvvetinde, “meslek itibariyle elli milyon kuvvetinde”⁶¹ olduğunu söyler.

Bir ferdi neticede bir okul yapan kuvvet budur. Bu metodu terk etmek, elli milyon kuvvet kazandıran bir tesiri terk etmektir.

Bu hizmetin kuvveti, Hakk’ın rızasını arayan, ilmi esas alan mesleğindedir.

---

⁶⁰ Mektubat, 5. Mektup, s. 20.

⁶¹ Mektubat, 16. Mektup, s. 76.

Müsbet Hareket, Kalblerin Kapısını Açan Bir Anahtar, Zorbaları İnsafa Getiren Bir Kuvvettir

Müsbet hareket etmek, kime karşı ve hangi durumda olursa olsun, doğru olanı yapmaktır. Çünkü bir Müslüman'ın hareket tarzını muhatabından gördüğü olumlu veya olumsuz tepkiden önce, dininin esasları ve davasının gücüne olan itimadı belirler. Elinde herkesi mağlup edecek bir kuvvet bulunanın yanlış yollara girmesine, telaşa düşmesine izin de, gerek de yoktur. Ona düşen, akli ve nasibi olan herkesi iknaya yetecek kuvveti kullanmaktır.

Üstadımız, Müslümanların maddeten mağlup olduğu, her türlü değerın istismar edildiği, kültürel, ekonomik ve askeri emperyalizmin yaşandığı, ülkelerin içten içe karıştırıldığı dönemde, Kur'ânî bir yol olan "Müsbet Hareket" tarzı üzerinde ısrarla durmuş, bütün belaların bununla def edilebileceğine inanmıştı.

Kur'ân-ı Hakîm, müminlere, "*Sen en iyi şekilde karşılık ver. O zaman, aranızda düşmanlık bulunan kişi belki en iyi dostun olacaktır.*" (Fussilet, 41/34) diyor, müminlerin ahlâkını, "*Kızdıklarında öfkelerini yutar, insanların kusurlarını affederler. Allah da böyle iyi davrananları sever.*" (Âl-i İmran, 3/134) diyerek tarif ediyor, rıza-yı ilâhîye vesile olacak yolu onlara gösteriyordu.

O, bu yolu, kendi çağında nasıl yürüyeceğini bildiği için emin, kimileri bu yolu onun kadar net göremedikleri için telaşlı idi. O,

kendi yolunu bildiği için başkasından yol yöntem öğrenmeye çalışmadı, kimileri bu yolun esaslarını, zaruretini ve kuvvetini bilemediklerinden yürüyüşlerini terk etti, elin rüzgarına kapıldı, kendilerine dinde olup olmamasına bakmadan yollar ve fetvalar aradı.

İriyarı bir adam, kendisine sataşan ufak tefek birisinden uzak durur. Sebebini sorarlar. “Sırtımda yumurta küfesi vardı.” der. Müslüman her zaman müsbet hareket etmelidir. Çünkü sırtında kimsenin mahrum kalmasına göz yumamayacağı ve zayıf edemeyeceği kadar kıymetli hakikatler vardır. Onların tesirini şahsi bir garaz ile kırmamak için gerektiğinde nefsini ve hissini feda etmeyi bilmelidir. Hele kuvvet dengesinin olmadığı bir zamanda müsbet hareketi terk edip menfi yollara girmek, zalime bahane vermekten, zulmünü artırmaktan ve masumları zarara uğratmaktan başka hiçbir şeye yaramaz.

İstilacı güçlerin ve insanlığı sömürenlerin, Müslümanların hissiyatlarını galeyana getirip, kendi emelleri doğrultusunda kullandıkları bilinen bir vâkıdır. Tahriklere kapılmamak, Kur’ân’ın elmas hakikatleri ile mukabele etmek ve kötülüğü iyilikle savmak, zalimi dize getirecek, efkâr-ı umumiyyi kazanmaya vesile olacak ve dünyaya, “Bu fazilet âbidelerine kötü muamele edenin kendisi kötüdür.” derirtecek, zorbanın gücünü kıracak en tesirli silahtır. Müsbet hareket, kalblerin kapısını açan bir anahtar, zorbaları mağlup eden bir kuvvettir.

Üstadımız, “Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü, eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüd eder. Zâhiren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedâmet eder, sana dost olur.”⁶² buyurur.

Cihan Harbinde, Ispart nahiyesi ve doğduğu Nurs köyü Ermeni çetelerin saldırısına uğramıştı. Birlikte savaştığı gönüllü

⁶² Mektubat, 22. Mektup, s. 300.

talebeleriyle birlikte hemen oraya hareket etti ve çeteleri köyünden çıkardı. Ermenilerin, masum çocukları ve kadınları kaçamamıştı. Üstadımız onları bir yerde topladı, “Şer’an bunlara dokunmak câiz değildir!” diyerek halkı men etti. Sonra da onları Ermeni fedailerine yolladı.

Bunun üzerine o bölgedeki Ermeniler, “Madem siz bizim ailemize dokunmuyorsunuz, biz de muhriplerinizden başka kimseye dokunmayacağız” diye haber gönderdi.⁶³

Fenalığa iyilikle mukabele etmiş, doğruyu öğretmişti.

Müsbet hareket, şefkati hâkim kılmaktır. Çünkü insanlığın saadeti, insanın insana şefkatindedir ve İslâm tarihi şefkat tablolarıyla doludur. Üstadımız, mealen, “Kur’ân’ın öğrettiği şefkat, bizi maddî mukabeleden ve çatışmadan men ediyor.” der.⁶⁴

Müsbet hareket; muhatabı, zamanı ve şartları bahane ederek üslubu bozmamak, tavrını, tercihini değiştirmemektir. Üstadımız, yıllarca haksız muamelelere maruz kalmasına rağmen, onların haksızlıklarından ötürü tavrını değiştirmemiştir. Afyon savcısına, “Bu yirmi sekiz senede bir tek vukuatı gösterebilir misiniz?” diye sorarken onun için kendisinden ve kardeşlerinden fevkalade emin ve tereddütsüzdür. Çünkü kasıtlı ithamlarının hiçbir mesnedi yoktur.

Üstadımız ile çok uğraşan İnönü, yanına Malatya milletvekilini ziyaretçi gibi gönderir. Fakat adam, ne derse desin Üstadımız'a olumsuz bir söz söyletmeye muvaffak olamaz.

Müsbet hareket, hazır zamanı geniş istikballe değişerek hissin tuzaklarından kurtulmak; aklın, ilmin, idrakin gereğini yaparak âkıbeti kazanmaya çalışmaktır.

Şarktaki isyanın yayılmasını önlemesine rağmen sürgüne gönderilir, tahammül edilmesi zor muamelelere ve yolun

⁶³ Bkz.: *Mufassal Tarihçe-i Hayat* 1/376.

⁶⁴ Bkz: Emirdağ Lâhikası 2/23.

zorluklarına katlanır, ama kendisini kurtarmak için gelen silahlı aşiretlere, “Ben kendi arzumu gidiyorum.” der, askerlere müdahale etmelerine izin vermez.

Üstadımız'ın son dersi müsbet hareket üzerinedir. Bu dersi yapması bile fiili bir müsbet harekettir. Çünkü insanın bir mevzu da söylediği son söz onun temel düşüncesi ve hükmüdür. Çünkü bu dersi verirken o günlerde hislerinin tesiri altında kalan birkaç ağabeyimizi özellikle toplamış, dersini onların da bulunduğu bir mecliste vermiştir. Gerçekten de din düşmanları daha sonra o ağabeylerimizin hissiyatlarını tahrik etmek için çok uğraşırlar.

Müsbet hareketin birinci şartı; başka hiçbir beklentiye girmeden sadece ve sadece Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmaktır.

İkinci şartı; mesaisini iman hizmetine teksif etmek ve ona hizmeti her şeyden üstün tutmaktır.

Üçüncüsü; hareketini neticeye bina etmemek, kendine düşeni yapıp Rabbinin takdirine razı olmak; hissen, aklen, lisanen karışmamak, “Niçin böyle oldu?” diye tenkitlere düşmemektir.

Dördüncüsü; asayişi muhafaza etmektir.

Kastamonu'da, türbelerin, mescitlerin yıkıldığı günlerde, Hilmi Sema Erkal isminde bir şahıs valiyi öldürmeye karar verir. Yola çıkar, Üstadın evinin altından geçerken, Üstad, pencere camına tıklatarak çağırır. Hilmi Bey, “Bu ihtiyar Hoca Efendi de acaba ne istiyor, bana ne diyecek?” diye düşünerek merdivenlerden çıkar. Üstadımız, eline Tahmidiye Duası'nı vererek bir adet yazmasını ister. Hilmi Bey evine döner, yazıp bitirir. O mübarek duayı bitirdiğinde, içindeki adam öldürme düşüncesi de bitmiş, karıncayı öldüremeyecek hâle gelmiştir. Üstadımız'ın duayı ne maksatla verdiğini o zaman anlar ve o semavi çerağın etrafındaki pervanelerden olur.⁶⁵

⁶⁵ *Son Şahitler* 2/122.

Beşincisi; sıkıntılara karşı sabırla, şükürle mukabele etmektir. “Evet, mesleğimiz şükürdür. Ve her yerde bir vech-i rahmeti, bir cihet-i nimeti görmektir.”⁶⁶

Altıncısı; mânevî tahribata karşı mânevî mücahedeyi esas alıp, mânevî setler kurmaktır.

Yedincisi; kimsenin kaybetmesini istememek, herkese sineyi açmak ve beddua dahi yapmamaktır.

Sekizincisi; tahribe tahriple karşılık vermemektir. Yanlışla yanlışla mukabele çözümsüzlüktür.

Üstadımız, başkasının yolunu yol bilmemiş, “tahammüle karar vermiş”, “binler haysiyet ve şerefini bu vatandaki biçârelerin istirahatına feda” etmişti. Bunu da, “Cenâb-ı Hakk’a hadsiz şükür olsun, bana bir hâlet-i ruhiye ihsan eylemiş” diye anlatıyor, o yüksek kemâl ufkunu şahsına değil, rahmetin himayesine veriyordu.⁶⁷

Dokuzuncusu; dünyayı âhirete tercih etmemektir.

Onuncusu; insanları israfa alıştıırıp zarurî olmayanı zarurî hâle getiren ve görünmez zincirlerle bağlayıp yaşamak hırsının zebunu kılan fitneye mağlup olmamaktır.

On birincisi; harama helal urbası aramamak, şer’-i şerifin kötü dediğini kötü, güzel dediğini güzel kabul etmek, bunu günlük hayatın hâdiseleri içerisinde göstermektir.

On ikincisi; iman ehlerinden gelen tenkidi, nasihat ve iltifat bilmektir.

On üçüncüsü; dahilde maddî mukabele olmayacağını, kuvvet kullanılamayacağını anlamaktır.

Üstadımız, Otuz Bir Mart Vâkıası’nda, isyan eden askerlere

⁶⁶ Lem’alar (Osmanlıca), 28. Lem’a, s. 549.

⁶⁷ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/26.

hitaben bir konuşma yapar ve “Sizin ve mübarek elinizin kuvveti itaattir.” der, isyanı bastırır.⁶⁸

On dördüncüsü; dalâlet yolunun lezzetlerle değil elem ve tuzaklarla dolu olduğunu anlatmak, dini yaşamaktaki zaafın dünyayı cehenneme çevirdiğini isbatlamak, Kur’ân dersleri ile dünyevî uhrevî yangınları söndürmeye gayret etmektir.

On beşincisi; şahısların kendileri ile değil kusur ve hataları ile mücadele etmek, kimseyi toptan reddedip köprüleri yıkmamak, tamamı elde edilemiyor diye bir şeyi tamamen terk etmemek, gafili, din düşmanına tercih edecek ferasete sahip olmaktır.

Üstadımız’ın bütün hayatı müsbet hareket çizgisinde geçti. Denizli hapisanesinde o zâtı tanıyan mahkumlar, sinekleri ve tah-takurularını öldüremez hâle gelmiş ve âdetâ yakınıracasına “Adam öldürdük, şimdi sivrisinekleri dahi öldüremiyoruz.”⁶⁹ demişlerdi.

2 Aralık 1959’da Ankara’yı ziyaret etmiş, ziyaretinde Beyrut Palas Oteli’nde kalmıştı. Polisin ve jandarmaların bir kordon hâlinde otelin etrafını tutmasına üzüldü. “Bizden ne tevehhüm ediyorlar? Burada bizi parça parça etseler, biz yine asayişe dokunmayacağız. Çünkü masumlar zarar görür. Kur’ân tutan hiçbir el masumların zararına harekette bulunamaz.” dedi.

Maksada ulaştıran her yolu meşru görmek, bozgun çıkarmak, masumların hukukunu korumamak ve onları feda etmek, ehl-i küfrün işidir.

Dinin davası da, tebliğ yolu da bellidir. Biz, davamızı başkasından öğrenmediğimiz gibi, yolumuzu da başkasından öğrenmeyiz.

“Bizim vazifemiz, müsbet hareket etmektir.”⁷⁰

⁶⁸ Bkz.: Tarihçe-i Hayat, s. 67.

⁶⁹ *Mufasssal Tarihçe-i Hayat* 2/1251.

⁷⁰ Emirdağ Lâhikası 2/224.

Hoşgörü ve Diyalog, Hem Şefkatin, Hem Hikmetin Gereğidir

Müslüman'ın dünyasında, insanlarla irtibatı kesmek de, insanlarla iyi geçinmeyip, kaba ve haşin davranmak da yoktur. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ebû Cehil'le dahi görüşmeyi kesmemiş, geçinilemeyen bir insan olmayı, kaba ve katı davranmayı zemmedip, kötölemiştir. Hatta Ebû Hureyre Efendimiz'in rivayet ettiği bir hadise göre, insanlarla arada muhabbet oluşturmak aklın gereğidir.

Eskiden belki sınırlarınızı dünyaya kapatabilir, kendi dünyanızda, sizin gibi inanıp düşünen insanlarla yaşayabilir, kendi değer ve doğrularınızı kendiniz anlatabilirdiniz. Sınırların kalktığı, sizin gibi düşünmeyen insanlarla âdeta omuz omuza yaşadığınız, başkalarının, kendilerini ve sizi, size ve hatta sizin çocuklarınıza anlattığı, anlatabildiği bir dünyada, kendinizi anlatma yollarını aramak, dünyanın bir hâneye dönüşmesini avantaj görüp kullanamamak, dünyayı anlamamak ve inandığı değerlere güvenmemektir.

Dava adamı, konuşulamayan, dinlemeyen ve dinlenilmeyen bir adam değildir. Hayatı tek renk ve tek ses olarak anlamaz, dünya nasıl siyah beyaz değilse, onun dünyası da öyledir; sadece siyah ya da beyaz değildir. O, uçların değil; istikametin adamı, “vasat ümmetin” temsilcisidir. Bir müminde kafir

vasıfları olabileceği gibi, kafirde de mümin vasıfları olabilir. Mümin, insandaki vasıfların hakkını takdir eder; hepsini hayra tebdil etmeye çalışır.

Elinin tersiyle herkesi ve her şeyi baştan itmez. Hakkı teslimde zorlanmaz. İnsanlara hakkı teslim etme yolunu öğretir. Çalışkana çalışkan, doğru sözlüye doğru sözlü der. Sonra insanların her hâlinin doğru olması için gayret eder. Zaten kendinden başka hiç kimseye ve hiçbir şeye doğru diyemeyenin, kendisi yanlıştır.

İnsanları hoş görememek, bir yönüyle şefkat, bir yönüyle hikmet zaafıdır.

Şefkat zaafıdır, çünkü hangi insan vardır ki kabahati olmasın ve hangi insan vardır ki zayıf anında kendisine haklılığından veya güzelliğinden değil, sırf aczinden ötürü şefkat edecek bir merhametli eli aramasın. Üstadımız bile 25. Söz'ü anlatırken, kardeşlerinden kendisine insaf ve müsamaha nazarı ile bakmalarını ister. “Kusurlar, noksanlar, zor anlaşılın yerler, hatalar olabilir.” der.

İnsan, kendine karşı olabildiğince hassas, başkalarına karşı fevkalade şefkatli olmalıdır. Şahsi hayatında azimeti tercih etse de, başkalarından aynı şeyi beklememeli, başkasıyla yürürken küçüklerin adımlarıyla yürüyor gibi yürümelidir. Yolu geniş bir cadde hâline getiren, umuma yol kılan da budur. Üstadımız, “Çok sıkı tutmayınız. Herkes bir meşrebde olmaz. Müsamaha ile birbirine bakmak şimdi elzemdir.”⁷¹ buyurur.

Hikmet zaafıdır, çünkü insanlar, irade sahibi oldukları için insandırlar ve Allah birilerini “nimet-i ifade” ile imtihan, birilerini “nimet-i istifade” ile imtihan eder. Anlamak da, anlatmak da, hem nimet hem imtihan; dinlemeye müsait yaratılmak da, istifade edip etmemek de, hem nimet hem imtihandır.

⁷¹ Kastamonu Lâhikası, s. 201.

Bir tek insan, Hakk'ı bildikten sonra âleme tepeden bakmaya, kimseye şefkat etmemeye, hoş görmemeye, muhatap almaya yetkili olsaydı, buna en başta Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yetkili olur ve herkese hor bakardı ki, bu tebliğ hakikatiyle de ters, -hâşâ- Efendimiz'in şefkat ve hikmetiyle de ters olurdu. Hâlbuki Efendimiz, “taşa tapıyor, puta tapıyor, ahlâksızlık yapıyor, faiz yiyor.” dememiş, herkesle görüşmüştü.

İnsanları hor görmeden onlarla konuşmak, mümine Efendisinden kalan bir mirastır ve eğer Efendimiz puta tapanla, Yahudi'yle, Hıristiyan'la konuşmasaydı ve onlarla konuşulmayacak olsaydı, yeryüzünde dinini anlatabilecek insan bulamazdı. Çünkü o geldiğinde çok az insan hanif, diğerleri ya putperest, ya Yahudi, ya Hıristiyan'dı.

Doluya bir şey damlamaz. Bir Müslüman'ın konuşmadığı, konuşamadığı, çekindiği insan olamaz. Ya kendisini kendisi anlatmak için konuşur, ya sulh-u umumîye katkıda bulunmak için konuşur; ama bir kenarda küs gibi duramaz, dünyada, dünyadan ayrı bir parça gibi yaşamaz, yaşayamaz.

Böyle bir durum akla ziyandır, emsali insanlık tarihinde de, İslâm tarihinde de yoktur.

Kur'ân, “*Sullu hayırlıdır.*” (Nisâ, 4/128) buyurur. Konuşur, görüşürseniz, konuşup görüşülecek bir medeniyetin temsilcisi olduğunuzu, vahşiler gibi yaşamadığınızı hâlinizle, tavrınızla ortaya koyarsanız, ne dediğinizi, neye davet ettiğinizi anlatabilirsiniz.

Bizim gerek dinî hayatında eksiklikleri olan insanlarla, gerek sair dinlerin tâbileriyle görüşmekte sakınacağımız hiçbir şeyimiz yoktur. Biz, Efendimiz'den önceki peygamberlere zaten iman ederiz. Kur'ân, “*Sana ve senden önce indirilenlere iman edenler.*” (Bakara, 2/3-4) diyerek Müslüman'ı anlatır.

İslâm'dan çıkan başka dine giremez, çünkü çıktığı anda diğer peygamberleri reddetmiş olur, ama diğer dinlerden çıkanlar çok rahatlıkla âhir din olan İslâm'a dehalet edebilir.

Efendimiz, Buhârî'de geçen sahih hadiste, “Biz peygamberlerin dinleri tektir!”⁷² buyurur. Yanılan, yanlış anlayıp, yanlış söyleyen peygamberler değil, insanların kendileridir. Tâbileri ne derse desin, peygamberlerin daveti aynı Zât'a ve aynı cennettedir.

Hoş görmek demek, “*Dinde zorlama yoktur.*” (Bakara, 2/256) âyetinin manasını anlamaktır. Çünkü “*dileyen mümin, dileyen kafir*” (Kehf, 18/29) olabilir.

Dünyayı da, devirleri de, insanları da, insanların iradesini de yaratan Allah'tır. Kula düşen, vazifesini yapmak, icraat-ı ilâhîye karışmamak, O'nun maksatlı tasarruflarını hayret ve hayranlıkla seyretmek, haddini aşmamaktır.

Dünyanın bir meydan-ı imtihan olması da O'nun muradı; insanlara tercih hakkı verip hidayete ve dalâlete giden yolların ikisini birden önlerine açmak da O'nun muradı; hazırladığı, cennet dediği ebedî ziyafete insanları insanlar eliyle davet etmek de O'nun muradıdır.

İnanan bir insan, dünyanın ve insanın mahiyetini baştan kabullenmiştir. Karşısına meleklerden efdal insanların çıkması bu meydan-ı imtihanın neticesi olduğu gibi, inanmayan insanların veya günaha batıp kalanların çıkması da bu meydan-ı imtihanın neticesidir.

Bu diyar, tohumların toprağa saçıldığı, kiminin bin başak verip yeşerdiği, bir taneden bin tarla kadar mahsulün elde edildiği, kiminin çürüyüp gittiği bir diyardır. Onun için kendine düşeni yapan bir mümine, “Felah mı, O'nda felah, / Silah mı, O'nda

⁷² Buhârî, *enbiyâ* 50.

silah, / Sen de kim oluyorsun? / Asıl sabreden Allah!” (Çile, Necip Fazıl) demek, netice itibariyle çok da zor değildir.

Zaten Yunus Sûresi’nde Rabbimiz, “*Rabbim dileseydi yeryüzündekilerin hepsi toptan mutlaka inanırdı. O hâlde sen mi insanları mümin oluncaya kadar zorlayacaksın!*” (Yûnus, 10/99) buyurmakta, kuluna verdiği irade ve tercih hürriyetini, bir başkasının hor görmesini reddetmektedir.

Hoş görmek, insanların hatasını makul ve makbul görmek değil, dünyanın ve insanların mahiyetini baştan kabullenmek, ona göre davranmayı bilmektir.

Hoş görmek, Allah’ın (celle celâluhû), insanlara verdiği haklara saygılı olmaktır.

Hoş görmek, fânî bir şahsın veya grubun iyi niyetinin neticesi değil, Rabbimizin emri ve takdiridir.

Dilediğine inanma, dilediği gibi düşünme, başkalarının hukukunu çiğnememek kaydıyla inandığı ve düşündüğü gibi yaşama, can ve mal güvenliği, miras hukuku, eğitim, meslek edinme, ticaret yapma temel hak ve hürriyetlerdendir. Allah’ın verdiği hakları, kulun elinden almak yetkisi hiçbir kula verilmemiştir. Allah’ın insanlara verdiği haklardan ve dünyanın bu şekilde yaratılmış olmasından rahatsız olmak, mümin olmakla bağdaşmaz.

Öyle ise hoş görmek, bir insanın inancını veya yaşantısını çok hoş bulmak değil, o hakkını hoş bulmak, insanın bu mahiyetle yaratılmış olmasındaki ezeli hikmetin hoşluğunu, güzelliğini anlamaktır.

Yoksa kimsenin yanlış itikadına da, günahına da sevdalı bir tek fert yoktur. Bu davaya gönül verenlerin sevdalı olduğu tek şey, defterler kapanmadan, olabildiğince çok insana ulaşip, iradeleriyle doğru tercihi buldurmaktır.

Hoş görmek, “Herkesi kendi konumunda kabul etmektir.” Durumu ve vâkiyi kabul etmemek, başını taşa vurmak gibidir, kaderi tenkittir. Herkesi kendi konumunda kabul etmek, mevcut durumdan daha güzele doğru birlikte adım atmaktır.

Bir sevinç anında, o sevince vesile olan durumu kabul etmemek mutluluğu yok edebilir; ama musibet anında, musibeti kabul etmemek, onu azaltmaz, yok etmez, aksine çoğaltır.

Hem müsamaha, kişinin şahsı adına olursa bir fedakârlık ve fazilet, başkası adına olursa ihanettir.⁷³ Bir insan, bir başka insan adına bile fedakârlık yapamazken, bu emri ve doğruyu bilen insanların, –hâşâ– Rabbi’lerine ait bir hukuku feda ettikleri düşünülemez, akıl sahipleri böyle şeytani bir cinnete ihtimal bile veremez.

Kulun müsamahası, Rabbinin emirlerini feda etmesi değil, Müslümanlığın güzel yüzünü gösterebilmek için meşakkatlere katlanmasıdır.

Dini feda etmek, dinlerinde hassas insanların değil, dinî yaşantıda laubali olan insanların zaafıdır. Üstadımız onlara, “Ey uykuda iken kendilerini ayık zannedenler!” der, dinin emirlerinde müsamaha olmayacağını, başkasını taklit ederek arada birlik oluşturulamayacağını, bu mantığın insanı dalâlete düşüreceğini söyler.⁷⁴

Kimse hoşgörü ve diyalogu tercih edenlerin tavırlarından ötürü herhangi bir yanlışa alışmamış, aksine çokları o karakter âbidelerinin şahsında bilmedikleri bir güzel insan modeli ile tanışmışlardır.

⁷³ Bkz.: Sözler, *Lemaât*, s. 791.

⁷⁴ Mesnevî-i Nuriye, s. 114.

Üstadımız, istişareyi anlatırken, kıtaların, kitlelerin birbirleriyle görüşüp, danışabileceğine işaret eder.⁷⁵ Rabbimiz cömerttir ve herkese yığın yığın hediyeler vermiş, her insanı kerîm yaratmıştır. Öyle ise farklı dinlerin tâbileri birbirleri ile diyaloga geçebilir, görüşüp konuşabilir, insanlığın barışına ve kardeşliğine katkıda bulunabilir.

“Dinler Arası Diyalog” demek, dinleri karıştırıp çorba yapmak değildir. Evvela, dinden ve diyalogdan bahsedenler, dindarlardır. Herkesin kendi dinini insanlığa kendisinin anlatması manasında anlaşılabilir olan “Dinler Arası Diyalog” tabirini dine karşı lakayt insanlar konuşmamaktadır ki, –hâşâ– “Dinler çok da önemli değiller zaten, pek farkları da yok, hepsini karıştıralım, bu basit mesele de bitsin.” der gibi bir yola girmiş olsunlar.

Saniyen, “Dinler Arası Diyalog” tabirini, dinlerin müntesiplerinin diyalogu değil de, dinlerin bizzat kendilerinin diyalogu şeklinde anlamak acınası bir mantık ve hatta mantıksızlıktır. Bunun “Türkiye-Almanya maçı” tabirinden, haritaların maç yaptığını anlamaktan zerre kadar farkı yoktur ve gülünçtür. Tabiidir ki maç yapan, o ülkenin evlatlarıdır, tabiidir ki diyaloga geçenler dinlerin kendileri değil, tâbileridir.

Üç büyük dinin kaynaklarında da Hz. İbrahim Efendimiz hayırla, tazimle yad edilir. Efendimiz'in büyük dedesi olan ve Kur'ân'da “*İbrahim'e selam olsun!*” (Sâffât, 37/109) diye anlatılan Hz. İbrahim Efendimiz'in İslâm'daki yeri müsellemdir. Ahd-i Atık'de Hz. İbrahim, “Ebedî Rab İbrahim'e dedi: “Ben senden büyük bir millet çıkaracağım!”⁷⁶ şeklinde anlatılırken, Yahudiler onu, “Bütün muhtedîlerin babası”⁷⁷ olarak görmektedir.

⁷⁵ Bkz.: Tarihçe-i Hayat, s. 96.

⁷⁶ Kitâb-ı Mukaddes, *Tekvin* 12, 1-3.

⁷⁷ Rodinson, *Mahomet*, p. 219.

“İbrahimî Dinler” tabiri aradaki müşterekleri gün yüzüne çıkarmak ve karşılıklı konuşabilmeye zemin hazırlamak gayretinin neticesidir ve yukarda da anlatıldığı üzere doğru bir tabirdir. Yoksa “İbrahimî Dinler” tabiri, “Onlar da her şeyi bizim gibi anlıyor, bizim gibi inanıyor.” demek değildir. Bu açıdan değil peygamberler, Kur’ân’ın tarif ettiği yaratıcının vasıfları ile onların anladığı yaratıcının vasıfları bile aynı değildir ve zaten aynı olduğunu düşünen de, iddia eden de, aynı gibi göstermeye çalışan da yoktur.

Bu, bir kahve veya çay sevgisini bile bahane yapacak ve kahve ve sevgisinde olsun buluşarak işe başlayacak kadar davasından emin ve anlatacağı bir şeyleri olanların tercih ettiği bir yoldur. Efendimiz, kendisini öldürmek için kılıç kuşananlarla, kendisini taşa tutanlarla bir vesile bulup konuşmaya çalışmış, panayırlarda, çarşılarda bu niyetle dolaşmış, gerektiğinde konuşmasına “Hz. Musa’yı ve Tevrat’ı gönderen Zât’a yemin olsun ki” gibi Yahudilere hoş gelen sözlerle başlamıştır.⁷⁸

Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hemen her hamlesi bir yönüyle diyalog hamlesidir. İslâm tarihi, hoşgörü ve diyalog sahneleri ile dolu bir medeniyettir.

Efendimiz’in Tâîfe gitmesi de bir diyalog, Müslümanları Habeşistan’a göndermesi de bir diyalog olarak görülebilir. Görüşmek, konuşmak, meselesini anlatmak istemiştir. Hatta Tâîfe dönüşünde müşrikler Efendimiz’in Mekke’ye girmesini engellemeye çalışmış, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir müşrik olan Mut’im bin Adiy’den himaye istemişti. Mut’im, Efendimiz’in bu talebini kabul etti ve oğullarını silahlandırarak Efendimizi Hira’dan alıp, Mekke’ye getirdi.

⁷⁸ İbn-i Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 1/113. Ayrıca bkz.: İbrahim Canan, *Peygamberimiz’in Tebliğ Metotları*, s. 126.

Medine’de, Necran Hıristiyanlarına Mescid-i Nebevi’de ibadet izni veren de Efendimiz’in bizzat kendisidir.

Hız. Ömer Efendimiz, Müslümanlar daha sonra câmi yaparlar diye papazların teklifine rağmen Kamame kilisesinde namaz kılmamış, Emeviler döneminde Hıristiyan teologların tenkitleri hoşgörü ile karşılanmış, Ebû Nuh el-Enbari, “Kur’ân’a Reddiye” isimli kitabını çekinmeden yazmış, Abbasiler döneminde devlet idaresinde gayrimüslimler istihdam edilmiş, ibadetlerini sarayda yapmalarına karışılmamış, kiliselerini inşa etmeleri, içki içmeleri engellenmemiş, hiçbiri ayrı mahallelerde oturmaya zorlanmamış, hukukî problemlerini kendi dinî inançlarına göre çözmekte serbest bırakılmış, ticaretlerine mani olunmamış, dinî büyükleri saygı ile karşılanmıştır.

Dünyanın gönlünü kısa bir sürede İslâm’a açan, bu güven hakka saygı ve tercih hakkını hoş görmek olmuştur.

Âhirzamani ve küçülen dünyamızın ahvalini bir kitap gibi okuyan Üstadımız, bu zamanda “medar-ı ihtilaf noktaları muvakkaten medar-ı münakaşa ve niza etmemek” üzerinde hassasiyetle durur. “Kur’ân-ı Kerîm, ehl-i kitabı imana teşvik etmekle, onlara bir ünsiyet, bir suhûlet gösteriyor.” der, İslâm’ın onların itikatlarını ikmal ettiğini söyler.

“*Ey İman edenler; Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin!*” (Mâide, 5/51) âyetinin, “Yahudilik ve Hıristiyanlıklarını esas alarak, Yahudiliklerine ve Hıristiyanlıklarına imrenerek dost edinmek” şeklinde anlaşılması gerektiğini, sevebilecek insanî vasıflarının sevebileceğini söyler. “Ehl-i Kitap’tan bir harem olsa elbette seveceksin!” der. Kur’ân’ın tenkitlerinin, Yahudi ve Hıristiyanların insanîyetleri değil, inançlarındaki ve hayatlarındaki yanlışlıklar olduğunu anlatır.

Hülasa, hoş görmek; inkarı, batılı veya günahı doğru görmek değil, bu misafirhanede inkar edenlerle de, batıl inançlara sahip olanlarla da, günahkarlarla da karşılaşılacağını baştan bilmek, onlara verilen iradeyi ve mühleti kabullenmek, âkıbetleri adına şefkat göstermek, Allah'ın onlara verdiği hakları korumak; diyalog, dünyanın bir ilim meclisi gibi olmasına, insanların kendi inançlarını anlatmasına zemin hazırlamaktır. Bu, İslâm'ın güzel yüzünü göstermenin ve asırlardır Müslümanların yüzüne sürülmeye çalışılan lekeleri ve kucaklarına bırakılan kirli bohçaları sahiplerine iade etmenin en emin yoludur.

Dava adamı için nezaketle, saygıyla karşılanacağı, medenî ölçülerle oturup konuşacağı her zemin bir nimettir. Hoş görür, hoş görülmeyi arzu eder.

Çünkü Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Müsamaha et, müsamaha gör.”⁷⁹ buyurur.

---

⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 1/248.

Hizmet, Şahsına İtimat Edilen İnsanların Muvaffak Olacağı Bir Vazifedir

Dava adamının şahidi, hâlidir. Şahsına itimat edilmeyen adamın diline, davasına, iddiasına itimat edilmez; nasihatinin tesiri zayıftır.

Peygamberlerin özelliklerinden birincisi insan olmaları, ikincisi onlara vahyin gelmesidir. Demek ki, hakikati konuşmanın olmazsa olmaz şartı, hakikî insan olmaktır.

İnsanlığa vahiyle gelen hediyeleri takdim etmek isteyenler, insan ismine lâyük insanî vasıflarla donanmış olmalı, o vasıfları kendi beden ülkelerinde hâkim kılmalıdır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), delil olarak kendi şahsiyetini göstermiş, peygamberliğini ilan ederken “Şu vadinin arkasında size saldırmak üzere bekleyen atlılar var desem bana inanır mısınız?”⁸⁰ demişti. Annemiz Hz. Hatice de (radıyallâhu anhâ), “Korkma, Allah seni mahcup etmez.”⁸¹ derken davasına delil olarak onun sahip olduğu güzel vasıflara işaret ediyordu.

Evet, insanların İslâm’a girmelerinde Efendimiz’in şahsiyetinin payı büyüktü. Hayatlarını bütünüyle değiştiren bir davete en önde koşanlar ve O’na ilk inananlar, O’nu en iyi tanıyanlardı.

---

⁸⁰ Müslim, *iman* 355.

⁸¹ Buhârî, *bedü'l-vahy* 3.

Hız. Hatice, zevcesiydi; Hız. Zeyd, azat ettiği kölesiydi; Hız. Ebúbekir, en samimi dostuydu; Hız. Ali, amcasından alıp yanında büyüttüğü kuzeniydi. O'nda öyle yüksek vasıflar görmüş ve O'na o kadar güvenmişlerdi ki, peygamberliğini kabul etmekte hiçbir sıkıntı yaşamadılar.

O'nun davasının âhircamandaki seslerinden bir ses ve belki de en gür ses olan Bediüzzaman Hazretleri'nin şahsiyeti de davasına delildi. O tertemiz hayata uzaktan yakından bakanlar, davasına gölge düşüren bir hâline şahit olmadı, O'nun sıdkından ve maksadından şüphe duymadılar. Onu üç gün göz hapsinde tutan arkadaşları, "Sen ne yapsan haktır, Allah seni muvaffak kılacaktır!" diyorlardı.

Babası, onunla ilgili zâhiren olumsuz bir haber bile duysa, "Oğlum yine bir kahramanlık yapmış!" diyecek kadar ona güveniyor, haberin, mesafeleri aşarken şekil değiştirdiğine inanıyor veya keşfediyor; ağabeyi Molla Abdullah, nefesine pay biçmeyi bilmeyen tok gözlü kardeşine gönül rızasıyla talebe olup, ondan ders almaktan çekinmiyor; küçük kardeşi Abdulmecid yaklaşık on beş yıl ondan ders alıyor ve bu sayede devrin en büyük âlimlerinden birisi hâline geliyor; yeğeni Abdurrahman, "Amcacığım ve büyük üstadım!" diye hitap ettiği o şefkatli mürşidine, "Himayeniz sayesinde, din ve âhiretime dokunacak ef'al ve harekattan kendimi muhafaza ettim ve etmekteyim." derken âdeta onun sırat-ı müstakim üzere yaşadığını ilan ediyor. O yaşantının feyzi, şahsına yettiği kadar, nurani halkasına dahil olanlara dahi yetiyordu.

Onun yüksek ahlâkına ve şahsiyetine ablası Dürriye Hanım o kadar inanıyordu ki, ciğerparesi Ubeyd'i onun yanına vermiş, Ubeyd, yakinen tanıdığı o dayıyı bir fazilet âbidesi ve insanlık için bir şefkat eli olarak gördüğünden, onun yerine hayatını feda etmiş, Bitlis Müdafaası'nda dikkatleri üzerine çekip şehit düşmüştü.

Münâzarât'da dinin mantıklı, delilli sözlerle anlatılmasının gerekliliğine işaret ettikten sonra, "Eğer biz doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e lâıyık doğruluğu ve istikameti göstersek, bundan sonra fevc fevc dahil olacaklardır." diyordu. Demek ki, doğru anlatmak delilli, mantıklı konuşmaktı, demek ki dine davet edenler, "İslâmiyet'e lâıyık doğruluğu" davranışlarıyla gösteren şahsiyetli birer Müslüman olsalar, değil fertler, akın akın topluluklar İslâmiyet'e tâbi ve dahil olacaktı.

İnsanları güvenilir kılan birçok vasıf vardı ve belki de bunların birincisi müstağni olmak, kimseden hakkı tavsiye karşılığında bir bedel beklememektir. Üstadımız, Allah'ı anlatabilmek için peygamberlere uymamız gerektiğini söylüyor, onların, mükafatlarını Allah'tan bekleyerek insanlara karşı tok gözlü davrandıklarını, Kur'an'ın, "*Sizden bir ücret istemeyenlere uyun, onlar doğru yoldadırlar.*" (Yâsîn, 36/21) buyurarak kime uyulacağını insanlara öğrettiğini anlatıyordu.

Öyle ise dava adamları, başkalarına ait şeyleri şahısları adına almaktan, kullanmaktan fevkalade sakınmalı, itimadı sarsarak insanların âhiretlerine zarar vermemeli, şahsiyetlerini ve karakterlerini beklentisizlikleri ile göstermeliydiler.

Hem, fânîye bir şeyini almak için değil, onu irşad etmek için tebliğ yapıldı. Başka niyetle tebliğ, o eli hakikî mal sahibi sanmak ve dünyanın yemlerini görünce ehl-i gafletin aldandığı gibi aldanmak olurdu.

Üstad Hazretleri'nin şahsiyeti ve itibarı nasıl yüksekse, Asrın Hatibi'nin şahsiyeti ve kredisi de öyle yüksekti. O cisimleşmiş şefkat ve muhabbeti, kardeşleri, emsaline az rastlanır ölçüde sevip kabul ediyor, hatta evdeki herkes ona yakınlığı her daim yaşamak için, kullandığı mendilden bir parçayı yanında taşıyordu.

O huzur çeşmesinden beslenenler, kiminle görüştü, dünyanın neresine gittilerse, insanların dikkatini çeken en önemli özellikleri şahsiyetleri oldu. Onlardan bahsederken “karakter âbideleri” dedi, çocuklarının onlara benzemesini istediler.

Karakter âbidesi bir şahsı o ufka çıkararak özellikler⁸² bellidir ve o özellikler herkes için müşterek dildir.

Nesle söz söyleyenler, evvela beşerî şahsiyetleri ile davalarını temsil etmeli, insanlara, insaniyetin bâlâsından seslenmelidirler.

Kimsenin, kendisinin dûnunda gördüğü birisinden alacağı bir ders yoktur.

---

⁸² O özellikler bu serinin birinci ve üçüncü kitabında anlatılmaya çalışılmıştır, bakılabilir. (M. Akar)

Dine Hizmet, Nasihati Nefsine Olanlara Bahşedilen Bir Lütuftur

Dine hizmet, kendisini berî tutanlara değil, kullardan bir kul olduğunun şuuru ile âhirete azık ve kefaret arayanlara bahşedilen bir lütuftur.

Kurtarıcı kahraman edasıyla kendini berî ve üstün tutup başkasına tebliğ eden, meseleyi daha baştan yanlış anlamıştır. Yanlış anlayanın da anlatabileceği hiçbir hayır yoktur. Çünkü dine hizmetin manası, farklılık kuruntusu ve üstünlük vehmiyle konuşmak değil, ebediyen âzâd olmak için içtimâî kulluğun gereğini yapmaktır.

Kelime-i şhadette, İnsanlığın Efendisi “kul” olarak tarif edilir. O, “Şükreden bir kuldur.”⁸³ ve “Allah Teâlâ beni resûl edinmeden önce kul edinmişti.”⁸⁴ buyurur. Anlattığı her meseleyi önce nefsinde yaşamış, kendine anlatmıştır. O kadar ki, bu hususiyeti sıdkına delil olur, Umman Meliki Cülendî, “O hiçbir iyiliği, ilk defa kendisi tatbik etmeden kimseye emretmiyor; her kötülükten uzak kalıyor ve insanlara örnek olarak o kötülükten nehy ediyor.” diyerek Müslümanlığı kabul eder.⁸⁵ Davet ettiği şeyden kendisini

---

⁸³ Bkz.: Buhârî, *tebeccüd* 6.

⁸⁴ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 9/21.

⁸⁵ Bkz.: İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/538.

müstağni kılmak; hem nifak, hem kibir alametidir ki, “*Allah kendisini beğenip, övünen hiç kimseyi sevmez.*” (Lokman, 31/18)

Bediüzzaman Hazretleri'nin bu mevzudaki üslubu da fevkalade dikkate değer bir üsluptur ve enfestir. “Sözler”in ilk dersini açan, karşısında, “Nefsimle beraber dinle!” diyen, nefsinin “herkesten ziyade nasihata muhtaç” gören bir insan bulur. Bu bakış açısı hiç değişmemiştir, çünkü eskiden yazdığı bir eserinde “nefsine demiş”tir, değişmeyeceği de “nefsime diyeceğim” ifadesinden bellidir. Birinci muhatap kendisi olduktan sonra artık, “kim isterse beraber dinlesin”, mahzuru yoktur.

Zâlimler zulmeder, dine hizmet ediyor diye sürgün ederler. Evham yine akıllarını esir almış, peynirlerine talip olan var sanmışlardır. Üstadımız, bu sebebe zâhirî sebep der. Ona göre hakikî sebep, “hakıyla ve ihlâsla dine hizmet edemiyor”⁸⁶ olmasıdır. Onu ve yaptıklarını bilenlerden bunun böyle olduğunu düşünen tek insana rastlanamaz ama, böyle düşünmek, yaptığı her şeyi, Rabbinin nimetleri karşısında eksik görmek, burada bile nefsinin nasihat etmek ona çok yakışmaktadır.

Günümüzün büyüklerine ve o izi takip edenlere kulak verildiğinde de duyulan şey hep aynıdır. Neslinden şikayet etmek yerine nefislerinden şikayet eder; meseleyi kendi çapına, kendi kıymetine uygun temsil edemediklerine üzüdür; “Biz anlatamadık!” diye nefislerinin yakasını sarsar; dünyanın dört bir yanına kendi sözlerini söylemek için değil, tatlı su kaynağından çağlayan suyu taşımak ve günahlarına kefarete aramak için giderler.

Sözlerinin yüreklere sıcacık gelmesi bundandır.

⁸⁶ Mektubat, 13. Mektup, s. 47, 48.

Allah (celle celâluhû) İrşad Gibi Yüce Bir Vazifeyi Şefkati Galip Olmayana Yaptırmaz

Davasını anlatmak ve kabul bulmak isteyenler, insanlara şefkatle muamele etmelidirler. Âcizin kalbini âcize yaklaştıracak en kısa ve doğru yol şefkattir ve her insan yardıma uzanan elin kendisinden yana olduğunu bilmeye muhtaçtır.

İnsanlara şefkatin en bariz emaresi, onların dünyada, âhirette perişan olmamaları için hidayetlerine yardımcı olmaktır. Ve insanlığın saadeti, insanın insana şefkatindedir.

Şefkat etmek, Raûf, yani “çok şefkatli” olan Allah’ın ahlâkıyla ahlâklanmaktır. Şefkat sahibi olmak, güzel ahlâk sahibi olmaktır.

İnsanlara Hakk’ı, hakikati anlatmaya çalışmak da; delilli, hikmetli konuşmak da; yanlarına gidip hallerini hatırlarını sormak, ihtiyaçlarında yardımcı olmak da; yumuşak bir üslubu tercih etmek de; eğitimlerini, terakkilerini düşünmek de; günahtan uzak kalmaları için çırpınmak, fedakârlıklar yapıp alternatifler hazırlamak da; kitaplarla, dergilerle, vaazlarla, sohbetlerle ufuklarını açmaya çalışmak da; bir ömür yalnız yaşamaya razı olmak, gerektiğinde alıp başını gitmek de; sırtında yumurta küfesi taşıyan adam gibi zayıf bir dengesizden sakınmak da; nefesine tek pay biçmeyip oruçlu gibi yaşamak da; hastalığına, ağrılarına

aldırmamak da; şahsına yapılan hiçbir şeye takılmayıp, “Bunlar küçük şey!” demek ve insanların Allah’ı bulmasının yanında en büyük meseleleri çok küçük görmek de; kötü söz söyleyenlere bile, “Biz kendimizi anlatamadık!” diye mukabele edip, hatayı üzerine almak da; günlerce, gecelerce, hatta belki sabahlara kadar insanlığın istikameti için dua dua yalvarmak da; dinine, ırkına bakmadan akan her gözyaşını silmeye çalışmak da; “Kimse yok mu?” diyenlere imdada koşmak da şefkattendir ve bu hususiyetler şefkat kahramanı olmanın gereği, neticesidir.

Hatta bir dava adamının öfkesi bile şefkatindendir ve öyle birisinin tekdiri, bir sefihin takdirinden insan için daha hayırlıdır.

Mürşidin vazifesi, günahkarın suratındaki günaha takılmak değil, özündeki mükemmelliğe bakmak ve onu gün yüzüne çıkarmaktır. Hekim gibi, hasta ile değil, hastalıkla uğraşmak; mikroba ve hastalığa karşı haşin, hastaya karşı şefkatli olmaktır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) âdeta Allah’ın gönderdiği cisimleşmiş bir şefkat gibiydi. O, öylesine bir şefkat deryasıydı ki, ondan bir katre nasiplenene, kızını sağ olarak gömme vahşetinden kurtulup, karıncaya ayak basamaz hâle geliyordu.⁸⁷

Hicret esnasında kestirme bir yoldan gitmek istemiş, fakat orayı yol kesici iki hırsızın tuttuğu söylenmişti. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), onlarla kendisi görüşmek istedi. Yanlarına gitti, şefkatle, gönüllerini hoşnut edecek bir üslupla İslâm’ı anlattı. Adamlar Müslüman oldu. Efendimiz, isimlerini sordu.

– Biz “Mühânân”ız.

Mühânân, hor, hakir iki kişi demekti. Hâlleri isimleri olmuş, öyle anılır hâle gelmişlerdi. Efendimiz, onlar hakkındaki bu ifadeyi kabul etmedi:

⁸⁷ Bkz.: Sözlür, 27. Söz, s. 532.

– Aksine siz “Mükremân”sınız, buyurdu.

Evet, onlar Efendimiz'e göre “Allah'ın ikramına mazhar şerefli iki insan”dı.⁸⁸

Şefkat deryası, onları o kadar kendinden kabul edip, arındırmış, eritmişti ki, onları Medine'ye müjdeci olarak gönderdi. Ve o iki yol kesici, hiç itiraz etmeden insanlığın en şerefli kürsüsüne, ashabın arasına doğru yola çıkıverdi.

O'nda, mahlukata sahibi adına bakan bir nazar vardı. Rabbinin yarattığını, Rabbi için seviyordu ve hayatı baştan sona şefkat tablolarıyla doluydu. Öyle olduğu için insanlığın en sevileni O oldu.

Bedir'de, kendisini öldürmeye gelenlerin birkaçı, savaş başlamadan evvel su kuyusunun başına yaklaşmış, O, ashabına, “Bırakın işinler!” buyurmuştu.

Suyun başına gelenlerden Hakim bin Hizam daha sonra Müslüman olmuş ve ne zaman yemin edecek olsa, “Beni Bedir'de öldürülmekten kurtararak iman nimetine kavuşturan Allah'a yemin ederim ki...”⁸⁹ demeyi âdet hâline getirmişti. Allah'ın lütfu ve öldürmeye gittiği Zât'ın şefkatiyle mânen dirildiğini nasıl unutabilirdi?

Onun şefkatine düşmanları dahi itimat ediyordu. Yemame'nin lideri Müslüman olmuş ve Mekke müşrikleri ile alışverişi kesmiş, bu sebeple Mekkeliler erzak sıkıntısı yaşamaya başlamıştı. Mekke müşrikleri Efendimiz'e müracaat ettiler. Efendimiz, Yemame'nin lideri Süname Bin Üsal'e mektup yazarak ticaretine devam etmesini istedi.⁹⁰

⁸⁸ Bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 4/74.

⁸⁹ Bkz.: el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 9/384.

⁹⁰ Bkz.: eş-Şevkânî, *Neylü'l-evtâr* 8/141.

Nitekim hicretin yedinci senesinde Mekkeliler yine büyük bir kıtlık yaşamış, Efendimiz, Müslümanlara üç yıl boykot uygulayıp, aç kalmalarına sebep olan o insanlara beş yüz dinar yardım göndermiş, belki hiç de ihtiyacı yokken ellerindeki derileri buğday karşılığında satın almıştı.⁹¹

Onun talebelerinden Ebu'd-Derda, Kıbrıs fethedildiğinde, “İnsanlar Allah’ın emirlerini terk edince, O’nun katında ne kadar da değersizleşiyorlar.” demiş, oradaki ahalinin maddî mânevî perişan hâline ağlamıştı.

Bediüzzaman Hazretleri de, o kadar meşakkat yaşamasına, seksen küsur sene mahrumiyetlere katlanmasına rağmen, onlardan öğrendiği ahval üzere yaşadı, insan kardeşlerine elini hep şefkatle uzattı.

Üstadımız’ın, mesleğine dair saydığı dört temel esastan birisi şefkattir. Hatta, “acz, fakr ve tefekkür” diye ifade ettiği üçünün insanın şahsına baktığı düşünülürse, muamelata ait saydığı tek esas şefkattir. Zaten din, “tâzim li emrillah” ve “şefkat alâ halkillah”tan; yani Allah’ın emirlerine uymak ve yaratılmışlara şefkat etmekten ibaret değil miydi?

Bu sebeple, kendisine her türlü eziyeti reva görenlere dahi beddua edemedi. Ramazan günü yanına gelen oruçsuz, namazsız görevliye, mahcup olduğunu fark edince, “Benim de Allah’a karşı kusurlarım var.” diyecek kadar, şefkati şâmildi. O şefkat, bir kalb burukluğuna da, bir çocuğun gözyaşına da, bir insanın günah batağında boğulmasına, rahmet-i Rahman’dan uzak düşeceği bir yola girmesine de dayanamıyordu.

Şefkati sözündeki mülâyemetten belli olduğu kadar, davranışlarından da belli oluyor, sarhoşlar bile kendilerine “kardeşim”

⁹¹ Bkz.: es-Serahsî, *Şerhu Siyeri'l-Kebir* 1/96, 97.

diyen adamdaki şefkati hissettikleri için, ona koşup, “bizi kurtar” diye yalvarıyordu.

Üstadımız, içkinin haram olduğunu elbette ki biliyordu. Ama o, hastalığı bırakıp hastayla uğraşamaz, insanın Allah katındaki kıymetini unutamazdı. Abdullah Yeğin Ağabey’in anlattığına göre, bir gün araba ile giderlerken aniden başını çevirmiş ve daha sonra hıçkırığa hıçkırığa ağlamıştı.

Arsızca, ahlâksızca sokaklara salınan gençliğin âkıbetine ağlıyor, hesap gününün dehşetinde sığınacak bir şeyleri olmayan zavallılara acıyordu.

Çünkü hizmet insanının “mesleğinin esası şefkattir” ve bir mahkum gibi dünya evine takılıp kalanları kurtarmanın, şefkatten daha tesirli yolu yoktur.

Hizmette Muvaffakiyet, Davaya Tam İnanmaya Bağlıdır

Dava adamı, anlattığı meseleye tam inanmış adamdır ve bu inanç, anlattığı şeyler hakkında ortaya koyduğu delillerden daha tesirlidir. Davasını hava kadar, su kadar önemli gören, kâinattaki her mühim meseleden üstün tutan adamın sözündeki kuvvet kalblerin kapısını açmaya, yürekleri tutuşturmaya kafidir.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), yakîn-i kat'î ile konuşmuş, yalnız başına çıktığı bu yolda inancından gelen kuvvetle muvaffak olmuştu. Eziyetlere maruz kaldığı günlerde, hiç tereddüt etmeden, “Allah bu dini galip kılacaktır!”⁹² diyebiliyordu.

Üstadımız, Divan-ı Harb-i Örfî'de yargılanırken, gazetelerde neşrettiği hakikatler hakkında, “nihayet derecede musırrım” der. Maziye çağırılrsa, istikbale gitse aynı şeyi söyleyecek, olsa olsa belki sadece zamanın modasına göre yeni bir libas giydirecek, hakikatin eskimezliğini bir kez daha isbat edecektir.

Zaten hakikat, mazide, istikbalde değişmeyen şeydir. Söylediği sözler hayal değildir ki, ömrü kısa olsun. Yeri göğe bağlayan nurani bir yoldan bahsetmekte, dünyayı taşıyacak bir doğruyu söylemektedir.

---

⁹² Bkz.: Buhârî, *menâkıb* 25.

Harp mahkemelerinde yargılanmak da, sürgüne gönderilmek de, defalarca infaz emrine maruz kalmak da, yalnız yaşamak da, vebalı gibi insanlarla görüşmekten men edilmek de maneviyatını sarsamamış, davasına ve metoduna olan inancını yıpratmamıştır. Ona, yetmişine merdiven dayadığı günlerde, Denizli hapisanesinden çıkarılıp götürüldüğü Emirdağ'da, bir esire yapılmayacak muamelelere maruzken, hâlâ, "Aziz kardeşlerim, siz kat'i biliniz ki, Risale-i Nur ve şâkırtlerinin meşgul oldukları vazife, rûy-i zemindeki bütün muazzam mesailden daha büyüktür." dedirten de işte o itikadıdır.

Duymayan duyuramaz, düşünmeyen düşündüremez, inmayan inandıramaz. Anlattığı şey hakkında kalben itminana erememiş bir adam, sözünü dudağının ucuyla söyler ve o sözün de hiçbir kalbde müsbet tesiri olmaz.

Üstadımız'ın sözünde meselesine tam inanmasından kaynaklanan bir güç ve tesir vardı. O, Allah'ın anlatıldığı dersleri "gözü kadar" seviyor, "Eğer mümkün olsa, Risale-i Nur'un bir sayfasının yazılması için on altın vermek" istiyordu.⁹³

Demek ki, geçer akçe altın adı takılan taşlar değil, bu hakikatlerdi ve onların kıymetine o ölçüde inanılmalı, cennete giden yolu gösteren hakikatler cennet gibi kıymetli görülmeliydi.

Hediye kabul etmeyen adam, kendisine tashih için gönderilen kitaplardan "gönderdiğiniz hediyeler" diye bahsediyordu. Vermeyi arzuladığı hediye, yazılan hangi söz ise onunla ifade leniyor, bazen "yirmi beş altın, belki elmas", bazen "yirmi dokuz yakut" oluyor, sözünü, "Öyleyse, verilmiş gibi kabul ediniz." cümlesiyle tamamlıyordu.⁹⁴

⁹³ *Son Şahitler* 3/61.

⁹⁴ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 28.

O gün sayıca azlardı, fakat o yaptıkları vazifenin önemine o kadar inanıyordu ki, birkaç kişi ile birlikte okudukları dersin bir gün bütün insanlığa mal olacağına hiç tereddüt etmiyordu. Tâhirî, Zübeyir, Sungur, Ceylan Ağabeylerin bulunduğu bir derste, Üstadımız Hazretleri, “Siz zannediyor musunuz ki biz beş altı kişi ile ders yapıyoruz. Biz bu dersimizle Anadolu’daki binlerce cemaatlerin arasına girip ders yapıyoruz.” demişti.⁹⁵

Ona göre, bu mesele dünyaya hâkim olmaktan daha mühimdi. Her insana dünya kadar dünyalar kazandırıyor ve insanın “eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek davayı kazanmak için bilâ-tereddüd sarf” etmesinden daha makul bir şey olamazdı.

Bu bakış, onun davasına olan inancının ve sadakatının şahidiydi. Bu yolda sarf edilmeyen her şey heba olmuş demektir. Cümleler bu hakikati anlatmak için kurulmalı, nefesler onun bahsi ile cennet tohumları hâline getirilip çoğaltılmalı, fikirler bununla yüceltilmeliydi. Evet, beşerin ruhunu terbiye eden ve kalbini genişleten dersler, sözün kıymetlisi, “ilim ve fennin sultanı”⁹⁶ idi.

Üstadımız davasından o kadar emindi ki, kendisine otuz beş yıl sürgün ve hapis hayatı yaşatan devletten, o devletin resmi kurumu olan Diyanet’ten Nur’ları basmalarını talep ediyor, edebiliyordu. O günün yetkilileri bu işi göze alamamış, Üstadımız ağabeylerimize, “Bu azîm sevap onlara nasip olmayacak, derhal siz basacaksınız!” demişti.

⁹⁵ *Son Şahitler* 3/71.

⁹⁶ Bkz.: *İşârâtü'l-İcâz* (Tercüme: Şadi Eren), s. 450.

O, Efendisinin (sallallâhu aleyhi ve sellem); çağdaşları, onun izini takip etti. Ve davalarına tam inanmayı öğrenen gençler, o kuvvette dayanarak kar dağlarını eritmeye, kasvet bulutlarını dağıtmaya muvaffak oldu.

Hizmet İnsanın İçinin Güzelliği ve Ait Olduğu Fazilet Medeniyetinin Hususiyetleri Dışına Yansır

Dava adamının içinin güzelliği dışına yansımali, dışı da içi gibi temiz olmalıdır.

İnsanın dışı içinin rengini, belki kısmen şeklini alır. Kişinin durumu nasılsa, zâhiri de odur. Huzurlu bir gönül huzurlu bir yüze, nurlu bir kalb aydınlık bir simaya, açık bir gönül berrak bir bakışa sahiptir.

Hâlin tesiri, sözün tesirinden öncedir. Çünkü insanın neye davet ettiği, ne olduğundan bellidir. Çünkü hâl dili, muhataba kelimelerden daha evvel ulaşmış, diyeceğini demiş, karşı konulmaz tesirini icra etmiştir.

Muhatap, insanda hoşnutluk uyardı ise hoşnutlukla, huzursuzluk uyardı ise hoşnutsuzlukla dinlenir. Bazen insanın ne olduğu o kadar barizdir ve o ses o kadar güçlüdür ki, ne dediğini kimse duyamaz.

İnsanları Allah'a imana ve itaate davet eden, onlara yapmaları ve yapmamaları gerekeni söyleyen insanların simaları, ibadetin ve itaatın izini taşımali, dudak ucuyla söylenen sözlerle ve günahın derinleştirdiği çentiklerle başkalarının güveni sarsılmamali, onlara böyle korkunç bir zarar verilmemelidir. Çünkü

söylediğini yaşamayanların hasıl edeceği tahrip, zehirin bedende hasıl edeceği tahripten daha beterdir; insanların iradelerinin felç olmasını ve laubaliliğini netice verir.

Efendimiz'in yüzü insanlara emniyet ilham ediyordu, huzurunda huzur vardı. Hz. Ali Efendimiz, bu durumu anlatırken şöyle demişti: “Onun yüzünde öyle bir tatlılık vardı ki, bir defa huzurunda bulununca, bir daha onu terk edemezdin. Sıkıntılı birisi, onun yanına geldiğinde yüzündeki ve sözlerindeki tatlılığın büyümesine kapılarak bütün kederlerini unuturdu.”⁹⁷

İnsanın siması konuştuğu gibi, giyim-kuşamı, hâli tavrı da konuşur. Kişinin giyim-kuşamını da, saç-baş şeklini de olgunluğu veya zaafı belirler; tercihleri, düşünce dünyasını ele verir.

Hizmet insanının tercihlerini, imanından doğan şahsiyeti ve edeb hassasiyeti belirlemeli, o giyim-kuşamıyla da ele değil, fazilet medeniyetinin mümtaz temsilcilerine benzemelidir. Zaten, hadiste de buyrulduğu gibi, “Kim hangi topluluğa benziyorsa, ondandır.”⁹⁸ İnsan, güzel ve şahsiyetli olanı taklit etmelidir.

Dava adamı, temizliğiyle, giyimiyle, düzeniyle kendi medeniyetinin hassasiyetlerini korursa, görünüşünü bile bir ders unsuru olarak kullanmış olur. Ceylan Ağabeyimiz, muhatabın kalbine tesir eden zâhirî sebeplerin başında, simasını, bakımını ve giyimini sayar; yaşını, şahsiyetini, lisan hâkimiyetini, (görünüşü ile karşılanıp, fikri ile ağırlanması tespitinden ötürü olsa gerek) onlardan sonra sıralar.⁹⁹

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), dış görünüşüne özel bir ihtimam gösterir, daima temiz elbise giyer, İbn-i Abbas'ın rivayetiyle, zamanının mümkün olan en güzel elbisesini tercih eder,¹⁰⁰

⁹⁷ Taberî, *Tarihü'l-ümmen ve'l-mülük* 3/203.

⁹⁸ Ebû Davud, *libâs* 4.

⁹⁹ İhsan Atasoy, *Ceylan Çalışkan ve Çalışkanlar Hânedanı*, s. 125.

¹⁰⁰ Ebû Davud, *libâs* 8

saçlarını itina ile tarar, sürme ve koku kullanır,¹⁰¹ seyahate çıktığında yanında tarak, ayna, kına, misvak bulundurur,¹⁰² “Allah güzeldir ve O güzelliği sever.”¹⁰³ buyurarak, Allah’ın verdiği şeyi insanın güzel kullanması ve güzel göstermesi gerektiğini ihtar ederdi.

“Her peygamberin güzel bir ses ve güzel bir yüzle mücehhez olarak gönderildiğini”¹⁰⁴ ifade buyuran Efendimiz, kendi elçilerini de siması ve giyimiyle olumlu tesir uyuracak insanlardan seçerdi.

Simasına imanın nuru ve metaneti akseden Bediüzzaman Hazretleri’nin giyim-kuşamı da fevkalade şahsiyetliydi. Heybeti, ciddiyeti, ufku, temizliği, sarığına, cübbesine yansır; ona bir defa bakan ulvî hakikatlerin tesirinde kalırdı.

İnsanların her mevzuda baskıya maruz kaldığı günlerde selefih ahvali ile kalmış, münzevî yaşadığı ve hususî bir konumda olduğu için ruhsatla amel etmemiş, “Avrupaperest sarhoşların kıyafetlerine ruhsat-ı şer’iye ve cebr-i kanunî cihetiyle girmektense, azimet-i şer’iye ve takva cihetiyle, yedi milyar zâtların kıyafetlerine girmeyi tercih ederim.”¹⁰⁵ demiş, bu ifadesiyle en azından hayatı elin yaşadığı gibi yaşamaktan çok da hoşnut olmamayı gönüllere düşürmüştü.

Hâlinin ve kulluğunun farkında olduğundan, büyük-küçük her hareketi şuurlu idi ve o sebeple hareketleri insanlara çok hoş gelirdi. Gülmesi bir hikmeti, bakması bir izzeti, yüz çevirmesi bir takvayı, minnet etmemesi bir vakarı, sükuneti bir huzuru, giyimi tam edebi temsil ederdi.

¹⁰¹ Ebû Davud, *libâs* 2, 3.

¹⁰² İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 1/2, 170.

¹⁰³ Müslim, *iman* 147.

¹⁰⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 1/2, 98.

¹⁰⁵ Emirdağ Lâhikası 1/9.

Dışarının karanlığından o huzurun aydınlığına giren herkes, onun simasındaki nuru, mekânındaki saadeti fark ediyordu. Zübeyir Ağabey, ilk ziyaretinde dakikalarca kendine gelememiş; Hacı Reşit, ziyaretini anlatırken: “Siması pembemsi, berraktı. Mübarek yüzüne insan bakmaya doyamıyordu.” demişti.

Üstadımız, sürgün yıllarına kadar oldukça kaliteli ve güzel giyinmiş, sürgün yaşamının zorlukları temizlik hassasiyetinden bir şey eksiltmemişti.

Risale-i Nur’a ait bir cümle, “Nerede bulunursa bulunsun, ben, Nur’dan gelmişim.”¹⁰⁶ der.

Nur’un mübarek kelimeleri ve cümleleri nasıl kaynağına şahitlik ediyorsa, Kur’ân’ın nurundan beslenen bir hizmet erinin de her hâli ait olduğu medeniyetin yüksek ufkuna ve ahlâkına şahitlik etmelidir.

---

¹⁰⁶ Emirdağ Lâhikası 1/246.

Dava Adamı, Maddî Mânevî İlimlere Vâkıf Olmalıdır

İnsan maddeden ve manadan mürekkeptir ve bu durumunun gereği olarak kendisine rehberlik yapanın dinî ilimlerde olduğu gibi, maddî ilimlerde de rehber olmasını beklemektedir. Zaten Cenâb-ı Hak, beşere mânevî hediyeleri peygamberler eliyle lütfettiği gibi, maddî hediyeleri de peygamberler eliyle lütfetmiş, onları maddî sahada da imam yapmış, ellerine verdiği mucizelerle ulaşılacak maddî terakkinin nihai ufkunu insanlığın aklına düşürmüştür.

Hiç kimse, hayat karşısında mağlup bir sistemin, hayata yabancı bir insanın yolundan gitmek istemez. Nebi, yaşadığı dönemin ilmüne vâkıf olduğu gibi, onun vazifeli ve sâdık talebeleri de öyle vâkıftır. Hatta onlar sadece kendi devirlerini değil, yüksek bir ferasetle çocuklarının dünyasını da düşünmüş ve onları o günün şartlarına göre yetiştirmeye çalışmışlardır.

Özellikle günümüz insanı, inanç ve çalışmak küreğini birlikte çeken, aklını fen, kalbini din ilimleriyle aydınlatmış, çift kanatlı, laboratuarda ama alını secdeli insan tipi görmek istemektedir. Hatta mânevî meselelerde hassas insanların, maddî sahada başarısız oldukları vehminin hizmet erleri tarafından fiili olarak yalanlanması, gönüllerin zımnî birer duası gibidir.

Ne zaman imanlı, ahlâklı bir fert, fenne ait bir sahada muvaffak olsa, dinle bağı taraftarlık ölçüsünde olan insanlar bile, dinleri hakkında verilen infaz kararından kendileri beraat etmiş kadar mutlu olurlar. Sanki bu onların dinlerinin yüceliğinin bir tescilli, kusuru kendi üzerlerine almalarının ve zaaflarına vermelerinin bir fırsatı gibidir.

İslâm, bir ilim yoludur. Kur'ân, "*Kendisine hikmet verilene çokça hayır verilmiştir.*" (Bakara, 2/269) buyurur. Bilmek üstünlüktür ve "*Bilenle bilmeyen bir olmaz.*" (Zümer, 39/9) İnsan, "*Ya Rabbi! Benim ilmimi artır!*" (Tâhâ, 20/114) diye dua etmelidir.

Efendimiz, "İlim talebi her Müslüman'a farzdır."¹⁰⁷ der ve "kıyamet günü âlimlerin mürekkebinin şehitlerin kanı ile tartılcığını, âlimlerin mürekkebinin üstün geleceğini"¹⁰⁸ haber verir.

Efendimiz Hazretleri (sallallâhu aleyhi ve sellem), ilmin bânisidir. Tıptan iktisada her sahayı tanzim buyurup, en nihai ufuklarını öğretmiş ve hatta bazen dersleriyle, bazen mucizeleriyle bizzat tatbik etmiştir.

Üstadımız Hazretleri de, Efendisinin yolundadır ve "Ben asr-ı hâzır bütün ilimleri halletmişim." der. Evet, o, fen ve din ilimlerindeki vukufiyetiyle tam bir rehber ve mürşiddir. Hz. İsa'nın babasız yaratılışını tenkit eden bir münkire, karakavağın tomurcuklarındaki sineklerden, kiraz tanelerindeki kurtçuklara kadar harikulade vücut bulma üzerine öyle misaller verir, devrin botanikçilerinin görüşlerini ve eserlerini öylesine tafsilatıyla anlatır ki, değil o adam, o meclisteki hiç kimse, o kitapları okumamış, hatta birçoğunun adını bile duymamışlardır.

Üstadımız, âlimin sadece mażiyi değil, kendi zamanını ve fitrî olanı şahit getirmesi gerektiğini anlatmakta, kendi devrinin

¹⁰⁷ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 1/119, 120.

¹⁰⁸ el-Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 6/466.

meselelerini çözmesi gerektiğini söylemekte, her zamana bir müşid gönderilmesinin hikmetini de bu vazifenin ifası olarak izah etmektedir. Zira gününün meselelerini çözemeyen bir müşidin o gün varlığının bir manası yoktur.

Nur'larda birçok atıf, birçok şahıstan ve onların tespitlerinden bahis vardır. Üstadımız, bir yerde Muallaka-yı Seb'a şâirlerinden olan Antere'den misal verir, onun "Zilletle ele geçen âb-ı hayat, tıpkı cehennem gibidir." mısrasını nakleder,¹⁰⁹ bir başka yerde, Niyazi Mısrî'nin "çağırırım dost, dost!" demesine atıfta bulunur,¹¹⁰ bir diğer tarafta Thomas Carlyle'ın, "Kur'ân, serapa samimiyet ve hakkaniyetle doludur." tespitini nakleder.¹¹¹

Müslüman, düşünmeyen, okumayan bir adam değildir. Hatta ilim öğrenmek, düşünmek, anlamak, Müslüman'ın birinci mesleğidir. Üstadımız, "Tefekkür mesleğini Kur'ân'dan aldım." buyurur.

Bütün bu misaller, gerek fikir planında, gerekse fiiliyatta, ilmin, dava adamının en temel vasıflarından birisi olduğunu gösterir.

¹⁰⁹ Bkz.: Mektubat, 16. Mektup, s. 79.

¹¹⁰ Bkz.: Lem'alar, 26. Lem'a, s. 288.

¹¹¹ Bkz.: İşârâtü'l-İ'câz, s. 217.

İnsanların Dua ve Evrad Hazinesinin Genişlemesine Yardımcı Olunmalıdır

Emirsiz ve nehıysiz saltanat saltanat değildir. Öyle bir saltanatın ne hakikati, ne hükmü olur.

Saltanatı emirsiz ve nehıysiz düşünenler, hâkimiyet sahibini tanımaktan ve ona itaatten kaçınıyor demektir. Onlar alırken memnun, düşünürken rahatsız tiplerdir. Sanki bir köre veya kötürüme inanmakta, serazat benliklerini ve nefislerini kutsamaktadırlar. Yolları kanunsuzluk, yolları yolsuzluktur.

Allah'ın emir ve nehiyleri vardır. İslâm, ibadeti emreder. İbadetsiz dinde hayır yoktur. İbadet mümin için havadır, sudur, azıktır. Sonsuzluğa menfez açmak, sonsuz bir kudrete dayanmaktır.

Dava adamı; farzı, haramı, vâcibi, sünneti, nâfileyi, zikri, evrad u ezkarı bilir ve ona göre yaşar. Dinin temel esaslarına o kadar uyar ki, kalbinin küçük marazlarının tedavisi için dahi çalışır.

Aklını bilgi ile işlettiği gibi, kalbini de okuduğu dualarla, zikirlerle, virdlerle, salavâtlarla işletir. Namazların arkasında okuduğu tesbihatlarla Efendimiz'in umumî zikir halkasına, kendi hususî zikriyle de yine Efendimiz'in hususî zikir halkasına dahil olur. Kendisinin okuduğu vird hazinesinden herkesi,

hususiyile kendi dar dairesindeki ilim meclisine katılanları hissedar etmeye çalışır.

Üstadımız; duayı, evrad u ezkarı sâfi bir kulluk, hâlis bir tevhid olarak görür. Çünkü insan kalbini Rabbine şerh ederken, onu Rabbinden başka duyan, ne dediğini, ne düşündüğünü bilen hiç kimse olmadığına inanır. İnsan gibi bir âcizin, gücü her şeye yeten bir vefalı dostla hâlini arz etme imkânını dua ve evrad ile kazanması kaçırılmayacak bir fırsat, hoş bir hakikattir.

Tohumun kalbi delinirse ondan sümbül çıkmaz. Enaniyetin zırhı delinirse, nefis firavunlaşmaz, günahlara koşmaz, ibadet ve zikirten nefret eder gibi kaçmaz. “Enaniyetin kalbi, ‘Allah, Allah!’ zikrinin şuâ ve hararetiyle yanıp delinirse....Hâlık-ı Semavat ve Arz’a isyan edemez. O zikr-i ilâhî sayesinde, ene mahvolur.”¹¹²

İnsanın en kötü tapınması kendine tapınması, aklının, kalbinin hep kendi benliği etrafında dönüp dolaşması, ufuksuz kalması, âkıbete bakamamasıdır. Günümüz insanının kalbindeki kasvetin arkasında aczini unutmaması, Rabbine müracaat etmemesi, ibadetle, zikirle, duayla o katı cidarı dağıtıp atmaması vardır.

İnsanların kalbi Hz. Mevlânâ'nın ifadesiyle görünmeyen zincirlerle prangalı gibidir. İşte, “Kelime-i Tevhid’in tekrar ile zikrine devam etmek, kalbi pek çok şeylerle bağlayan bağları, ipleri kırmak içindir.”¹¹³

Beşer ya esbaba, ya nefisine takılır. Nakşiler, zikr-i hafî ile ene tağutunun mikrofonunu ve başını kırmış, Kâdiriler cehrî zikirle tabiat tağutlarını yıkıp atmıştır.¹¹⁴

¹¹² Mesnevî-i Nuriye, s. 92.

¹¹³ Mesnevî-i Nuriye, s. 78.

¹¹⁴ Bkz.: Mesnevî-i Nuriye, s. 92, 93.

Allah korkusu, kamil imanın meyvesidir. “Evet ittika, imana tâbidir. Yani ittika, iman olduktan sonra husule gelir.”¹¹⁵ Nasıl iman zaafî olanlar günahlardan uzak duramıyor, günahlardan sakınmak kamil imandan sonra başlıyorsa, zikir ve zikirden hasıl olan hazz-ı ruhanî de kamil imandan sonra başlar.

İmanın tercümanı olan dilin zikirden zevk alamaması, âdeta nefret eder gibi uzaklaşması, “günahlardan gelen yaralar ve yaralardan hasıl olan vesveseler”in, şüphelerin, imanın merkezi olan kalbe ilişip imanı zedelemesindedir.¹¹⁶

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “En büyük dert, günah derdi; onun ilacı da gece karanlığında istiğfar etmektir.” buyurur.¹¹⁷ Aynı hakikati başka bir hadis-i şerif, “Kul bir günah işlediği zaman kalbine siyah bir nokta vurulur. Şayet o günahı terk edip istiğfara sarılarak tövbeye yönelirse kalbi cilalanır. Böyle yapmaz da tekrar günahlara dönerse, siyah noktalar artırılır ve neticede bütün kalbini kaplar. İşte Hak Teâlâ Hazretleri'nin: “*Hayır; doğrusu onların işleyip kazandıkları (kötü) ameller sebebiyle, kalblerinin üzeri pas tutmuştur.*” (Mutaffifin, 83/14) diye zikrettiği durum budur.”¹¹⁸ şeklinde tafsilatıyla izah eder.

Üstadımız'ın, “Evet, günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra, tâ nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var. O günah, istiğfarla çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir mânevî yılan olarak kalbi ısırıyor.”¹¹⁹ ifadeleri de Efendisi'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) ittibaen o mübarek hadis-i şerife verdiği bir meâl mana gibidir.

¹¹⁵ İşârâtü'l-İcâz, s. 140.

¹¹⁶ Bkz.: Lem'alar, 2. Lem'a, s. 9.

¹¹⁷ Bkz.: ed-Deylemî, *el-Müsned* 3/336.

¹¹⁸ Tirmizî, *tefsîru sûre* (83) 1.

¹¹⁹ Bkz.: Lem'alar, 2. Lem'a, s. 9.

Öyle ise, insanları zikre teşvik edecek olanlar, evvela onların kamil imana ermesi için lazım olan dersleri almalarını temine çalışmalı, ardından günaha giden yolları mümkün olduğunca kapatmalıdırlar.

Üstadımız, kendisine en evvel *“Hiçbir şey yoktur ki O’nu hamd ile tesbih etmesin.”* (İsrâ, 17/44) âyetinin sırrının açıldığını söyler, mektuplarının başına bu âyeti yazmasının bir sebebi olarak bunu gösterir. Gerçekten de Hazret, kâinatın zikrini o kadar duyar ki, maneviyatı zayıf insanların aklına bile zerrelere *“Bismillah”* dediğini, *“O”* diye zikrettiğini duyurur. Zikrin ve evradın önemi hakkında bir risale yazar; tasavvufun, tarikatın ne olduğunu orada emsalsiz bir şekilde izah eder.

Fakat Üstadımız’ın zikir mevzuunda ne söylediğine bakıldığı gibi, söylediklerini nasıl tatbik ettiğine de bakılmalıdır. O bu meseleye o kadar önem verir, o kadar zikirsiz yaşayamaz hâle gelir ki, Emirdağ’da kendisini zehirlediklerinde günlük basit işlerini bile unuttur. Mesela bir kap veya kaşık almak için kapıyı açar, niye açtığını, ne yapmak istediğini hatırlamaz, fakat aynı dönemde hizmetle ilgili meseleleri ve evradlarını hiç unutmaz. Bunun için de Cenâb-ı Hakk’a hadsiz şükreder. Nur olan bedeni, sanki maddî gıdadan çok, zikirle yaşıyor gibidir.

Zamanın âhîrinde, âdetâ bütün yolları cem etmesine bir işaret gibi Üstadımız evrad olarak, geçmişin büyüklerinin hemen tamamının zikir ve dualarının bir araya getirildiği Mecmuatü’l-Ahza’b’ı okur. Sabah namazından dört beş saat önce başlayan bu zikir zirvesi, bir ömür terk etmediği âdetidir ve üç Kur’ân kalınlığında olan bu zikir kitabını hayatının belli bir döneminde, ağabeylerin ifadesine göre on beş günde bir defa bitirmiştir.

Selef-i sâlihînin virdlerini okuyan Üstadımız’ın kendi hazırladığı virdleri de vardır. Çok defa evradını açıktan okumayı

tercih eden Üstadımız, bu tercihinin “Allah!” demenin unutulduğu bir dönemde emsal olmanın saklamaktan daha efdal olduğu hakikati ile izah eder. Âdeta bu hâliyle de sanki ayrı bir ders verir, “ibadet gizlidir” yalanını hâliyle reddeder. Dinin gizli olan hiçbir ibadeti olmadığı gibi, –hâşâ– gizlenecek bir şeyi de yoktur.

Belki farzların dışında dolu dolu ibadet edenler ve büyük fedakârlıklarda bulunanlar “nefislerine bir hisse çıkmasın” diye gizleyebilirler ki; bu niyetle gizleme ibadetten kaçanların değil, her hâlinden kulluk dökülenlerin ve ibadete âşikâne koşanların mevzusu olmalıdır.

Günümüzde Mecmuatü'l-Ahzab, hepimizin okuyup istifade edebileceği şekilde el-Kulübü'd-Dâria ismi ile tekrar hazırlanmış, mânevî bir hazine ve ziyafet sofrası gibi istifademize sunulmuştur.

Rabbinin nimetlerinden istifade eden, O'na zikirle, şükürle, fikirle mukabele etmeli! Mümkün olduğunca herkes Kur'ân'da ve hadislerde geçen duaları öğrenmeli! Vird hazinesini genişletmeli! Dava adamları bu meselede de kardeşlerine yardımcı olmalıdır!

Nefsin ve sokakların tasallutuna karşı en mukavetmetli zırh odur.

İnsandan Anlamayan, İnsana Bir Şey Anlatamaz

İnsandan anlamayan, insanın hâl ve kalb dilini bilmeyen adamdan dava adamı ve mürşid olamaz. İnsanların elinden tutmak isteyenler, onların çehresinden durumlarını okumalı, duruşlarından, bakışlarından, sözlerinden, sözlerinin satır aralarından; kabiliyetlerini, noksanlarını, zaaflarını, kasıtlarını, taleplerini anlamalıdır.

Bir hekim hastanın hâl dilinden, bir değirmenci buğdayın renginden anlar. Hekim için, hastanın rengine, nabzına, ateşine, öksürüğüne bakmak, hastanın anlattıklarından çok daha önemlidir. Adamın “ben iyiyim” demesi değil, bunu tahlil sonuçlarının söylemesi önemlidir.

Değirmenci bir bakışta buğdayın toprağını, cinsini, öğütmeden, elemeyen onun ne kadarının un, ne kadarının kepek olduğunu söyler. Buğdaydan anlamayan adamın değirmenci olması düşünülemez. Anlamasına değil, anlamamasına şaşılır ve bunda bir üstünlük, özellik görülmez. Her değirmenci böyledir.

Öyle ise bir mürşid, bir muallim, bir dava adamı için insandan anlamak iddia da, kibir de değil, zarurettir. Zaten hâl dilini anlamak için çok da fazla ârif olmaya gerek yoktur. Her

yolun yolcusu, kendi yolundan olanı da, olmayanı da tanır, tanımalıdır.

Yürüyüşün, el kol sallamanın, gülüşün, oturuşun, giyimin, simanın, saçın, başın, bakışın konuşmadığını kim söyleyebilir? Hatta o kadar konuşur ki, adamın kendisini tanıtmasına bile gerek yoktur. İçi dışına akseden günümüz insanının ne olduğunu anlamamak için insan gözünü kapatmalıdır. Zira ciddiyeti de, lakaytlığı da; helal-haram hassasiyeti de, boş vermişliği de; kibri de, tevazuu da; nezaketi de, kabalığı da; mânevî atmosferlerle tanışıklığı da, cesedinin kölesi olduğu da; bilgisi de, cehaleti de bas bas bağırmakta, hakikati söylemektedir. Tâhirü'l-Mevlevî, bu durumu anlatırken: “Sen nasıl adamsın, ister söyle, ister söyleme, / Âdem’in mahiyetin enzâra sima söylüyor.” der.

Bazı gözler, çukur gibidir; küfrün, günahın karanlığını, boşluğunu taşır. Adamın ruhunun dayanacak bir güç, tutunacak bir yer, sığınacak bir liman bulamadığı o kadar bellidir ki, o bakışta boşluğa düşen bir insanın çılgılığı vardır. Sanki o gözün sahibi, iliklerine kadar “ayrılık, yalnızlık, karanlık” demektedir.

Her hayır, yüze bir güzellik; her günah bir leke bırakır. Hatta o izler saatten saate, gündend güne belli olacak kadar, dış için ve fiilin aynasıdır dense yanlış olmaz. Şiir ufkunun, “Suratımda her suç bir ayrı imza” deyişinde de bu mana vardır.

Bunu her gün ve herkes, günlük hayatında defalarca tecrübe eder ve bunun böyle olduğuna her akıl, her vicdan şahittir. Bu açıdan bakılacak olursa dinin nasıl bir aydınlık ve güzellik, küfrün ve günahın ne kadar karanlık ve kötülük olduğunu anlatmaya, onun için deliller aramaya bile gerek yoktur. Bir günahkarla, bir müttakinin yüzüne bakmak yeter.

Günah batağında çırpınan bir adamın yüzündeki çirkinlik, karanlık, onun yolunun nasıl bir yol olduğunu gösterdiği gibi, hakkı neşreden bir adamın simasındaki nur da onun davasının nasıl bir dava, yolunun nasıl bir yol olduğunu gösterir. Hatta insanın günahattan uzaklaşırken adım adım yaşadığı değişiklik bile suratından bellidir. İnsan, öyle birisinin o süreçteki fotoğraflarını incelese, çok rahatlıkla irşada muhatap oluş seyrini çıkarabilir; “Şu fotoğrafı çektiğinizde bir dava adamıyla yeni tanışmışsınız, şu fotoğrafınızda aradan birkaç ay geçmiş, şurada daha iyi anlamış, kabullenmiş, yaşamaya başlamış, şurada artık bütünüyle âkıbetinizi hesap eder ve tebliği hayatınıza gaye yapar olmuşsunuz.” diyebilir.

Kur’ân-ı Hakîm de insan simasının konuştuğunu anlatır, onların “kararmış veya gülen yüzlerinden” bahseder,¹²⁰ “secde izine” dikkat çeker¹²¹ ve ¹²²“تَغْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ” buyurarak simanın tarifçiliğini tescil eder.

“İnsanlara derecelerine göre konuşun!”¹²³ buyuran Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, insanları bir kitap gibi okuyor, onlara akıllarına, mizaçlarına göre, anlayacakları dille konuşuyor, olmaları gereken ufku gösteriyordu.

Necip Fazıl’ın bu hadis-i şerifi şiirle şerh ederken dediği gibi, renkleri körlere ince ince anlatmanın faydası yok; insanlara akıllarına, durumlarına göre konuşmanın faydası çoktur.

Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) en makbul amel olarak; birisine tesbih çekmek, birisine cihat, birisine anne-babaya hizmet, birisine hac, birisine oruç demesi de bu mana çerçevesinde

¹²⁰ Bkz.: Abese Sûresi, 80/38-41.

¹²¹ Bkz.: Fetih Sûresi, 48/29.

¹²² "Onları simâlarından tanırısın." (Bakara Sûresi, 2/273).

¹²³ Bkz.: Ebû Davud, *edep* 23.

anlaşılabilir. Nitekim bir yerde Hz. Osman Efendimiz'e davranışı ile Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer Efendilerimiz'e davranışı aynı olmamış, Hz. Osman Efendimiz'in mizacını tesbit etmiş olmanın gereğini yapmıştı.

İnsanlığa davranış ilmini, yani fıkıhı ders veren İmam Şâfiî Hazretleri de insan sarrafı idi. Bir gün Muhammed bin Hasan, yanlarından geçen adamı göstererek İmam Şâfiî'ye sordu:

– Söyle bakalım, bu adamın mesleği ne?

– Adamın durumu beni biraz şaşırttı... Ya marangoz ya terzidir.

Muhammed bin Hasan, adamın yanına gitti. Adam, ona:

– Önceden marangozdum, şimdi terziyim, dedi.

Demek ki, iki şey arasında doğruyu işaret edebilenler, insanları tanıyan, durumlarını anlayanlardır.

Herkese aynı şeyi söylememek, ilim, hikmet ve ilme sadakattir. Kime, neyin anlatılacağını bilmek irşada vesile olduğu gibi, fitneye sebebiyet vermemek açısından da önemlidir. İmam Gazâlî Hazretleri bu durumu anlatırken şu hâdiseyi misal verir:

Adamın biri bir âlime ince bir mesele sordu. Âlim cevap vermeyince, adam rahatsız oldu:

– Sen, “İlmini gizleyene Allah Teâlâ ateşten gem vurur.”¹²⁴ hadis-i şerifini bilmiyor musun?

– Eğer anlattıklarımı anlayabilecek bir kimse sorar da söylemezsem, o zaman bana gem vurulur. Kur'ân-ı Kerîm'de, “*Sefihlere, akli ermeyen kimselere mallarınızı vermeyin.*” (Nisâ, 4/5) buyruluyor. Mal verilmezse, ilim hiç verilmez. Hadis-i şerifte buyrulduğu gibi fitneye sebep olur.

¹²⁴ Ebû Davud, *ilim* 9.

Bediüzzaman Hazretleri'nin tesbitlerinde yanılmamasında da, bir hekim gibi insanların mânevî nabızlarını dinlemeyi bilmesinin, insan fizyonomisini çok iyi okumasının payı büyüktü.

19. Mektup'ta, Abdullah bin Selam gibi Benî İsrail âlimlerinin Resûl-ü Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın simasını gördüklerinde “Şu simada yalan yok; şu yüzde hile olamaz.”¹²⁵ diyerek iman ettiklerini anlatan Üstadımız, basiretsiz aklını putlaştırıp nefsi-ne köle olanı, “Şeytanın sîmâsını beşerde gösteriyor.”¹²⁶ diyerek tarif etmektedir. Demek ki, kimi yüzler melek berraklığı ile tescillenirken, kimi de ceset giymiş bir şeytan suretini almakta, imanın nurundan mahrum ruhların cesetleri karanlık konağı andırmaktadır.

Mehmet Feyzi Pamukçu Ağabey de onun bu yönünü anlatırken: “Üstad kimini medh ü sena ile kimini takdirle, kimini de takbihle idare etmişti. İşte bu idarecilik, bir kemâl alametidir. Herkesi kendi mertebesinde idare ederdi.”¹²⁷ diyordu. Cumhurbaşkanıyla da, başbakanla da, milletvekiliyle de, âlimle de, ticaret erbabıyla da, sanatkârla da, köylüyle de görüşüyor; o anın doğrusunu ve durumun gereğini yapıyordu.

Barla'daki nahiyeye müdürünü bu noktada ikaz etmiş, yanına fena niyetle geldiğinde simasının kendisine çok kötü göründüğünü söyleyip, kalbine dikkat etmesi için uyarılmıştı.

İtimat edip, yanına aldığı hiç kimse hakkında yanılmamıştı. Onca insan yakınında olmayı istemesine rağmen Zübeyir Ağabey gibi bir sadakat ufkunu yanında tutması, Bayram Ağabey'i, köyüne kadar gidip çağırması bundandı. Onun insan tanımadaki bu ufkuna, ağabeylerin Üstadımız'dan sonraki hayatları da

¹²⁵ İbn Mâce, *ikâme* 174.

¹²⁶ Sözler, *Lemaât*, s. 778.

¹²⁷ *Son Şahitler* 2/128.

şahitlik etmiş, kimin ne cevherde olduğunu zaman apaçık göstermişti.

Aynı mevzuu Bayram Ağabey'den dinlediğimizde de karşımıza aynı netice çıkar:

“Üstad, avâmın da seviyesine göre konuşurdu, havassın da. Öyle olurdu ki bir köylünün, bir çobanın, bir rençberin seviyesine iner, alçak gönüllülükle ve tam onların anlayacağı bir lisanla konuşur, onları memnun ve mesrur ederdi. Bir profesörle konuşurken kâh kozmografyadan bahseder, dünyanın kaç saniyede döndüğünü, dakikada kaç yağmur tanesi düştüğünü hesaplar, bu nevi şeylerden konuşurdu.

Onlar da, ‘Bunları nereden öğrenmiş, biz bunları okumadık, bir kısmını yeni okuyoruz. Dünyanın yaratılışından kıyamete kadar ömrünü biliyor.’ derlerdi.

Dinlerken sevinçlerinden yerlerinde oturamazlar, kalkarlar, otururlar, hayretler içinde kalırlar, ‘Allahu Ekber’ derlerdi.”

Sungur Ağabey, Üstadımız'ın insanlara kabiliyetlerine göre konuştuğuna dikkat çekerken, “Bittabi herkes Üstad'dan razı ve hoşnut olurdu. Gelenler de ayrı ayrı istidatta insanlardı. Üstadımız, bazılarını Risale yazdırırdı. Kaymakam, savcı v.s. zevatla konuşacak olanlara ona göre vazife verirdi.” der.

Dünyanın dört bir yanında hizmet bayrağını dalgalandıranların muvaffakiyetlerinin arkasında, gittikleri yerlerdeki insanların nabızlarını çok iyi dinlemeleri ve gidenleri tercih eden iradenin tercihteki isabeti vardır.

İnsandan anlamayan, insana bir şey anlatamaz.

Durumun Doğrusunu Bilmeyen, Doğruyu Bilmiyor Demektir

İrşad meydanına çıkan adam, çağını çok net okumalıdır. Kendi çağını okuyamayan, zamanının hastalığını ve tedavi yollarını bilmeyen, o zamanın müşküllerini çözemez, insanlarına rehberlik yapamaz. Hatta kendi zamanını iyi okuyamayanın, Kur'ân'ı da iyi okuyup, anladığı söylenemez. Doğru okuyamadığı için, problemleri hallederken dengesizliklere düşer.

Doğruyu bilmek, doğruyu yaşamaya, yaşatmaya yetmez. Her merhem her yaraya ilaç, her urba her mevsime libas, her söz her hâle mutabık, her zemin her şeye mekân değildir.

Durumun doğrusunu bilmeyen, doğruyu bilmiyor demektir. “Yanlışlık tatbik-i nazariyat ve mukteza-i hâli düşünmemekten çıkar.”¹²⁸ Neyin gerekli olduğunu ve nasıl yapılması gerektiğini bilmeyen yanlış yapar.

Böyle bir adamın hükmü geçersiz, sözü iğreti, derdi basit, tavrı sunidir. Hayalî dünyasında yaşadığı için insanlarda tesir uyaramaz, çok defa istiskal görür, soğuk düşer.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendi devrinin şartlarını çok iyi bildiğini, içtimai hayatı çok iyi okuduğunu görürüz. Bu

---

¹²⁸ Tarihçe-i Hayat, s. 62.

hayatına ait muhtelif hâdiselerden belli olduğu kadar, insanların dem ve damarlarına işleyen âdetleri bir hamlede kaldırmasından, yüce ahlâkını onlara hayat yapmasından da bellidir.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Medine’de iken, günde ortalama 274 milkare olmak üzere on yılda toplam 1,5 milyon kilometrekare fethedilmişti. Üstelik insanlığın mutluluğuna hizmet eden bu muazzam fetihde insan kaybı çok az olmuş, düşman askerlerinden yaklaşık 150 kişi ölmüş, İslâm ordularından ise yaklaşık 120 şehit verilmişti.¹²⁹ Başkalarının “insan hakları” diyerek çıktıkları yolda, bir milyonu aşkın insanın ölümüne sebep oldukları düşünülürse, bu rakamın önemi daha iyi anlaşılır.

Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) emsalsiz muvaffakiyeti, onun zamanı, zemini çok iyi bildiğinin ispatıdır.

O (sallallâhu aleyhi ve sellem), kimseyi ve kimsenin bilgisini doğrudan reddetmemiş, ahabına, ehl-i kitapla konuşurken bilmedikleri bir mevzuda bir şey dememelerini, o şeyin belki de semavi bir hakikate dayanabileceğini ihtar etmiş, insanların malumatlarını çok iyi değerlendirmişti.

O’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem), o günkü birikimleri hak istikamette değerlendirmesi, bugün O’nun mesajını insanlığa taşıyanların, insanlığın birikimlerini değerlendirebileceklerine delil olması açısından önemlidir.

Efendimiz döneminde Hıristiyanlar da, Yahudiler de bir kurtarıcı peygamber bekliyordu ki, köle Addas, Efendimiz’e, “Sen İncil’de anlatılan Ahmed misin?”¹³⁰ diye sormuştu. Efendimiz zaman zaman onların bu bilgisine atıf yapar, onların malumatını onlara delil olarak gösterirdi. “Sen nasıl bir din getirdin?”

¹²⁹ Bkz.: Muhammed Hamidullah, *Hiz. Peygamber’in (s.a.s.) Savaşları*, s. 8.

¹³⁰ Taberî, *Tarihü’l-İmâm ve’l-mülük* 2/433.

diye soran Ebû Amir'e onun bilgisi ile cevap vermiş, "Ben Hanıflık, yani Hz. İbrahim'in dinini getirdim."¹³¹ demişti.

Bütün bunlar, Hz. Mevlânâ'nın ifadesiyle "dağdan gönül ummak kadar zor" olan tebliğ işinde, buz dağıyı eritme çabası, insanların bakışını ve çağını bilmenin neticesi, müşterek bir dil bulmaya çalışmanın gayretiydi.

Üstadımız Hazretleri, "Fânî boğuşmaları ve hâdiseleri merakla takip etmek bir nevi sarhoşluktur."¹³² buyurmasına rağmen, çağının dünyasını avucunun ortasındaki bir noktayı anlatıyor gibi anlatmış, başkalarının içinden çıkamadığı müşkülleri bir cümlede halletmişti.

Üstadımız'a göre insanlığın bugünkü zaafı "zaaf-ı diyanet"ti, insanlık "bunu takviye ile sıhhat bulabilirdi."¹³³ İnsanlar inkar etmediklerini söyleseler de, iman etmeyi bilmiyorlardı, hâlbuki "inkar etmemek başka, iman etmek bütün bütün başka"ydı.¹³⁴

"Allah!" diyen aziz olurdu ve buna hakikati söyleyen tarih şahitti. Müslümanlar, "Allah!" hatırına "Allah!" dediklerinde, Allah (celle celâluhû) onlara ihsanlarının, ikramlarının kapılarını ardına kadar açmış, padişahları ayaklarına getirmişti.

Eskiden "imanın esasatına ve köklerine hücum yoktu ve erkân-ı imân sarsılmıyordu. Şimdi ise köklerine ve erkanına şiddetli ve cemaatli bir surette taarruz var"¹³⁵ dı. O zamanın toplum hayatında ve çarşısında rağbet gören şey, "Semavatın ve Arzın Yaratıcısı"nın rızasını kazanmak için vesileler aramaktı. Bu zamanda ise Avrupa'nın baskısı, tabiatperestlerin akılları karıştırması, hayat şartlarının ağırlaşması zihin dağınıklığını, kalb bulanıklığını

¹³¹ İbn Hişâm, *es-Sıratü'n-nebeviyye* 3/128.

¹³² Emirdağ Lâhikası 1/52.

¹³³ Tarihçe-i Hayat, s. 53.

¹³⁴ Emirdağ Lâhikası 1/192.

¹³⁵ Kastamonu Lâhikası, s. 7.

netice vermiş, “zihinler maneviyata karşı yabancılaşmış”ti.¹³⁶ Onun için mesai, dünyevî uhrevî saadetin vesilesi ve teminatı olan imanın takviyesine sarf ve hasr edilmeliydi.

Küçülen, köy hâline gelen dünyada, “Devletlerin, milletlerin muharebesi, yerini insanlık çapındaki şiddetli harplere, mücadelelere terk” etmişti.¹³⁷ Demek artık dünyanın bir yerindeki sancı bütün insanlığın başını ağrıtacak, bir yerdeki mânevî illet yeryüzün mânevî havasını dağıtacak. “Maddî hava bozulduğu vakit nasıl ki sıkıntı veriyor”sa, “mânevî hava bozulduğunda” da mânevî sıkıntılar yaşanıyor.¹³⁸ Bundan böyle mücadeleler insanlık çapında olacak, davasında “nihayet derecede ısrarlı”¹³⁹ olanlar sözlerini bir mekâna göre değil tüm dünyaya, bir topluluğa göre değil tüm insanlığa göre söyleyecekti.

Hazır anı yaşamak damarı, o denli tahrik edilmiş, şâşaa, cerbeze ve propaganda ile akıllar o kadar sarhoş hâle getirilmişti ki, insanlar camı elmasa tercih eder gibi, bilerek dünyayı âhirete tercih ediyordu. İnsanın bütün kabiliyetleri, yaralı parmağın hizmetine koşar gibi, hayat hırsının hizmetine koşar olmuş, ulvi hisler nefsin hasis arzularının arkasına takılmıştı. Basit, faydasız, geçici, küçük bir şey, “büyük bir mesele-i diniyeye tercih” ediliyordu.

“Bu acip asrın bu acip hastalığına” ancak Kur’ân’dan aldığı iman dersleri ile aklen ikna, kalben tatmin olan sâdık, fedakâr talebeler dayanabilirdi. Öyle ise her şeyden evvel o güzel sığınağa sığınmalı, o nurani daireye koşulmalıydı.¹⁴⁰

Asrın hayatperest insanları, dalâlet ehlinin sözünü dinliyor; dinî hayatın huzursuz, lezzetsiz, zevksiz bir yol olduğunu

¹³⁶ Sözler, 27. Söz, s. 523, 524.

¹³⁷ Bkz.: Sözler, *Lemaât*, s. 772.

¹³⁸ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 40.

¹³⁹ Bkz.: B. S. Nursî’nin İlk Dönem Eserleri, *Divan-ı Harb-i Örfî*, s. 404.

¹⁴⁰ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 77.

sanıyorlardı. Hâlbuki asıl huzursuz, sıkıntılı, elemli yol dalâlet ehlinin yoluymdu. Bir lezzet verse bin elem çektiriyor, insanı vicdanında mahkum ediyordu.

Ehl-i dalâlet için, içinde yaşanan andan başka her şey ölüydü, heba olmuştu; ayrılık elemleriyle, vicdan kirleriyle doluydu. İçinde yaşanan an, mesuliyetini bırakan, heba olmaya mahkum bir servet ve sermayeydi.

Ehl-i hidayet için ise, geçmiş, gelecek bütünüyle nurlu ve kazançlıydı. Hayatın hazzı, zehirli balda değil, vicdan azabı çek-tirmeyen, insanın suratına kapkara imzasını atmayan, helal lezzeteydi. Günahın kötülüğüne, ruha bıraktığı sıkıntı; sevabın ve helalin güzelliğine, ruha bıraktığı lezzet şahitti. Nerede bir günahkâr varsa mutsuz, huzursuz; nerede takva dairesinde yaşayan bir mümin varsa mutlu ve huzurluydu.

İnsanın ruhunu karartan fânî, elemli lezzetleri, dâimî, elem-siz zevklere tercih edenlerin maksatlarının aksi ile tokat yedikleri, dini yaşayanların, dini yaşamayanlardan yüz kat fazla hayattan lezzet aldıkları tüm dünyaya anlatılmıydı.¹⁴¹

Bu yapılırken, insanları şüphelendiren yollara girilmemeliydi. Yüz insandan sekseni batmış, çıkamıyor, kendilerine uzanacak eli bekliyordu. İçinde buldukları karanlıktan ve bataklıktan kurtulmak isteyen o insanlara Nur göstermek gerekiyordu, rekabet ve menfaat hislerini hatıra getiren siyasî cereyanlardan uzak durulmalıydı.¹⁴²

“Her bir mü’min i’lâ-yı kelimetullah ile” mükellefti. Bunun için maddî olarak güçlenilmeli; fen ve sanayi ile insanları ezenlere, fen ve sanayi ile cevap verilmeli; dini yaşamının ve anlatmanın düşmanı olan cehaletle, fakirlikle, ayrılıkla savaşılmalı;

¹⁴¹ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 78, 79.

¹⁴² Bkz.: Mektubat, 13. Mektup, s. 49.

insanlar ikna edilmeliydi. Dünya medeniyet çağını yaşarken, medenilere ancak onları ikna ederek galip gelinebilirdi. Onlara söz anlamayan vahşiler gibi davranılmazdı. Hem Müslüman “muhabbet fedaisiydi”, düşmanlığa vakti yoktu. İslâm medeniyeti kuvveti adalette, istişarede, kanunda toplamıştı. Yolu, yöntemi bu kadar geçerli ve güzel olan Müslümanların, batıya dönüp namaz kılar gibi davranmalarına, onlardan medeniyet dilenmelerine gerek de, ihtiyaç da yoktu.¹⁴³

“Alem-i İslâm’a indirilen darbelerin en evvel kalbime indiğini hissediyorum.”¹⁴⁴ diyen ve yığın yığın problemleri reçeteleri ile birlikte anlatan Üstadımız, dünyanın geleceğini karanlık görmüyor, “Bir ışık görüyorum ki, o elemelerimi unutturacak inşallah!” diyerek insanlığın yüzüne tebessüm ediyordu.

Hülasa, insanlarla asırların arkasından konuşuyor gibi konuşanlar, onların ihtiyaçlarını ve dertlerinin çarelerini bilmeyenler, dökülüp kalanlara bir şefkat eli olup uzanamaz, vazifelerini hakkıyla yapamazlar.

Bu zamanda neye ihtiyaç varsa Kur’ân’ın bir dersi olan Nur’larda ve Nur’un bir başka âyinesi olan Pırlanta’larda ona mutlaka cevap verilmiştir. Problemlerini çözmekte acze düşen insanlık bir gün muhakkak Kur’ân’a ve onun derslerine müracaat edecektir.

İman ve Kur’ân hizmetinde muvaffak olanlar, asr-ı hâzır ilimleri halledip dünyayı bir adımda aşanlar; dersini zamanının mürşidinden alanlardır.

¹⁴³ Bkz.: Tarihçe-i Hayat, s. 54.

¹⁴⁴ Tarihçe-i Hayat, s. 132.

İnsanların, Kitle Ruh Hâletiyle Hareket Etmesi Değil; Akıyla, Kalbiyle, İdrakiyle İstikameti Bulması Hedeflenmelidir

Dava adamı; akıyla, kalbiyle, idrakiyle istikameti bulan, yoldan tarafa gitmeyi, dışı süslü içi pis, zehirli ve sahte lezzetlerden tarafa gitmeye iradesiyle tercih eden adamdır.

Kimse, ezberlediği şeyleri konuşan bir papağanı dinlemek, yürüyüş kararı sayar gibi iradesizce adım atan birisini takip etmek istemez.

Hizmet insanının sesi yüreğinden gelmeli! İrşad vazifesi yapan, neyi, niye dediğini kendisi bilmelidir. En veciz ifadelerle konuşup, en münasip kelimelerle meselesini izah eden adam, anlattığı meseleyi kalbinde duymamış, ruhunda yaşamamış, fikrinde evirip çevirmemişse, duyurması, düşündürmesi, söylediğini kalblere anlatması mümkün değildir. Lafzı anlayıp, özü anlamamış olanın kelimeleri kulaktan girer, akıldan kayıp düşer; kalbe uğrayıp karar kılmaz.

İslâm'da insan, kendisi meseleyi anlar, kendisi iman eder, kendisi abdest alır, kendisi Rabbinden istikamet ve nimet ister, kendi alnını secdeye götürür, secdede kendi kalbini bırakıp doğrulur. Hiçbir düşünce sistemi insana İslâm'ın verdiği payeyi ve değeri veremez.

İslâm'dan önce insanlar, kalabalıklar içerisinde birer fertti. Cahiliye insanı, kendi meziyet ve faziletiyle değil, kabilesinin adıyla anılırdı.

Bugün de durum aslında cahiliye döneminden çok farklı değildir. Bugün de insanlar, kitlelere göre hareket eden, iradelelerini şâşaalı propagandalara teslim etmiş; gruplarıyla, takımlarıyla anılan birer ferttirler.

İslâm, her ferde şahsiyet verdi. Her bir ferde, “Sen çok önemlisin! Kâinat kadar kıymetlisin! En güzel olma makamında yaratılmışsın! Sen bu misafirhane sahibinin aziz bir misafirisin! Güneş senin yolunu aydınlatmak için semaya asıldı! Bulutlar senin bahçeni sulamak için vazifelendirildi!” dedi. İslâm, şahsî hakları her şeyden efdal tuttu, bir insanı öldürmeyi insanlığı öldürmeye müsavi saydı. İslâm'la insan o kadar kıymet ve şahsiyet kazandı ki, o aziz misafirin sabah kalkınca elini yıkaması, abdest alması, ağzına bir şey atması, karşılaştığı bir insanla konuşması, selamlaşması, giyinmesi, kalbinden bir şey geçmesi veya kalbinin incinmesi çok önemli birer mesele oldu.

Hiçbir sistem ona bu kıymeti vermedi, veremedi. Hiç kimse Merhametli Sahibi kadar ona, “Sen çok önemlisin!” demedi.

Aklına, kalbine, kabulüne, reddine bu kadar kıymet verilen insanın; hayatını, aklını, kalbini katmadan yaşaması, şuursuz veya iradesiz varlıklar gibi hareket etmesi düşünülemezdi. İnsanın tercihi de, itaati de, uyumu da, âhengi de, teslimiyeti de iradesi ile olmalıydı. İnsanı insan yapan iradesiydi.

İnsan iradesine, İslâm bu kadar kıymet veriyorken, İslâm'ı tebliğ eden insanların iradeleri ile işin içinde olmamaları, meseleye bakışlarına terstir. Ve bu ulvî yolda yürüyenler, cahillerin zannettiği gibi kaba bir kabulle değil, ruhlarıyla, akıllarıyla, idrakleriyle hidayet ve hizmet yolunda doğruya tâbidirler.

Üstadımız, “Biz Kur’ân’ın şâkirtleri olan Müslümanlar, burhana tâbi oluyoruz, akıl ve fikir ve kalbimizle hakâik-i imaniyeye giriyoruz. Başka dinlerin tâbileri gibi ruhbanı taklit için burhanı bırakmıyoruz. Onun için akıl ve ilim ve fen hükmettiği istikbalde, elbette burhan-ı aklıye istinat eden ve hükümlerini akla tesbit ettiren Kur’ân hükmedecek.”¹⁴⁵ demişti.

Bugün, taklitle, babalarının dinine inanarak değil, okuyarak, bilerek Allah’ın dinine inanan ve istikamet üzere yürüyen gençler, robot gibi olmadıkları, kalabalıklara göre yaşamadıkları, iradeleri ile hareket ettikleri için, gittikleri her yerde, dünyanın her ülkesinde, yeni durumlar karşısında yeni çözümler üretebilmekte, delile tâbi olduklarını, akıl, fikir ve kalb ile iman ettiklerini göstermektedirler.

Çünkü kardeşleri ile birlikte topluca Rabbi’lerine tevbe etse, kulluk vazifelerini topluca yerine getirsel de, Rabbi’lerine yakınlığın tadını çıkarırken ortaya koydukları yürek kendilerinin, kâinat mescidindeki kulluğu idrak eden akıl kendilerindir.

---

¹⁴⁵ Tarihçe-i Hayat, s. 87.

İlmin Günümüzdeki Kaynaklarına Müracaat Etmek Bu Yolun Zaruretidir

İnsanlığın tarih boyu yanılması, kendi devrinin mürşidini dinlemekte zorlanması, “O da insan, biz de!” diyerek kâinattaki âhenge ve cârî kanunlara muhalif konuşmasıdır.

Çünkü Cenâb-ı Hak, üzümü kuru bir çöple gönderir, küçük bir şeye büyük şeyler takarak nazarları kendisine çevirir. Küçük bir çekirdekten meyve veren fabrika yaratmak, tenkit edilecek, “Çekirdek de ne oluyor!” denilecek şey değil; hayretle, hayranlıkla, takdirle seyredilecek şeydir.

Her yıl elma yaratmak Allah’ın kudretinden uzak olmadığı gibi, her devirde bir mürşid yaratmak da Allah’ın kudretinden uzak değildir. Hatta bu rahmetinin ve hikmetinin gereğidir. Çünkü yolculuğu bir bahçede başlayıp bir diğer bahçede biten göçmen kuşları bile rehbersiz bırakmayan hikmet, ruhlar âleminde anne karnına, oradan çocukluğa, gençliğe, ihtiyarlığa, kabre, berzaha, haşre ve nihayet ebed memleketine kadar yolculuğu devam edecek olan has misafirini rehbersiz ve mürşidsiz bırakmaz, bırakmamıştır.

İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisinden sonra her asra bir müceddid, bir mürşid ve âhircamanda umumun hidayetinde istihdam edilecek bir Zât’ın gönderileceğini anlatmış,

nazarları, insanlığı zulmetten nura çıkaracak o kerîm ele çevirerek şefkatini ve vazifesindeki sadakatini bir kez daha göstermiş, mahrum kalınmaması için ısrarlı ikazlarda bulunmuştur. İnsanları Âl-i Beyt'ine emanet etmesinde de bu hikmet vardır ki, girdiği asrı aydınlatan insanların hemen tamamı O'nun bereketli soyundandır ve onlar O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) asırların arkasından gelen yardımcılarıdır.

Bir şey kimin eli ile gönderildi ise ondan alınmalıdır. Onun için Hz. Mevlânâ, "Her devirde bir Süleyman vardır, sen kendi devrinin Süleyman'ını dinle!" der. Körün köfte yemesi gibi kendinden pay biçmeyi tenkit eder. "Olmaz asla evliya insanla bir, / Yaz da bir bak; süt de "şir", aslan da "şir" / Anlamaz bakan, anlar yutan, / Farkı çoktur tatlının tatsız sudan!" der.

Kimileri, aynı harflerle yazılıyor diye Allah dostları hakkında, "Onlar da insan, biz de insan!" der, her sahada bir uzman, bir harikulade kabiliyet olduğunu kabul eder, fakat maneviyatta kabul etmezler.

Kimileri de evliyanın ölüsünü sever. Sanki geçmiş devirlerde veli yaratan Allah –hâşâ– bu devirde yaratamaz veya hikmeti iktiza etmez. Sanki Allah dostu olanlar, öldükten sonra Allah dostu oluyorlar gibi, vefat etmiş bir âlimi takdirle yad edeni alkışlar, kendi devrindeki bir âlimi takdir edeni garip takılarla suçlarlar.

Bu mantıksızlıktan ötürü, bizim huzuruna el pençe divan gittiğimiz İmam Buhârî Hazretleri, Buhara'dan Semerkant'a sürülmüştür ve türbesi oradadır. Bu takıntıdan ötürü, İmam Mâlik gibi bir Peygamber talebesine eziyetler edilmiştir.

Madem Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), her asırda bir müceddidin geleceğini, asrın aklına Kur'ân'ı ders vereceğini müjdelemiştir, insana düşen, bedenî hastalıklarında üç yüz sene evvelki

doktoru aramadığı gibi, mânevî dertlerinde de asırlar öncesinin doktorunu aramamak, kendi tabibine başvurmak, Medine kaynaklı tatlı suyun kendi asrındaki çeşmesinden faydalanmaktır.

İşin sahibi işin zorluğuna göre adam gönderir. Efendimiz'den sonra insanlık tarihi hiç böyle bir mânevî tahrip yaşamadığından bizim bahtımıza, belki de altın halkanın en büyükleri düşmüştür.

Gelen zâtın o olduğu, yaptığı işten anlaşılır. Yangın varsa itfaiye memuru, açlık varsa aşçı gönderilir. Bu dönem, iman ve ahlâk zaafının yaşandığı bir dönemdir, tahrip umumidir. Öyle ise gelen vazifeli şahıs ve şahıslar, mesaisini iman hizmetine, ahlâkın yükselmesine ve insanlık kalesi çapındaki tahribi tamire teksif etmiş insanlardır.

Hizmet insanı, kimseye elini dahi öptürmezken, “Allah!” diyenin ve insanlara “Allah!” demeyi öğretenin ayağını öpecek kadar samimidir.

Selefin büyüklerinden Ebû Hatem’in kapısı çalınır. Ebû Hatem, “Kim o?” diye seslenir. Dışarıdan ses gelir:

– Bir derviş, Allah diyen bir derviş!

Ebu Hatem, yanında çalışanlara bırakmadan kapıyı açar. Kapıda üstü başı perişan bir derviş vardır. Eğilir, ayaklarına kapanır ve adamın ayağını öper. Derviş şaşkındır. Ebû Hatem ayağa kalkar, dolu gözlerini uzaklara diker ve seslenir:

– Başka “Allah!” diyen var mı? Gelsin, ayağını öpelim!

Belki de bu hâdiseden etkilenir Necip Fazıl ve şöyle der: “Ellerime uzanan dudakları tepeyim, / “Allah!” diyen gel, senin ayağından öpeyim!”

İnsanların “Allah!” demesi, Allah âşıkları için bu kadar önemlidir.

Dalâlet ehlinin ağzıyla konuşmaya, aldanmaya, âlimlerden uzak kalmaya, onları da kendimiz gibi sanmaya gerek yoktur. Bize düşen, insanlara Allah'ı anlatan o peygamber vârislerinin, âlimlerin etrafında hâlelenmek, mânevî yardımlarımıza çok da muhtaç olmayan o insanların madden eli, ayağı, sesi olup, Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ait derslerini âleme taşımasıdır.

Üstadımız, “Ey muhataplarım! Ben çok bağıriyorum. Zîra, asr-ı sâlis-i aşrın, (yani on üçüncü asrın) minaresinin başında durmuşum, sûreten medenî ve dinde lakayd ve fikren mazinin en derin derelerinde olanları câmiye davet ediyorum.” buyurur.¹⁴⁶ Çünkü onun vazifesi, hicri on üçüncü asrın başında durup insanları câmiye davet etmektir.

Fakat tefessüh eden, vicdan-ı umumî; yıkılan, insanlık kalesi olduğundan “bir zâtın ömrü bu tahrîbi tamire yetmeyecektir.” Onun için, aynı vazifeyi tekmil için Âl-i Beyt'ten “ikinci bir recül” de o hakikatleri insanlara ders verecektir.

Dava adamı, ilmin günümüzdeki ağzını dinlemekte tereddüt etmemeli, Hz. Mevlânâ'nın “göge ait çerağ” dediği o zâtların izinden giderek yolu bulmaya çalışmalıdır.

Günümüz insanının, ayakları kendi ayaklarına takılan, nefsin tasallutu ile mâlul aklını dinlemesinden, Üstadımız gibi aklın gördüğünü göze gösterebilen muhteşem bir mürşidi, “kadem-nazar tevhidine” ulaşmış bir hatibi ve tatbikat adamını dinlemesi daha efdaldir.

Herkesin gördüğü, hepimizin hissettiği bir hakikati sahanın erbabı olarak merhum hadis profesörü İbrahim Canan Ağabeyimiz'den dinlemek daha makuldür. Merhum ve muhterem profesör, önce büyüğümüzün, “Efendimiz'in temsilinin

¹⁴⁶ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 484.

tebliğinin önünde olduğunu” anlatmasına dikkatleri çeker ve ardından büyüğümüzün tam bir icraat insanı olduğunu, bu yönüyle de ulaşılmaz bir ufku temsil ettiğini “nazar-kadem tevhidi” ifadesi ile anlatır, düşündüğü şeyi aynı seviyede tatbik edebilen nadir insanlardan olduğunu söyler.

Sonra o mahviyet insanının, iddiasızlığını, iddiayı riya saydığını hatırlatır. Ve sahasıyla ilgili, hep düşündüğümüz fakat bir türlü söyleyemediğimiz bir şeye dikkatleri çeker. Tâlib, hadis öğrenen; muhaddis, kâfi miktar hadis bilen; hâfız, yüz bin hadisi râvisi ile birlikte anlatan; hüccet, üç yüz bin hadisi bilen, ondan hüküm çıkararak; hâkim, rivayetlerin hemen tamamına vâkıf olandır. Bu tarife göre aklımıza İmam Malik, İmam Buhârî gibi zâtlar gelir. Sonra o mümtaz ağabeyimiz, büyüğümüzün konuşmalarından sızan şeyleri delil olarak göstererek hükmünü verir ve “Büyük ölçüde ‘hâkim’dir, denilebilir.” der.¹⁴⁷

Erbabının birkaç yüz hadisi ezbere bilmediği bir çağda, on hadisi Arapçasıyla ardı ardına sayamayan insanların; yanında hiçbir kitap olmadan Mucizat-ı Ahmediye risalesini yazan Üstadımız gibi bir insanı ve bir mesele hakkında çok rahatlıkla, “Kaynaklarda katiyen yoktur!” diyebilecek kadar mevzuuya hâkim bir ufku dinlemeyip aklına itibar etmesi, akla ziyan bir yanıştır. Okuma-yazması olmayanın, tıbbı, tıp profesöründen iyi bildiğini iddia etmesi gibi bir şeydir.

Hâlbuki bir hadis profesörü, kendisini değil, onu, “emsalsiz” diye anmakta, tarif etmektedir. Hâlbuki o zâtların bu özellikleri sadece bir yönlerine ait faziletleridir ve onlar hususî fazileti değil, umumî fazileti temsil etmektedirler. Yani diğer hususiyetleri de bu özelliklerinden daha geri değildir.

¹⁴⁷ Bkz.: İbrahim Canan, *Fethullah Gülen’in Sünnet Anlayışı*, s. 74.

Madem hakikat budur, ilmin zamanımızdaki fem-i mübarekini dinlemek bu yolun erkanıdır ve bir kulun Rabbini bulmasını hayatlarının gayesi yapan insanlar, o kaynaktan beslenmeye, insanları o fazilet ufkuyla buluşturmaya çalışmalıdır.

Niyazi Mısırî Hazretleri, fena ve fânî arzuları için yüz suyü dökenlere seslenir ve onları irfan sahiplerinin eşliğinde yüz yere koymaya çağırır, “Ehl-i irfan eşğine yüzünü eyle türab!” der.

Belki de yitirdiğimiz onca şeyin remzi ve en baş sebebi, nefsimizi dinlemeyi bir âlimi dinlemeye tercih etmemizdir.

Aklı olan, bir âlimi dinlemek imkânı varken, kendi nefsinin ve kısa aklını dinleyip, kendi peşinden gitmeyendir.

Dava Adamı, Davasını Çok Güzel Anlatmalıdır

Yüksek hakikatler çapına yakışır şekilde ifade edilmeli, dava adamı, anlattığı mananın kudsiyetine zarar vermekten endişe duymalı, meselesini çok güzel anlatmalıdır. Çünkü fikir ve his, tabii akışını güzel sözde bulur, seviyesini güzel sözle gösterir. “Efkâr ve hissiyatın mecrâ-yı tabîsî nazm-ı maânîdir.”¹⁴⁸

Güzel söz, büyüleyici bir tesire sahiptir. Güzel anlatamayan, davasına gölge düşürür. Görmeye yardım etmeyen kelime, görüğe engel olur.

Kelimeler, insanı işlemede nakkaşın elindeki keskiye benzer. İnsanı şekillendiren, kelimelerdir.

Söz, insanın mânevîyâtını besler, büyütür. Çekirdeğe su vermek ne ise, insan cevherini güzel sözlerle buluşturmak da odur. Sözün güzelinden güller, kötüsünden dikenler istifade eder. İyişi dikene, kötüsü güle zarardır.

Kur’ân, sözün en üstünü ve en güzeldir. İnsanlığı hikmetle ve güzel misallerle hakikate davet eder.

“Söz, Arap’ın altınıdır.” denilen günlerde, sevenler şevkle, sevmeyenler sevkle onu taklide çalışmış, fakat muvaffak olamamışlardı.

---

¹⁴⁸ Muhâkemât, s. 63.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Mümin diliyle de cihad etmelidir.”¹⁴⁹ buyurmuş, bir deriyi yırtıp parçalar gibi bâtilı parçalayan Hasan İbn-i Sâbit Efendimiz’e (radiyallâhu anh) hicviyeler söyletmişti. Çünkü o “diliyle vuran aslandı.”¹⁵⁰

Sözün kıymeti, hakikatindedir. Mananın ulviyeti, söze yükseklik verir. İnsanlar, kendilerini doğruya irşad etmeyen, yeni ufuklar açmayan sözü dinlemez, öyle bir çağrıya iştirak etmezler.

Temim heyeti, Efendimiz’e gelmiş, edebî yarışma teklif etmişti. Efendimiz kabul buyurdu. İkişer kişi seçildi. Önce hitabet, sonra şiir yarışması yapıldı. Kays İbn-i Sâbit’in konuşması onların hatibinin konuşmasından; Hasan İbn-i Sâbit’in şiiri, onların şairinin şiirinden güzel olunca, Temimliler, “Bu adamlar bizden üstün!” deyip iman ettiler.¹⁵¹ Bu üstünlüğü, ait oldukları hakikatın ve hikmetin üstünlüğüne delil saymışlardı.

Güzel söz; mana, akıcılık, âhenk, yükseklik, toplayıcılık, öz-lülük gibi hususiyetlere sahip olduğu gibi, misallere, teşbihlere, vecizelere de sahiptir. Kur’ân, meseleleri akla yaklaştırmak için temsilleri kullanmış, insanları belli bir bakış ufkuna o merdivenlerle yükseltmiş, rüzgarın savurduğu külü,¹⁵² örümceğin evini¹⁵³ misal olarak getirdiği gibi, peygamber efendilerimizin hayatına ait tabloları da misal olarak getirmiştir. Çünkü temsillerle konuşmak, “İcâza mazhar” olmaktır.

Temsilleri veya tarihî hâdiseleri şahit getirerek konuşma metodunu Efendimiz Hazretleri’nde de (sallallâhu aleyhi ve sellem) görürüz. Efendimiz, bazen bir peygamber efendimizin hayatından misaller anlatır, bazen bir temsili dürbün gibi kullanır.

¹⁴⁹ Bkz.: Müslim, *iman* 78, 80; İbn Kesir, *Tefsîru’l-Kur’ân* 5/220.

¹⁵⁰ Müslim, *fedâilü’s-sahâbe* 157.

¹⁵¹ İbn Hişâm, *es-Sıratü’n-nebevîyye* 5/257-259.

¹⁵² Bkz.: İbrahim Süresi, 14/18.

¹⁵³ Bkz.: Ankebût Süresi, 29/41.

Mesela Kur'ân'ı okuyan ve anlatan bir insan olmanın öneminden bahsederken aklın yüzünü güldüren şöyle bir misal verir:

“Kur'ân'ı okuyan bir müminin misali portakal gibidir; kokusu da, tadı da hoştur. Kur'ân'ı okumayan bir müminin misali hurmadır; kokusu yoktur, ama tadı güzeldir. Kur'ân'ı okuyan bir münafığın misali de reyhan gibidir; kokusu nâfız, tadı acıdır. Kur'ân'ı okumayan kafirin misali ebuçehil karpuzu gibidir; kokusu olmadığı gibi tadı da nahoştur.”¹⁵⁴

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) verdiği bu misal, Kur'ân'ı okuyanın, okumayanın, anlatanın, anlatmayanının durumunu daha iyi kavramamız için bize güzel bir pencere açar.

Kur'ân deryasının bir çeşmesi olan Nur'larda da, meseleyi misallerle anlatılma yolu tercih edilmiş, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) sâdik bir talebesi olan Bediüzzaman Hazretleri, ondan öğrendiği bu usûlü hemen her anlattığı mevzuda kullanmıştır. Nur'larda binlerce temsil ve hikaye olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Üstadımız, temsillerle konuşmasını, “Sırr-ı temsil dürbünüyle, en uzak hakikatler gayet yakın gösterildi.”, “En dağınık meseleler toplattırıldı.”, “En yüksek hakâike kolaylıkla yetiştirildi.”, “Yakîn-i imaniye hâsıl oldu.”, “Akıl ile beraber vehim ve hayal, hattâ nefis ve hevâ teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu.”¹⁵⁵ gibi cümlelerle ifade eder.

Misallerle konuşmak, avâma ders vermek değildir. Misaller, herkes için yeni bir ufuk, yeni bir pencere; akla, kalbe yeni bir tat; ve görünmeyeni görünür kılan vasıtalarlardır. Kur'ân, “*Bu*

¹⁵⁴ Buhârî, *fedâilü'l-Kur'ân* 17; Müslim, *salâtü'l-müsâfirin* 243.

¹⁵⁵ Bkz.: Mektubat, 28. Mektup, s. 424.

misalleri, insanlar düşünsünler diye veriyoruz.” (Haşr, 59/21) derken kimseyi beri tutmaz.

Mesela Üstadımız, mesuliyet duygusunu anlatırken, “kendisine emanet edilen koyunlara çobanın sahip çıkmadığını duyan herkesin, sabaha kadar koyunlarının etrafında pervane olup, döneceği” misalini anlatır ve Kur’ân’a, imana, insanlığa ait meselelerin o koyunlardan daha az önemli olmadığını ihtar ederek, “iş başa düştü” deyip gayret etmeyi ihtar eder.¹⁵⁶

Bir başka misalde elimize enfes bir samimiyet ölçüsü verir. Üstadımız’a göre, “bir nizâ ânında, zayıf düşeceğini anlayan adam, elindeki Kur’ân’ı kendisine siper yapıyorsa, o nefsi ni seviyor, kendisi düşerken, Kur’ân zarar görmesin diye, onu daha güçlü bir ele uzatıyorsa, o, Kur’ân’ı, Kur’ân olduğu için seviyor.”¹⁵⁷ demektir.

Toplum hayatında bu temel ölçü çok önemlidir. Parasıyla alacağı şeyi diniyle almaya çalışan, sanatının bahis mevzuu olduğu anda dindarlığını anlatan adam, samimî olamaz. Kusur, dindarlıkla örtülmeye çalışılamaz. Aksine dine zarar gelmesin diye, şahıs, kendi zaafını itiraf etmelidir.

Bunlar doğrudur. Bu doğruların, “düşerken Kur’ân’ı siper yapmamak” misaliyle anlatılması ise, tam ve enfes bir izahtır.

Anlatanın âmirâne değil, kardeşâne bir üslubu tercih etmesi sözüne tesir katar. Üstadımız, kendisinin de “ders arkadaşı” olduğunu, aynı derslerden kendisinin de istifade ettiğini, aynı hakikatleri okumaya kendisinin de muhtaç olduğunu söylemekte zerre kadar tereddüt etmez.¹⁵⁸

¹⁵⁶ B. S. Nursî’nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 457.

¹⁵⁷ B. S. Nursî’nin İlk Dönem Eserleri, *Sünûbât*, s. 336.

¹⁵⁸ Emirdağ Lâhikası 1/67; Emirdağ Lâhikası 2/129.

Bir mevzu anlatılırken muhatap, dinlemeye müsait hâle getirilmeli, merak uyandırılmalı, eşref saati ve tabii fırsatlar değerlendirilmeli, soru sorulmasına izin verilmeli, müzakere fırsatı tanınmalı, müşterek dil oluşturulmalı, kısa cümlelerle ve sembollerle mevzuların akılda tutulmasına yardımcı olunmalı, konular bölümlere ayrılmalı, muhataba kıymet verildiği belli edilmelidir.

Saydığımız bu özelliklerin tamamı Nur'larda ve bu hizmetin irşad üslubunda vardır. Nasıl Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) "hicret, muhacir, ensar, cahiliye, sadaka, ashabım" dediğinde herkes anlayacağını anlıyor, bu müşterek dili Efendimiz izah, birlik ve gayret vesilesi olarak kullanıyorsa, bugün de, "nur, ev, ders, müessese, okul, muallim, fedakârlık, himmet, hicret" dediğinde herkes anlayacağını anlamakta, bu müşterek dil bir izah ve gayret birliği vesilesi olarak kullanılmaktadır.

Hülâsa, Nur'un bir sayfasında bir ömürlük ilim vardır. Nur'u okumaya başlayanın düşünme, anlama, anlatma kabiliyeti fevkalade artar, bir hakikat sarrafının çeşmesinden su içmeye başladığı her cümlesinden belli olur, olmalıdır.

Anlattığı meselelere, nükteleri, hikmetleri, vecizeleri, temsilleri, hikayeleri, şiirleri delil olarak getirmek, akla saykal vurup zihnin tozunu almak, âteşin zekaları, berrak kalbleri uyarmak, kısaca davasını güzel anlatmak, her dava adamının vazifesidir.

Anlatacağı Şeyi Belli Bir Tertip ve Düzenle Anlatmayan Tebliğinde Muvaffak Olamaz

Neşr-i hak yapanlar, neyin, ne zaman anlatılacağını bilmeli, en son söylenecek sözü en başta söylememelidirler.

Bir sözün vaktini beklemek, söylenecek sözün esrarından veya kusurundan değil, muhatabın seviyesinin müsait olmamasındandır. “Zira çocuğa felsefe-i tabiiye dersi verilmez.”¹⁵⁹ Öğretmenin felsefeden değil de alfabeden başlaması, işinin ehli olmasından ve mertebelere riayettendir.

“Cenâb-ı Hak, Hakîm isminin gereği olarak, vücûd-u eşyada, bir merdivenin basamakları gibi tertip vaz'etmiştir.”¹⁶⁰ Basamaklara uygun hareket etmeyen, maksadına ulaşamaz.

Midesi yeni yeni gelişen bir çocuğun, ağır gıdalara başlamadan önce sütle beslenmesi ne ise, akıl ve kalb midesi mânevî hakikatlere yeni yeni uyanan bir insana meseleleri basamak basamak anlatmak da odur. Zamansız söz, zamanı gelmeden koparılan meyve gibi, muhatabın zihin damağına acı gelir.

Kur'ân'da ve Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ifadelerinde, meseleler, insan tabiatındaki gelişim seyri nazara alınarak anlatılmaktadır.

¹⁵⁹ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Dîvân-ı Harb-i Örfî*, s. 389.

¹⁶⁰ Mektubat, 23. Mektup, s. 318.

İlk gelen vahiylerde, Allah'ın varlığı, birliği, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberliği, insanın yaratılışı, sorumlulukları, âhîret inancı ve ahlâkî kâideler anlatılmıştır. Hatta ilk âyetlerde Allah'tan (celle celâluhû), müşriklerin bildiği isimlerle bahsedilmiş, çok defa "Rab" ismi tercih edilmiştir.

"Allah" isminden yedinci, "Rahmân" isminden yirmi altıncı, "Rahîm" isminden kırk altıncı, "Alîm" isminden elli ikinci, "Basîr" isminden altmış sekizinci vahiyde bahsedilmesi, başka hikmetleri ile birlikte onların zihinlerinin hazırlandığını da göstermektedir.¹⁶¹

Efendimiz'in, Muâz bin Cebel'i Yemen'e gönderirken, ahalîyi önce Allah'a ve Resûlüne imana davet etmesini, kabul ederlerse ardından namazı, ondan sonra zekatı öğretmesini emretmesi irşad merhalelerinin gözetilmesine güzel bir misaldir ki, Kur'ân'ın nüzul seyri de aynı sıralama ileldir.¹⁶²

Üstadımız da, Nur derslerini belli bir düzene göre tanzim etmiş, derslerine, "her şeyin Allah" dediği bir kâinatta, kâinatın en mümtaz misafirin'in Allah demesinin zaruretini anlatarak başlamıştır.

"Mukaddime"ler, "Hakikatler", "İkaz"lar, "Evvela, Saniyen" diye saymalar, "Biz de on iki basamaklı bir merdiven yapacağız."¹⁶³ demeler, hep anlatım sırasına riayettedir.

Üstadımız Hazretleri'nin, Afyon Hapishanesi'nde, cinayet suçundan yatan bir mahkuma, belki biraz latife, biraz hasenatına hissedar etme manasına söylediği, "Kardeşim, sen farzlarını kıl; ben sünnetleri senin yerine kılarım." demesi de bu mevzua hoş bir misaldir. Adam, bir müddet sonra sünnetleri kıldığı gibi, o güne kadar kılmadığı namazları da kaza eder.¹⁶⁴

¹⁶¹ *Peygamberimiz'in Tebliğ Metodları*, s. 90.

¹⁶² Buhârî, *zekât* 63.

¹⁶³ Muhâkemât, s. 9.

¹⁶⁴ Necmeddin Şahiner, *Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman*, s. 359.

Bir anda anlayıp, inanıp tatbik eden, yanlıştan ve günahattan ateşten kaçır gibi kaçan mümtaz şahsiyetler olsa bile, insanlarda ani değişimden çok, belirli bir seyirle gelişim görülmektedir.

Hakkı neşrederken yapılan şey, yanlış anlayışlardan tecrit, doğrularla teşhizdir. Yeni ve doğru bir şey duymayan dinlemez. Böyle olmasına rağmen, insanların eski alışkanlıklarıyla baştan karşı karşıya gelinmemeli, muhatabın ruhuna en yakın olan mevzudan başlanmalıdır.

İnsanları anlamaya çalışmadan, onların bilgilerini, birikimlerini, alışkanlıklarını, korkularını hesaba katmadan, en son söylenecek sözü en başta söyleyenin sözü doğru olsa da usulü fevkalade yanlış ve kaçırıcıdır. Bu, karpuzun kırmızılığının kan emmesinden kaynaklandığını zanneden zavallıların önünde karpuzu parçalamaya benzer ki, bu tavır olsa olsa adamların, “vampiri parçalayan bir vampir geldi” deyip, sağa sola telaşla kaçışmasını netice verir.

İnsan bilmediğinin cahilidir ve bu dünyaya “hiçbir şey bilmiyorken” (Nahl, 16/78) gelmiştir. Neşr-i hak yapanlar, muhataplarının cehaletlerini, bilmeyenle konuşuyor olduklarını, kulak ve göz yoluyla aldıkları bilgileri kalb yoluyla işleyip zenginleştireceklerini, ancak ondan sonra hâfızalarında tutup kendilerine mâl edeceklerini unutmamalıdır.

Dine Hizmet, Öğrenilerek Yaşanır, Yaşayarak Öğrenilir

İslâm'da fikir ile fiil, telakki ile amel iç içedir. Zaten insanın hayatında tezahür eden telakkisidir. Ferdin hayatında ne varsa, kalbinde, inancında o vardır.

Hayatta tezahür etmeyen düşünce kıymetsizdir, geçersizdir, hayaldir. İslâm, düşünmek veya hayal kurmak değil, Allah'ın emrine uymaktır, ameldir.

İslâm'da itikat amelle ikâme edilir. İslâm, bilgiyi yol hâline getirir, ilmi amele dönüştürür. Öğretirken yaşatır, yaşarken öğretir. Bu bir ömür, her nefes devam eder. İslâm, kâinat çapında bir mekteptir.

İman etmek için, bu yerlerin bir sahibi olduğunu anlamak ve anlayıp kelime-i şهادet getirmek gerekir. İslâm, insanın "İnandım." demesini yeterli görmez, inandığı anda bunu nasıl yaşayacağını da söyler. Kalbdeki inanç bir anda kelime-i tevhidle vücud bulur, zâhir olur.

"*Müşrikler, necistir.*" (Tevbe, 9/28), fakat bu necâset onun insanîyetinden değil, inkarındandır; zâtî değildir. Öyle ise, inançla temizlenen müşrik, amelle de temizlenmeli, hemen abdest almalıdır. Temizliğin zaruretini öğrenmesi ona yetmez, bilgisini pratiğe dökmeli, suyla da tanışmalıdır.

İman eden adam artık Rahmet-i Sonsuz'un kendisine bahsettiği nimetlerin şuuruna ermiş, gönlünde minnet ve şükran hisleri çağlamaya başlamıştır. Ona nasıl teşekkür edeceğini bilememektedir. Abdestini alan, ilk namaz vaktinde bu muradını yerine getirir. Tekbir alırken öğrenir, öğrenirken tekbir alır. Kâinatı temsilen Âlemlerin Rabbi'ne hamd etmeyi, rükûu, secdeyi, tahiyyâtı, tahiyyâta varlığın mahsulatını sahibine arz etmeyi yaşar.

Nasıl Allah'ın varlığına inanmanın bir lâzımı vardır, öyle de insanları O'na davet etmeye inanmanın da bir lazımı vardır. İşte dava adamı, "hizmet etmek lazım" dediği anda, insanlara o zaretin nasıl yaşanacağını da öğretmelidir. Çünkü bilen, dersini yol hâline getirebilendir, mürşiddir.

Efendimiz, ashabına her şeyi yaşayarak öğretmiş, öğretirken yaşatmıştı. Onlar, inandıkları anda namazı yaşadılar. Anlatmak gerektiğini düşündüklerinde insanlara ikramda bulundular. İnsanları mânen hürriyete kavuştururken servetlerini harcadı, maddeten de hürriyete kavuştular. Bilâl Efendimiz, mânen hür olduğu gün maddeten de hürdü. Ebûbekir Efendimiz, iman edip maddeye karşı hür hâle geldiği için bir servet harcamış, onu satın alıp kölelikten kurtarmıştı.¹⁶⁵

"Efendimiz'in o gün yaptığını, biz bugün nasıl yapabilir, insanlara nasıl yardımcı olabiliriz?" diye soranlara, irşad ve tebliği vazife bilenlerin cevapları belli olmalıdır ve bellidir.

"Allah demek lazım" denildiği anda, muhatap, Allah diyenlerin yanına götürülmeli, "Rabbimizi tanımalı, marifetullahı, muhabbetullahı yaşamalıyız." denildiği anda, ilim meclislerine diz çöküp marifetullah, muhabbetullah ve hazz-ı ruhanî tattırılmalıdır.

¹⁶⁵ Bkz.: el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/321.

Üstadımız, “İman, her şeye bedeldir.” dediği anda, bunu insanlara yazdırmış, onlar yazdıklarını birbirlerine ulaştırmayı hayatlarının en ulvî gayesi yapmıştı.

O gün dini anlatmak çok zordu, yasaktı. Birine ulaşmak isteyen, onun eline bir sayfa yazı ulaştırmalıydı. Onun için Üstadımız, “Risale-i Nur’a intisab eden zâtın en ehemmiyetli vazifesi, onu yazmak ve yazdırmaktır ve intişarına yardım etmektir.”¹⁶⁶ buyuruyor ve zamanın iknâ zamanı olduğuna¹⁶⁷ kanaat getiren herkesin önüne, bir gün dahi zayi etmeden bir kalem ve yazı masası kuruluyordu. Şartlar müsait hâle geldiğinde ise bin kalemlilik kardeş değerlendirilmiş, teksir makineleri devreye girmişti.

“Ne yapacağız?” sorusu daha sonra da hiç cevapsız kalmadı. Hayat bir mânevî meclis gibi yaşandı. Her bahane ve vasıta, insanların yardımına koşmak için bir vesile görüldü, her mekân ve imkân bir ders kürsüsü hâline dönüştürüldü.

Bir gün dahi insanlar o gün ne yapacaklarının tereddüdünü yaşamadı. Çünkü bu yol, belirsiz bir iz değil, saadet asrından beri yürünülen ışıklı, muhteşem bir caddeydi.

Önemli olan, doğrunun o gün nasıl yaşanılacağını o günün müşhidlerinden öğrenip, gereğini yapmaktır.

¹⁶⁶ Kastamonu Lâhikası, s. 19.

¹⁶⁷ Bkz.: B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Divân-ı Harb-i Örfî*, s. 391.

Hizmet Etmek İsteyenler İnsanlarla Münakaşa Etmemelidirler

İnsanlarla münakaşa ederek dava anlatılamaz. Çünkü münakaşa atmosferinde hissiyatlar galiptir. Orada hakkın ortaya çıkmasından çok, haklı çıkmak amaçlanır. Ânı kurtarmak muradı, kaybın büyüklüğünü unutturur. Çatışmayı kazanmak, yani baskın çıkmak hırısı, cepheyi kazanmak, yani adamın kendisini kazanmak, gönlünü fethetmek arzusunun önüne geçer. İnat konuşurken arada hakikat kaybolur, taraflardan birisi yanlış düşer. “Zâhiren mağlup bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idâme eder.”¹⁶⁸

Zaten dini anlatmanın üslubu kabalık ve huşûnet değil, mülayemettir, yumuşak lisandır. Kimse kendisine huşûnetle uzanan bir eli tutmak istemez. Yaralı olduğunu bilse dahi, yarasına dokunacak acımasız elden sakınır. Kendisini öyle bir müdahaleye kapatır. Rüzgar gibi esip gürleyen; karşısında duymaz, anlamaz kapalı insanlar.. güneş gibi sıcak ve merhametle yaklaşan, yumuşak bir üslupla konuşan; aklını, mantığını, kalbini açan mütebessim simalar bulur.

Efendimiz, “Allah, bana farzları emrettiği gibi, insanlara

---

¹⁶⁸ Mektubat, 22. Mektup, s. 300.

yumuşak söz söyleyerek kalblerinde muhabbet filizleri yeşertme mi de emretti.”¹⁶⁹ buyurur.

Dava adamı, insanları mağlup etmek değil, Allah’ın aziz yarattığı insanların izzetlerini korumalarına yardımcı olmak için yola çıkmıştır. İzzetlerini koruduğu için muhabbetlerini kazanır. Bir gönlün kırılması, bir yüzün buruşması, bir adımın uzaklaşması onun nezdinde kabul edilemeyecek bir zarar ve kayıptır.

Kur’ân-ı Kerîm, nizâi bütünüyle zemmeder, kötüler; müminlere “*Nizâ etmeyin!*” (Enfâl, 8/46) der. Çünkü nizâ etmek, insanları zayıf düşürür, kuvvetlerini kaybettirir. Müminin nasihatindeki tesiri kırar.

Mesele dinî bir mesele ise, mağlup olan adamın mânevî yitiği cennet kıymetindedir ve böyle bir yitiğe sebebiyet vermek kimseye fayda getirmez. Onun için “İmanî meselelerin münakaşa tarzında konuşulması câiz değildir.”¹⁷⁰

Üstadımız Hazretleri'nin ruh asâleti, nezâket, idrak ve şefkati insanlarla münakaşa etmesine izin vermemişti, talebelerine de daima her türlü nizâdan kaçınmalarını tavsiye ederdi. Çünkü o, dünyaya ait şeyler için nizâ edecek insan değildi. Hâfız-ı Şirâzî gibi, “Dünya öyle bir metâ değil ki nizâa değsin.” diyor ve sonra da, “Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz’î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın.”¹⁷¹ diye ilave ediyordu.

Onun mesele olarak göreceği şeyler, ebedî hayatı kazanmak veya kaybetmek davasına ait şeylerdi ki, o meselelerle ilgili münakaşa da, o davanın tabiatına, hakikatine tersti. Dine ait mevzuların sükunetle, insafla, fikir alışverişi ile konuşulabileceğini

¹⁶⁹ Bkz.: el-Münâvî, *Feyzu'l-kadir* 5/193. Ayrıca bkz.: Osman Nuri Topbaş, *Faziletler Medeniyeti* 2/51.

¹⁷⁰ Mektubat, 12. *Mektup*, s. 41.

¹⁷¹ Mektubat, 22. *Mektup*, s. 302.

anlatıyor, o meseleleri, ölçüsüz bir şekilde, kalabalıklar önünde konuşmayı câiz dahi görmüyordu. “Hayır!” diyenin itirazında hiçbir hakikat, mantık ve hikmet olmasa dahi, zayıf mizaçlar için zihin karıştırıcı olabilir, öylelerinin “bu mevzuda farklı da düşünebilir miş” vehmine kapılmasını netice verebilirdi. Anlamadığı için bir kişi bile zarar görse, zarardı ve dine ait olduğu için büyüktü. Üstadımız o türlü konuşmalar için, “Mizansız mücadele olduğundan, tiryak iken zehir olur; diyenlere, dinleyenlere zarardır.”¹⁷² buyuruyordu.

Üstadımız'a bir talebesi mektup yazmış, kendisini dinî gayretle, doğruyu göstermek niyetiyle tenkit eden insanların sözlerini nakletmişti. Nefsini müdâfaa edemez, kendisini kusursuz görüp temize çıkaramaz, rakibâne hâllere giremez, kimseyle söz yarıştıramazdı. Talebesine, hiçbir şekilde karşılık verilmemesini söyledikten sonra, tenkit edenleri bile yeniden düşünmeye sevk edecek bir cümle yazdı, “Şahsıma ait tenkitlerini bir nevi nasihat ve bir nevi iltifat telakki ederim.”¹⁷³ dedi.

Kim böyle bir şey anlatsa, “Aldanmayınız ve sarsılmayınız ve onlarla münakaşa etmeyiniz. Mümkün oldukça dostâne muamele ediniz. 'Biz onlarla kardeşiz.' deyiniz.”¹⁷⁴ diyor, hem nezaketle, dostça davranmalarını, hem hiçbir endişeye kapılmamalarını, meslekleri adına sarsılmamalarını ihtar ediyordu.

O bir defalık sinisini geniş tutup mürüvveti tercih etmiş değildi. Onun hayat tarzı, tercihi buydu. “Meşrebimiz münakaşa ve münazara olmadığından ve kusurumuzu hakikî olarak gösterenlerden memnun olduğumuzdan”¹⁷⁵ buyurarak, talebelerine ve insanlığa bakış ufku öğretti.

¹⁷² Mektubat, 12. Mektup, s. 45.

¹⁷³ Emirdağ Lâhikası 2/40.

¹⁷⁴ Emirdağ Lâhikası 1/96-97, 154-155.

¹⁷⁵ Emirdağ Lâhikası 2/138.

Zaman kimin anlayıp, kimin anlamadığını, kimin kusurlu, kimin kusursuz olduğunu gösterse bile, o kendisine yakışanı yaptı, mesleği hakkında şüphesi olmasa da, şahsı adına kusursuzluk vehmine kapılmadı.

Tarihî meselelere bakışı da böyleydi. Belli meseleleri konuşmamasını, “geçmişin nizalarını deşmemek” şeklinde özetlenebilecek cümlelerle anlatıyor, istikamet dairesine girebilecekler için açık kapılar bırakıyordu.¹⁷⁶

İnsanlarla münakaşa etmek, onların “enâniyet damarına basmak”tı. Osman Yüksel Serdengeçti’ye de öyle nasihat etmiş, “Şahıslara dokunma. Onların gurur ve enaniyet damarlarına basma. Zarar gelir.”¹⁷⁷ demişti.

Bazen insanın hizmet yolundaki bir arkadaşı, sıkıntıdan, ruh darlığından, titizlikten, nefsin ve şeytanın hilesine kapılmaktan veya şuursuzluktan, çirkin, fena sözler söyleyebilir, hissiyatını rencide edebilirdi. Üstadımız, “küsmemeyi”, “haysiyetime dokundu dememeyi” istiyor. “Ben o fena sözleri kendime alıyorum. Damarınıza dokunmasın. Bin haysiyetim olsa, kardeşlerimin mâbeynindeki muhabbete ve samimiyete feda ederim.”¹⁷⁸ diyordu.

Burada Üstadımız’ın, fena sözler söyleyeni “arkadaş” kelimesiyle ifade etmesi de önemliydi. Demek ki o, aynı yolda yürüse de, kardeşliğin hukukunu muhafaza edememiş, sadece arkadaş olabilmmişti.

Ceylan Ağabeyimiz de meseleye enfes bir izah getiriyor ve “Uhuvvet Risalesi’ni okuduğu hâlde kardeşikle dövüşen adam, ibareyi anlamış, hakikatini anlamamıştır. Çünkü hakikatini anlayan insan, kardeşikle dövüşmez.”¹⁷⁹ diyordu.

¹⁷⁶ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/199.

¹⁷⁷ *Son Şahitler* 4/457.

¹⁷⁸ Bkz.: Şuâlar, 13. Şuâ, s. 300, 312, 317, 321, 335-336; 14. Şuâ, s. 477, 490, 502.

¹⁷⁹ *Ceylan Çalışkan ve Çalışkanlar Hânedanı*, s. 128.

Abdullah Yeğın Ağabeyimiz ise, Üstadımız'ın kimseyle zıt düşecek bir üslubu tercih etmemesini, “Yanına gelen meşhurlardan kim olursa olsun onlara iltifat eder, onları kendi hâliyle kabul eder, iyi cihetlerinden bahsederek hizmetlere az çok teşvike çalışırdı.”¹⁸⁰ diyerek anlatıyordu.

Kur’ân’a, imana ait bu kadar vazife ve mesele varken, insanların şahsî kusurlarına bakmak, “sinek kanadı kadar kusurları görmek ve dine hücum edenlere yardım etmektir.”¹⁸¹ İfritler, ejderhalar gibi dine ve dindara saldırmak için fırsat bekleyenler varken, kusurları görmek, onların eline bahane ve fırsat vermek, masumları dinî hakikatlerden mahrum etmektir.

İnsanın haklı olduğuna inandığı hâlde sükut etmesi, hatta karşı tarafın sözlerini nefsi için bir nasihat, kendi küçüklüğüne inanıp iltifat görmesi, hissiyat galeyana geldiğinde fevkalâde zor bir meseledir. Çok defa insan o hataya, “şu anda yapılması gereken bu” diye düşer, meseleyi anlaması gerektiği kadar anlayamadığını gösterir.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmetinin yetmiş üç fırkaya ayrılacağını, bu fırkalardan yalnız birisinin kurtuluşa ereceğini ifade buyurdıkları hadis-i şeriflerinde, o kurtuluşa eren fırkanın özelliklerinden bahsederken; kavgaya, çekişmeye girmemeyi, müminleri küfürle itham etmemeyi işaret buyurması ve “Onlar benim yolum üzerinde olanlar, ashabım, Allah'ın dini üzerinde cidal ve münakaşaya girmeyenler ve herhangi bir günah sebebiyle tevhid ehlinden birini tekfir etmeyenlerdir.”¹⁸² demesi çok manidardır. Öyle ise günümüzün mürşidi, sulhu, sükutu, mürüvveti tercih ederken de, talebelerini nizadan uzak tutarken de, ehl-i imanı sena ile anarken de Efendisi'ne (sallallâhu aleyhi ve

¹⁸⁰ *Son Şâhitler* 2/172.

¹⁸¹ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/121, 2/142.

¹⁸² et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 8/152; İbn Hibbân, *el-Mecrûbin* 2/226.

sellem) tâbidir ve bahtımıza böyle bir rehberin düşmesi de bizim için ayrı bir rahmettir.

Bir ilim meclisinde konuşulurken ¹⁸³“وَلَا تَنَازَعُوا” âyeti geçti. Bir ağabeyimiz söze girdi ve: “Hocamız, bu âyetin nasıl anlaşılması gerektiğini, 'Birisi, –o gün Cuma olduğu hâlde– bugün Perşembe dese, diğeri, hemen Cuma diye mukabele etse, işte bu nizadır.' misaliyle bize izah etmişti.” dedi.

Meselenin bu derinlikte anlaşılmasına o mana ufkundan duyduğum sâir şeyler gibi hayran kaldım. İçimden, “İşte bir medeniyet bu derinliğin üzerine inşa edilir, bizim gibi insanların sığ anlayışları üzerine değil!” dedim. Çünkü zaten muhit hattında her şey zayıflıyordu, onun için temel böyle sağlam ve ulvî olmalıydı. İnsanlar, nizayı böyle anlayamadıkları için haklı olduklarında serzenişler başlıyordu.

Demek ki, Cuma günü olduğunu bildiğiniz hâlde karşı tarafta bir hak payı, kendinize bir kusur ve yanılma ihtimali veremiyorsanız, niza illetinden kurtulmanız mümkün değildir.

Zaten Üstadımız Hazretleri de, kendisinden fenalık görülen adamı affedecek kapıları ardına kadar açmamış, bir hisse kade-re, bir hisse nefis ve şeytana, bir hisse şahsına çıkardıktan sonra, geriye kalan az bir şeyi de önemsememeyi öğretmemiş miydi?¹⁸⁴ Öğrenilen böyle yaşanılmalı, dava adamı niza hayata hakkı tanı-mamalıydı.

¹⁸³ “Nizâ etmeyin!” (Enfâl Sûresi, 8/46).

¹⁸⁴ Bkz.: Mektubat, 22. Mektup, s. 301.

Muvaffakiyet İsteyen, Fıtrata Muvâfık Konuşmalıdır

İnsanın ilk yaratıldığı hâli onun fitratıdır. Mürşid, insanın fitrî hâlini nazara almaz, ona göre davranmazsa tebliğinde muvaffak olamaz.

İnsan her şey olabilecek bir mahiyette meydan-ı imtihana atılmış olmasına rağmen, dünyaya gelişi itibariyle hayata ecnebîdir. Çekirdek gibi olan mahiyeti ilim öğrenerek gelişir, inkişaf eder.

İçinde doğduğu kesrete ve hayata yabancı olan insana “biliyor” diye davranılmaz, “biliyor” muamelesi yapılmaz. Başlangıçta yemek midesi nasıl boşsa, anlamak, inanmak mideleri de öyle boştur. Sabırla, tahammülle, ama alabileceğini, hazmedebileceğini anlatarak, kalb ve kafa midesi doldurulmalıdır.

İnsan, taklitçidir. Ona insandan peygamber ve mürşid gönderilmesi de, onun gördüğü modele ve emsaline göre hareket etmesindedir.

Bir şeyin taklit ediliyor olması onun doğru olduğunu göstermez. Buna rağmen taklit, insanın önüne geçilmez bir özelliğidir. “Atalarımızın dini veya yolu” diyerek kendisini haklı çıkarmaya çalışması da, “çağdaşlık”tan bahsetmesi de bundandır.

Kur’ân-ı Hakîm, Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem): “*Eğzer Allah’ı seviyorsanız bana uyun!*” (Âl-i İmran, 3/31) demesini emreder.

Çünkü Allah'ın (celle celâluhû) sevdiğine benzeyen doğruyu bulmuş, Allah'ın sevdiğine benzeyen sevilme yoluna girmiş demektir. Onun için dava adamı, insanların yüzünü, dünyaya batmış insanlardan dünyayı aşmış insanlara çevirmeli, emsal olarak onları göstermeli, insana verilen taklit özelliğinin yaratılış hikmetine uygun kullanımına yardımcı olmalıdır.

Allah, insanı maddî ve mânevî özellikleri bir arada cem ederek yaratmıştır. İnsana söz söyleyen, onun bir yönünü inkar ederse nasihati tesirsiz kalır. Kur'ân, insana, “*Siz mali pek çok seversiniz.*” (Fecr, 89/20) der. Bu, insanın fânî ve denî dünyaya olan düşkünlüğünü mâkul görmek veya göstermek için değil, insanın mahiyetini tesbit içindir.

İslâmiyet, helalı, haramı, yolu belli olan bir dindir. Onu efsunlu şeylerde arayan da dini anlamamış, onu –hâşâ!– fitrata ters şeyler tavsiye etmek zanneden de dini anlamamıştır.

Dinin emirleri, yaratılış kanunlarındaki dengeyi muhafaza etmiştir. “Fitrata muhalefet edene, fitrat muvâfakat vermeyecek”,¹⁸⁵ ona muvaffakiyetin yolunu açmayacaktır. Kâinatı tanzim eden iradeye karşı inad eden mağlubiyete mahkum olur.

Üstadımız, “Nâsihlerin nasihatleri şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki; ahlâksız insanlara derler:

– 'Haset etme! Hırs gösterme! Adâvet etme! İnat etme! Dünyayı sevme!' Yani, 'Fitratını değiştir!' gibi zâhiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki:

– 'Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecrâlarını değiştiriniz.' Hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyârlarında bir emr-i teklif olur.”¹⁸⁶ buyurmaktadır.

¹⁸⁵ Bkz.: İşârâtü'l-İcâz, s. 112

¹⁸⁶ Bkz.: Mektubat, 9. Mektup, s. 32.

Bir yönü maddeden yaratılan insana “Maddeyi sevme!” demek, onu tabiatına ters bir yola iteklemeye çalışmaktır. Doğru olan, insan tabiatındaki şiddetli hisleri inkar etmek değil, onların yüzünü cam parçalarından elmasa, fânîden bâkîye çevirmektir.

İnsana "sevme!" denmez, Ezeli Güzeli sevmenin yolu gösterilir. Fânî ve kararsız mahlûkât O’nu unutturmamalı, unutturan sevilmemeli, her şey O’nun hediyesi olarak görülüp, O’ndan ötürü sevilmelidir.

Ucuz şeye yüksek ücret ödeyen nasıl daha sonra ömrünü hebâ eden o şeyden nefret ederse, fânîye bâkî fiyatı veren de, ulaştığı anda o şeyden nefret eder, onu olduğundan da küçük görmeye başlar. Âile hayatından içtimâî hayata, birçok nizân sebebi budur.

Fânî mal yerine, hakikî mal olan âhiret azığına sevme anlatılır. Kısa kalınacak yere değil, asıl kalınacak yere yatırım yapmak; evini, sarayını orada inşa etmek öğretilir.

Bir dakikalık inada değmeyen bir şeyde inat etmenin kalbi zehirleyen bir hastalık olduğu gösterilir, inadın yüzü hakta sebat, hakikî inada çevrilir.

Beşerin fitratına en uygun elbise, dinin libasıdır. Dini anlayanlar, umuma yol olacak bir üslup tercih etmeli, insan tabiatını nazara alarak konuşmalıdır.

Kahramanlık ahlâkı bile, fitrî olan tercih edilerek kazanılır.

İlim Meclislerinde Mâlâyânî, Âfâkî Meseleler Konuşulmaz, Zaruriyât-ı Diniye Konuşulur

Hüsrana uğramak, eldeki bir şeyi kaybetmektir. İnsan, geriye doğru sayan bir saat gibi her an ömür sermayesini kaybeder, hüsrana uğrar. Doğan her günün güneşi, bir buz eritir gibi onun ömrünü eritir, gece gündüz iki fare gibi onun hayata tutunduğu kökü kemirir.

Hüsrana uğramayanlar, geçici, sınırlı, değişken olanı bir sermaye gibi kullanıp, eskimeyen, yıpranmayan, bitmeyen ile değişmesini bilenlerdir. Bunu yapmayanların ömür sermayesi heba olur, zayi olup gider. Böyle bir insanın her nefesi kendi adına ziyandır. Çünkü hayatı oyun zannetmiş, aklen çocuklar seviyesinde kalıp büyümemiş, takılıp kalacak bir oyuncuğa gönül verip hayaller kurmuştur. “Süren bitti.” dediğinde bütün sermayesini bir kuruşluk bir şey için heba ettiğini, zarara uğradığını anlayacak, fakat artık iş isten geçecektir.

Hâlbuki herkes, altından yapılmış bir cihazın, toprak kazmakta kullanılamayacağını, kullanılsa, dökülen altınların yığılan topraklardan çok daha kıymetli olacağını bilir.

İnsanların davranışlarına bakanlar, çocuklarının yakın körlüğüne tutulduğunu görürler. İnsanın en yakını kendisidir ve ne yazık

insanın da en az görebildiği kendisidir. Altından kıymetli cihazların hiçbirisi sadece cesedini beslesin diye ona takılmamıştır.

Kocaman kocaman adamların uzak görüşlülük diye bildikleri şey ise sadece kabir kapısına kadar bir mesafedir. Ayağının altından, yani topraktan öteye geçmeyen şeyleri uzak görüşlülük ve ufuk sanmaktadır adamlar. Burunlarının, yani kibirlerinin üzerine düşüp çırpındıklarının farkında bile değildirler. Çamuru ellerine, yüzlerine misk diye sürdüklerini anlamamaktadırlar.

Gerek muhtelif haberleşme araçlarıyla, gerek kitle psikolojisiyle insanların hep uzak dairelerle meşgul edildiği, akılların kesrette dağıldığı günümüzde, bir de ilim meclislerinde o uzak daireleri ve mâlâyânî meseleleri mevzu etmek, bir kez daha hakikî tesiri mahlukata havale etmek ve gafleti beslemek olur.

Orada, sebeplerin tesirsizliği anlatılmalı, cansız ve muhtaç mahlukatı istihdam edeni unutmamanın yolları gösterilmeli, sonsuzluğa pencereler açılıp ruhlar soluklandırılmalı, “Gönderen de, besleyen de, yaşatan da Sensin! Câmîd, cansız varlıklar bizi de, ihtiyacımızı da bilmez; bilen, merhamet eden Sensin!” denilmelidir.

Kur’ân’da “*Allah’ı çokça zikredin!*” (Ahzâb, 33/41) diye emredilmekte, Efendimiz, “Allah katında, tesbih, tekbir ve tehlili dilinden düşürmeden İslâm üzere ölen müminden daha faziletli bir kimse yoktur.”¹⁸⁷ buyurmaktadır.

İlim meclisleri, Allah’ın anlatılıp zikredildiği, tesbihin, tek birin, tehlilin dilden düşmediği meclislerdir ve öyle olmalıdır. Oralara gelenler, ayaklarını dünyanın tozundan toprağından çekip çıkarmalı, semavî sofralara oturmanın feyzini yaşmalıdır.

Üstadımız, “Ömür sermayesi pek azdır; lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil dâireler gibi, her insanın kalb

¹⁸⁷ Bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 1/163.

ve mide dairesinden ve ceset ve hâne dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar, birbiri içinde daireler var. Her bir dairede, her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede en büyük ve ehemmiyetli ve daimî vazife var.”¹⁸⁸ buyurur. Küçük dairedeki vazifenin büyük daireden çok daha büyük ve önemli olduğunu anlatır. Nefsin, uzak daireleri şirin göstererek küçük dairelerdeki lüzumlu işleri bıraktığını, “sermaye-i hayatı boş yere imha” ettiğini söyler.

İnsanları akıl dağınıklığından kurtarmak ve kalblerinin durulmasına vesile olmak en önemli hizmetlerdendir. 1959 yılının bir güz ayında Üstad Hazretleri abdest alır ve yanındaki talebelerine “Şu cazibedar siyaset hâdiseleri biraz tevakkuf etse, birden, beşer nazarı Kur’ân’a çevrilecek.”¹⁸⁹ der. Demek bir an durup düşünebilen çok insan, “Ben neyim ve bu hâl neyin nesi?” diyecek, Kur’ân’ın huzur bahşeden davetini duyar hâle gelecektir.

Zihinleri mâlâyânî şeylerle meşgul etmek din düşmanlarının ve insanları istismar etmek isteyenlerin kullandığı bir silahtır. Hatta tuzaklarına düşüremedikleri, imana hizmetten bıktıramadıkları insanları bile aynı yolla devre dışı bırakmaya çalışmaktadırlar ki, Üstadımız, “Hâlislere fütur veremediklerinden, başka meşgaleler bulmakla çalışmalarına zarar veriyorlar.”¹⁹⁰ buyurarak bu tehlikeye dikkatleri çeker.

Kendini kurtarmaktan âciz insanların lafla dünyaları kurtarması da, kendilerini ilgilendirmeyen bahislerden dem vurulması da o tuzaklara av olmalarındandır. Böyleleri ilim meclislerinde

¹⁸⁸ Şuâlar, II. Şuâ, s. 189-190

¹⁸⁹ *Ağabeyler Anlatıyor* 1/249.

¹⁹⁰ Kastamonu Lâhikası, s. 166.

bile dünyadan, kendilerine uzak meselelerden bahsedilmesini isterler. Hâlbuki ilim meclislerinde olsun Allah'ı anacak kadar O'nu maksat yapmayanın ve O'ndan bahsetmeyi her şeyin üstünde tutup hayatının en lezzetli anlarını o anlar göremeyenin din adına söyleyebileceği hiçbir şeyi olamaz.

Elbette vazifesi gereği uzak dairelerle meşgul olanlar da olacaktır. Onların dahi ibreleri hiç şaşmamalı; dinlerine, vatanlarına ve insanlığa hizmet için yaptıkları o şeylerin bile Rabbi'lerinden bahsedilmesine zemin ihzar etmek için olduğunu unutmamalıdırlar.

Her işten anlayıp, her şeyden konuşan insanları medenî dünyada bulamazsınız. Bu ancak, ruhlarına, dinlerine, şahıslarına, evlerine, beldelerine ait lüzumlu işleri terk etmiş, Üstadımız'ın tabiriyle “ruhlarını serseri, akıllarını geveze” yapmış insanların özelliğidir. Ki bu, “hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye öyle bir zarardır ki, ileride vereceği neticeleri düşündükçe tüyler ürperir.”¹⁹¹

İlim meclisleri, insana, içine bakmayı, “En Yakın”ı ile buluşmayı, yakın körlüğünden de, uzağa bakarak kör olmaktan da kurtulmayı öğreten meclislerdir.

Dava adamı, ilim meclislerinde, mâlâyânî sözlere de, şahısların gıybetine de, siyasî boğuşmalara da, dünyevî hırsalara da hayat hakkı tanımaz. O türlü bahisleri o mânevî meclisin daire-i kudsiyesinden içeriye almaz. Münasip bir üslupla mevzuu hep “sohbet-i cânân”a getirir.

O kadar ki, o birkaç saati en verimli şekilde değerlendirmek için dinî mevzular arasında bile tercih yapar, en zarurî olan meseleleri gündemine alır. İmam Âzam Efendimiz'in ifadesiyle “fıkh-ı ekber”den bahsetmeyi tercih eder.

¹⁹¹ Kastamonu Lâhikası, s. 33

“Fıkh-ı Ekber” İmam Âzam Ebû Hanife Hazretleri'nin yazdığı bir risalenin adıdır. Bu risale iman hakikatlerinden ve imanın esaslarından bahseder.

İmam Âzam Hazretleri'ne göre, “*Fıkh-ı Ekber, iman ilmidir.*” Fıkhı ikiye ayıran Hazret, “*Dinde fıkh, iman ilmidir. Amelde fıkh ise ilmihal bilgileridir. Dinde fıkh olan iman ilmi, amelde fıkh olan ilmihal bilgilerinden üstündür. İlmihal bilgileri de diğer bilgilerden üstündür. Fıkhın en faziletlisi iman, şeriati ve sünnetleri bilmektir.*” der. Üstadımız'ın mesaisini iman ilimlerine teksif etmesi bu sebeptir.

Bir fakih kadar ilmihal bilgisi herkes için zarurî olmasa da, herkesin dinini yaşayabilecek kadar ilmihal bilmesi zarurettir. Bu sebeptir ki, günümüzde ilim meclislerinde ağırlıklı olarak imanî bahisler üzerinde durulsa da, iştirakçilerin durumuna göre sohbetin bir bölümünde özellikle namaza, abdeste ait temel ilmihal bilgileri üzerinde de durulabilir ve durulmalıdır. Bilmeyenlere Kur’ân okumanın öğretilmesi de ihmal edilmeden gündeme alınması gereken bir mesuliyettir ki, Üstadımız Hazretleri'nin bunu talebelerine bir vazife olarak verdiğini, “Herkes birkaç kişiye öğretsin!”¹⁹² buyurduğunu görürüz. Bütün bunlar bir mümin için zaruriyât-ı diniyedir.

Üstadımız Çam Dağı'nda, çınar ağacının üzerinde fıkh-ı ekbere ait çalışmaları, hizmetleri ve evradı ile meşgulken, çobanın birisi ağacın altına bir bakraç yoğurt bırakır ve yukarıya seslenir:

– Hoca Efendi, ağacın dibine bir bakraç yoğurt bıraktım, benim koyunlarıma dua edersin.

Aradan günler geçer. Çoban yine, Üstadımız çınar ağacının üzerindeki menzilindeyken gelir ve der:

– "Hoca Efendi, yoğurdu yememişsin, bozulmuş."

¹⁹² Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 232.

– "Kardeşim der Üstadımız, benim senin koyunlarına dua edecek vaktim yok ki, senin yoğurdunu yiyeyim."¹⁹³

İşte zaman böyle değerlendirilir. İşte insan, günün hemen tamamını Rabbini anmak ve anlatmak için yaşayan, her soluğunu bu yolda değerlendirmeye çalışan Üstadımız'a, büyüğümüze baktığında nasıl olması gerektiğini böyle anlayabilir.

Bir ömür, umumî, hususî hiçbir sohbetlerinde, O'nun adını yüceltmek gayesi dışında tekbir şey dillerinden dökülmemiştir.

---

¹⁹³ Şener Dilek, *Nur Mektebi*, s. 182.

İmansızlıkta ve Dalâlette Maddî Mânevî Hiçbir Lezzet Olmadığı Anlatılmalıdır

İnsanlar, yem arayan aç kuşlar gibi lezzet peşinde koşarken avcının tuzağına yakalanır, süslü suretlere, şaşaalı görüntülere aldanarak günahlara düşerler. Hâlbuki günah, kelime manası itibariyle bile sıkıntıdır, yüküdür, huzursuzluktur. Özünde zevk diye bir şey yoktur ve özünde zevk olmayanın neticesinde mutluluk olması imkânsızdır.

Onun içindir ki, Allah'ın “yasak” dediğinin çirkin ve zararlı olduğunu ispat etmek, zevkinin ve zaafının mahkumu olan insanları battıkları yerden çıkarmak için elzemdir. Günümüz insanı, akıl ve kalb için imansızlığın, günlük hayat için günahın en korkunç musibet olduğunu bilmemektedir.

İmansızlık, akıl için vicdanın tahammül edemeyeceği bir azaptır. En ufak bir parçası bile maksatla yaratılan insanın, bütünü- nün abes olduğuna inanması, hiçliğe yuvarlandığını, bir buz kalıbı gibi her doğan günle eridiğini düşünmesi, cılız omzunun dayanamayacağı bir yüküdür. Bazıları onun için düşünmekten kaçar, onun için gaflette teselli ararlar.

Her zerresi bir Cebrail kesilmiş gibi konuşan kâinatı duymamak, anlamamak, hem çirkindir ve hem de insanı alçaltan,

gölünç düşüren bir âkıbetdir. Yaratılmışlara baka baka Yaratan inkar edilemez.

Varlığın sanatlı, hikmetli vücudunu zerratin cansız, kör ve sağır eline veren cahildir. Kur'ân, bu çirkin ve cüretkar durumu Hz. İbrahim Efendimiz'in (alâ nebiyyinâ ve aleyhissalâtu vesselâm) diliyle resmederken, âdeta o çirkin anlayışla alay eder. Çünkü imansızlık savunulacak, yüceltilecek şey değil, reddedilecek, alaya alınacak şeydir. Hz. İbrahim, kavminin gülünç durumunu ihtar için putların önüne yiyecek koyar, "*Buyursamıza, neden yemiyorsunuz?*" (Sâffât, 37/91) der. Tabiidir ki putlardan cevap gelmez, o devam eder: "*Neyiniz var, neden konuşmuyorsunuz?*" (Sâffât, 37/92)

Küfrün cehaleti dün değişmediği gibi bugün de değişmemiş, belki koyulaşmıştır. Dün maddeden yaptıkları cansız putlara tapanlar, bugün putun cansız maddesine, yani atoma, elektrona tapmakta, kâinat kitabını kör, sağır maddenin yıllarca bir arada durmasından teşekkül eden bir kitap, bir intizam sanmaktadır. Hâlbuki körlerin, sağırın, zügürtlerin uzun süre bir arada durması, nizamı, güzelliği, terakkiyi değil, karışıklığı ve kokuşmayı netice verir.

Kur'ân, inkarı reddedip, onda hiçbir hakikat olmadığını gösterdiği gibi, günahta da hiçbir hayrın olmadığını gösterir, ilan eder. Evet, misafirliğini unutup dünyayı sahiplenmekte, şükürsüzlükte, nankörlükte, dünya binitine inmeyecekmiş gibi bağlanmakta ve ona hırsla saldırmakta, menfaatin kölesi olmakta, yalan söylemekte, bencillikte, bedene mahkumiyette, hırsızlıkta, arsızlıkta, ahlâksızlıkta, başkalarının hakkını gasp etmekte, saygısızlıkta, zorbalıkta, adaletsizlikte, hülasa Allah'ın yasakladığı hiçbir şeyde, hiç kimse için, hiçbir lezzet ve fayda yoktur.

Pisin yasaklanmış olması, pisliğindedir, zararındandır. Allah (celle celâluhû), kullarına "*temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram*

kular:” (A'râf, 7/157) Büyüklerin, çocukların pis şeyleri yemesine mâni olması ne ise, Ezeli Rahmet'in insanlara bazı şeyleri haram kılmasının bir hikmeti de odur.

Günah, insan tabiatına, pislik kadar, burunla yemek yemeye çalışmak kadar terstir. Öyle bir şeyden lezzet aldığını sanmak sarhoşluk, öyle bir yolda mutluluk hayaldir. Onun için dini yaşamayıp haddi aşanlar dünyada da, âhirette de perişandır. Kur'ân'ın ifadesiyle, “*Ne bedbahttır onlar!*” (Vâkıa, 56/41) Dünyaları vicdan azabıyla, ebedî hayatları âhiret azabıyla doludur. Zaten, “Dünyada mâsiyetin âkîbeti, ikab-ı uhrevîye delildir.”¹⁹⁴

Günah, ruha peşin bir azap yaşatır, daha dünyadayken insanı rezil ve perişan eder. Bu durum, onun, azabı meyve veren bir cehennem zakkumu olduğunu gösterir.

Efendimiz Hazretleri (sallallâhu aleyhi ve sellem), bâtil şeylerde lezzet ve mutluluk olmayacağını anlatmış, daima dini yüceltmış, inkarı ve günahı aşağılamıştı. Onun için, dini yaşamamak cahillik, dinin yaşanmadığı günler “cahiliye” dönemi idi.

Üstadımız'a göre, “Dinde, cennet lezâizi gibi mânevî lezzetler bulunduğunu ispat etmek; dalâlette, dünyada dahi cehennem azâbını ve elemelerini netice veren sıkıntılar olduğunu göstermek”¹⁹⁵ gerekiyordu.

Bu zaman “acıb” bir zamandı. “Yaşamak şerâitini ağırlaştırmıştı.” Zarurî olmayan hâcetler, görenekle, alışkanlıkla zarurî ihtiyaç derecesine çıkarılmıştı. “Hayatı ve yaşamayı” herkes, “her vakitte en büyük maksat ve gaye” yapmıştı. Bundan ötürü dini yaşamak ve ebedî hayatı düşünmek “ikinci, üçüncü, dördüncü derecede” kalmıştı. İnsanlık, “bu hatanın neticesi olarak” tokat yemiş, dünyası “başına cehennem” olmuştu.

¹⁹⁴ Mektubat, *Hakikat Çekirdekleri*, s. 535.

¹⁹⁵ Bkz.: Şuâlar, 15. Şuâ, s. 658.

Dünyayı maksat yapmak, o kadar her şeyi kendisine hizmet ettiriyordu ki, insanlar ibadetlerini bile Rabbi'lerine duydukları minnet ve şükran hislerinin neticesi olarak değil, dünyada işleminin rast gitmesi için, “dünya hayatına bir dirsek” yapıyorlardı. Dünyayı, âhirete, ehl-i İslâm dahi “bilerek, severek” tercih eder olmuştu.¹⁹⁶

İnsanların, âkıbeti görmeyen, bir dirhem hazır fakat sahte lezzeti, ilerdeki bin batman hakikî lezzete tercih eden hisleri, akıllarına galip olduğundan, günaha batan insanları o bataklıktan çıkarmanın tek çaresi, lezzet bildikleri şeylerin iç yüzündeki elemi gösterip hislerini mağlup etmektir.¹⁹⁷

Üstadımız, bu sebeple, ecelin; pençesini indirmek üzere bir aslan gibi beklediğini, kabrin; bir ejderha gibi insanı yutmak için ağzını açtığını, gece gündüzün; insanın tutunduğu hayat ağacını kemirdiğini, musibetlerin; akrep gibi, yılan gibi insanı ısırıldığını anlatıyor, bütün bunları halletmeyen adamın gülemeyeceğini söylüyordu. Başında arslan bekleyen, her adımda darağacına yaklaşan bir adam, hiçbir şeyden lezzet alamaz, suratındaki sahte gülücükler gerçek olamazdı. Bu olsa olsa, içi kan ağlarken, dıştan gülüyor numarası yapmak, bu olsa olsa içinde bulunduğu durumun ciddiyetini bilemeyecek kadar gaflet sarhoşluğuna batmaktı. Lezzet, ölümü ebede geçiş bileti hâline getiren dinde ve dini hayattaydı. Dinin hayata getirdiği huzur ve hakikî dindarların huzurlu hayatı bu davaya delil olarak yeterdi.¹⁹⁸

Üstadımız, zehirli bal gibi olan sahte lezzetlerin tuzağından insanları kurtarmak için, akla gelebilecek her türlü soruya cevap verdi, insanları cesetlerinin baskısından kurtarmaya, ulvî gayelere yöneltmeye çalıştı. “Zaman değişmiş” diyene, “Ölüm

¹⁹⁶ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 76-77 (İkinci Mesele), 78 (Sâniyen), 81-82.

¹⁹⁷ Bkz.: B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Hutbe-i Şâmiye*, s. 567-569.

¹⁹⁸ Bkz.: Sözler, 8. Söz, s. 35.

değişmemiş, âcizlik, muhtaçlık değişmemiş.” dedi. “Herkes böyle” diyene, böyle ham bir tesellinin kabrin ötesinde geçmediğini, azapta ortaklığın azabı azaltmadığını, bilakis artırdığını anlattı.¹⁹⁹

Dini, haramlara batmanın önündeki mânia gibi görüp, onun bir hapisane gibi olduğunu düşünenleri, âhirette hapisanenin beklediğini, zannettikleri şeyi bulacaklarını söyledi. Bu büyük hataya karşı onları ihtar etti. “Hayatın lezzetini ve zevkini isterseniz, hayatınızı imân ile hayatlandırınız ve ferâizle zînetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhâfaza ediniz.”²⁰⁰ dedi.

Aldanmakta fayda yoktu. “Eğer geçmiş zamanın hâdisâtını sinema ile hâl-i hazırda gösterdikleri gibi, istikbâldeki ahvâl dahi –meselâ elli sene sonraki hâller– bir sinema ile gösterilse idi, ehl-i sefâhet, şimdiki güldüklerine yüz binlerce nefrân ve nefret edip ağlayacaktılar.”²⁰¹

Üstadımız bununla da iktifa etmedi. Çünkü kör nefsin gözünü tamamen açmak gerekiyordu. Hakikî lezzet haramları terk etmekteydi, fakat ondan daha büyük ve belki de cennetleri unutturacak lezzet, neşr-i hak yapmakta, Allah’ı anlatmakta, Allah’ın kulları ile el ele cennete yürümekte, kulun, Rabbi ile arasındaki engelleri kaldırmakta, bu niyetle gayretteydi. Lezzeti yaratan Allah (celle celâluhû), bu ulvî gayede öyle bir lezzet yaratıyordu ki, insanlar o ulvî gayede buldukları lezzet ve huzurdan ötürü her şeyi terk edip, ölümü göze alabiliyordu.

Dine hizmet, "belânın defîne vesile"ydi, muhâfızdı. Hizmet edenin dünyası eksilmez, şahsî derdi artmazdı. Bu durum apaçık görünüyor, dinini yaşayan daha buradayken cenneti yaşamaya başlıyordu.

¹⁹⁹ Bkz.: Sözlür, 14. Söz, s. 180-181.

²⁰⁰ Sözlür, 13. Söz, s. 155.

²⁰¹ Sözlür, 13. Söz, s. 153.

Üstadımız bu hakikate, nefsinin ve şeytanının dahi itiraz edemediğini anlatmış, “Biz Nur’un hizmetinde çalıştıkça hem maişetçe, hem istirahat-ı kalbce bir genişlik, bir ferah, açık bir surette hissediyoruz. Ben kendimce o kadar hissediyorum ki, nefis ve şeytanım dahi o bedahete karşı hayret ederek sustular.”²⁰² demişti.

Kur’ân, “İsteklerinizi ilâh edindiniz.”²⁰³ diyerek insanlardaki behimî hislere mahkumiyeti tenkit ediyordu. Öyle ise, sahte lezzetleri ilâh hâline getirip putlaştırılara verilecek en önemli derslerden birisi de, “Dünyanın lezzetini, zevkini, saadetini, rahatını isterseniz, meşrû dairedeki keyfe iktifâ ediniz. O, keyfinize kâfidir.”²⁰⁴ demek, dini yaşamak ve anlatmaktaki lezzeti göstermekti.

Nasıl ki, boğulan veya alevlerin ortasında kalan çocuğu kurtaran bir adam, o çocuğu kurtarmaktan duyduğu hazzı, gönlünde duyduğu sevinci, dünyadaki hiçbir hazla ve lezzetle değişmezse, dünyaya tertemiz gelen bir insanı günahın batağından ve ebedî azaptan kurtarmaktan duyulan lezzetle de hiçbir şey değişilmezdi. Hatta bu ulvî lezzeti tadanlara cennetin kapıları açılrsa, ona dahi “şimdilik dur” diyebilirdi.

Dava adamının vazifesi insanlara işte bu lezzeti tanıtmak, insanları ruhun derece-i hayatına taşımaktır.

Dini yaşamamakta hiçbir lezzet ve fayda yoktur.

²⁰² Kastamonu Lâhikası, s. 17.

²⁰³ Bkz.: Furkan Sûresi, 25/43; Câsiye Sûresi, 45/23.

²⁰⁴ Sözlür, 13. Söz, s. 153.

Hizmetin ve Hizmet Ehlinin Mazhar Olduğu Nimetler Anlatılmalıdır

İnsanın Allah'ın kendisine bahşettiği nimetlerden bahsetmesi, bir manada şükür, bir manada teşviktir ve gerek Peygamber-i Zîşan Efendilerimiz'i, gerek İnsanlığın Efendisi'ni (sallallâhu aleyhi ve sellem), gerekse Muhyiddin-i Arabî gibi evliyaullahı, Allah'ın kendilerine bahşettiği nimetleri anlatırken görürüz.²⁰⁵ Demek, dine hizmet edenler, hem şükür, hem teşvik vazifesinin gereği olarak Allah'ın kendilerine bahşettiği nimetleri ilan ederler ve etmelidirler.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “ilk diriltilecek benim”, “hamd sancağı verilecek olan benim”, “insanlığın efendisi benim”, “cennete ilk girecek benim” buyurduktan sonra, her ihbarının sonunu, “övünmek için söylemiyorum, övünmek yok” diyerek tamamlamış, bu ifadeleriyle hem Allah'ın nimetlerini ilan, hem insanları tâbi oldukları hakikatin kıymetine ikaz etmişti.²⁰⁶ Bunları vazifesinin gereği olarak anlatmıştı, nimet içinde yaşamak isteyen, nimet sofralarına davet için gönderilen bir davetçinin yolundan ayrılmamalı, adımlarını başka yere basmamalıydı.

---

²⁰⁵ Bkz.: Şuâlar, 14. Şuâ, s. 509.

²⁰⁶ Bkz.: Tirmizî, *menâkıb* 1.

Üstadımız Hazretleri, bu yolun bir mahrumiyet yolu olmadığına tarihin şeref tablolarını şahit getirmiş, bugün “Neden dünya herkese terakki dünyası olsun da, yalnız bizim için tedennî dünyası olsun?”²⁰⁷ demiş, o yanlış anlayışı düzeltmeye çalışırken Allah’ın nimetlerini ilan etmeyi ihmal etmemiştir.

“Tahdis-i nimet âlî bir şükür”dü. Yani bir merhametli Sultan’ın hazinesinden hediyeler alanın bunu anlatması, aldığı- nı minnetle, coşkuyla, sevinçle, teşekkürle, samimiyetle anması, dile getirmesiydi.

Nimette, ikramda, kulun iradesi değil, verenin merhameti galiptir. Onun içindir ki muhtaçlıktan başka hiçbir sermayesi olmayan, aldım diye gururlanamaz, fakat verenin merhametini her ifadesiyle ilan eder. Bu niyetle söylediği her şey, O’nun rahmetinin şümûlünü ifade hesabına geçer.

Hatta bazen anlatmamak, küfran-ı nimet olur. “Bende, fakat benim değil.” denilerek, güzelliğin hakkı verilmeli, nimetler anlatılmalıdır.²⁰⁸

Üstadımız, Hulusi Ağabeyimiz’e yazdığı bir mektubunda “İşte, kardeşim, hem senin hakkında, hem benim hakkımda, bhusus Kur’ân hakkındaki hizmetimizde eskiden beri gördüğüm ve yazdığım ihsânât-ı İlâhiye bir ikramdır; izharı, tahdis-i nimettir. Onun için sana karşı, tahdis-i nimet nevinden, ikimizin hizmetimize ait muvaffakiyâtı yazıyorum. Biliyordum ki, sende fahr değil, şükür damarını tahrik ediyor.”²⁰⁹ der.

Çünkü bu hizmet, şiddetli zulüm altında, ahlâkın bozulduğu, metanetin, kararlılığın, sadakatin kaybolduğu, yirmi kişiden ancak birine güvenildiği bir zamanda muvaffak

²⁰⁷ B. S. Nursi’nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 483.

²⁰⁸ Bkz.: Mesnevî-i Nuriye, 10. *Risale*, s. 210-211, 222; Mektubat, 28. *Mektup*, s. 416-417.

²⁰⁹ Mektubat, 9. *Mektup*, s. 30-31.

olmuştur. Çünkü memurlar yetkilerini şahsî garazlarına âlet etmiş, kanunlar bu hizmete karşı kanunsuzluk olarak uygulanmışken, her baskı gayret ateşine atılan odun parçaları gibi şevkleri coşturmuş, değil sadece bir ders kürsüsü gibi vazife gören Barla, memleket, hatta inşallah koca dünya bir mektep ve medrese hâline gelmiştir.²¹⁰

İnsan, dostlarının, akrabalarının, talebelerinin arasında iken yirmi senede yapamadığı hizmeti, yalnız, kimsesiz, garip bir durumda iken yapıyor, hatta yüz katına muvaffak oluyorsa, Allah'ın merhametini gösteren bu durum elbette bir şahsa verilemez, perdesiz görünen bunca ikram görmezlikten gelinemez, onca insanın ihlâslı gayretleri unutulamaz, ilanı hem şükür, hem zarurettir.²¹¹

Bugün dahi, mahallesinde, sokağında kimsenin tanımadığı bir insanın, yalnız başına gittiği ülkelerden binlerce insanla, onların kabulüyle ve takdiriyle dönmesi, oralarda açılan müesseselere vesile oluyor görünmesi, elbette o şahsın gayretiyle izah edilebilecek bir durum değildir. Şükranla iki büklüm olmaya ve sa'ye şevkleri kamçulamaya vesile olacak bu hakikat, ancak Ezeli Kudret'in sonsuz servet ve merhametiyle izah edilebilir. Bu hakikatin anlatılması sevinçli bir şükür, minnettarâne bir teşekkürdür.

Allah kimilerine, “nimet-i ifadeyi”, kimilerine “nimet-i istifadeyi” bahşeder. Bediüzzaman Hazretleri, bunu kendi hakkında anlatırken, “Üstadlarına ihsan ettiği nimet-i ifadeyi” diye söyler, Hüsrev ve Re'fet Ağabeylerimiz için de, Cenâb-ı Hakk'ın “onlara ders-i Kur'ânide verdiği nimet-i istifade” der. Demek anlatmak da lütuf, dinlemek de lütuftur ve her iki lütuf da aynı nimet hazinesinden farklı ellere verilmiş hediyelerdir.

²¹⁰ Bkz.: Mektubat, 28. Mektup, s. 410.

²¹¹ Bkz.: Lem'alar, 21. Lem'a, s. 202-203.

Birine söyleten Allah diğerine yazdırmış; Üstadımız, “Benim gibi yarım ümmî bir biçare nasıl hizmet edecek?” derken, onlara, “kalem vasıtasıyla kudsî hizmet”, Üstadımız'a “muvaffakiyet ihsan etmiş”tir.²¹²

İnsanın, iradesinin ulaşamadığı yerlerden gelen lütufları anlatması, yolun hak ve hizmet hakkında söylenen manasız sözlerin boş bir inat olduğunu gösterir. Hizmette tembelleri gayrete getirir.²¹³ Hem peşin mükafatlar, sonradan verilecek mükâfatlara da şahittir.

“Böyle kudsî ve dâimî sevap kazandıracak uhrevî bir hizmetti”, bu hizmette muvaffakiyeti, hem bu memleket, hem insanlık ve hem de inşallah “istikbal alkışlayacak”, takdirle, minnetle yad edecektir.²¹⁴

Bu hizmetin, rızıkta berekete, kalbde rahata, geçimde kolaylığa, işlerde muvaffakiyete, kardeşler arasında duaya ve mânevî kazançlardan hissedarlığa vesile olduğu, kimsenin bu hizmetten ötürü zarar görmediği ve inşallah kabirde de imanların kurtulmasına vesile olacağı elbette insanlara söylenmelidir.

Zaten dilin vazifesi bir bayram coşkusuyla bu güzellikleri ildir.

²¹² Bkz.: Lem'alar, 17. Lem'a, s. 167.

²¹³ Bkz.: Mektubat, 28. Mektup, s. 430.

²¹⁴ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/201.

Davet Edilen Hakikatin Meyvelerini Görme Zemini Hazırlanmalıdır

Din insanlığa, gerçeği ve gerçek insanları hediye eder. Dinin hediye ettiği hakikat akla, insan ismine lâyık insanlar ve onları yetiştiren müesseseler göze gösterilmelidir.

İnsanı en çok gözüyle gördüğü, yaşayıp bildiği şey etkiler. İnsanın görerek bildiği ve şahit olduğu bir hakikatten dönmesi de, döndürülmesi de çok zordur. Bütünüyle tefessüh etmiş olmak kaydıyla, “Kalb, gözle gördüğünü yalanlamaz.”²¹⁵

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), insanlara görme ve düşünme fırsatı tanıyor, bunun için zemin hazırlıyor, misafirlerini mescidde ağırlıyor, esirleri mescidde tutuyordu. Müminlerin imanla aydınlanan nurani çehrelerini görsünler, abdest alışlarına, temizliklerine, şefkatlerine, tevazularına, yardımlaşmalarına şahit olsunlar, namazdaki huşularından nasiplensinler, Kur’ân’ı duysunlar, gecenin karanlığında seccadelerini gözyaşlarıyla yıkayanların arındığı denizi tanışınlar istiyordu.

Kendisini öldürme teşebbüsünde bulunan Sümâme’yi bunun için mescidde tutmuş, adam ipleri çözümlür çözümlür gidip yıkanmış, abdest alıp Müslüman olmuş;²¹⁶ Hatem-i Tâî’nin esir

²¹⁵ Bkz.: Necm Sûresi, 53/11.

²¹⁶ Bkz.: Buhârî, *megazi* 70; Müslim, *cihad* 59. Ayrıca bkz.: İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-*

alınan kızını bunun için mescidin yakınına kurdurduğu çadırda bir hafta misafir etmiş, kadın Suriye'ye kaçan kardeşi Adiy bin Hatem'in yanına gider gitmez onu Efendimiz'e göndermiş ve onun Müslüman olmasından sonra birçok bedevî kabile gelip Müslüman olmuş;²¹⁷ namaz vakitlerini soran bir bedevîye bunun için, "iki gün boyu bizimle namaz kıl, öğreneceksin" buyurmuş;²¹⁸ Sakif heyetini, Hz. Cabir'in (radiyallâhu anh) ifadesiyle, "Mescid kalblerine tesir edip yumuşatsın." diye mescidde ağırlamıştı.²¹⁹ Hatta Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Onlar henüz müşrik oldukları hâlde sen onları mescidde mi ağırılıyorsunuz?" diyenler olmuş, Efendimiz, "Arzı hiçbir şey kirletmez." buyurmuştu.²²⁰ İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hristiyan olan Necran heyeti ile de Mescid-i Nebevî'de görüşmüş, ibadet vakitleri geldiğinde, mescidde ibadet etmelerine müsaade etmişti.²²¹

Üstadımız Hazretleri de, hizmeti, hizmetin neticelerini göze gösterme yolunu ihtiyâr etmiş, çok defa ağabeyleri ve onların hizmetlerini, samimiyetlerini, sadakatlerini nazara vermiş, insanlardan onları görmelerini, onlara benzemelerini istemişti.

Hulusi Ağabeyimiz, "dellal-ı Kur'ân Said'in vekili, belki mânen aynı" idi. "Hizmete şiddet-i ihtiyaç zamanında" "hakikî fedakâr Zübeyir" "imdada gelmiş"ti. Hâfız Ali, "mahviyeti taşıyor"du. Küçük Ali, "büyük ruhlu"ydu. Tâhirî Ağabey, "kahraman"dı, "has"dı, "Nur nâşiri"ydi. Diğer saff-ı evvel ağabeylerimiz için de benzeri ifadeler kullanıyor, onları nazara

---

nebevîyye, 6/51

²¹⁷ Bkz.: et-Taberî, *Târihu'l-ümmem ve'l-mülük* 2/187-188; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebevîyye* 5/275-279; İbn Hacer, *el-İsâbe* 7/701; *Fethu'l-bâri* 8/103.

²¹⁸ Bkz.: Müslim, *mesacid* 176.

²¹⁹ Bkz.: Ebû Dâvûd, *imaret* 26.

²²⁰ Bkz.: Vâkidi, *Kitâbii'l-meğâzi* 3/962.

²²¹ Bkz.: İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebevîyye* 3/312-313.

veriyor, insanlara emsal gösteriyor, onları vasıfları ile tanıtırken sanki insanlara “Siz de onlar gibi sâdık, samimî, kahraman, fedakâr olun!” diyordu.

Abdurrahman Cerrahoğlu, Üstadımız'ı ziyaret için Emirdağ'a gittiğinde Üstadımız ona, “Hüsrev'e gittin mi?” diye sormuş, o, evvela Hüsrev Ağabey'i ziyaret ettiğini söylediğinde, “İyi yaptın, Hüsrev'e kırk canım olsa feda olsun.” diyerek onu görmesinden duyduğu memnuniyeti ifade etmişti.²²²

Üstadımız, bir meselenin önemine dikkatleri çekerken çok defa “âzamî, fevkalâde” gibi ifadeler kullanmasına rağmen, hizmet yolunda olanların birbirlerini görmesi, görüşmesi mevzuunu “müfritâne irtibat”²²³ tabiri ile anlatıyordu. Nasıl ki, bir vücutta birbiri ile irtibatlı olmayan ve o birlik vasıtasıyla birbirini görmeyen bir uzuv olmazsa, bir mânevî vücudun uzuvları gibi hizmet eden kardeşlerin de birbirini görmemesi ve sürekli irtibat hâlinde olmaması düşünülemezdi. İrtibatı kopan, hayatiyetini kaybederdi. Hem irtibat, olabildiğince çok da değil, dıştan bakanların aşırı bulacağı kadar çok olmalıydı. Bu kardeşler adedince akılla düşünmeyi, kalble duymayı, gözle görmeyi netice verecek, bu hizmette muvaffakiyete vesile olacaktı.

Üstadımız Kastamonu'da, kardeşlerinden bazıları Isparta'da veya sâir yerlerdeydi. Hatırdan çıkmayacak hizmet günlerini de, oradaki hizmetleri de, onları da özlemişti. Ağabeylerimizi ve onların gayretini hizmetlerinde görüyor, takdirini, “Ben, sizi yazılarınızda ve hatırımdan çıkmayan hizmetlerinizde günde müteaddit defalar görüyorum.”²²⁴ cümlesi ile ifade ediyordu. Bu, belki de “Görülmesi gereken güzellikleri ben mânen görüyorum; imkânı olanlar gidip görsün.” demektir. Çünkü kardeşlerini

²²² *Son Şahitler* 1/239.

²²³ Kastamonu Lâhikası, s. 63.

²²⁴ Kastamonu Lâhikası, s. 1.

hizmetlerinin başında görmek herkes için ihtiyaç, her ruh için gıda ve şevkti.

O, nafile ibadet ve zikirlerini de bu niyetle saklamamış, kâinatın en basit bir zerresi Allah'ı zikrederken, kâinatın meyvesi ve en özel misafiri olan insanın nafilelerle O'na yaklaşmaya çalışması ve zikretmesi gerektiğini hâl dili ile ders vermiş, idrakler uyanсын diye gözlere göstermişti. Hatta kalbine gelen bir hissin ardından kalblere gelecek soruya da cevap veriyor, Hücetü'l-İslâm İmam Gazâlî Hazretleri'nin, "Bazen izhâr, çok defa ihfâdan daha ziyade efdal olur."²²⁵ sözü ile meseleyi izah ediyordu. Yani açıktan yapmak gizlemekten zaman zaman daha faydalı olabilir; kimi örnek alır, kimi istifade eder, kimi gafletten uyanır, kimi sefahatte boğulmaktansa nezahetle yaşamayı hatırlar, kimi dinini izzetle yaşayanların o şerefli ve yüce hâline bürünüp çekingenlikten kurtulur, kimi yalnız olmadığını hisseder, kendine emsal bulurdu.

Göze gösterme metodunu hakikat dersleri için de kullanan Hazret, bazen kâinat bahçesinden ve içtimâî hayattan misaller verirdi. Bir gün üzüm salkımlarına ibret ve hikmetle bakmış, oradan "Bu gözümüz önünde bir parmak kadar asmanın üzüm çubuğunda yirmi salkım var ve her salkımda şekerli şurup tulumbacıklarından yüzer tane var. Ve her tanenin ... karnında cennet helvası gibi bir tatlıyı ve âb-ı Kevser gibi bir balı yapmak ... aynı tarzda yaratmak ... ancak O'nun fiilidir."²²⁶ dersini çıkarmıştı.

Köyünde gördüğü sarıçiçeklere benzeyen çiçeklerle karşılaştığında ise, "Nasıl bir mühür ile mühürlenmiş mektup; o mühür, o mektubun sahibini gösterir." diyerek onların üzerindeki Rahmânî mührü anlatmıştı.

²²⁵ Bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 2/319. Ayrıca bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 153.

²²⁶ Şuâlar, 7. Şuâ, s. 146.

Şam'da verdiği hutbede ise, "Hayat-ı içtimaiye medresesinde ders aldım."²²⁷ diyor, toplum hayatına bile ders almak muradıyla bakılacağını, toplumun da bir nevi mektep olduğunu, onun için ilim meclisi gibi işleme gerektiğini ihtar ediyordu.

Büyük Ruhlu Küçük Ali Ağabey'in yazdığı ve daha sonra ciltlediği bir kitap için, "Risale-i Nur'un tam kâmetine yakışacak nakışlarla, murassa bir elbise giydirmişsin."²²⁸ buyurmuş, Nur risalelerinin kıymetini, cildine ehemmiyet vererek göze göstermesini takdir etmişti.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) nasıl davet ettiği hakikatin güzelliğini insanlar görsün diye zemin hazırladı, Üstadımız bu yolu nasıl takip etti ise, kıyamete kadar da aynı şey yapılmalı, iman ile inşa edilen müesseseler, o müesseselerde yetişen altın nesiller insanlara gösterilmeli; bu vesile ile mânevî kuvvetler takviye edilmeli, milyonlarca akıllı adamın altına imza attığı bir icraatın altına imza atmaktan çekinenlerin vehimleri giderilmelidir.

²²⁷ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Hutbe-i Şâmiye*, s. 536.

²²⁸ Kastamonu Lâhikası, s. 16.

Mânevî Bir Halkaya Oturmanın Kazançlarını Anlatmak Hizmete Teşviktir

Âidiyet, insanın yaratılışından gelen bir hususiyettir. İnsan, boşlukta, emsalsiz, yârânsız, arkadaşsız bırakılmamış, bu hadsiz kâinat onun için şenlendirilmiş, o, mahlukat âilesi içerisinde yaratılmıştır.

O evvela Rabbine, sonra mahlukat âilesine aittir. Mahlukat içerisinde bazen türüyle, bazen inancıyla, bazen asrıyla, bazen memleketiyle, bazen işiyle, bazen şahsî hususiyetleriyle anılır. İnsan, kâinat tezgahında başlardan bir baş, bir dil, bir dişli, bir parçadır.

Âidiyet, âciz için kuvvettir, dayanaktır, kimliktir, ihtiyaçtır. İnsan maddî mânevî bütün ihtiyaçlarını âidiyet silsilesi içerisinde karşılar.

Kur’ân, bazen insanlara, “Ey insanlar!” diye, bazen, “Ey iman edenler!” diye hitap eder, insan olmaktan veya iman etmekten kaynaklanan vazifelerini hatırlatır.

Mesela ibadetin, isteyip alan için fazladan bir faaliyet değil, teklifi bile gerektirmeyen bir zaruret olduğunu ihtar ederken, “Ey insanlar, Rabbinize ibadet edin!” buyurur. Teşekkür, nimetin mukabilidir ve her insana şâmindir. İman ehli uyarılırken, mesele

biraz daha yakîn kazanır, “can yakıcı ateşten kurtulma” yolları söylenir. Onunla âdiyetine göre konuşulur.

Birçok âyet âdiyete dikkatleri çeker; bir âyette, “*insanların mahşer meydanına başlarındaki imamları ile birlikte çağırılacağı*” (İsrâ, 17/71) anlatılırken, bir başka âyet, “*Canımı iyilerle beraberken al!*” (Bakara, 2/193) duasını öğretir.

Demek âdiyet insanın mahşerde yerini tespit edecek, demek âdiyet iyilerin ortasında olana ateşin ulaşamayacağı bir sığınak kazandıracak kadar önemlidir.

Onun için Hz. Muhammed’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) siyanet kanatları altında buluşmak isteyen Müslümanlar, O’nun adımlarına adımlarını uyduran, O’nun caddesini kendi asrına bağlayan, O’nun bayrağını her zaman en âlî burçlarda dalgalandırmaya çalışan insanlarla beraber olmalı, asırlar birer vadi gibi olsa da, kervanın aynı kervan, rehberin aynı rehber olduğunu unutmamalıdır. Kendi önlerindeki mürşid, sadece, O’nun adına, yaşadıkları asrın vadisindeki teppeyi aşmanın yolunu gösteren, göstermek için vazifelendirilendir.

Dünya gibi mayınlı bir tarlada, Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) adına yola çıkan bir kafilenin içinde olduğunu bilmek insan için hem çok büyük bir güven, hem çok büyük bir saadettir. Elçi gelen (sallallâhu aleyhi ve sellem), vazifesini ihmal etmez. Onun için asırlara elçilerini gönderir, arkadan gelenlere sadece o güzel izi takip ve kafiye dehalet düşer. Ve zaten “Allah’ın rahmet eli cemaat üzerindedir.” Belki de, en küçük bir cemaat içerisinde bulunan insanın âkıbetinin kurtulması, “iştirak-i a’mâl” düsturundan ötürü, bir velinin kurtulmasından daha muhtemeldir.

Üstadımız’ın, ashabın büyük bir veliden fazla mevki almasının esrarını anlattıktan sonra, “Bir hâlis kardeşimiz, bir veliden daha ziyade mevki alıyor.” demesi bu hikmete mebnîdir.²²⁹

²²⁹ Şuâlar, 13. Şuâ, s. 308.

İnsana sadece kitap yetmez, ona emsâl lazımdır. Onun için, kitaplar peygamberler eli ile gönderilmiştir. Emsaline bakmak, insan için kolaylık olduğu gibi, emsal olsun diye gönderilen insanların mânevî halkasında bulunmak da günah fırtınalarından korunmak için sağlam bir sığınaktır.

Âd kavmine azap geldiğinde, Hud (aleyhisselâm), müminlerin etrafına bir çizgi çizer, kahredici rüzgar o çizgiden içeriye bahar meltemi gibi tesir eder.

Şeyban-ı Râî Hazretleri de, namaza giderken koyunlarının etrafına bir çizgi çizermiş, kurtlar oradan içeriye giremez, koyunlar o çizgiden dışarıya çıkamazmış.²³⁰

Hz. Mevlânâ da Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şerifini kendi üslubu ile anlatır. O hadisinde Efendimiz, "Cennet ağaçlarının yemişinden yiyin, gölgesinde oturun." buyurur ve o ağacın âlimler olduğunu, ilimlerinden istifade edilip, mânevî dairelerinden ayrılmamak gerektiğini ifade eder.

Emsal mevzusunda Hz. Ali Efendimiz'in dersi de çok enfestir. Hz. Ali Efendimiz, oluğun üzerine emekleyerek çıkan bir bebeği nasıl kurtaracağını soran bir kadına, "Dama emsalini çıkar. Emsalini görünce oluğun üzerinden dama gelecektir." der. Çağırılınca gelmeyen, uzatılan ekmeği almayan çocuk, emsalini görünce oluğun üzerinden çatının üzerine döner. Hz. Mevlânâ bu hâdiseyi yorumlarken, peygamberlerin ve müridlerin, uçurumlardan aşağıya düşmeyelim diye bize, bizim cinsimizden emsaller olarak gönderildiklerini söyler.

Görüldüğü üzere mânevî bir halkaya girmek, insan için sadece kazançtır. Ebû Vâkıd el-Leysi'nin (radiyallâhu anh) rivayetine göre, bir gün Mescid-i Nebevî'nin kapısında üç kişi belirir. Biri, içeri girer ve Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) etrafında

²³⁰ Bkz.: Heyet, *Allah Dostları* 6/459.

hâlelenen Sahabe Efendilerimiz'in (radıyallâhu anhum ecmaîn) ders halkasındaki boş yere oturur. Diğeri, edep eder, kimseyi rahatsız etmek istemez, halkanın arkasına diz çöker. Bir başkası, içeriye girmeden çekip gider. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), sohbetin bir yerinde şöyle buyurur:

– Size şu üç kişinin hâlini anlatayım mı? Halkaya oturan, Allah'a sığındı, Allah da onu himayesine aldı. İkincisi haya etti, edebe sarıldı. Allah da o kulundan haya etti, onu azabdan emin kıldı. İçeriye girmeyen ise, bu meclise girmekten yüz çevirdi, Allah da ondan yüz çevirdi.²³¹

Günümüzde ilim meclisleri ve o meclislere devam edenler, şeytanın vazifesini görmeye, insanları hak yoldan döndürmeye ahdetmiş insanlar tarafından tenkit edilmektedir. Hâlbuki Allah'ın anlatıldığı mekânlara sığınmak, Allah'ın rahmetine sığınmak, oralara âdiyet dine, imana âdiyettir. Tarafını seçmek, ebede kadar bir arada olunabilecek insanlarla beraber bulunmaktır.

Süfyan İbn-i Üyeyne Hazretleri'nin keşfi ile, şeytan, ilim meclislerine giden insanlar hakkında dünyaya yakınlık ve “Eyvah, bunları kaybettik!” der. Dünya, “Aldırma, onlar ilim meclisini terk ettiklerinde ben yakalar, hepsini teker teker sana getiririm!” diye cevap verir.

Öyle ise doğru olan, ilim meclislerinden, iman ve Kur'ân hizmetlerinden uzak durmak değil, oralardan hiç ayrılmamak, hayatı olabildiğince bir ilim meclisinde yaşıyor gibi yaşamak ve o örfânelere talebe olmayı şeref bilmektir.

Üstadımız, kibirle, enaniyetle yapayalnız duranları buz kalıbına benzetir ve mutlu insan, “Kevser-i Kur'ânî'den süzülen tatlı, büyük bir havuzu kazanmak için, bir buz parçası nevindeki

²³¹ Buhârî, *ilim* 8.

şahsiyetini ve enaniyetini o havuza atıp eritendir.”²³² der. Fânî şahsiyetini o müşterek havuzda eritip, havuzu kazanan bu zamanın fırtınalarında sarsılmayacaktır. Yoksa deniz dalgalı, yol uzun, gece karanlıktır ve Hz. Mevlânâ'nın ifadesiyle, “diriği boğan deniz, ölüyü sırtında taşımakta”, ancak şahsını eritip yok olmayı bilen kurtulmaktadır.

Günahların insanı kuşattığı, “her biri bin yerden gelen günahlara karşı bir dille mukabele” etmenin âdeti imkânsızlaştığı bir dönemde, insanın mânevî bir halkada olması, kırk bin dille ibadet eden melâike gibi, insanın kardeşleri adedince dillerle ibadet etmesini netice verir. Böylece, “hâlis, hakikî, müttaki bir şâkirt”, “necata müstehak ve inşallah ehl-i saadet olur.”²³³

Kişi, başkasının ağızıyla günah işlemediğinden, başkasının ağızı o kişi için günahsız bir ağızdır. Eğer kendi asrının müşdidinin yanında saf tutmak, bir insana, binlerce günahsız, masum ağızla ibadet etmiş gibi hasenat kazandırıyor, başka hiçbir sebep olmasa, sadece bu sebepten ötürü bu mânevî şirkete iştirak edilir ve o nasipten hissedar olmaya çalışılır. Evindeki veya elindeki telefonu, devletin telefon hattına bağlayıp, onun gücünden nasiplenmeyi reddetmek ne kadar manasız ise, namazı cemaat ile kılınan, zekâtı, orucu, bayramı birlikte yaşanan bir dinde, kalbinin mânevî hattını, mânevî merkezlerle bağlamamak öylesine manasızdır ve insanı zayıf düşüren bir zaaftır.

Üstadımız'ın tesbitiyle, “Zaman cemaat zamanıdır, şahıs zamanı değil. Şahıs ne kadar dâhi ve hattâ yüz dahi derecesinde olsa, bir cemaatin mümessili olmazsa, bir cemaatin şahs-ı mânevîsini temsil etmezse, muhâlif bir cemaatin şahs-ı

²³² Lem'alar, 21. Lem'a, s. 207.

²³³ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 69.

mânevîsine karşı mağlûptur.”²³⁴ Yalnız başına dayanamaz, dinine vefanın gereğini yapamaz.

Dindarların mağlup olmaması cemaat hâlinde yaşamalarına bağlıdır. Üstadımız, “Ehl-i hakkın öyle muhkem bir kalesi var ki, onda tahassun ettikleri vakit, o müthiş düşmanlar yavaşamazlar.”²³⁵ buyurur. O sağlam kale, o hısn-ı hasîn ise sünnet-i Ahmediyedir (aleyhissalâti vesselâm). Sünnet, yol demektir ve insana istikametini kaybettirecek her türlü illete karşı en güzel sığınak, O’nun yoludur, yolundakilerle beraber yürümektir, daire-i irşaddir. “Ferdin iyiliği de, fenalığı da sınırlı; cemaatin sınırsızdır.”²³⁶

Bu mübarek daire, her müminin maddî mânevî zevkine, ihtiyacına yeter. Yığın yığın problemlerine çözüm arayan dalâlet ehli, “Elimizdeki kudsî nurlara müşteri olmadıkları hâlde, biz onların karanlıklı oyunlarına vazifemizin zararına bakmaya tenezzül etmek hatadır. Bize ve merakımıza, dairemiz içindeki ezvak-ı maneviye ve envar-ı imaniye kâfi ve vâfidir.”²³⁷

Hatta o kadar kâfidir ki, böyle bir yolda yürüyen, bedenen ölse de, “hasenât cihetiyle” ölmez. Üstadımız, Isparta Kahramanlarından Mehmet Zühdü Ağabeyimiz’in vefatı üzerine bu hakikati anlatır, ağabeyimizin, sekiz on senede kırk elli senelik hizmet ettiğini, sadece onu değil, günde belki elli defa anne-babasını da mânevî kazancına hissedar ettiğini söyler.²³⁸ Başka bir yerde de, “Nur talebelerine dua ettiğim vakit, onların gelecek nesillerine de, çocuklarına, torunlarına da niyet ediyorum” buyurur.²³⁹

İnsanın elinin, dilinin değil, aklının, şuurunun, ruhunun

²³⁴ Mektubat, 29. Mektup, s. 494.

²³⁵ Lem’alar, 13. Lem’a, s. 90.

²³⁶ Bkz.: Mesnevî-i Nuriye, *Hubab*, s. 91.

²³⁷ Kastamonu Lâhikası, s. 90.

²³⁸ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 210.

²³⁹ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 2/176; *Son Şahitler* 3/48.

bile ulaşamayacağı vesileler ve hediyelerle mânevî kazancının ebedlere kadar arttığı, sadece kendisinin değil, çocuklarının bile o hasenattan hissedar olduğu mânevî bir halkaya dahil olması, kaçırılmayacak bir ganimet, felaket sırasında rahmet-i Rahmân tarafından lutfedilmiş fevkaladeden bir inayettir.

Bu âidiyet can baş üzere kabul edilmeli, bir şeref tacı olarak görülmelidir. Mahkemede, hâkim, Zübeyir Ağabey'e, "Sen Risale-i Nurun talebesiymişsin." der. Kahraman Ağabeyimiz hiç tereddüt etmeden ve iftiharla, "Bediüzzaman Said Nursî gibi bir dahinin şakirdi olmak liyakatini kendimde göremiyorum. Eğer kabul buyururlarsa, iftiharla 'Evet, Risale-i Nur şakirdiyim.' derim." diye cevap verir.²⁴⁰ Çünkü bu şerefi yaşamak fırsatı her zaman doğmaz, çünkü kaderin insanın önüne açtığı böyle fırsatlar kaçırılmaz. O anlar, insan için hem fırsat, hem imtihandır. Üstadımız yerinden kalkar, "Binine bedeldir." diyerek onun kahramanlığını tasdik eder.

Zübeyir Ağabeyimiz'in, Üstadımız'dan naklen ifade ettiği gibi, Kur'ân hakikatlerini anlayarak hizmeti yaşamak, Nur'ları okumak veya onu bir kudsî ağızdan dinlemek, "Dem ve damarlarımıza kadar işleyip vücudumuzdan çıkmayacak dereceye gelmelidir."

Demek insan o kadar Kur'ân'a, o kadar Nur'a ait olabilir, o kadar davasını yaşayabilir. Öyle olunca belki de öldüğünde suâl meleklerine Hz. Ömer Efendimiz gibi, Hâfız Ali Ağabeyimiz gibi cevap verebilir.

Üstadımız'ın Kastamonu Lâhikası'nda ifade buyurduğu gibi, her gün birbirinin hüsn-ü âkıbetine dua eden milyonlarca kardeşten birisinin duası kabul olsa, bütününün âkıbetinin hayırla neticelenmesine vesile olabilir.²⁴¹

²⁴⁰ Bkz.: Şuâlar, 14. Şuâ, s. 532.

²⁴¹ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 15.

Heyetin şahs-ı mânevîsine tâbi olmak insana tam ve dâimî bir üstadı buldurabilir. Nur ve Gül fabrikalarının hademeleri ve sahiplerinde olduğu gibi, zâhiren başka gözlerle bakanlara, bir gözle baktırıp, ayrı cesetleri bir ruh gibi çalıştırabilir. Hem, bazılarının devamlı gayret göstererek faal olması, başkaları için bir kamçı vazifesi görebilir.²⁴² Zaten insanlar gayretli olmanın mahşer gününde nasıl fayda vereceğini bilseler, kimse vaktinin bir dakikasını bile boşa geçirmez.²⁴³

Birlikte hareket edememek, hem mahrumiyet, hem mesuliyettir. Vücut uzuvlarının sadece mide için çalıştığını zannedip, gözüün seçmemesi, elin tutmaması, ayağın gitmemesi ve neticede el, ayak titreyince, bakış bulanınca, hepsinin, aslında mide için değil, kendileri için çalıştığını anlaması gibi, herkes, bir vücudun uzvu gibi çalışmanın önemini anlamalıdır.

Dindarların bugüne kadarki geçici mağlûbiyetinin sebebi bile, bir topluluğun ve dünyayı tesirine alan kitlenin karşısına tek tek çıkmaları, cemaat olmayı, bir mânevî şahıs hâline gelmeyi becerememeleridir.²⁴⁴

Üstadımız, “Birbirinizden ve Risale-i Nur’dan ayrılmayın!” buyurur. Rabbimiz, hepimizi ve tüm insanları hadisteki adamın durumuna düşüp yüz çevirmekten, “ben gelmeyeyim, bilinmeyeyim, görünmeyeyim, bulunmayayım, gönülüm beraber” gibi nefsânî nakaratlardan muhafaza buyursun. Şahsını, şahsî dertlerini değil, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) gibi davasını yaşayan, davanın kendisi hâline gelen erkanlardan ve bu cadde-i kübrâya ait olmayı şeref bilen kullarından eylesin.

²⁴² Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 12, 18, 68, 74, 75, 99, 209.

²⁴³ Bkz.: *Son Şahitler* 1/114.

²⁴⁴ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 114.

İnsanları Fedakârlığa Davet Etmek Katiyen İtici Değildir

Kimse, ortaya bir değer koymadığı şeyin sahibi değildir. Kişinin bir zararı zarar, bir kârı kâr bilmesi, kaybı kayıp, zaferi zafer diye değerlendirmesi, kendisine ait bir şeylerin de o işin içinde olması ile mümkündür.

Ortaya bir şey koyan, acıyı, sevinci yüreğinde duyar. Ortaya bir şey koyan, “bu mesele benim meselem” der. Ortaya bir şey koyan, sahip çıkar.

Onlarca yıldır, adı Müslüman olanların dinlerinin uğradığı ihanetlerden rahatsız olmamalarının sebebi, ortaya bir şey koymamaları, küçücük bir şeylerini olsun bu uğurda feda etmemeleridir.

Talebenin ayağına bir bardak çayı olsun götüren adam, mânevî havayı bozan şeylerden rahatsız olacak; bir akşamını olsun dinin anlatıldığı mekânlarda geçirip zaman ayırmanın, hizmete ait her gelişme, yüzünde güller açtıracaktır.

Fedakârlığa teşvik etmenin kaçırıcı olduğunu düşünenler, bütünüyle ve büyük bir yanılğı içerisinde dirler. Yanıldıklarına, her gün, her saat birbirini ve insanları fedakârlığa teşvik edenlerin mazhar olduğu ihsanlar şahittir.

Başkasının işini dinler gibi dinleyenler, sadece kuru bir tarafarla kalır ve sonra da çeker giderler.

Eğer fedakârlık kaçırıcı olsaydı, Kur'ân emretmezdi. Hâlbuki Kur'ân, insanlara Allah'ın kendilerine verdiği şeyleri O'nun yolunda kullanmalarını emretmekte, maddeyi aşmalarına bu şekilde yardımcı olmakta, işe sahip çıkmanın yolunu böyle göstermekte, “Allah, karşılık olarak cenneti verip müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır.” (Tevbe, 9/111) buyurmaktadır.

Dine hizmet meselesi “muhakkak ki azim gerektiren bir iştir.”²⁴⁵ Bu iş, her şeyin asıl sahibinin Allah olduğunu anlamayanların, O'nun davasına sahip çıkmanın kendine sahip çıkmak olduğunu bilmeyenlerin yapabileceği bir iş değildir.

Dine hizmet ve hakkın yüceltilmesi, dünden bugüne hep ortaya bir şeyini koyabilenlerle yapılmış, iş fedakârlık yapacak kemâle eremeyenlere kaldığında hep sahipsiz kalmıştır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), her şeyini ortaya koymuş, bu uğurda ömrünü, zamanını, servetini feda etmiş, ama ebede kadar İnsanlığın Efendisi olma mazhariyetini, zaferi ve vazifesini hakkıyla yapmış olmanın izzetini kazanmıştır.

İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), insanları fedakârlığa davet ederken, kaçırıcı olmak gibi bir endişenin zerresine kapılmamıştır. Çünkü onun davet ettiği şey ebedî cennet hazineleridir, çünkü dünyayı ve maddeyi aşamayan, ayağı maddeye takılıp kalan din, hak din değildir.

Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), insanların biatını, “hakikati söylemek, kardeşini nefesine tercih etmek, müslümanlara hayırhah olmak, cihada katılmak ve cihadda cepheyi terk etmemek, ölümü göze almak, hicret etmek, namaz kılmak, zekat vermek, şirki terk etmek, dinlemek ve itaat etmek” şartı ile kabul ettiğini görürüz.²⁴⁶ Onun, birlikte yola çıkmak için bu şartları

²⁴⁵ Bkz.: Lokman, 31/17.

²⁴⁶ Bkz.: Nesâî, *biat* 14, 15, 16, 17.

ileri sürmesi katiyen kaçırıcı olmamış, aksine bu şartlar sinelerdeki paslı kilitlerin çözülmesine, ayaklardaki prangaların açılmasına ve mücadele meydanına doludizgin çıkılmasına vesile olmuştur.

Üstadımız, Emirdağ'da ciddî sıkıntılara maruz kalır. Fakat hizmette fütur da, ara vermek de olmaz. Kapısına kilit vurulunca Ağabeyler komşu dükkanın duvarında, tezgahının altından bir kapı açar, ihtiyaçlarını oradan görürler. Onu oraya gönderenler, orada, evlâd-ı Resûlullah'tan bir âilenin varlığından habersizdir.

Çalışkanlar Hânedanı, bütün aile efradıyla Üstadımız'ın ve Nur'un hizmetine koşar. Mehmet Çalışkan Ağabeyimiz'in dükkanı vardır. Afyon hapsine, âilenin erkeklerinden beşi alınınca dükkanı iki yıl kapalı kalır. Ciddî ekonomik sıkıntı çeker ve o sıkıntıyı dükkanın mülkiyetini satarak aşmaya çalışır.

O, bu hizmeti şahsî işi bilmektedir. Müslüman'dır ve Müslümanlığa ait her mesele onun meselesidir. Lafını yapmamış, ortaya hayatını, malını koymuş, öz evladını, Ceylan Ağabey'i, "Önce Risale-i Nur mektebinde okusun." diye Üstadımız'ın hizmetine vermiştir.

O kahraman adam, ekonomik sıkıntılar çektiği o günlerde de kendisine yakışanı yapar ve "Üstadım, eğer isterseniz diğer evladımı da hizmetinize göndereyim." demekte tereddüt etmez. Çünkü insanların dünya-âhiret saadeti gibi yüce bir gaye için, hiçbir şey ortaya koymadan çalışılmaz, çalışılmayacağına bütün Peygamber-i Zîşan Efendilerimiz'in (aleyhimüsselâm) hayatları şahittir.

Davaları adına insanların gönüllerini kazanmak isteyenler, onları fedakârlığa davet etmelidirler. Zira bir şeyiyle gelen gelmiş, uzaktan alkışlayan irak düşmüştür. Kimin ne ile geldiğinden çok kendisine ait bir şeyi ortaya koyması önemlidir.

Hasan Kurt Ağabeyimiz, on sekiz yaşında Üstadımız'la tanışmış, bu yola çok şeyini vermiş, gençliğinden beri hizmet

deyip koşmuştu. Üstadımız'ın onlara, “Kardeşlerim, size kibrit çöpü kadar hizmet düşerse sakın küçük görmeyin, en büyük hizmet olarak kabul edin, ihmal etmeyin. Sizin hizmetleriniz Levh-i Mahfuz'da yazılıyor. Onu Allah'ın huzuruna vardıktan sonra göreceksiniz.” dediğini, bir keresinde Üstadımız'ın kaldığı evde kullanılacak odunları taşıdıklarını, kırdıklarını, istif ettiklerini anlatmıştı.

Çay gerektiğinde çay, kitap gerektiğinde kitap, odun gerektiğinde odun taşınacak, hatta hizmet varken kimse şahsî kemâlâtını bile düşünmeyecekti. Muhterem Ağabeyimiz, yola bu şekilde çıktığı için, seksen küsur yaşında iken de hâlâ işin içindeydi, vefatından kısa bir süre önce bize, hizmeti ve Üstadımız'ı anlatmıştı.

Mustafa Cahit Türkmenoğlu Ağabeyimiz, Nur'ların 1956'da, Ankara'da, matbaada basılmasına vesile olan kahramanlardandı. Hukuk Fakültesi'nde okuyor, gündüz dahi lambanın yakıldığı karanlık bir odada Nur'ların basımında çalışıyordu. Çok defa sabah namazından sonra matbaaya gider, yatsıdan sonra çıkardı.

Birlikte hizmet ettiği arkadaşlarından birisi üç aylar münasebetiyle vaaza, bir diğeri bir iş vesilesiyle evine gitmiş, ara sıra yardıma gelen ilahiyat talebeleri de yaz tatili münasebetiyle memleketlerine dönmüş, o yalnız kalmıştı. Kendi kendisine “Ya Rabbî, ben hürriyetime sahip değil miyim, ben niye istediğim yere gidemiyorum!” diye konuşuyor, sesini duvarlar, masalar, sandalyeler duyuyor, fakat ne kadar istese de bir türlü çıkamıyor, sanki bir kuvvet onu tutup yoldan döndürüyordu.

Arkadaşları gelene kadar sabretti, azimle çalıştı. Nihayet onlar döndüğünde, “Ben de üç beş gün gideyim, vâlidemi ziyaret edeyim.” diye düşündü. Ankara'dan, önce Isparta'ya Üstad'ı ziyarete, sonra İstanbul Pendik'teki evine gitmeye karar verdi.

Üstadın odasına girdi. Üstad yatağında oturuyordu. Elini öpmek için yaklaşmıştı ki, Üstad doğruldu:

– Ne hürriyeti! Ne hürriyeti! diye bağırmaya başladı.

Sonra da, Türkmenoğlu Ağabeyimiz'e unutamayacağı bir ders verdi:

– Kardeşim, dedi, öyle kimseler gelmiş ki Kur'ân'ın bir tek harfinin manasına kendini feda etmiş. Şimdi Kur'ân'ın bütününe taarruz var! Bize ne oluyor, biz niçin kendimizi feda etmeyelim?²⁴⁷

Üstadımız, o sâdık talebesine vereceği dersi verdi, Ağabeyimiz hiçbir şey demeden dinledi. Dışarı çıktığında evine gitmeden, Ankara'ya, hizmetinin başına döndü ve tam dört yıl annesini ziyarete gidemedi.

Hâşâ hiç birisi sağa sola savrulmadı, kaçmadı. Üstadımız'ın onlarla konuşurken evladı ile konuşuyor gibi rahat konuşması ve onları fedakârlığa teşvik etmesi sadakatlerini artırdı.

Maddî veya mânevî, ama bu örfâneye bir şeyiyle gelenler, devam ettiler. Çünkü neticede kim ne getirirse getirsin, yüreğindeki samimiyeti getirmiş demektir.

²⁴⁷ Bkz.: *Son Şahitler* 4/467-468.

Davete Yakın Çevreden ve Müsait Fıtratlardan Başlanmalıdır

Yakın çevreyi ihmal etmek vebal, dinlemeye müsait insanları ihmal etmek, iman hizmetinin inkişafı adına hatadır.

Kimse, dinin dünyevî-uhrevî ziyafet sofralarından en yakınlarının mahrum kalmasını, dünyada-âhirette azab çekmesini istemez. Ve kimse, dinlemeyen, anlamayan, kaba insanların direnişii ile daha baştan karşı karşıya kalmayı arzulamaz.

Ulaşabileceği insanları bırakıp elinin, sözünün ulaşamayacağı insanları düşünmek, insanın dilini geveze, aklını hayalperest, kalbini münekkit, ruhunu tembel yapar. Rabbinin misafirhanesinde, Rabbinin ziyafeti ile yaşayıp, O'na karşı saygısızlık yapanların ahvâlerinden utanan ve ruhunda bu acıyı duyan herkes, gönlünden akıp çağlayan bu dupduru hakikati ilk bulduğu gönle duyurmaya çalışmış, meseleyi bu ölçüde duyup yaşayamayan ham ruhlar ise, nifak emaresi sayılabilecek tenkitlerle daima sağını solunu taşa tutmuştur. Hâlbuki ev, insan; mahalle, akraba; sokak, komşu; yol, yolcu; iş, arkadaş; şehir, hemşeri; ülke, vatan; dünya, insan doludur ve bunlardan her birisinde yakından uzağa doğru küçülen vazifeler vardır.

Yakını bırakıp uzağa bakmak, kendinden ve sorumluluklarından kaçmak isteyenlerin sığınağıdır, cahilliktir. Görüntünün

yakından uzağa küçülmesi, uzağa bakmanın gözü kör etmesi gibi, insanın vazifesi kendi kalb ve aklından itibaren uzağa doğru küçülür ve uzağa bakmak insan aklının hakikati görememesini netice verir.

Efendimiz, Kur'ân'ın, “*Yakın akrabamı uyar!*” (Şuarâ, 26/214) emrine ittibaen işe yakınlarından başlamış, kendisine peygamberlik verildiğini bildirip, elîm azaptan en evvel onları uyardı.

Hz. Ebûbekir Efendimiz de, Hz. Hatice Annemiz de, Hz. Zeyd ve Hz. Ali Efendilerimiz de o günün en müsait fitratlarından, en nezih insanlarındandı. İlk Müslümanların çoğu cahiliye âdetlerinden uzaktı. Mesela, Abdullah İbn-i Mesud Efendimiz, çobanlık yaptığı koyunların sütünü başkasına içirmeyecek kadar emanette emin birisiydi. Ebû Zer Efendimiz, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberliğinden üç yıl evvel, yanlış ve çirkin şeyler yapıyorlar diye kavminin yanından ayrılp, Hanif dininden geriye kalan bilgilerle “Bir” olan Allah'a ibadet etmeye başlamıştı. Medine'nin ilk Müslümanlarından olan ve Akabe biatında yerinden kalkıp Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) elini tutan Ebu'l-Heysem Efendimiz de, putlardan nefret eder, Allah'ın birliğine inanırdı.

Üstadımız Hazretleri, dindar bir çevrenin çocuğu idi, babası Mirza Efendi de, Annesi Nuriye Hanımefendi de, kardeşleri de dinlerini fevkalade hassasiyetle yaşıyorlardı. Zaten o âile “Âl-i Beyt”tendi. Dokuz yaşından sonra evinden ayrılan, en son on dört yaşında iken üç-dört ay evinde kalan Üstadımız'ın, ağabeyine ders okuttuğu olmuş, küçük kardeşi Abdülmeccid Efendi, fâsılalarla da olsa yaklaşık on beş yıl kendisinden ders almıştı. Yeğenleri Abdurrahman ve Ubeyd Efendiler de en yakın talebelerindendi.

Akrabalarından ve memleketinden ayırmak muradı ile sürgün edildiğinde, ezeli takdirin rahmetiyle etrafında toplananların birçoğu Âl-i Beyt'ten insanlar oldu. Onlar onun

dilini anlıyor, o, aradığı mukabeleyi onların gönlünde buluyordu. Evet, Üstadımız'ın talebelerinden her biri, mânevî bir sevkle seçilmiş müstesna insanlar ve hizmet için müsait fitratlardı. O çetin günlerde meselesini ancak bu insanlarla paylaşabilir; derdini, davasını en evvel onlara açabilirdi. Dinin derdini paylaşmayı arzuladığında Üstad gibi bir vazifedarın aklına, gönlüne gelmek, karşısına çıkmak bahtiyarlığı o güzel insanlara düşmüştü.

Hulusi Efendi, Üstadımız'ın ifadesiyle sâlihlerdendi, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) soyundandı. Hayatının bazı dönemlerinde üç günde bir Kur'ân'ı hatmetmişti. Sabri Hoca, medrese âlimiydi. Sıddık Süleyman, harama bulaşmamak için tereddütlü şeylerin bile muhitine yaklaşmayan bir takva insanıydı. Bekir Ağa, dini için tereddütsüz her şeyini feda edebilirdi ve yine Üstadımız'ın ifadesiyle dördü de on üç asır öteden Hz. Ali Efendimiz'in, sekiz asır öteden Abdülkadir Geylânî Hazretleri'nin görüp işaret ettiği mânevî kâmetlerdi.

Hüsrev Efendi, anne tarafından Hüseyinî, baba tarafından Ömerî idi. Daha çocukluğundan istikbalde çok önemli bir zâtın hizmetine gireceğinin ihbarâtını almıştı. Tâhirî Ağabey, her zaman nezihti. Bayram Ağabey, fitnenin medeniyet diye pazarlandığı, moda diye imrendirildiği yıllarda, gözünü kaldırıp harama bakmayan bir genç olarak bilinirdi. Zübeyir Ağabey'i Üstadımız üç yaşından itibaren mânevî himayesine aldığı söy-lüyor, ona da Âl-i Beyt'ten olduklarını müjdeliyordu. Çalışkanlar Hânedanı, dinî hassasiyetleri ile bilinen, Musul Kerkük asıllı Türkmen bir âile idi, evlad-ı Resûl'dendi. Ceylan Ağabeyimiz'in dedesi Şih Ali için Üstadımız, "Yediler'dendi." demişti. Mehmet Fevzi Efendi'nin dedeleri Kastamonu'ya Medine'den gelmişti ve o da Âl-i Beyt'tendi. Çaycı Emin diye bilinen Yemen Bey, Rus ve Ermeni zulmüne karşı aşiret reisi olarak çarpışmış ve sonra öz yurdunda sürgün eziyeti yaşamış, "Nasıl tahammül ediyorsun?"

diye soranlara, “Karşımdaki Ermeni değil, Rus değil, Şia hiç değil. Bundan sonra bana sabretmek düşer. Çünkü Osmanlı'nın hatırı var.” diye ufuk ve olgunluk dersi vermişti.

Görüldüğü üzere Üstadımız Hazretleri'nin etrafındaki Ağabeylerimiz'in birçoğu, dinin derdini duyan, dine hizmete yol arayan insanlardı. Üstadımız, hamlarla yola çıkmaktansa, haslarla el ele verip hizmet etmeyi tercih etmişti. O zâtlar da elbette ki Nur'un derslerine muhtaçlardı; fakat onlar kulaklarını kapatmıyor, müşteri oluyor, bir yol ararlarken kendilerine uzanan bu eli, dualarına mukabil gönderilen el ve yol olarak görüp bir daha bırakmamacasına tutuyorlardı.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatı ve Üstadımız'ın zamanımızdaki tatbikatı, dava adamlarına işe kendi çevrelerinden ve müsait insanlardan başlamayı ilham etti, ders verdi. Onun için herkes, kendi yakın çevresinde daire-i kudsiye oluşturmaya, akrabasını, arkadaşını, komşusunu o mânevî ders hâlesinden istifade ettirmeye çalıştı. Haftanın yüz altmış sekiz saatinin önemli bir kısmını dünyevî işlere ayıranların, asıl kalacakları diyar için, inandıkları dava uğrunda, hiç değil birkaç akşamını ve birkaç saatini mânen beslenmeye ayırmaları elbette çok değil, zaruret ve mesuliyetti. Hem mânen müsait olmayanlara zemin hazırlamak ve kardeşlik elini uzatmak da ancak o kudsî mekânlarda konuşulup, yaşanabilirdi.

İnsanlara Allah anlatılırken yaşa, makama bakılmaz. Yüreğine hakikat duyurulabilecek hiç kimse ihmal edilmemeli, çocuk, yaşlı denilmemelidir. Yaşlının âkıbetinden endişe duymak, iman ehli için şefkatin gereği; çocuğa ders vermek, geleceğin imanının nuru ile aydınlanmasını arzulamanın neticesidir. Üstadımız, “Çocukların okuması Nur'un kökleşmesidir.”²⁴⁸ buyurur.

²⁴⁸ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/58.

Yakından başlamak demek, başkasını ihmal etmek, yakının veya müsait fitratın olmadığı yerlerde hizmete hiç başlamamak demek değildir.

Yakından başlamak demek, kan bağının, dostluğun, karşılıklı güvenin ve tanış-biliş olmanın kredisini kullanmak demektir. Zaten İslâm, bu hatırların her birinin gözetilmesini emreder.

Yakından başlamak, ulaşılabilenden; müsait olandan başlamak ise, mesela bazen din düşmanı olandan başlamaktansa, dine, dindara saygısı olandan başlamaktır.

Ve işe yakından başlamak, dünyanın en ücra köşelerini ve oradaki en uzak insanları yakın hâle getirecek tek ve en emin yoldur.

Zaten bizde yakınlık, Allah'tan ötürüdür ve asıl yakınlar, Allah'a yakın olanlardır.

İlim Meclislerine Devam ve O Devamın Takibi Zarurettir

İrşad ve tebliğ, insanları arayıp sormak, ihtiyaç duyduklarında yanlarında olmak, hâllerini dinlemek, durumlarını takip etmek ve ilim meclislerine devamın zarurî ihtiyâç olduğunu anlatmakla mümkündür. Bir dersle her şeyi öğrenen olmadığı gibi, mânen ve madden kardeşlerini yanında görmeye ihtiyâç duymayan da yoktur.

Hizmet ederken, insanların istikrarsızlığı hesaba katılmalı, sıkıntı ânındaki hâlle ferahlık ânındaki hâlin bir olmadığı unutulmamalı, şahıs istikamet kazanana, kalben ve fiilen karar kılana kadar mânen takviye edilmeli, belki herkes, her zaman hayırda birbirinin teşvikçisi ve takipçisi olmalıdır.

Üstadımız, Münâzarât'ta halkı, vazifelilere karşı, “Sizden hakkımızı isteriz.” diyerek konuşur, “bir parça keyiflerini terk etmelerini” beklediklerini söyler.²⁴⁹

Şahsî rahatını başkasının rahatına tercih edip başkasının durumunu takip etmek, içtimâî kulluktur. Zaten hizmet denilen de budur. İnsanları bir selâmdan, bir sohbetten sonra arayıp sormamak, kanaatlerini ve beklentilerini dinlememek, sevinçlerinde, üzüntülerinde yanlarında olmamak kalblerde

²⁴⁹ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 507.

muhabbet değil, soğukluk hâsıl eder. Ve böyle birisinin dersini kimse dinlemez.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir gün ashabına, “Bugün kim cenaze namazına iştirak etti?”, “Bugün kim yoksulu doyurdu?”, “Bugün bir hastayı ziyaret eden var mı?” diye sorar ve üçüne de Ebûbekir Efendimiz (radıyallâhu anh), “Ben ya Resûlallah” diyerek cevap verir. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Kim bu salih amelleri bir araya getirirse o mutlaka cennete girer.”²⁵⁰ buyurur.

Çünkü bu, bencilliği aşmak; çünkü bu, kardeşlerinin acısını bir vücudun uzvu gibi duymak; çünkü bu, âli bir gönle sahip olmak; çünkü bu, insanları Allah’tan ötürü sevmek; çünkü bu, Hakk’ın hoşnutluğunu aramaktır.

İnsanın takibe, takviyeye ve tekrara ihtiyacı tabiatının gereğidir. Bahtına küçük âleminde cihadın büyüğü düşmüştür. Her zaman nefsin ve şeytanın tasallutuna maruzdur ve hayatını her an bir cephede yaşıyor gibi yaşamaktadır. Kendisine istikameti ihtar edecek, tembelliğe ve tenperestliğe düşmesine fırsat vermeyecek bereketli bir elin, şefkatli bir dilin yardımına her zaman muhtaktır.

Tabiatı böyle olduğu içindir ki, insaf ehli insanlar kendilerini hayra teşvik edenlerin varlığını bir lütuf olarak görmüş, dava adamlarının ders ve ikazlarını cennet kevserlerini içer gibi içmişlerdir.

Üstadımız, yanındaki talebelerinin ve kardeşlerinin ahvalini şefkatle takip ederdi. Bir yerde, Kur’ân’ın insanları devamlı ikaz etmesindeki hikmeti izah ederken, gün içerisinde kardeşlerini defalarca ikaz ettiğini, maddî işlerde ikaz ve ihtardan çok da hoşlanılmamasına rağmen, kardeşlerinin bu ikazlardan fevkalade memnun

²⁵⁰ Müslim, *zekât* 87.

olduklarını anlatır, bunun sebebi olarak da, az bir şeyle çok büyük tahribat yapan nefis ve şeytana karşı insanın sık sık yardıma muhtaç olmasını gösterir. İkaz ve takip, “İnsanın kıymetini küçük düşürmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.”²⁵¹ der. Israrlı takipler ve ikazlar, insanın “Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan’ın muhkemât kalesine” girmesine vesiledir, emin bir sığınaktır.

Mânevî takviye ve takip, tekrarı netice verir. Tekrar; tesistir, tekittir, tekmildir. Bir şeyin ruhta veya bedende yerini alması, güçlenmesi, tamamlanması tekrar iledir.

Kimse bir defa nefes aldıktan sonra, “Bu benim bildiğim bir mesele... Ben ne nefesler aldım, hem en güzel havalarda... Artık nefese falan ihtiyacım yok.” demez. Bir defa yemek yedikten sonra, “Bizim damağımız lezzete âşinadır kardeşim, biz zamanında çok yedik ve güzel doyduk; aşı da, yemeğe de, sizin o leziz sofralarınıza da ihtiyacımız yok. Hem benim babam da aşçıydı.” izahlarına ihtiyaç duymaz. Bedeni acıktıkça mümkün olan en leziz sofralara oturup, en faydalı gıdaları almak ister.

Bedenin ihtiyacı tekrarlandığında, nefes ve gıda alımı nasıl tekrarlanıyor, hayat nasıl o ihtiyaçların karşılanması ile devam ediyorsa, ruhun hayatı da ihtiyaç tekrarlandıkça mânevî nefeslerin ve gıdaların alımı ile devam eder. İhtiyaçtan kaynaklanan tekrarlar, beden için de, ruh için de tekrar değil, takviyedir.

Bu ihtiyaçtan ötürü Muâz bin Cebel Efendimiz (radiyallâhu anh) arkadaşlarına, “Oturunuz, bir saat iman edelim!” der.²⁵² Aynı sözü Abdullah İbn-i Revâha Efendimiz'den de (radiyallâhu anh) duyarız. Durum Efendimiz'e anlatıldığında, “Allah, İbn-i Revaha'dan razı olsun. O meleklerin iftihar ettiği meclisleri seviyor.” buyurur.²⁵³

²⁵¹ Bkz.: Lem'alar, 13. Lem'a (Yedinci İşâret) s. 96-98.

²⁵² el-Beyhakî, *Şuabü'l-İmân* 1/73; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef* 6/164, 7/126.

²⁵³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 1/230, 2/132, 3/265.

İlim meclisleri yer ehlini olduğu gibi gök ehlini de sevindiren meclislerdir ve yine Abdullah İbn-i Revâha Efendimiz'in ifadesiyle, o meclislerdeki sohbetler ve zikir, imanın artmasına, kemâle ermesine vesiledir. Bu mânevî ziyafetten kimse mahrum kalmasın diye insanlara ilim meclislerinin yolunu gösterip, devamlarına yardımcı olmak, onlar için yapılabilecek en faydalı şeydir.

Üstadımız Hazretleri, nazarını verâya dikmiş olmasına rağmen, ilim deryasından başını çıkarıp, günlük hizmet meselelerinin tafsilatıyla ilgilenmeyi de ihmal etmez, insanların hastalıklarından mübarek geceleri ihyâlarına ve hatta okuyacakları evradlarına kadar hemen her şeylerini takip ederdi.

Isparta'ya yazdığı bir mektupta, "İsmail'in oğlu Hüseyin'in hastalığı beni çok müteessir etti."²⁵⁴ diyerek üzüntülerini paylaşmış ve sonra teselli anlamındaki sözlerle ihbarâtta bulunmuştu.

Kardeşlerinin Hizbü'l-Ekber-i Kur'ânî'yi okumasını istemiş ve başına, "Mu'cizatlı ve her bir harfi on ve yüz ve beş yüz ve bin ve binler kadar sevap ve meyve veren bir virdi okumak isteyen, bu semavi virdi okusun."²⁵⁵ diye yazdırmıştı.

İnsanları ve mânevî günleri unutmaz, onu bir ders vesilesi yapar, "Leyle-i Kadrinizi tebrik ediyoruz."²⁵⁶ derdi.

Sürgün olmasına, hayatını başkasını düşünmeye müsait şartlar içerisinde yaşamamasına rağmen kardeşlerinin acılarını paylaşıyor, Tâhirî Ağabey'in babası vefat ettiğinde tâziye mektubu gönderip babasını hayırla yâd ediyor, "Bir küçük medrese-i Nuriyeyi kendi hânesinde tesis edip kahraman Tâhirî gibi bir has, hâlis Nur nâşirini daire-i Nuriyeye veren Tâhirî'nin merhum pederinin vefatını, hem onun akrabasını, hem Isparta'yı, hem

²⁵⁴ Kastamonu Lâhikası, s. 59.

²⁵⁵ Kastamonu Lâhikası, s. 70.

²⁵⁶ Kastamonu Lâhikası, s. 16, 31, 70, 73, 218.

Nur dairesini tâziye ediyorum. Cenâb-ı Hak, Nur'un hurufları adedince ruhuna rahmet eylesin. Âmin.”²⁵⁷ diyordu.

Hizmete ait ne varsa onun için dünyaya ait her şeyden önemliydi. Merak eder, sorar, yol gösterir, âdeta nura dönüşen maddî vücudu hizmetin mânevî vücudu ile birlikte yaşardı.

Onun dilinde, Hâfız Ali Ağabey, “Nur fabrikası sahibi”; Hüsrev Ağabey, “Gül fabrikası sahibi”ydi. Nur'un o günkü iki önemli merkezinden birisi olan Hâfız Ali Ağabey’e ve onun hizmetlerine böyle söylemesi, onun yazdığı bir mektupta, Nur derslerini insan sarayını aydınlatan “Nur Fabrikasının Elektrik Lambaları” şeklinde anlatmasından; Hüsrev Ağabey’e ve onun hizmetlerine “Gül Fabrikası” demesi de, ağabeyimizin Nur’larla tanışmadan birkaç ay evvel, rüyasında kendisini bir gül yağı fabrikasının kâtibi olarak görmesindendi.

İşte Üstadımız, “Nur ve Gül fabrikalarının vaziyetlerinden bu acip zamanda ne tarzda olduğunu haber vermiyorsunuz. Hâlbuki, bu dünyada en ziyade alâkadar olduğum onlardır.”²⁵⁸ diyor, onlara ne kadar kıymet verdiğini ve onları nasıl takip ettiğini gösteriyordu. Dünyada hizmetin seyrinden daha fazla alâka duyduğu bir şey yoktu.

Emirdağ’dan Kastamonu’ya gönderdiği bir mektupta ise, oradaki merdâne ve fedakârâne hizmetleri yâd etmiş, “Taşköprülü Sâdık ve Hilmi ve İhsan ne hâldedirler?” diye sormuş, “Kardeşlerimi unutamıyorum.” diyerek hislerini ifade etmişti.²⁵⁹

Dünyanın mergup meta hâline geldiği günlerde, bir insanın dahi yolunu bulup kimin ümmeti olduğunu hatırlaması ona tarifsiz mutluluklar yaşattı. Üç-dört ay gibi kısa bir sürede,

²⁵⁷ Emirdağ Lâhikası 2/101.

²⁵⁸ Kastamonu Lâhikası, s. 41.

²⁵⁹ Emirdağ Lâhikası 1/103.

muhtelif köylerden okuma yazma bilmeyen elli kişinin Nur'ları yazmaya başladığı haberi kendisine ulaştığında, “Bâkî bir hazinenin müjdesi kadar bizi memnun etti.”²⁶⁰ demişti. Paranın putlaştırıldığı bir dönemde, insanların hidayetinden duyduğu sevinci “bâkî bir hazine müjdesi” diye anlatmak, “Dünyada yığın yığın hazineler bulsaydım bu kadar sevinmezdim.” demekti. Zaten İnsanlığın Efendisi'nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) o dersi almış, bir kişinin hidayetinin vadiler dolusu deveden ve hatta dünya üzerindeki her şeyden efdal olduğunu öğrenmişti.

Hususî hâdiselerden dini anlamaya ve günlük hayata ışık tutacak dersler çıkarır, o dersleri mektuplarında kardeşleri ile paylaşır, hizmetin seyrindeki inkişafa verdiği önemden ötürü bunları bir defterde kaydeder, “belki ehemmiyetine binaen teksir edilecek.”²⁶¹ derdi. Nitekim Lâhikalar bu dikkat, itina ve takibin neticesiydi.

Hayırlı bir yola çıkanı engellemek isteyenler olur, olabilir.²⁶² Onun için insan önüne çıkan engelleri kardeşleri ile omuz omuza vererek aşmalı, nefesine kat'iyen itimat etmemelidir.

Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) zirve hâline getiren tebliği olduğu gibi, insanı hakikî insan hâline getiren de kardeşlerinin ahvâlini takibi ve tebliğidir. Burada üzerinde durulması gereken bir nokta da, takibin tabii olması, boğucu ısrardan kaçınılmasıdır.

Boğucu ısrar, gelişim seyrini ve o andaki ahvâli, unutmaktır. Arkadaş olunacak yerde nâsîh, nâsîh olunacak yerde arkadaş olunmaz. Yemek masasında en hayati meseleler çözülmez veya oyun sahasında ilmi mütalaalara girilmez. Her şey gerektiği anda, gerektiği yerde, gerektiği kadar yapılmalıdır. Başlarına

²⁶⁰ Kastamonu Lâhikası, s. 46.

²⁶¹ Emirdağ Lâhikası 2/3.

²⁶² Bkz.: Lem'alar, s. 200.

tebelleş olan bir adamın ısrarlı elinden insanlar güllü, baklavayı bile almak istemezler.

Hayatın her ânını değerlendiren Üstadımız'ın, köylülerle, onların hayvanlarından, ağaçlarından, tarlalarından konuşması, onlardan birisi gibi olması, onlarla, onların hayatını yaşaması, paylaşması bu mesele için güzel bir misaldir.

Hülasa, her fırsatta, her hâdiseden sonsuzluğa bir menfez açmak, fazilet; insanları arayıp sormak, durumlarını takip etmek, tebliğ adına zarurettir.

İnsanlarla, İnsanın Keremine ve Müminlerin İmanına İtimat Ederek Konuşulmalıdır

Allah, insanı kerîm yaratmış, ikrama mazhar kılmıştır. Yek-pâre nefis kesilmiş olmamak kaydıyla, insan iyiyi, güzeli arar. Eline zaman zaman kötü şeyler gelse, onu mülevves hâle getirirse de, bu çok defa iyiyi ararken kötüyü kazanmaktan ve aldanmaktadır.

Mürşidin vazifesi insandaki iyilik madenlerini işletmek, insanlarla, insanın yaratılıştan gelen kıymetine ve imanına itimat ederek konuşmak, ona Allah'ın yeryüzündeki halifesi nazarıyla bakmak, ilâhî sırrın ona üflendiği idrakiyle yaklaşmaktır.

Mürşid, insanın günahına değil, özündeki mükemmelliğe bakar; güzeli, güzelliği arar. Güzelliği arayan, güzeli bulur. Herkesin suratına kapanan kapılar, itimat ve sevgiyle yaklaşıp açılır. Başkasının üzerine nefsin vahşi hayvan misali hislerini salan, kendinden yana olduğuna inandığı insana, en mûnis hisleri ile tebessüm eder.

İtimat lisanı şefkat lisanıdır, kabullenme dilidir. Rabbimiz, insanlara, “Kullarım!”²⁶³ diye hitap ederken, onları rahmet ve şefkatiyle sahiplenmektedir.

²⁶³ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/186; İbrahim Sûresi, 14/31; Zümer Sûresi, 39/53; ...

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) kalblerdeki kasveti eriten yanlarından biri de, kimseyi reddetmemesi, herkesi kendinden görerek konuşması, mahlukata Rabbinin nazarıyla, O'nun hatırına ve adına bakmasıdır.

Hz. Hâlid (radiyallâhu anh), yıllarca Müslümanların karşısında kılıç sallamıştı. Buna rağmen Efendimiz, onun gibi bir insanın müşrik olarak kalmasına şaşırıldığını ifade buyurmuş, bu sözlerle ondaki iyilik madenini gün yüzüne çıkarmıştı.

İçki satan iri yarı bir adam, hafiyelik yapan arkadaşı ile birlikte Afyon'da Üstadımız'ı ziyaret etmek istemişti. Kapıyı Zübeyir Ağabeyimiz açtı.

– Üstad Hazretleri'ne sorayım.

Üstadımız kabul etti:

– Çağır onları!

Yanına girdiklerinde, içki satan adama hitab etti:

– Kardeşim, senin gibi cesur, kahraman bir kardeş bana lazımdı.

Sonra ona ders yaptı. Hafiyeye bir şey anlamamıştı. Araya girmek istiyor, karışmadan duramıyordu.

– Efendim, bu içki satan bir adamdır, biz ona “sarı bomba” deriz.

Üstad Hazretleri, “yok yok” diyerek adamı susturdu, dersine devam etti. Dersin sonunda:

– Seni duama dahil edeceğim. Yalnız sen fırsat buldukça farz namazlarını kılırsın. Hem câmiye gitmeye lüzum yok. Dükkanın bir köşesinde kılırsın, buyurdu.

Adamın birçoğları gibi batıp çıkamadığını anlamış, günahına değil, kapiya gelmesine, aczine ve Allah'ın kıymet verip

yaratmasına bakmıştı. Yaratanın kıymet verdiği elbette Üstad için de kıymetliydi.

Zübeyir Ağabey, üç yıl sonra Afyon'a gittiğinde o içki satan adamın, dükkanını manifatura mağazasına çevirdiğini ve namaz kıldığını gördü.

Üstad Hazretleri, adamı kabullenmiş, adam da yanlııda ısrar etmemişti.

Peygamber talebesi, Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem) gibi, görüştüğü insanın mânen dirilişine vesile oluyor, memurlar kendi aralarında, “Ona temas eden, ona dost olur.” diye konuşuyordu. Kabul ettiği için, kabul ediliyordu.

İnsanların ona bir yabancıya bakar gibi baktığı Barla'da, birkaç yılda, şarkta, akrabaları arasında yaptığı hizmetten fazlasını yapmaya muvaffak olmasının hikmetlerden biri de buydu.

Kimin kime bakışı ne kadar bulanık olursa olsun, onun meseleye yaklaşımı, muhatabını oturttuğu kürsü, sadakatin, izzetin heba edildiği günlerde insanlara “aziz, sıddık kardeşlerim” demesi, başlı başına bir irşad şaheseriydi.

Hele sürgün edilmesine bu açıdan getirdiği yorum enfesti. “İslâmiyet'e büyük hizmetleriniz ve ecdadınızın İslâm bayraktarlığı yapmaları hasebiyle, Cenâb-ı Hak, sizleri, bir padişah çocuğu gibi yanıma ders almaya göndermeyip, belki beni sizin ayağınıza getirip ders verdirdi.”²⁶⁴ diyor, bunu derken de aslında o fedakâr ceddin torunlarını tekrar vazife başına davet ediyordu.

Osmanlı'nın bütün mefâhiline sahip olan ve fethin coşkuy-la yaşandığı günlerden kopup gelmiş gibi o yücelikleri şahsında yaşayan adam, karşısına çıkan nesile böyle bakıyor, onları böyle kabulleniyordu.

²⁶⁴ Bkz.: *Mufassal Tarihçe-i Hayat* 2/774.

Kardeşlerinin “her birinde ayrı ayrı güzel meziyetler” vardı. Birbirinin âli meziyetlerinden ve güzel hasletlerinden istifade ediyor, ders alıyorlardı.²⁶⁵

O böyle dedikçe her bir ağabeyimizin bir güzelliği gün yüzüne çıkıyor, gerçekten herkes birbirinin yüksek meziyetlerinden istifade eder hâle geliyor, insanlar o iman talebelerinin şahsında bir vücudun uzuvları gibi âhenkle ve garazsız çalışmayı görüyordu.

Üstad'ın ağzından, “Sizleri düşündükçe, ruhum inşirah kalbim ferahla dolar. Sizler yaşadıkça ben yaşıyorum diye, ölüme dostane bakıyorum, ecelimi telaşsız bekliyorum.”²⁶⁶ sözlerini duyan, bu ölçüde kabullenildiğini gören hangi gayret sahibi mânen kanatlanmaz ve hakikati kendi kabiliyet semasının ufkunda yaşamaya çalışmazdı ki!

O, Rabbinden razı olduğu için Rabbi de onu memnun ediyor, o güvendiğçe insanlar memnun olunacak, güvenilecek insanlar hâline geliyor, mânevî kabiliyetlerini besleyip, güçlendiriyorlardı.

Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem), selef-i sâlihînden ve Üstadımız'dan öğrenilen bu üslup hep korundu. Zamanın şefkat dili ve genç talebeler, bu üslubu insanlığa bir kez daha gösterdi, öğretti.

Bir arkadaş grubunun programına, içlerinden birisi vesileyle iştirak edilmişti. Misafirler, kapı açıldığında, içerideki durumun çok da alışkın olmadıkları bir atmosfer olduğunu fark ettiler.

Genç baylar, genç bayanlar, misafirlerini memnuniyetle karşılamış, neticede söz, bir şeyler anlatsın diye davet edilen şahsa bırakılmıştı.

²⁶⁵ Bkz.: Lem'alar, s. 203.

²⁶⁶ Kastamonu Lâhikası, s. 16.

Sohbet başladığı gibi devam etti, konuşmacı Rabbimizi tanımaktan, O'nun rahmetinden, güzelliğinden, hikmetinden âyetlerle, hadislerle, Nur'larla, vecizelerle, nüktelerle bahsetti. Konuşma ilerledikçe dinleyiciler rahatladı, mevzunun hoşlarına gittiği belli oldu. Vakit hayli ilerlemiş, iki tarafta birbirini tanımış, muhataplar başlarına bir taş gelmeyeceğini artık anlamıştı.

Konuşmacı, şahısların kendi ifadelerinden ve tavırlarından, muhataplarının dini, dindarı seven, fakat dinlerini yaşamayan, kendilerine dini yaşamadan yaşamış gibi mükafat yolu arayan genç çiftler olduğunu anlamıştı. Bir aralık, bayanlardan birisi söze girdi ve kocasını da tebessüm ettiren sorusunu sordu. Belki de akşamdan beri bu soruyu sormak için bir zemin bekliyor, konuşmacının neticede lafı bu konuya getireceğini zannediyordu. Sözüün o akşam o konuya gelmeyeceğini görünce kendisi sormuştu.

– Kocam benim bu durumumdan mesul mü?

Konuşmacı, gayet rahat cevap verdi. Sohbet aynı sükunetle devam etti. Mevzu yine, Rabbimizin hoşnutluğu ve Efendimiz'in âli hatırı etrafında dönüp durdu. Ve nihayet konuşmacı, soruyu sorana:

– Eminim ki siz, Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) nefsinizden de, çocuklarınızdan da çok seviyorsunuz. Onu incitmektense bin defa incinmeye razısınız, dedi.

Dinleyiciler bu sözle sarsıldı. Yaşantılarına ve hâllerine bakıldığında haklarında böyle düşündürecek çok da bir şeyi olmayan insanlara, “Bizim insanımız Peygamberimiz'i çocuğundan çok sever. Ve zaten, bir annenin evladından fazla sevdiği tek zât Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ve yine O'nun hatırına O'nun sâdik talebeleridir. Bu O'nun Allah'ın emsal alınacak en makbul kulu ve peygamberi olduğuna da delildir.” denmişti.

Gözler nemlendi, yürekler hopladı. Reddedilmemek, horlanmamak, imanlarına itimat edilerek dinden taraf kabul edilmek onları çok memnun etti. Evet Allah'ı, Resûlullah'ı, Allah'ın dinine hizmet edenleri seviyorlardı. Dinin emri can baş üzereydi, insan için hayırlı olandı. Mevzu, işlenmesi gerektiği gibi işlendi. Cevap verildi. Çünkü orada, aynı şekilde düşünmeyen, gönül birliği etmemiş insan yoktu.

Artık muhatapların kafasında, “Bu dersleri bir kez daha dinleyebilir miyiz?” den başka müşkül kalmadı.

Konuşmacı, öğrendiği gibi davranmış, vazifesini yapmıştı. Çünkü bu yolun yolcularına öğretilen, mahlukata Yaratan'ın muradı açısından bakmak ve yaratılmışı Yaratan'dan ötürü sevmekti.

Dinin ruhundaki bu usûl ve üslubu, insanlara zamanın şefkat eli öğretti.

Dava Adamı, Pratik ve Uygulanabilir Çözümler Göstermeli, “Ben Ne Yapabilirim?” Sorusuna Mâkul ve Muknâ Cevaplar Vermelidir

Fikir adamını mürşid yapan, sözünü hayata dönüştürmesidir. Hayat olamayan bir fikir, hayattan dışlanmaya mahkumdur, geçersizdir, mağluptur.

Hayalî bir dünyada mâmureler inşa etmenin, küçücük bir çocuğun tek adım atmasına yardımcı olmak kadar kıymeti yoktur.

Onun için insanlar, söz söyleyenlere değil, yaşayanlara, öne düşüp yürüyenlere itibar ederler.

“Yapılmalı!” diyen kalkıp yapmalı, “bilinmeli!” diyen öğretmeyi de bilmelidir.

Efendimiz, “peygamberim” dediği anda yakın akrabasını bir sofranın etrafında topladı, önlerine maddî sofralar kurarken, mânevî sofrasını açtı. Risalet vazifesini aldığı andan itibaren, insanlarla bir araya gelip meselesini konuşmaya, panayırları, kabileleri ziyarete başladı.

Dârü'l-Erkam'ı bir ilim meclisi hâline dönüştürdü. İhtiyacı olanlara yardım etti, hediyeler verdi, sıkıntılarını giderdi. Günü gelince, müşriklerden beri durdu, hicret etti. Zemin bulduğunda mescidini yaptı. Müessesenin önemini, daha yoldayken müessese inşa ederek gösterdi. Anlaşmalar imzaladı, haberciler gönderdi,

ama hiçbir zaman tatbik edemeyeceği bir sözü laf olsun diye söylemedi.

Üstadımız Hazretleri de, neslinden ve şartlardan şikayetli olmak gibi bir lafazanlığa düşmedi, kendine düşeni yapmayı tercih etti. Önemli olan, “Yangın var!” demek değil, bir parçasını söndürmeye çalışmaktı ve ona göre şikayet etmeyi meziyet sanan “merhamet dilencileri, ya haksız veya tembel”di.²⁶⁷

Barla’ya gittiğinde yaptığı ilk iş, komşularından birkaçı ile bir araya gelip Burdur’da anlattığı dersleri mütalaa etmek oldu. Sonra yeni dersler yazdırdı. Ardından yazdıklarını İstanbul’a gönderip bastırdı. Gelen sekiz yüz adet Haşir Risalesi’ni çevresine dağıttı. Onları okuyup kendisine koşanlara yazmaları için risaleler verdi. Hapishaneye atıldığında, “Ne yapabilirim, gözetim altındayım, kocaman bir koğuşta yalnızım?” demedi, koğuş ağalarını ve gardiyanları iman dersleri ile ikna etti, sigara kağıtlarını neşredeceği hakikatleri yazmakta kullandı, talebeleri o risaleleri koğuşlarında çoğalttı, pencerelerden, su borularından veya başka yollardan dışarıya ulaştırdı.

Evleri medreseye, sohbetleri irşada, komşulukları hizmet kardeşliğine dönüştürdü. “Her bir adam, eğer hânesinde dört-beş çoluk çocuğu bulunsa kendi hânesini bir küçük Medrese-i Nuriyeye çevirsin. Eğer yoksa, yalnız ise, çok alâkadar komşularından üç-dört zât birleşsin ve bu heyet buldukları hâneyi küçük bir Medrese-i Nuriye ittihaz etsin.”²⁶⁸ buyurdu.

Talebelerinin akıllarını ve kalblerini yaptığı derslerle tatlandırdığı gibi, ağızlarını da tatlandırır, dersten sonra ders baklavası verirdi.²⁶⁹

²⁶⁷ Âsâr-ı Bediiyye, *Münâzarât*, s. 305.

²⁶⁸ Emirdağ Lâhikası 2/96.

²⁶⁹ Bkz.: *Son Şahitler* 3/46.

Bayram Ağabeyimiz'in anlattığına göre, Üstadımız Hazretleri, bir derslane açılışı oldu mu mutlaka kendisi giderdi. Gidemezse talebelerini gönderirdi. Dershaneyi açanlara “O, benim evim.” der, onların hizmetlerini takdir ederdi. Onlar da evin anahtarını getirip Üstad Hazretleri'ne verirler, Üstadımız teberriken, bir bereket haberi olarak alır, kabul ederdi. Böylece Üstadımız'ın yanında birçok anahtar birikmişti.²⁷⁰

Dini hatırlatan her şey onun nezdinde kıymetli, her şey bir hizmet vesilesiydi. Ramazan davulcusuna bile bu niyetle para verir, onlara şeâir-i İslâmiye'yi ilan ediyorlar nazarı ile bakardı.

Gün geldi kitaplarını matbaalarda bastırıp, şehirlere, ülkelere gönderdi. Üstadımız Ezher Uleması'nı da, Ravza-i Mutahhara civarındaki âlimleri de, Şam-ı Şerif'in ulemâ heyetini de unutmamış, ihmal etmemişti. Değil sadece İslâm dünyasına, daha o günden Nur'lar Amerika'ya, Japonya'ya kadar gitti. Davasından emin adam, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberliğine, öldükten sonra dirilmeye ve Kur'ân'ın semavîliğine ait delilleri anlattığı Zülfikar mecmuasını Papa'ya gönderdi. Bu nazik gayrete Vatikan 22 Şubat 1951 tarihinde postaya verilen cevabî yazı ile teşekkür etti.²⁷¹ Gençlik Rehberi mahkemesi için İstanbul'a geldiğinde Fener Patriği Athenagoras ile görüştü, Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) bahsetti.

Ömrünü, talebenin fen ve din ilimleri ile kanatlandığı mektebin hayali ile geçirdi. Osmanlı döneminde bu iş için tahsisat ayırttı, ilk mecliste gündeme getirdi, sözünü aldı. Bu meseleye, “elli beş sene bir gâye-i hayalim ve hayatımın bir neticesi!”²⁷² dedi. Zamanla onun o hayali gerçekleşti, murad ettiği mana, daha geniş şekilde, başka bir surette tezahür etti.

²⁷⁰ Bkz.: *Son Şahitler* 3/72-73.

²⁷¹ Emirdağ Lâhikası 2/58.

²⁷² Emirdağ Lâhikası 2/101; Kastamonu Lâhikası, s. 52-53.

Şehirler ilim meclislerine dönüştükçe, oraları birer mânevî Medresetü'z-Zehra kabul etti. Isparta vilayetini, “bir Medresetü'z-Zehra, bir Câmîü'l-Ezher”²⁷³ yaptığı için Cenâb-ı Hakk'a hadsiz şükretti. Arkadan gelenlere bir vasiyet gibi, cismen dirilememiş fakat mânen bâkî kalan o mübarek mektepleri “cismanî bir surette bina ediniz.” dedi.

Ülkemiz işgal edildiğinde, İstanbul'da düşmanla ve onun entrikalarıyla mücadele etti. Âlimler dahi ne yapılması gerektiği konusunda müteredditken, o mânevî kuvvetleri takviyeye çalıştı, gazetelerde düşmanın ortaya attığı fitnelere bertaraf eden yazılar yayınladı. Hakkında ölüm fermanı çıkacağını bilmesine rağmen, yazılarının altına adını yazmaktan, imzasını atmaktan çekinmedi, herkesin tanıdığı, güvendiği şahsiyetiyle meydan yerine atıldı.

Günlük siyasetten şiddetle uzak durmasına, nasihatindeki tesiri kırmamaya âzamî gayret göstermesine rağmen, zaman oldu milletin mukadderatıyla ilgili meselelerde, dine hürmeti olan insanları destekledi. Ezanın aslî hâliyle okunmasına vesile olan Menderes'e, “İslâmiyet'in bir kahramanı” dedi.²⁷⁴

Dini için yaşayan adam, taraf olduğu, mücadelesini verdiği bir meselede “siyasetten uzağım” diyerek tarafsız kalmadı. Çünkü o rekabetkârâne siyasetin değil, şeâirin ve hakkın yüceltilmesiydi.

Diyanetin bilirkışı heyeti olarak müsbet rapor vermesine, mahkemenin beraat kararına rağmen, “vukuf-u tâmmeleri olmadığından” sıkıntı çıkararak adliye memurları veya zabıtalara hakkında İçişleri Bakanı ve Diyanet Reisi ile görüşmek üzere Re'fet Ağabeyimiz'i Ankara'ya gönderdi. Re'fet Ağabeyimiz, bakanla görüşmek işini bakanla dostluğu olan İsmail Efendi ismindeki

²⁷³ Kastamonu Lâhikası, s. 196.

²⁷⁴ Emirdağ Lâhikası 2/158.

müteahhit bir ağabeyimize yaptırdı, kendisi diyanetin yetkilileri ve reisiyle görüştü.

Üstadımız'ın dünyasında gayretsizliğe, tembelliğe, sonraya bırakmaya yer yoktu. Zübeyir Ağabey, Üstadından aldığı bu dersten ötürü olsa gerek, "Kardeşim, ben hemenciyim!" der, yapması gerekeni hemen yapardı. Mübarek Re'fet Ağabeyimiz de Ankara'daki görüşmelerini tamamlar tamamlamaz neticeyi hemen mektupla Üstadımız'a bildirdi.

Sadece tahripkar yayınlara karşı ilmi cevaplar neşretmekle kalmadı, gerek gördüğünde onca maddî sıkıntıya rağmen tahripkar yayınları satın alıp, toplattı ve imha ettirdi.²⁷⁵

Üstadımız, imandan kaynaklanan ferâsetle nasıl meseleleri su içme rahatlığında çözüyor, pratik yollar buluyorsa, talebeleri de öyleydi. Hapse düşenin elinin ayağına dolaştığı o şiddet ve mahrumiyet günlerinde, ağabeylerimiz sarsılmıyor, yıkılmıyor, Denizli Savcı yardımcısı, Adalet Bakanlığı'na telgraf çekip durumu, "Bediüzzaman ve talebeleri hapishaneyi mektebe çevirdiler." diye şikayet ediyor, Üstadımız, telgraftan haberdar olduğunda, "Hapishanenin mektep olmasından memnun olunsun." buyuruyordu.²⁷⁶

Üstadımız, yıllarca bir suçlu gibi yargılanmasına rağmen, hiçbir zaman bir suçlu psikolojisine girmede, Nur'ları devletin resmî kurumuna verip, bastırmaya çalıştı. Basamadıklarını gördüğünde ağabeylerimize, "Derhal siz basacaksınız." dedi.

Bu sözü söylediği insanlar, birkaç üniversite talebesi ve birkaç devlet memuruydu. Elllerinde para olmadığı gibi, matbaacılıktan da anlamıyorlardı.

İstişare yaptılar. Meseleyi halledecek, Üstadımız'ın "Risaleleri basın!" emrini yerine getirmenin bir yolunu bulacaklardı.

²⁷⁵ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 2/55.

²⁷⁶ Bkz.: *Mufassal Tarihçe-i Hayat* 2/1247.

Mustafa Cahit Türkmenoğlu Ağabeyimiz ile Âtîf Ural Ağabeyimiz iki üç satırlık bir mektup hazırladı. Bu mektup Anadolu'nun muhtelif vilayetlerine gönderilecek, para toplanacak, gelen parayla kitaplar basılacaktı. Mektupta, "Biz Büyük Sözler mecmuasını tabedeceğiz, fiatı 25 liradır; orada kaç kişi abone olarsa parasını gönderin, bilahare kitapları göndereceğiz." yazıyordu.

Mektupları gönderecek pul paraları dahi yoktu. Bu müşkülü de, Ankara'ya farklı vesilelerle gelen kardeşlerine veya tanıdıklara mektupları verip göndererek hallettiler.

Bu haber Anadolu'da bir bayram havası estirdi. Komşu eve, ceketin astarının içine saklanılarak götürülen dinî bir eser matbaalarda basılacaktı. Herkes kendisini görevli bildi, birkaç kişiyi abone etmeye çalıştı. Van'dan Hamit Kuralkan Ağabey ile İnebolu'dan Nazif Çelebi Ağabey 500'er lira tedarik edip göndermişlerdi.

Birçok matbaa böyle bir kitabı basmaktan çekindi. Nihayet Yıldız Matbaası ile anlaştilar, fakat topladıkları para ancak kağıtların masrafına yetiyordu. İş yine başa düştü, matbaada bizzat çalışmaya başladılar.

Cenâb-ı Hak, neticede muvaffakiyet ihsan etmiş, Üstadımız'ın emri ile milyonların, hatta istikbalin dahi arzuladığı o mukaddes vazife, pul parası dahi olmayan gençler vesilesiyle zamanında yapılmış oldu.²⁷⁷

1957 veya 58 yılıydı. Ağabeylerimiz'in elindeki Uhuvvet Risalesi nüshaları bitmişti. Basım için kağıt, kağıt için para lazımdı. Mehmet Emin Birinci Ağabeyimiz, diğer ağabeylerimizle görüştü. Çözüm hemen bulundu, aralarında para toplayacaklardı. Bunun için üzerlerindeki ceketleri dahi satılığa

²⁷⁷ *Ağabeyler Anlatıyor* 1/224-226.

çıkardı, beş yüz lira para temin etti ve Uhuvvet Risalesi'ni hemen bastırdılar.²⁷⁸

Şahsî fedakârlığı sıradan bir yol hâline getirenler için çözüm üretmekten kolay bir şey yoktu. Onun için dünyanın dört bir yanına giden, oralarda mektepler, müesseseler inşa eden gençler, zorlandıklarında, sıkıştıklarında çözüm bulmakta zorlanmadılar.

Kuru ekmeğe razı olan, geciken az maaşını mağdurların ihtiyacında kullanmayı bilen, gerektiğinde aççılık, gerektiğinde inşaat işçiliği, gerektiğinde su tesisatçılığı, gerektiğinde elektrikçilik yapan üniversite mezunları olduktan sonra, engelleri aşmaktan, çözümler üretmekten kolay ne vardı?

Kur'ân'ın aydınlık caddesinde yürüyenlerin, iş başa düştü demeyi bilenlerin tıkanıp kaldıkları hiç olmadı.

Yeter ki istişare meclisine otursun, birbirlerinin hakikat gamzeden çehrelerine baksınlar...

---

²⁷⁸ İbrahim Kaygusuz, *Zübeyr Gündüzalp*, s. 293.

İş, İnsanlarla ve Danışarak Yapılır

Dava adamı, işini istişare ile yapar. Çünkü bir insanın bütün bilgileri ve tecrübeleri şahsında toplaması mümkün değildir. İstişare, insanlara, umumu ve dolayısıyla kendilerini ilgilendiren meselelerde söz hakkı tanımak, fikirlerini sormak, akılları, kalbleri çözüm için bir araya getirmek ve aynı maksada baktırmaktır.

Hatalar ve fikir ayrılıkları, doğruları bilmemekten çok, doğruların nasıl tatbik edileceğini bilememekten kaynaklanır. İstişare, doğrunun doğru tatbikini bulmak içindir. Meselenin özünü, prensiplerini bilenler, muhataplara, mekâna ve ayrıntılara bakarak, nazariyatı tatbikata koyma usûl ve üslubunu tesbit ederler.

İstişare hükümle ilgili değil, hükmün tatbikiyle ilgilidir. Efendimiz'in bir mesele hakkında, "Eğer bu, ilâhî bir emir olsaydı size sormazdım." buyurması bu hakikate delildir.

Rabbimiz, "*Onların işleri aralarında istişare iledir.*" (Şûrâ, 42/38) buyurarak istişareyi emrettiği gibi, nâsîh mensuh meselesi ile de, içtimâî meselelerde ve onların fertlere bakan yönünde zaman ve mekâna göre değişik tatbikatlar olabileceğini öğretir. Sadece bu bile, Kur'an'ın semavîliğine, zamanı, mekânı aşkınlığına, kıyamete kadar bâkîliğine delil olarak yeter.

İstişare, içtimâî bünyenin bir vücudun uzuvları gibi âhenkle çalışmasının, kalblerin aynı maksat için severek ve sahiplenerek atmasının yoludur.

Hâşâ hevesine göre konuşmamasına ve bir insanın bilebileceği her şeyi âzamî ölçülerle bilmesine rağmen, Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) dahi "*İşini onlarla istişare ile yap!*" (Âl-i İmran, 3/159) diye emredilmiş, böylece istişarenin yolu açılmış, faydası ve zarureti ilan edilmiştir.

Ebû Hureyre Efendimiz (radiyallâhu anh), "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den daha fazla dostlarıyla istişare eden birini görmedim."²⁷⁹ der.

Yetkili, istişareyi ortaya çıkan fikre mutlaka tabi olmak için yapmaz. Efendimiz, ifk hâdisesinde olduğu gibi bazen umumî düşüncüyü öğrenmek maksadıyla istişare yapmış, Bedir esirleri ile ilgili muamelede olduğu gibi bazen fikirlerden birini tercih etmiş, Uhud'a çıkmak mevzusunda görüldüğü üzere bazen çoğunluğun görüşüne uymuş, namaza çağrı meselesinde olduğu gibi bazen kararı zamana bırakmış, nadir de olsa bazen de Hudeybiye'de olduğu gibi Nebevi otoritesini kullanmış, kendi benimsediği görüşü tatbik etmişti. Bir kere karar aldıktan sonra ise artık tereddüde meydan vermemiş, Kur'an'ın, "*Karar verince artık Allah'a dayan!*" (Âl-i İmran, 3/159) emrine uygun davranmıştır.

Ferdin işini danışarak yapması, bilen akılları imdada çağırması, yolu, bilene sormasıdır. Danışmak, benlik duygusunu terbiye eder, insanı kibirden kurtarır, Allah'ın herkese ikramla muamele ettiğine ve dilediğine doğruyu söyletebileceğine dair itikadını ortaya koyar, karşılıklı sevgi bağlarını kuvvetlendirir. Dostlarına danışmayan, onlardan ayrılan, Hz. Mevlânâ'nın ifadesiyle, "Yayı kırılmış okçu gibi şaşırır, kalır."

²⁷⁹ el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 10/109.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir meseleyi sormak için “fakihleri ve âbidleri”²⁸⁰ adres göstermiş, Hz. Ömer Efendimiz (radiyallâhu anh), “İşlerin hususunda, Allah’tan korkan kimselerle istişare et!”²⁸¹ buyurmuştur. Demek ki danışılacak insanlar, Allah korkusuyla hareket edip dinini bilen ve yaşayan âlimlerdir.

Günümüzün taraf olduğuna tâbi olan ve sözü mihenge vurmadan alkışlayan insanları için bu ölçü, bilinmesi gereken çok zarurî bir ölçüdür. Danışılan insan, maneviyata ecnebiyse, Rabbinin huzurunda olduğunun şuuruyla kılı kırk yarararak yaşamıyorsa, güvenilirmezse, ona danışmak, Mevlânâ Hazretleri'nin ifadesiyle Firavun'un istişare meclisindeki insanlardan birine danışmak gibidir, hatayı ve belayı çoğaltır.

Üstadımız, işinde ve hizmetinde istişareye çok önem veriyor, İslâm dünyasının ve hatta insanlığın mutluluğunu meşverette görüyor, “Müslümanların hayat-ı içtimâiye-i İslâmiyedeki saadetlerinin anahtarı, meşveret-i şer’iyedir.”²⁸² diyordu.

İnsanlığın ulaştığı merhale meşveretin hediyesiydi. Çünkü insanlığın birikimini değerlendirmek ve kitaplara müracaat etmek tarihle meşveret etmek demektir.

Asya'nın geri kalması, meşvereti ihmalindendi. Aydınlik bir geleceğe ulaşması da yine meşveret ile olacaktır.

Fertler birbiriyle görüşüp danıştığı gibi, topluluklar ve hatta kıtalar dahi birbiriyle meşveret edebilirdi. Görünür görünmez zincirleri dağıtacak olan da, imandan doğan şefkati, âdâbı ve hürriyeti hâkim kılacak olan da buydu.

Kendisi, “Kardeşlerimle bir meşverete muhtacım.” demiş ve onlarla düşüncelerini daima paylaşmıştı. Mu'cizatlı Kur'an'ı

²⁸⁰ el-Heysemi, *Mecmeu'z-zevâid* 1/178.

²⁸¹ Bkz.: İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/298; Ayrıca bkz.: *Faziletler Medeniyeti* 2/515.

²⁸² B. S. Nursi'nin İlk Dönem Eserleri, *Hutbe-i Şâmiye*, s. 559.

hazırlamak için çalışma başlatırken de soruyor, kendisine teklif edilen harcırah hakkında alacağı tavrı belirlerken de soruyor, bazı risalelerin neşri için Said Özdemir Ağabey'e izin verirken de soruyor, Reisicumhur Celal Bayar'a telgraf çekerken de soruyor, "Kardeşlerim, ben bunu böyle münasip gördüm, sizlerin meşveretine havale ediyorum."²⁸³ diyordu.

Kur'ân talebelerinin birliği, beraberliği, "münakaşasız meşvereti", "sarsılmaz ve mağlûp olmaz bir hakikate bağlandıklarını" gösterecek, yollarının doğruluğuna delil olacak, "gizli komitelerin" parmak karıştırmalarına meydan vermeyecekti. Zaten ehl-i iman, "vahdet-i mesele cihetiyle tam bir tesanüde şiddetle muhtaç"²⁸⁴tı.

Kardeşlerinin meselelerini meşveretle halletmesini emsal olarak anlatıyor, Nur Fabrikası sahibi Hâfız Ali Ağabey ile Sav köyünü bin kalemlilik bir medreseye çeviren Hacı Hâfız Mehmet Efendi'nin "gayet samimâne ve uhuvvetkârâne görüşmeleri" ve hizmetle ilgili meseleleri meşveretleri, onu çok mesrur ediyordu.²⁸⁵

Nur'un üç Feyzi'sinden Denizli'nin Feyzi'si, Hasan Feyzi Efendi vefat ettiğinde çok üzülmüş, "İnşallah, Cenâb-ı Hak, onun vazifesini dünyada gördürecek, Nur dairesinde çok Hasan Feyzileri yetiştirecek." dedikten sonra, ondan kalan hizmetlerin aksamaması için o vazifelerin iş bölümü ile devam ettirilmesini tavsiye etmiş ve sonra da "Hem oradaki kardeşlerin meşveretiyle, onun yeri boş kalmamak için Nur'la onun gibi çok alâkadar birisi, şimdilik Denizli Hüsrev'i vaziyetini alsın."²⁸⁶ buyurmuştu. Meşveret, isabetin ve bereketin vesilesiydi, onun için vazifelen-dirmenin meşveretle yapılmasını istiyordu.

²⁸³ Emirdağ Lâhikası 2/14.

²⁸⁴ Bkz.: Şuâlar, 13. Şuâ, s. 317.

²⁸⁵ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 167.

²⁸⁶ Emirdağ Lâhikası 1/178-179.

İnsanları ağız dolusu tenkit etmek, bir fikir ortaya koymak, bir yol göstermek olmadığı gibi, istişare yapmak da duymak istenilen şeyi insanlara söyletmek değildir.

Problem, insanların farklı düşünmesinde değil, yalnız başına hiç kimsenin kabul etmediği şeylere topluluk hâlindeyken herkesin “evet” demesindedir. İstişare meclisleri, akılların susturulduğu, dondurulduğu, kıymeti anlaşılmadığından fikirlerin zihinden kaçtığı soğuk meclisler değil, bilakis akılların işletildiği, zihinlerin teşrik-i mesâi ettiği meclislerdir.

Aynı davaya gönül vermiş insanların farklı şeyler söyleyip, alternatifler üretmesi, yürüyüş kararı sayar gibi aynı şeyi tekrarlamalarından netice itibarıyla daha faydalıdır.

Ne var ki, farklı bir kanaat izharından memnun olmak her idarecinin, her zaman muvaffak olduğu şey değildir. Bir meşverette, birisi konuşurken, onu anlamaya çalışmak ve söylediği şeyden istifade etmek yerine ona vereceği cevabı hazırlamak, idarecilik zaafıdır. Böyle bir durum yöneticiyi baskıya, yönetilene sükuta, gayretsizliğe, için için tenkide ve riyakarlığa iter.

Nur hizmetinin gaye-i hayat ölçüsünde sahiplenilmesinin çok sebeplerinden birisi de, Üstadımız'ın kardeşlerine itimadı, onların fikrine kıymet vermesi ve gayretlerini ortaya koymalarına zemin hazırlamasıdır.

On Dördüncü Şuâ'da, “Demek şimdi işimi de sizlere bırakmaya maslahatımız iktiza ediyor. Ve yanınızdaki yeni ve eski müdâfaâtlarım benim bedelime sizin meşveretinize iştirak eder, o kâfidir.” der. Şahsını o kadar siler, heyetin kararına o kadar önem verir ki, hizmete ait birçok meseleyi kardeşlerinin meşveretine bıraktığı gibi, ilmî meselelerde dahi, “şâkırtlerin şahs-ı mânevîlerini tevkil” için kalbine bir ihtar geldiğini söyler.²⁸⁷

²⁸⁷ Bkz.: Şuâlar, 14. Şuâ, s. 481-482.

Kardeşlerine daima şahs-ı mânevî dersi veren ve heyeti kendi yerine vekil kılan Üstadımız, şahs-ı mânevînin kararına kendisinin de tabi olduğunu, olacağını söyler.

Çünkü “milletin eski satvet ve kuvvetini ihya edecek”²⁸⁸ olan, meşverettir. Çünkü “âlem-i İslâm’ın mukadderatını meşveret eden ruhani meclis²⁸⁹”lerin izdüşümleri, istişare meclisleridir. “İçimizdeki şahs-ı mânevî, fikrini o meşveretle bildirmektedir.” Çünkü geçici rüzgarların tahribinden hizmet ehlini “tesanüd ve meşveret muhafaza edecektir.”²⁹⁰

Büyük-küçük her meselesini danışmak, kardeşlerinin aklını, ferâsetini, basiretini yardıma çağırarak; aklın, insanı anlamış olmanın, tevazuun gereğidir ve hizmet ehli için zarurettir.

İnsanlığın ayağındaki zincirleri çözecek miftah da, şahsı kendine takılmaktan kurtaracak olan anahtar da istişaredir.

²⁸⁸ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Dîvân-ı Harb-i Örfî*, s. 426.

²⁸⁹ Kastamonu Lâhikası, s. 15.

²⁹⁰ Kastamonu Lâhikası, s. 101.

İnsanları Mânevî Tahriplerden Korumak İçin Temiz Bir Çevre Oluşturulmalıdır

Fert çevresiyle birlikte düşünölmeli, temiz bir çevre kurmasına yardımcı olunmalı, eşi, çocuğu, akrabası, arkadaşı ihmal edilmemelidir. Çünkü çevrenin insan üzerindeki tesiri hayatı öneme sahiptir. O tesir, tamirin önemi kadar önemli, tahribin yıkıcılığı ve kolaylığı kadar şiddetlidir.

Tatlı su kaynağından bir yudum su tadanın, aynı çeşmeden su içmeye devam etmesi yakınlarından duyacağı bir teşvikle coşkuya dönüşürken, bir tenkitle akılsız ve hesapsız bir kaçışa dönüşebilir. Evet insan, çevresinden duyduğu yanlış sözlerden ötürü, Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) görünce kulağına pamuk tıkayan adam gibi muvazenesiz hâle gelebilir ve herkes o sahabe efendimiz kadar dirayetli davranıp, "Akıllı, bilgili adamım, doğruysa niye mahrum kalayım, yanlışsa niye ardından gideyim?" diyemeyebilir. Yola yeni çıkanlar, ilk anda böyle bir yiğitlik sergilemekte zorlanırlar.

Efkar-ı umumî, toplumları ve hatta dünyayı idare eden asıl güçtür. İnsanlar, o gücün güzel dediğine güzel, çirkin dediğine çirkin demeye yatkındır. Umumun kanaati, hukukî gücü olmayan korkunç bir mahkemedir. İnsanları hayra yönlendiren efkar-ı

umumî, bahar havası kadar olumlu, şerre yönlendiren efkar-ı umumî fitne belası ve vebasî kadar tahripkardır.

Bu güç ve çevrenin bu tesiri hesap edilmeden insanlara bir şey anlatılamaz, isabetli kararlar verilemez, olumlu neticeler elde edilemez.

“Durun kalabalıklar!” demek ve kamuoyunun baskısına direnmek, rüzgarla yer değiştiren saman çöplerinin veya esintiye göre hareket eden yaprakların harcı değildir. O, ancak dava adamların muvaffak olabileceği bir meziyettir.

Üstadımız Hazretleri, İctihat Risalesi'nde, çevrenin insan üzerindeki bu tesirini anlatır, Tâbiînin büyüklerinden Süfyan İbn-i Üyeyne Hazretleri'ni misal verir, onun ayağını bastığı zeminin müsait olduğunu, hayata gözlerini açtığı andan itibaren çevresinin onu hep ilimle beslediğini, bu vesileyle dört yaşında hâfız, on yaşında müçtehit olabildiğini söyler.

Çünkü o gün, toplumun hayat çarşısında “mergup meta”, yani rağbet gören şey, Hâlık-ı Semavat ve Arz'ın hoşnutluğunu kazanmak ve bizden isteklerini kelâmından çıkarmaktır. Kalb bu coşkuyla atmakta, zihin bunun etrafında dönmektedir. Akıllar, fânî boğuşmaları merakla takip etmekten ötürü sarhoş değildir. Bütün kuvvetler, “içtimaiyât-ı beşeriyenin sohbetleri, muhâvereleri, vukuâtları, ahvâlleri” yerlerin ve göklerin Rabbinin muradını anlamaya teksif edilmiştir. Dünyadan çok ve dünyadan önce âhret görülmekte, geçip gidilecek yer için değil, asıl kalınacak yer için hazırlık yapılmaktadır.

İşte insanların kabiliyetlerini geliştirmek isteyenler, onların oturup kalktığı mekânları böyle fitrî bir ders meclisine, görüştüğü insanları birer irşad çehresine dönüştürmelidirler. İnsanın etrafında maneviyattan, ibadetten iştahını kaçırınlar değil, Allah'ın

emrine suya susamış gibi koşan, o emirleri sudan havadan daha kurtarıcı görenler olmalı, bunun için mânevî sofraya oturan herkesin yakın çevresinin de aynı hakikat pınarından beslenmesi sağlanmalıdır.

Yakın çevrenin, şahsın duygu ve düşünceyi paylaşması, onun gelişimine hizmet eden unsurlardan olduğu gibi, yolunu kesmek isteyen haramîler için de caydırıcıdır.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke müşriklerine karşı uzun süre dayanmasında Abdimenaf âilesi gibi güçlü bir âileye mensubiyetinin, Medine'nin kapılarının açılmasında ise mübarek annelerinin Neccaroğulları'ndan olmasının tesiri vardır.

Hz. Şuayb (aleyhisselâm)'a, kafirlerin söylediği sözler de, çevrenin önemini anlatma adına çok önemlidir. Müşrikler ona: *“Eğer kabilen olmasaydı, muhakkak ki seni taşla öldürürdük.”* (Hûd, 11/91) derler.

Cenâb-ı Hak bir kul hakkında hayır murat ederse onu hep iyi insanlarla karşılaştırır. Kul, gönlünü davasına verirse, baktığı her yerden hayır ve hakikat toplar, kendisini nezih bir çevrede bulur.

Zübeyir Ağabey, Nur'ları tanıdığı günleri şöyle anlatır:

– Ormana giderim, bir asker karşıma çıkar, bana Risale-i Nur'ları anlatır. Bir yere gider otururum, karşıma Nur talebeleri çıkar.

Liseden tanıdığı arkadaşları, Nur talebesi; hâline imrendiği halıcı, Nur talebesi; mekânında soluklandığı yorgancı, Nur talebesidir.

Arkadaşlarının samimiyeti ona, onun cisimleşmiş bir fazilet gibi yaşaması arkadaşlarına mânevî kuvvet olur.

Zaten mümkün olsa, insana bakışıyla ibreti, sükutuyla te-fekkürü, sözüyle âhireti, kılı kırk yaran davranışlarıyla hesabı, minnetiyle şükürü hatırlatan arkadaşlardan bir dünya kurulma-lı. Tıraş olmak için gittiği berberden yemeğini yediği aşçıya, reçetesini yazan doktordan ilacını veren eczacıya kadar herkes, âhireti hatırlatmalı. Fert, o melek misal simaların arasında ge-liştirilip “ruhun ve kalbin derece-i hayatına yükseltilmeli”, ko-runmalıdır.

Kabul Etmeyi Bilenin Söylediği Kabul Edilir

Allah (celle celâluhû), çok cömerttir, “Cevvâd”dır. Farklı renk ve desenlerde çiçekler, farklı tatlarda meyveler yarattığı gibi, herkese farklı farklı özellikler, güzellikler, kabiliyetler vermiştir. Her insanın heybesinde kendisini cennete götürecekt kadar sermaye vardır. Farklı yerlerde ve farklı şartlarda yaratsa, yaşatsa da, o kimseye karşı –hâşâ– cimri değildir.

Allah’ın insanlara bahşettiği ihsanlardan rahatsız olmak, onları yok saymak, red ve inkar etmek, Allah’ı icraatında tenkit etmektir. O, dilediğinin eliyle dilediği şeyi gönderir, istediğine istediği şeyi söyler. Kiminin lisanına hikmet, kiminin dalına üzüm takar. Birisi ile bilgisayar, bir başkasıyla uçağı ihsan eder.

Rabbimiz kimi hangi anne-babadan yaratacağını, kimi hangi imtihana tabi tutacağını, kimi ne ile sevindireceğini –hâşâ– bize soracak değildir. Mülk O’nun, saray O’nun, sofrası O’nun, kul O’nundur.

Onun içindir ki, Rabbi’lerine ve Rabbi’lerinin takdirlerine saygılı olanlar, insanların meziyetlerini memnuniyetle karşılar, insan kardeşlerine verilen hediyelerden ötürü mutlu olur, hemcinslerinin sevincini onlarla birlikte ve takdirle yaşarlar.

Dava adamı, kimseyi yok saymaz. Yok saymanın böyle temel

bir yanlış ve nezaketsizlik olduğunu da, yok sayanın yok sayılacağını da bilir.

Onun başkasının meziyetinden ve eline bir şey verilmesinden rahatsızlık duyması, ona verilen şeyden de başkalarının rahatsızlık duymasına, onlardan istifade etmemesine sebep olur. Ölümü öldüren reçeteyi taşıyan adamın böyle bir zaafı, neticesi itibarıyla korkunç bir zaaftır.

Bu yola kimseyi mağlup etmek veya kimseye akıl, bilgi, meziyet yarıştırmak için çıkılmaz, hakkın galip olması için çıkılır. Ebed diyarında geçmeyen ve hatta zemmedilen şeylerin bir dava adamının ayağına dolaşması, ucuza talip olması, kendi ayağına kendisinin çelme takması, basit şeylerin batağında boğulup kalması, rakibâne hislerle kendini zayıf düşürmesidir.

Mümin, değil mümin kardeşlerinin meziyetinden, kafirin elindeki meşrû meziyetten bile rahatsızlık duymaz. Üstadımız'ın uçağı gördüğünde, "Nev'imle iftihar ediyorum." demesi gibi, insan kardeşleriyle iftihar eder. Sanattan, eserden, ilimden bu kadar anlayanın, Sâni-i Âzam'ı, Âlim-i Mutlak'ı tanımamasına üzüdür, bu garip durumu hayretle karşılar; değil tenkit etmek ve tepeden bakmak, mahviyetle, tevazu ile yardıma çalışır.

Efendimiz, Hz. Hâlid'in yiğitliğinden, Hz. Amr bin Âs'ın zekâsından Hz. İkrime'nin cesaretinden rahatsızlık duymamıştı ve bu enginlik, onların hakkı teslim edip "hazretler" kervanına katılmasına vesile olmuştu.

Red ve inkar edenden mürşid olamayacağı gibi, "Koş, ama beni geçme!" diyenden de rehber olamaz. O, olsa olsa insanların önünde bir engel, Kabe'yi tavaf ederken bile kendisini tavaf eden bir bencildir. Böyleleri, gölgesinde ot bitirmeyen ağaç gibidirler.

İmam Âzam Efendimiz'in yanında İmam Muhammed'i, İmam Yusuf'u görürüz ki, bazı meselelerde hocalarından farklı fetvalar verebilmişler ve Hanefi fıkhı onların görüşünü esas almış, kimse de onların farklı fetvalarından rahatsız olmamıştır.

Seriyy es-Sekatî, Cüneyd-i Bağdadî'nin dayısıdır. Ne Serriyy, Cüneyd'i; ne Bısr-i Hafî, İbrahim Ethem'i inkar etmiştir. Çünkü Bısr Hazretleri'nin ifadesiyle, "Yaptığın işleri çok ve önemli görüp başkalarının yaptığını küçümsemeyen, gurura kapılıp kendini beğenmemdir."²⁹¹ ve o hazretler böyle illetlerden âzâdedir. Zaten belki de o kabul, bu mazhariyeti ve bu ufku netice vermiş, onların yürüdüğü sokaklar istikamet ibresi gibi insanlarla dolmuştur.

Üstadımız, "Dünyada en yüksek hakikat, peder ve validelelerin evlatlarına karşı şefkatleridir."²⁹² der. Anne, hayatını evladı için feda eder, baba tam bir garazsızlıkla oğlunu kendi önünde görmekten hoşnut olur.

İşte mürşid ve hizmet adamı, anne-babadaki bu sâfi ahlâk ve ahvâl ile mücehhez olur, talebenin uhrevî hayatını kendi dünyevî hayatından önemli görür, maddî mânevî ilimlerle çift kanatlı bir melek gibi semavileşip kanatlanmasına hayatını vakfederse vazifesini kâmilten yapar, hizmetinde muvaffak olur.

Dünyanın dört bir yanını gül bahçelerine çeviren ve sinelere tesir eden şey, meselenin bu durulukta, bu ufukta yaşanmasıdır.

Bir hak dostunun huzuruna gitseniz, herkesin onun gönlünde kendisine bir yer bulduğunu, retlerle, inkarlarla, hor hakir görerek konuşmadığını, "olabilir"lerle sözü ve bakışı yumuşattığını, size faydalı olmayı tercih edip, sizden yana durduğunu görürsünüz. Tepki kalkar yüreğinizden, lehinize olanı istediğini

²⁹¹ Bkz.: Allah Dostları 3/174.

²⁹² Mektubat, 21. Mektup, s. 292.

bildiğiniz için ne derse yapar, yapmaya çalışırsınız. Bu tesirin sırrı, baba garazsızlığı ve anne şefkati dersiniz.

Allah'ın, mümin kafir her kulunu muhtelif kabiliyetlerle dünyaya gönderdiği ve o kabiliyetlerin gelişmesi için yollar açtığı, zeminler hazırladığı unutulmamalı, her hak söyleyenin söylediği hakikat dava adamları tarafından çok rahatlıkla dinlenilip, kabul edilmelidir.

Kabul etmeyi bilenin söylediği kabul edilir. Ve kimsenin bir başkasını küçülterek büyüdüğü vâki değildir.

Şahsî İhtilaflar, Hizmete Manî Olmamalıdır

Dava adamı, hısnımlığını hizmete vesile yapsa da, hasımlığını katiyen ayağına dolaştırmaz. Çünkü bu hizmet, değil şahsî, inşallah tarihi ihtilafları bile bitirecek bir hizmettir.

Dine ait meselelerde ve mânevî faziletlerde rekabet, kıskançlık, hasımlık olmaz. Çünkü dine hizmet, Hukukullah'ı korumak ve dinin hatırını aziz tutmaktır.

Rabbinin bilinmesini murad eden ve O'nun emirlerine karşı saygısızlık yapılmasını istemeyen her mümin, Rabbinin hatırını kendi nefsinden önde tutar ve tutmakla mükelleftir. Hiç sevmediği bir insanın hidayeti için bile çalışır, elinden geleni yapar. Düşmanın dahi dindarlaşmasından hoşnut olur.

Hem, insanların arasındaki hasımlıklar çok defa rekabetten, “bir tek şeye çok eller uzanmasından, bir tek makama çok gözler dikilmesinden ve bir ekmeği çok mideler istemesindendir.” Hâlbuki, âhirette bir adama beş yüz sene mesafelik cennet ve yetmiş bin saray verileceği rivayet edilmektedir. Orada kimsenin başkasının istediği bir şeye talip olup, onu mahrum bırakması diye bir şey olmadığı için “âhirette medar-ı rekabet bir şey yoktur.” Birisinin âhirete ait faziletini kıskanan ya cahildir veya davasında sâdik değildir.²⁹³

²⁹³ Bkz.: Lem'alar, 20. Lem'a, s. 195-198.

Ayrıca, “Hakka hizmet, büyük ve ağır bir defineyi taşımak ve muhafaza etmek demektir. O defineyi omzunda taşıyanlara ne kadar kuvvetli eller yardıma koşsalar” ehl-i hizmet daha fazla sevinir, memnun olur.

Onun içindir ki inat, taraftarlık, kıskançlık, düşmanlık gibi zaaf lar maksada feda edilmeli, şahsî husûmetler, geçmiş problemler, yolu bulmaya niyet etmiş birisinin karalanmasında veya engellenmesinde kullanılmamalıdır. “Şahsi hissiyat bu hizmetin zararına istimal edilmez.”²⁹⁴

İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), amcasını şehit eden Hz. Vahşi'nin iman dairesine girip, eman bulmasına mani olmamış, mani olmak şöyle dursun ona imana giden bütün yolları açmış, Allah'ın bütün günahları affedeceğini bildirerek onu ikna etmişti.

Hebbar bin Esved, Efendimiz'in muhtereme kızları Zeyneb annemizi deveden düşürerek vefatına sebep olmuştu. Bu zât, Mekke fethinden sonra, şefkatine ve davasına olan sadakatine güvenip Efendimiz'e geldi. İnsanlığın Efendisi'nin karşısında, zarâfet âbidesi kızının şehadetine sebep olan bir adam vardı. O gün Efendimiz, düşmanlarını mağlub etmiş, fakat bu O'nu zerre kadar değiştirmemişti. Adama dilediğini yapabiliirdi. Zaten her fırsatta düşmanlık yapan o adam hakkında görüldüğü yerde öldürülmesi için ferman çıkarılmıştı.

Hebbar, O'na gidip, şefkatine sığınmakla yanılmadığını anladı. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu bile affetti ve Hebbar Müslüman oldu.

Hâşâ hiç kimsenin izzeti Efendimiz'le kıyaslanamaz, kıyaslansa kimsenin kıymeti O'nun yanında zerre kalmaz. O, şahsî izzetim dememiş, canını o ölçüde acıtan adama karşı kalbinde

²⁹⁴ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/74.

kin tutmamış ve onun doğru yolu bulmasına kapıları kapatmamışken, kimse, dine hizmet yoluna girmeden evvel yaşadığı bir ihtilaftan ötürü, kimseye karşı tebliğ kapsını kapatamaz, kapatmamalıdır. Bu hem insanı bitirecek korkunç bir marazın işareti-
dir, hem de neticesi itibariyle korkunç vebaldir.

Üstadımız Hazretleri, hayatına kasteden, kendisini aynı risaleden ötürü defalarca yargılayan, mahkeme mahkeme dolaştıran, sürgünden sürgüne gönderen insanlar hakkında bile hep hidayet dilemiş, onlardan birisinin art niyetle bile Nur'ları okurken imanını kurtarması hâlinde, ona hakkını helal edeceğini defalarca ifade etmişti. Çünkü Hakk'ın hatırı âliydi.

Hâlbuki Nur talebelerine yapılan zulüm, hafife alınabilecek bir zulüm değildi. Evinden yuvasından alınan, aylarca eziyete maruz bırakılan, işinden gücünden edilen binlerce insan oldu. Avukat Bekir Berk Ağabeyimiz'in tesbitiyle, 1971 yılına kadar, Nur talebeleri ve Risaleler hakkında açılan ve beraatla neticelenen dava adedi, 721'di.²⁹⁵

Ağabeyimiz, hangi ilde, ne kadar insanın bu zulme maruz kaldığını da harita üzerinde çıkarıp, işaretlemiş, koca harita noktalardan benek benek olmuş, âdeta o yüz kızartıcı durum bir leke gibi tarihin sayfalarına yazılmıştı.

Buna rağmen kimse kimseye küsmedi, gücenmedi, darılmadı, dayandı. Kimse geçmişin nizamını medar-ı bahs etmedi. Hatta bu yolun yolcuları tam bir tevazu ile hatayı hep üzerlerine aldı, "Size karşı hata yaptık." diyenlere, büyüğümüzde olduğu gibi, "Siz gerekli araştırmayı yapmamakla, biz size anlatamamak, tanıtamamakla hata yaptık." diye mukabele etti, yaşadıkları mahcubiyeti hafifletmeye çalıştı.

²⁹⁵ Bkz.: Bekir Berk, *Türkiye'de Nurculuk Davası*, s. 851

Mesele tarihten bugüne böyle ve bu ölçüde güzel yaşanmışken, kimse kendi zanları ile kimseyi heba etmemeli, eskide kalması gereken ihtilaflar irşad meclislerine ve yoluna taşınmamalı, Allah dostu olmanın arandığı bir yola husûmet gibi bir çirkinlik karıştırılmamalı, bu örfâneye gelebilecek herkesin önü açılmalıdır.

“Hakkı tanıyan, hakkın hatırını hiçbir hatıra feda etmez.”²⁹⁶, kendi hatırına bile...

---

²⁹⁶ B. S. Nursî'nin İlk Dönem Eserleri, *Münâzarât*, s. 459.

Hizmette Muvaffakiyet Vazife Taksimine, Mesai Tanzimine Bağlıdır

İnsan, itimat ettiği ile rahat konuşur. Güvendiğine bir şey teklif eder, vazife verir. Dine ait bir derdin, dindarlığına ve vefasına itimat edilerek bir insanla konuşulup paylaşılması o insan için bir şeref, âhireti adına bir şehadettir.

İmana ve Kur'ân'a hizmet gayesiyle bir araya gelen herkes, bu büyük ve kıymetli hazineyi taşımak için üzerine vazife almalı, herkes bir kenarından tutmuş çalışırken kimse eli boş kalmamalıdır.

İrşad ve tebliğ yolu, bütünüyle bir paylaşım yoludur. Evvela düşünceler paylaşılır. Bilgiler, fikirler, tecrübeler istişare meclisinin mânevî filtresinden süzülür, maksada müteveccih kullanıma hazır hâle gelir.

Düşünce paylaşımını görev paylaşımı takip eder ki, bu, vazifelerin sahipsiz kalmamasını, şahsî mesuliyetin bütün ağırlık ve ciddiyetiyle hissedilmesini, “yalnız cüz’î bir işle meşgul olup” “o hizmette meleke kazanmayı” netice verir.²⁹⁷

Vazife paylaşımı, insanları “ben” demekten kurtarmanın ve kolektif şuuru harekete geçirmenin bir vesilesidir. “Ben” demeyip

---

²⁹⁷ Bkz.: Lem'alar, 21. Lem'a, s. 207.

“biz” diyen ve bir vücudun uzuvları gibi aynı maksat için bir araya gelen insanlar, dıştan bakıldığında bir insan gibi görülecek kadar uyum içerisinde hareket ederler.

Vazife paylaşımı, mesai paylaşımını, düzeni, liyakati, iş bitiriciliği ve bereketi netice verir. İngiliz İktisatçı Adam Smith 1776’da, “Milletlerin Zenginliği” isimli bir kitap yazar ve Üstadımız belki de oradan alarak bir misal nakleder. Orada, on adamdan her biri, yalnız başına günde üç iğne yapabilirken, vazife ve mesai paylaşımı ile her birine günde üç yüz iğne düştüğü anlatılır.

Birinin demiri getirmesi, birinin ocağı yakması, diğerinin delik açması, birisinin ateşe tutması, ötekinin ucunu sivriltmesi gibi, mânevî hizmetlerde de vazife taksimi olursa, binlerin, yüz binlerin yapamayacağı işe küçük bir topluluk muvaffak olur, olabilir.

Hizmetlerin dünyanın dört bir yanındaki muvaffakiyeti bu vazife taksiminin, “ben” den ve hatta “biz” den geçmenin ve “yapan O’dur” demenin neticesidir. Çünkü, küçük şeylere büyük işler gördürmek ve o küçük şeyle her şeyin sahibine işaret etmek, bir çekirdeği alıp ondan bir ağaç vermek icraat-ı ilâhîdendir.

İnsanların tıkanıdığı noktalarda açılan fevkalade kapılara, hususî ikramlara ve muhafazalara bakıldığında, yapanın O olduğu bütün açıklığıyla görülecek, bir zerreyi kendi hâline bırakmanın irşad ve tebliği de fânî şahıslara bırakmadığı, onları vesile kıldığı anlaşılacak, imana yeni bir delil tebâruz edecektir.

Afrika’nın bir ülkesinde, dil bilmeyen bir gencin, pasaport kontrol noktasında, derdest edilmiş, etrafı çevrilmiş, eli ayağı çözülmüşken, günler evvel bavulunu kaybeden elçilik görevlilerinin, tam o anda, yanlış bir kapıdan girerek oradan geçmesi ve iki beyazı gören gencin “Türk müsünüz?” diye soran feryadına

“evet” cevabının gelmesi, ardından o gencin, bilmeden, eski milli eğitim bakanının tanıdığını tercüman olarak tutması, o adamın kefâletiyle adamların beyazlara okul açmak için izin vermesi ihtimali, milyonda kaçtır?

Yapan “ben” veya “biz” olsaydı, insanların payına itilip kâkılmak, hissene çözümlüp kalmak ve ardından da tutuklanmak veya sınır dışı edilmek düşerdi.

Birisi gider, ötekisi malzeme gönderir, diğeri destekçi olur, bir başkası ders anlatır, birisi ufuk açar ve nihayet iştirak-i a'mâl düsturu ve vazife paylaşımı hayal bile edilemeyecek güzellikleri netice verir.

Herkesle vazife paylaşılmaz. Çünkü, “Cemaatte vâhid-i sahih olmazsa; cem' ve zamm, kesir darbı gibi küçültür.”²⁹⁸ Yani, hizmet için bir araya gelen insanlarda, tam bir birliklilik yoksa, bir araya gelmek, parçalanmaya sebeptir. Vazife paylaşılacak insan, farzlarla ilgili problemi olmayan, günahattan, yanlış şeylerden olabildiğince sakınan, bu yolu, en lüzumlu ve zamanın ihtiyacına cevap veren Kur'ânî bir yol olarak gören, fedakârlık ahlâkı ile mücehhez bir insan olmalıdır.

Günümüzde bu vasıflarla tam mücehhez olmayanları da Ezeli Hikmet, zaman zaman ulvî hizmetlerde istihdam etse de nadirattandır. Daire-i maneviyenin içinde değildirler ve işe onlara güvenilirle başlanmamıştır. Çünkü bu vasıfları taşımayanla yola çıkmak risklidir ve o, olsa olsa uzaktan seven ve alkışlayan bir insan olabilir.

Üstadımız Hazretleri'nin etrafındaki ve hususî hizmetindeki saff-ı evvel ağabeylerimiz iş bölümü yapacak kadar sayıca çok olmasa, Üstadımız onları daima faal tutsa da, onlar arasında bile iş bölümü ve vazife taksimi yaptığı söylenebilir.

²⁹⁸ Mektubat, *Hakikat Çekirdekleri*, s. 534.

Bayram Ağabeyimiz, daha çok Üstadımız'ın hususî işlerine bakar; Zübeyir ve Ceylan Ağabeylerimiz hizmete ait işleri takip eder; Hüsnü Bayram Ağabeyimiz sâir işleri ile birlikte Üstadımız'ın şoförlüğünü yapar; Sungur Ağabeyimiz Üstadımız'ın hâriciye vekili gibi Ankara'daki, dış dünyadaki hizmete ait işlerini takip eder; Tâhirî Ağabeyimiz, genel takiple birlikte teksir faaliyetleri ile ilgilenir; Hüsrev Ağabeyimiz, teksir edilecek eserleri mumlu kağıda yazar; Mustafa Türkmenoğlu, Said Özdemir, Tahsin Tola Ağabeyler, Ankara'da basım işlerini takip ederlerdi. Ceylan Ağabey ile Tâhirî Ağabey'i, Nur'lar Latin alfabesi ile basıldığında, hata olmasın diye Ankara'ya gönderip, basımı takip ettirmiş, tashihte vazifelendirmiş, "Çok dikkat edin!" demişti.

Kıra giderlerken bile birisi atı çeker, diğeri eşyaları taşır, bir başkası Üstad'ı tutar, gittiklerinde, "Biriniz bana ders okuyun, biriniz suya gidin, biriniz yoğurt, yumurta bulun!" der, birisine odun toplatır, bir diğerine ateş yaktırır, çay yaptırır, herkese bir vazife verirdi.

Yıllar önceydi. On dokuz yaşındaki bir genç, kardeşleri ile birlikte bir şeyler yapmaya çalışıyordu. Bir esnaf, sohbet için evini açmış, birkaç esnaf şehirden tanıdıkları üç beş kişiyi davet etmiş, tıp fakültesinde okuyan bir talebe arkadaşı da câmide, namaz kılarken tanıştığı bir lokantacıyı getirmişti.

Genç o akşam, "Kabre giriş için üç yol var." bahsini okudu. Sohbet bitti, nihayet çay faslına geçildi. Lokantacı, bir aralık söze girdi, "Ben bir daha bu sohbele gelmem!" dedi. Delikanlı, "eyvah!" çekti içinden... Nasıl bir hata yaptığını veya yaptıklarını bilememişti. Adam ders boyu zaman zaman gözlerini yummuş, kendi iç dünyasına dalar gibi hâllere girmişti. Uyumuyor, uyuklamıyordu, bu belliydi, ama her nedense zaman zaman gözlerini kapatıyor, öylece dinliyordu.

Çay servisi yapanlardan hâne sahibine kadar herkes merak içerisindeydi. “Ben bir daha bu derse gelemem.” diye tekrarladı adam... “Bu ağabeyimiz evini açmış, çok güzel. Bu kardeşimiz, arkadaşlarını davet etmiş, çok güzel. Bu kardeşlerimiz servis yapıyor, çok güzel. Bu arkadaşımız, gelip gidenleri arıyor, takip ediyor, çok güzel. Siz ders yaptınız, çok güzel. Ama haftaya benim bu derse gelebilmem için bana da bir vazife vermeniz lazım, yoksa ben bu derse gelemem!”

Genç, derin bir nefes aldı, fakat hâlâ adamın sözlerinin tesiri altındaydı. Adam, daha önce böyle derslere iştirak etmemişti, bunları bir şey bilerek söylemiyordu. Fakat çocuklarının kendisine bir vazife düşmesin diye, “Biz daha yeniyiz, yeni tanıştık.” gibi bahaneler aradığı bir devirde, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ses ve soluklarının duyurulmaya çalışıldığı bu işte “Bana bir vazife verin.” diyor, daha ilk gelişinde yükü paylaşmak istiyordu.

O gün işe böyle başlayan o zât, daha sonra da hep hayırlı işlerin yükünü paylaşarak ömrünü bereketlendirdi.

Vazife taksimi yapmak, yüreklerdeki hâlis niyeti, gayedeki güzelliği, samimiyeti, itimadı, fedakârlığı, şefkati paylaşmaktır ki, bir olmak da, kardeş olmak da, davanın kudsiyetine yakışır yaşamak da budur.

Örfâneye Önce Girenlere Hürmet, Her Zaman Korunmalıdır

Hürmet, bir şeye veya birisine Allah'ın bahşettiği ihsanı, fazileti ve meziyeti görmek, o ihsan, fazilet ve meziyetin hakkını, o hakkı verenden ötürü korumaktır.

İslâm'da hürmet esastır. Hudutları korumak, haklara riayet etmek bir Müslüman'ın bütün hayatına sirayet etmiştir. Biz bir işe, Rabbimizin adını anarak Besmele ile başlar, Rabbimiz Celle Celâlühû Hazretleri'ni hürmet ve tazimle anar, “Allah Teâlâ, Hak Celle ve Alâ” deriz. Efendimiz'i, “sallallâhu aleyhi ve sellem” demeden anamaz, ansak rahatsız oluruz. Büyüklerimizden bahsederken bile sadece Hazret demekle yetinemez, mesela Hazreti Hüseyin Efendimiz der, arkasına “radiyallâhu anh” diye ilave ederek “Allah ondan razı olsun!” duamızı ekleriz. Hatta hürmet, tazim ve duamızın bir âdâbı, zamanla gelişen bir silsilesi vardır. İmam Gazâlî Hazretleri gibi bir imamı, “Rahimehullâh”, Abdülkadir Geylânî Hazretleri gibi bir tarikat kutbunu, “Kaddesallâhu Esrârahû” diyerek yad ederiz.

Beldelerimiz, mescitlerimiz, aylarımız, günlerimiz mukaddestir bizim ve onların kudsiyeti Allah'ın onlara bahşettiği kıymetten ve ihsandan gelir. Mukaddesâtımızı sever, sevmemize vesile olan güzelliğini minnetle hatırlar, hürmetle yad

ederiz. Çünkü “Enesini sevenler, başkasını sevemezler.”²⁹⁹ Bir Müslüman’ın imanı enesine değil, Rabbinedir.

Müslüman, hürmet vesilesi olan vasıfları takdir edemeyecek bir donuk kalb ve vicdan değildir. Dine hizmet edenlerin, insanlığa en çok yitirdikleri şeylerden birisi olan hürmeti de öğretmeleri gerekir.

İyiliği kötülüğüne galip olan adam, hürmete ve muhabbete lâyıktır.³⁰⁰ Birisinin bir hatasından ötürü güzel hasletlerinin tamamını reddetmek ve onların üzerini örtmek Müslüman’a yakışmaz.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Küçüklerine merhamet etmeyen, büyüklerine saygı göstermeyen ve iyilikle emredip; kötülükten men etmeyen bizden değildir.”³⁰¹ buyurur. Günümüzün anarşist ruhları, büyük-küçük tanımaz hâle gelmiş, anneye, babaya hürmet gibi dinin emrettiği kudsi bir hakikat bile terk edilir veya en azından rencide edilir olmuştur.

Kâinatı tesadüfe havale etmek, mahlukatı nizamsız, kanunsuz, anarşist görmektir. Anarşiye, kargaşaya inanan adamın, hürmet hisleri kaybolur. Onun için mukaddesatı tanımaz, nefsiyle karşı karşıya gelen hiçbir hatırı korumaz, hiçbir sınırı dinlemez. Üstadımız Hazretleri’ne göre cemiyeti anarşiden kurtaracak, âsâyişi hâkim kılacak beş temel esastan birisi, hürmettir.

Biz mukaddesatımıza hürmet ettiğimiz gibi, maneviyat büyüklerine de hürmet ederiz. “Onlar da insan, biz de” demeyi, nefsinden pay biçmek ve nankörlük sayarız. Üstadımız, dünyevî makam sahiplerine hürmet edip maneviyat büyüklerine hürmeti reddedenlere, ne zaman bir askerinin makamı general ile aynı

²⁹⁹ Sözler, *Lemeât*, s. 771.

³⁰⁰ Bkz.: Lem’alar, 13. Lem’a, s. 111.

³⁰¹ el-Beyhakî, *Şuabü’l-îmân* 7/458.

olursa veya ne vakit ordunun muzafferiyetine vesile olan bir kumandan görgüsüz bir neferle hürmet ve sevgide bir tutulursa o zaman sizin sözünüzün bir hükmü olur, der. Bu durum dünyevî bir merci tarafından belirli bir süreliğine verilip alınan maddî makamlarda hiçbir zaman tahakkuk etmeyecekse, bir başkası tarafından verilip alınamayan mânevî meziyet, fazilet ve ilim için hiçbir zaman tahakkuk etmez. Çünkü insana hiç kimse ebedî hayatının kurtulmasına yardımcı olmaktan, ona âlî ahlâkı, ibadeti, fazileti ve ilmi öğretmekten daha büyük bir iyilik yapamaz.

Bizim sevgi ve hürmetimiz yalnız hazır zamana hususî değildir. Bizim hürmetimiz, maziye ve istikbali kuşatan, yüzü oralara bakan bir hürmettir. Zaten geçici bir menfaat için olan hürmet ve sevgi asılsızdır, hakikatsizdir, tesirsizdir. Öyle bir sevgi ve hürmetin üzerine dostluklar, arkadaşlıklar, evlilikler, aileler, cemiyetler inşa edilemez, inşa edilse huzursuzluktan, geçimsizlikten, anarşiden kurtulmak mümkün olmaz.

Biz, mukaddesatımızı bize kadar ulaştırıp, bizi vahşetin karanlığından kurtaran bütün geçmişimizi minnetle, hürmetle yâd ederiz. Hz. Âdem'den günümüze uzanan ve sırat-ı müstakim üzere devam eden o tertemiz ayak izleri bize yol olmuş, bizi yolsuzluktan, keşmekeşten kurtarmıştır.

Kalabalık bir topluluk Hz. Ömer Efendimiz ile görüşmek için beklerken, içlerinden Hz. Bilal, Hz. Ammar bin Yasir ve Hz. Süheyb-i Rumî Efendilerimiz seçilip, içeri alınır. Bu durum Mekke'nin eski reislerinin ağrına gider. Söylenip, homurdanan Ebû Süfyan'a, Süheyl bin Amr cevap verir:

– Arkadaşlar, yüzünüzden kızgın olduğunuzu anlıyorum. Kızacaksanız kendinize kızın. Şu içeri alınanlar da İslâm'a çağırıldılar, biz de çağırıldık. Onlar acele ettiler, biz geciktik. Bizim şu kapıda bekleyişimiz geçici bir şeydir. Asıl üzücü olan şey, onların bizden önce davranıp İslâmiyet'te üstünlük ve şeref kazanmış

olmalarıdır. Allah'a yemin ederim ki siz buna hiçbir çare bulamaz ve artık onlara yetişemezsiniz. Bari şu cihad fırsatını kaçırmayıp cihada koşunuz. Belki Allah Teâlâ size şehitlik nasip eder de yüzünüz ağarır!³⁰²

Evet, kimse yokken “varım” demek çok önemlidir. İman ve Kur’ân davasına hizmet edenler, örfâneye kendilerinden önce katılan, hizmet yoluna katkısı olan ve herkes geldiğinde değil, kimse yokken gelen büyüklerinin hatırını daima korumalı, âdeta onların gölgesine basmaktan sakınmalıdırlar.

Hizmete önce koşanlar, nefislerine pay çıkarmak gibi dalâlet seviyesinde bir hataya düşmemeli, çok şey yapmış gibi enaniyetle, gafletle hürmet beklememeli, “*Hizmetin içinde bulunmak bir ücrettir.*” deyip yaptıkları her şeyi Rabbi’lerinin bir ihsanı ve istihdamı olarak görmeli; arkadan gelenler ise büyüklerine hürmetin hakkını, “O yüce hatıra kıymet veren elbette kıymetlidir; üzerimizde hakları, emekleri vardır.” düşüncesiyle daima korumalıdırlar.

Bu, davaya sadakatin, bu, o yola ve o yolda yaşanan en küçük bir zorluğa verilen kıymetin ifadesidir.

Üstadımız kardeşlerini, “erkanlar, sahipler, haslar, nâşirler, talebeler, taraftarlar” diyerek tarif etmiş, saff-ı evvel ağabeylerimize “vekilim” diyerek o hatırı korumuştur.

Herkes ömrünün sonuna kadar hizmet etmeli, arkadan gelenler, Üstadımız gibi, “Ektikleri tohumlar, onlar çalışmasalar da onların bedeline mahsulat veriyor.”³⁰³ demeyi ve hakkı teslim etmeyi bilmelidirler.

Hürmeti korumamak, yıllarca fedakârâne koşturanların gönüllerini incitmek olur. Belki de kimilerinin küsmesini, bu daire-i

³⁰² el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/318.

³⁰³ Bkz.: Emirdağ Lâhikası 1/75.

kudsiyeden uzaklaşmasını netice verir. Kimsenin böyle bir vebale ve onların yaptıklarını görmezden gelmeye hakkı yoktur. Çünkü Üstadları, gayretle ve samimiyetle koşanların hizmetlerini “hiçbir vakit unutmamış”tır.³⁰⁴ Hem, bir taraftan kazanıp diğer taraftan küstürenler, ıslah ve irşad adına mesafe alamazlar.

Üstadımız'ın anne-baba için söylediği söz bütün büyükler için teşmil edilebilir: “İnsaniyeti sukut etmemiş olanlar, o muhterem, sâdık, fedakâr dostlara halisâne hürmet ve samimâne hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnut etmelidirler.”³⁰⁵

Hizmet erbabı, değil sadece bu örfâneye önce girenlere hürmet etmek, inşallah hürmet gibi bir meziyet ve fazileti bir kez daha tüm insanlığa yaşayarak öğretecektir.

---

³⁰⁴ Bkz.: Kastamonu Lâhikası, s. 152-153; Emirdağ Lâhikası 1/141.

³⁰⁵ Bkz.: Mektubat, 21. Mektup, s. 292.

Evlatları İçin Canını Ortaya Koyan Annelerin Dine Hizmet Etmeleri Fıtratlarının Gereğidir

Yaratılış itibariyle insanlar aynı değere sahip oldukları gibi, erkekler ve kadınlar iyiliği teşvik edip, kötülüğü engellemede de aynı şerefe sahiptirler. Kur’ân’da bu durum, “*Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostları, yardımcılarıdır. İyilikleri teşvik edip, kötülüklerden menederler.*” (Tevbe, 9/71) şeklinde anlatılır.

Kulun itibarı kadın veya erkek olmakta değil, âkıbette, yani cennete girmektedir.

İlim öğrenmek, erkek kadın bütün Müslümanlar için farz;³⁰⁶ tebliğ, erkek kadın bütün Müslümanlar için bir vecibedir. “*Kadın veya erkek, kim inanarak salih amel işlerse, işte onlar cennete girerler.*” (Mümin, 40/40)

Hicrette, muhacir annelerimiz eşlerinin yanında, ensar annelerimiz ev sahipliğinde beylerinin yanındaydı. Daha sonra da hep öyle oldu.

Hatta aynı gayede o kadar gönül birliği etmiş, o kadar aynı dili konuşur olmuşlardı ki, Ensar’dan Ebu’d-Dahdah Hazretleri, içinde altı yüz hurma ağacı bulunan bahçesini Allah yoluna

---

³⁰⁶ İbn Mâce, *sünnet* 17.

vakfedince, hanımı, en ufak bir tereddüt yaşamadan, “Çok kârlı bir alışveriş yapmışsın.”³⁰⁷ diyerek bu fedakârlığı takdir etti.

Medine'nin bir ilim merkezi ve bir medrese şehir hâline gelmesinde, muhakkak ki erkeklerin hissesi olduğu kadar, muhtereme annelerimizin de hisseleri vardı. Mesela Urve İbn-i Zübeyr'in oğlu Hişam, ilme, helale, harama, şiiire, tıbbâ, tarihe Hz. Aişe Annemiz kadar vâkıf hiç kimseyi bilmediğini ifade ediyordu.³⁰⁸ Annemiz aynı zamanda en fazla hadis rivayet edenler arasında idi. 2210 hadis rivayet etmişti.

Tarih boyu dine, ilme, insanlığa hizmet eden, nesiller yetiştiren birçok muhtereme hanımefendiler olduğu gibi, Nur talebeleri arasında da birçok hanımefendi annelerimiz oldu.

Üstadımız, hanımefendilere, “mübârek tâife-i nisaiye” diyor, onları kardeşleri olarak gördüğü için “hemşirelerim”, yani “kardeşlerim” diye anıyor, bazen de, “mânevî evlatlarım” diye hitap ediyor, bütün bu hitaplarla da yine yol ve bakış öğretiyordu.

Bu, “Bir müminin iffete, namusa, helale, harama bakışı, bir dinsizle aynı olmaz.” demektir. Bu, erkek olsun, kadın olsun, mümin için kendisine haram olanın ancak kardeşi gibi olacağına, olması gerektiğine işaret eder. İnsana kardeşi nasıl haramsa, nasıl bakmıyorsa; haram olan da kardeşi, evladı gibi olmalı, bakmamalı, bir bakışlık olsun haramdan kimse murat almaya çalışmamalıydı.

Üstadımız, hemşirelerinin suâllerine ve irşad taleplerine ilgisiz kalmadı. “Tâife-i nisaiye” ile ilgili hizmetler ihmal edilemeyecek öneme hâizdi ve Üstadımız da ihmal edemezdi.

Kastamonu'da gençlerin sorularına verdiği cevaplara Nur'un

³⁰⁷ el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/24.

³⁰⁸ el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/12.

başka derslerini de ilave ederek Gençlik Rehberi'ni hazırlamış, Ceylan Ağabeyimiz'e verip 1947'de Eskişehir'de bastırmıştı.

Korkuteli'ndeki ve Manisa'daki âhîret hemşirelerinin mektuplarına verdiği cevapta, "Hâlbuki hanımlar taifesi, gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehberle muhtaçtırlar." demiş, daha sonra da Hanımlar Rehberini hazırlamış, Mehmet Nuri Güleç'i, yani nam-ı diğer Mehmet Fırınıcı Ağabey'i birkaç ağabeyimizle birlikte vazifelendirerek 1956'da İstanbul'da bastırmıştı.

Üstadımız'ın tespitiyle, hanımlar "şefkat kahramanı" idi ve o şefkat, fedakârlığı netice veriyordu. Onların hizmete alâkası şefkatlerinden ötürü fitriydi, hizmetle "fıtratın alâkalıydı."

Fedakârlıkları, "mukabelesiz bir fedakârlıktı.". "Hiçbir ücret istemeden ruhlarını feda edebileceklerine" evlatları için canlarını ortaya koymaları şahitti.

Tabiatlarındaki bu kahramanlık inkişaf ederse, hem dünyaları, hem âhîretleri kurtulur, geliştirilmezse kötüye kullanılırdı.

Anneler şefkatlerini sadece dünyaya sarf ederlerse, âhîrette şefaathçi olacak çocuklar ve nesiller onlardan davacı olurdu. "Terbiye-i İslâmiyeyi almayan çocuk", annesinin şefkatine lâyıki ile karşılık veremez, çok kusur ederdi.

"İnsanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi onun valide-siydi." Validelerin verdiği fitrî dersler, çocukların fıtratına vücud ekilmiş çekirdekler gibi yerleşiyordu. Onları ihmal, nesilleri zâyî etmekte. Ne onlar ihmal edilebilir, ne onların yetiştireceği nesiller heba edilebilirdi.

Üstadımız'ın tespitlerine Yahya Kemâl'in hâli de şahittir. Yahya Kemâl, Fahr-ı Kâinat Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) çok seven bir annenin evladıydı. Dünyada sevicecek, benzeyecek insanın Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) olduğunu annesinden öğrenmişti.

Annese, o daha on üç yaşındayken, son sözlerini söyledi ve “Yumdu dünyaya ela gözlerini.” Fakat onun yüreğine atacağı tohumu iyi atmış, Yahya Kemâl, o atılan çekirdeklerin meyvesi olarak yıllar sonra, evden ayrılıp eve dönen adam gibi yeniden kendi kültürüne, kendi medeniyetine yüzünü dönmüş, “Ezan-ı Muhammedî” gibi şiirler yazmıştı.

O mübarek kadın, çocuğunun dem ve damarına tesir etmiş, tarafını, sevgisini belirlemiş, âdeta kanına işlemiş, o çekirdek dersler daha sonra ehil muallimleri bulamadığından gelişememiş, fakat yine de o kadarcık tesirden ötürü meyve yaban bahçeye düşmemişti.

Üstadımız da zaten, seksen bin adamdan aldığı dersten daha esaslı ve sarsılmaz ders olarak annesinden aldığı telkinatı ve mânevî dersleri söylüyordu. Demek “esaslı ve sarsılmaz” tesir, evladına “namaz” demekten endişe etmekte değil, namazı hayatın en yüksek lezzeti, hakikati görmekte, göstermekte ve dine hizmette kullanılmalıydı.

Hem insanlığın saadeti, insanın insana merhametindeydi. Ve insan, “acımayı ve merhamet etmeyi, validelerin şefkatli hâl ve fiillerinden” öğrenirdi.

Eğer annelerdeki şefkat ve samimiyet irşad ve tebliğde kullanılır, geliştirilirse, bu iki nokta İslâm âlemi ve insanlık dairesi için çok büyük saadetlere kaynak olabilirdi.

Günümüzde, “insanın bir nevi cenneti, küçük bir dünyası olan aile hayatı bozulmaya başlamış,” bozulmuştu. Gizli komiteler gençleri ve özellikle nisâ tâifesini İslâm ahlâkından uzaklaştırmaya, yanlış yollara sevk etmeye, böylece İslâm’a zarar vermeye çalışıyordu. Hâlbuki kadınların âhîret saadeti gibi, dünya saadeti de dinî terbiyede ve İslâmî hayat dairesindeydi.

Hakikî sevgi, dış güzelliğinden çok, iç güzelliğine bağlıydı. Kimse, ahlâken bayağlaşmış birisini sevmez, ona kıymet vermezdi.

Âilede, kadın ve erkek, birbirine ateşe düşmekte yardım etmemeli; dünyada rezil, âhirette perişan olmamak için her ikisi de birbirinin maneviyatını takviyeye çalışmalıydı.

Kadınların ulvî seciyeleri günaha, harama müsait değildi. “Fısk ve sefahatte dünya zevki için kabiliyetleri yok hükmündeydi.” Çünkü en ufak bir yanlışları, ulaşmayı umdukları sahte zevklerden yüz kat fazla sıkıntı, musibet ve utanç yaşıyor, o utanç ebedî bir ur gibi üzerlerinde kalıyordu. Dininde, iffetinde sâdik olmayan, dünyada da, ukbâda da cezasını çekiyordu.

Hiçbir hemşiresi, his ve nefsin galibiyetiyle evlenmemeli, herhangi bir sebeple, mesela “maîşet derdi için, serseri, ahlâksız, firenkeşrep bir kocanın tahakkümü altına girmemeliydi.” “Tam muvâfık ve dindar ve ahlâklı bir zevc bulmadan” pişman olacağı bir şeye “evet” dememeli, ebede kadar bir arada olacağı birisiyle yola çıkmalı, yoksa “mücerret kalmayı” tercih etmeliydi.

Demek, dinin emrettiği evliliğin, dinini yaşayan insanlarla olması makbul ve makuldü. Erkek, “Eğer hizmet-i Kur’âniye ve imaniyede yardımcı bir hanım bulsa alır.”; kadın, öyle birisini bulunca evlenir ve hâneleri küçük bir Nur medresesi, ilim meclisi olurdu.

Evli hanımefendiler de, helal dairesindeki lezzetlerin kıymetini anlamalı, evladıyla masumane sohbetin, yüz sinemadan daha zevkli olduğunu bilmeliydiler.

Bir hadis-i şerif, âhîrzamanda, kadınlar taifesinde iman hakikatlerini idrakin çok ciddî yükseleceğine işaret ediyordu.³⁰⁹ Demek şefkat kahramanı olan kadınlar, şefkatlerinden kaynaklanan

³⁰⁹ Bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi’-d-dîn* 3/78. Ayrıca bkz.: Hanımlar Rehberi, s. 15.

ihlâsla o zamanın insanını dalâlet tehlikelerinden kurtaracak, İslâm'ı muhafaza edeceklerdi.

Üstadımız, yukarıdaki gibi birçok müjdeli haberler vermiş, “Öyle bir zaman gelecek ki; milyonlarca kadınlar Nur Risaleleri'nin dairesine, pervaneler gibi Risale-i Nur derslerine koşacaklar.” demişti.

Çünkü daha o günlerden, Nur'un fütuhatını, insanların imana ve ahlâka yönelmesini “yeniden dünyaya gelmiş gibi” sevinçle karşılayan, Nur'ların matbaalarda basıldığını gördükçe, “Bu zafer, Asr-ı Saadet'te Peygamberimiz'in açtığı nurlu yolu takip edenlerin zaferidir. Bu en büyük bayramdır. Bu bayram, bütün dünyadaki kardeşlerimizin bayramıdır.”³¹⁰ diyen annelerimiz vardı.

Üstadımız Emirdağ, Isparta arası gidip gelirken Bolvadin'den geçer, Ümmühan Ünlü hanımefendinin ifadesiyle, “‘Üstad geçiyor.’ dendi mi, ocakta yağını koyan giderdi.” Kadın, erkek, çocuk, çocuk kim varsa yollara dökülürdü.

Bolvadinli şefkat kahramanlarından birisi de Şahide Yüksel annemizdi. Üstad geçer diye saatler öncesinden yola çıkar, onun arabayla geçişini beklerdi. Bir gün yol kenarında oturmuş yine bekliyordu. İçinden, “Âh bir Kur'ân okumayı öğrensem!” diye düşündü. Bu arada Üstadımız'ın arabası yanına yaklaştı, durdu. Üstadımız, arabadan, “Öğreneceksin, öğreneceksin!” diye seslendi ve gitti. Şahide annemiz kısa süre sonra Kur'ân okumasını öğrendi, hizmetlerinden ötürü Üstadımız'ın iltifatına mazhar oldu. Ev ev dolaşır, hanımları bir araya getirir, onlara risale okurdu. Bu samimiyeti, “Ümmühan ve Şâhide değerinde, burada Risale-i Nur'a bütün kuvvetiyle çalışan çok

³¹⁰ Bkz.: Hanımlar Rehberi, s. 172, 187.

hemşirelerimiz var.”³¹¹ cümlesi ile Nur’larda isminin geçmesine vesile oldu.

Hatice Yıldız Hanımefendi, Nur’ları Kastamonu’da tanıdı. Eşi, Üstad’ı takip etmekle vazifeli bir polisti. İman nuru ruhundaki tebliğ gayretini tutuşturunca o da hizmete başlamıştı. Sekiz yaşındaki kızı Emine’yi Üstad’a gönderir, küçük Emine, Üstadımız’ın verdiği risaleleri koltuğunun altına saklayıp annesine getirir, Hatice annemiz de o risaleleri ulaşması gereken yerlere gönderir, maddî güç, teknik ve takip, iman karşısında bir kez daha dize gelirdi.

Sungur Ağabeyimiz geçilecek insan değildi, ama Üstadımız, ağabeyimizin hanımı Emine Annemiz hakkında, “Keçeli, keçeli! Ümmü Ahmed seni geçiyor ha!” demiş, Tâhirî Mutlu Ağabeyimiz de bir gün annemize, “Kızım, Sungur bu hizmeti senin sayende yaptı.” diyerek iltifat etmiş, her iki hazret de bu ifadelerle bir hakikati göstermişlerdi.

Kur’ân’ın hakikatlerini Üstadlarından ders alan ve muhabbetlerini, “Fânî bir üstada bağlanmamışız ki, o vefat edince biz mürşidsiz kalalım.” diyebilecek kadar muvazene içerisinde yaşayan Nur annelerimizi, arkalarında iman ve Kur’ân davasına baş koymuş milyonlarca şefkat kahramanı hemşirelerimiz takip etti ve bugün o şefkat dünyanın dört bir yanına ulaştı.

Üstadlarına, “Siz bütün ömrünüzdeki hâllerinizle, Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretleri’nin gittiği Kur’ân yolunda gidiyorsunuz.” demişlerdi. O Kur’ân yolu, hanımlar tâifesinin fedakâr gayretleriyle yeniden şenlendi.

Kimbilir belki de Hâfız Ali Ağabeyimiz ve diğer nur ağabeylerimiz gibi o muhtereme annelerimiz de, mana âleminden,

³¹¹ Kastamonu Lâhikası, s. 123.

ayrı renkten, ayrı ülkeden öbek öbek çocukların etrafında toplandığı müşideleri mesrurâne seyrediyor, gayet az ve zaif oldukları günlerde çektikleri meşakkatlerin boşa gitmemesinden ötürü mahzuz oluyor, o altın halkaların, elinden tutulmamış insan kalmayacak kadar genişleyeceği günü hasretle bekliyorlardır.

Kaynaklar

- Abdülkadir Badıllı**; *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, I-III, İttihad Yayınları, İstanbul, 1998.
- Ahmed b. Hanbel**, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.
- Bediüzzaman Said Nursî**; *Âsâr-ı Bediyye*, [Derleme ve tercüme: Abdülkadir Badıllı], Elmas Neşriyat, İstanbul, 2004.
- ; *Bediüzzaman Said Nursî'nin İlk Dönem Eserleri*, Söz Basın Yayın, İstanbul, 2007.
- ; *Hanımlar Rehberi*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2009.
- ; *İşâratü'l-İcâz*, (Tercüme: Şadi Eren), Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2011.
- ; *Lem'alar* (Osmanlıca), Sözler Yayınevi, İstanbul, 1995.
- ; *Risale-i Nur Külliyyatı*, I-XIV, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.
- Bekir Berk**; *Türkiye'de Nurculuk Davası*, Yeni Asya Yayınları, 1975.
- el-Beyhakî**, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn (384-458 h.); *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.
- ; *Şuabü'l-îmân*, [Tahkik: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], I-IX, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.
- el-Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); *Sahîbu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

- ed-Deylemî**, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şehredâr (445-509 h.); *el-Müsedü'l-fırdevs bi me'sûri'l-bitâb*, [Tabkik: *Muhammed es-Said Besyûni ez-Za'jûl*], Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Davud**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tabkik: *Muhammed Muhsin Abdülhamîd*], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.
- el-Gazâlî**, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); *İbyâu ulûmi'd-dîn*, I-IV, Dâru'l-mârife, Beyrut, tsz.
- el-Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbüri (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-V, Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut, 1411/ 1990.
- Heyet**; *Sahabe'den Günümüze Allah Dostları*, [Tercüme ve Tabkik: *Said Aykut, Enver Günenç, ...*], I-X, Şûle Yayınları, İstanbul, 1995.
- el-Heysemî**, Ali İbni Ebî Bekr (v. 807 h.); *Mecmeu'z-zevâid*, I-X, Dâru'r-reyyan li't-türas Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Kahire-Beyrut, 1407 h.
- İbn Ebî Şeybe**, Abdullâh b. Muhammed (v. 235 h.); *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, [Tabkik: *Kemâl Yusuf el-Hût*], I-VII, Mektebetü'r-Ruşd, Riyad, 1409 h.
- İbn Hişâm**, Abdülmelik İbn Hişâm İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, I-IV, Dâru'l-Kalem, Beyrut, tsz.
- İbn Mâce**, Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fıkr, Beyrut, tsz.
- İbn Hacer**, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); *Fethu'l-bârî*, I-XIII, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1379 h.
 __; *el-İsâbe*, I-VIII, Dâru'l-cil, Beyrut, 1412 h.
- İbn Hibbân**, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *el-Mecrûhîn*, I-III, Dâru'l-va'y, Haleb, [Tabkik: *Mahmud İbrahim Zâyed*], tsz.
- İbn Kesîr**, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm*, I-IV, Dâru'l-fıkr, Beyrut, 1401 h. (diğer baskı; Dâru'l- Endülüüs, Beyrut, 1966).

- İbn Sa'd**, Muhammed (v. 845 m.); *et-Tabakâtu'l-kübra*, Leyden, 1904.
- İbrahim Canan** (1940-2009); *Fethullah Gülen'in Sünnet Anlayışı*, Ufuk Kitap Yayınları, İstanbul, 2007.
- ___; *Peygamberimiz'in (s.a.s.) Tebliğ Metotları*, Yeni Akademi Yayınları, İstanbul, 2007.
- İbrahim Kaygusuz**; *Zübeyir Gündüzalp, Hayatı ve Mefkuresi*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 2007.
- İhsan Atasoy**; *Ceylan Çalışkan ve Çalışkanlar Hânedanı*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008.
- ___; *Ihlâs ve Sadakat Âbidesi Bayram Yüksel*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008
- Kitab-ı Mukaddes**; *Tevrat ve İncil*, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1958.
- M. Fethullah Gülen**; *İrşad Ekseni*, Nil Yayınları, İzmir, 2007.
- Maxim Rodinson**; *Mahomet*, Seuil, Paris, 1966.
- Muhammed Hamidullah**; *Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Savaşları*, [Tercüme: Sâlih Tuğ], Çeltüt Matbaası, İstanbul, 1962.
- el-Münâvî**, Muhammed Abdurraûf b. Ali (v. 1031/1622); *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmii's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbüri (206-261 h.); *Sahîbu Müslim*, I-V, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- Necmeddin Şahiner**; *Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2010.
- ___; *Son Şahitler*, I-VI, Nesil Yayınları, İstanbul, 2006-2008.
- Osman Nuri Topbaş**; *Faziletler Medeniyeti*, I-II, Erkam Yayınları, 2007.
- Ömer Özcan**; *Ağabeyler Anlatıyor*, I-IV, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008-2010.
- es-Serahsî**, Muhammed İbn Ahmed (v. 1090); *Şerhu siyeri'l-kebir*, Matbaatu şirketi'l-Plânâti's-şer'iyye, Kahire, 1958.
- Şener Dilek**; *Nur Mektebi*, Feyza Yayınevi, 2007.
- eş-Şevkânî**, Muhammed İbn Ali İbn Muhammed (1173-1250 h.);

Neylü'l-evtâr şerbu münteka'l-abbar, I-IX, Dâru'l-cil, Beyrut, 1973.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-kebrî*; [*Tabkik: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî*], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

et-Taberî, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid (224-310 h.); *Târîhu'l-ümmem ve'l-mülûk (Târîhu't-Taberî)*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1407 h. (diğer baskı; Kahire, 1961 m.).

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (209-279 h.); *Câmiu's-Sahîb*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

el-Vâkıdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Eslemî (v. 207/823); *Kitâbü'l-megâzî*, I-III, [*Tabkik: Marsden Jones*], Alemü'l-Kütüb, Beyrut, 1966.